

Academia de Științe
a Moldovei

IEFS

Institutul de Economie,
Finanțe și Statistică

Ministerul Economiei
al Republicii Moldova

TENDINȚE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 1 (trim. 1) 2011

ISSN 1857-3126

Chișinău

Supported by the European Union High Level Policy
Advice Mission to the Republic of Moldova

Moldova

ISSN 1857-3126

AUTORII:

Alexandru Stratan, Marcel Chistruga, Anatolii Rojco, Elena Aculai, Alexandru Fala, Victor Moroz, Anatolii Ignat, Tatiana Colesnicova, Victoria Clipa, Viorica Șeptelici, Veronica Vragaleva, Alexandra Novac, Eugenia Lucașenco, Zaharia Olărescu, Isabelle Mihoubi-Astor, Georgeta Mincu, Richard Moody

Această ediție a fost pregătită cu suportul acordat de Proiectul EUHLPAM, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD Moldova.

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodușă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a IEFS.

Publicația “Tendințe economice în Moldova” este o ediție trimestrială produsă cu asistența Misiunii Uniunii Europene de Consiliere în Politici Publice pentru Republica Moldova. Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă punctul de vedere al Uniunii Europene.

© Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM și ME

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul de Economie, Finanțe și Statistică

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94

e-mail: iefs@iefs.md, web site: www.iefs.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	7
Rezumatul ediției	9
Capitolul I. PRODUCȚIA	15
Capitolul II. PREȚURI ȘI CURSUL DE SCHIMB	26
Capitolul III. FINANȚE	32
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	57
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	74
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	82
Capitolul VII. ESTIMĂRI ȘI PROGNOZE	92
NOTE DE POLITICI	97
<i>Richard Moody</i> COMERȚUL PRODUSELOR AGROALIMENTARE CU UE – SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI EVOLUȚIILE VIITOARE	97
<i>Isabelle Mihoubi-Astor</i> EMIGRANȚII SE REÎNTOARC ÎN MOLDOVA	104
<i>Georgeta Mincu</i> ACORDUL DE LIBER SCHIMB APROFUNDAT ȘI CUPRINZĂTOR ÎNTRE UE ȘI MOLDOVA: PROVOCĂRI ȘI IMPLICAȚII ECONOMICE	107
NOTE METODOLOGICE	112
ANEXA STATISTICĂ	119

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Șeful statului	Marian Lupu, Președinte interimar al Republicii Moldova
Președintele Parlamentului	Marian Lupu
Prim-ministru	Vlad Filat
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova - 42, Partidul Liberal Democrat din Moldova - 31, Partidul Democrat din Moldova - 15, Partidul Liberal - 12, Deputați neafiliați - 1)
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33.8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol), UTA Gagauzia, Unitățile Administrativ-teritoriale din stânga Nistrului
Populația	3560,4 mii locuitori (fără populația din regiunile din partea stânga a Nistrului)
Principala religie	Ortodoxă
Limba oficială	Română
Moneda națională	Leu moldovenesc (1 USD = 12.06 MDL, 1 EUR = 16.48 MDL; media ratelor de schimb oficiale pentru Trimestru I 2011)

ABREVIERI

ACE CL	- Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	- Avantajul Comparativ Relevant
AGCS	- Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	- Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	- Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	- Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	- Preferințe Comerciale Autonome
BERD	- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BMA	- Biroul Migrație și Azil
BNP	- Bugetul Național Public
BNS	- Biroul Național de Statistică
BPA	- Bune practici agricole
BTC	- Bariere Tehnice în Comerț
CBN	- Certificatele Băncii Naționale
CE	- Comisia Europeană
CNPF	- Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	- Capital Normativ Total
CPE	- Coeficientul protecției efective
CSCI	- Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	- Comunitatea Statelor Independente
CT	- Contingent Tarifar
DPI	- Drepturile Proprietății Intellectuale
DST	- Drepturi Speciale de Tragere
EAD	- Echivalent ad-valorem
FMI	- Fondul Monetar Internațional
IEFS	- Institutul de Economie, Finanțe și Statistică
IHH	- Indicile Herfindahl-Hirschman
IMM	- Întreprinderi mici și mijlocii
IPC	- Indicele Prețurilor de Consum
IPP	- Indicele Prețului de Producție
IPPI	- Indicele Prețurilor Producției Industriale
ISD	- Investiții Străine Directe
MAIA	- Ministerul Agriculturii și Industrii Alimentare
MDL	- Leu Moldovenesc

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

MF	- Ministerul Finanțelor
MSF	- Măsuri sanitare și fitosanitare
NBM	- Banca Națională a Moldovei
NCMF	- Națiunea cea mai Favorizată
NEER	- Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	- Coeficientul Protecției Nominale
ODIMM	- Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	- Organizația Internațională A Migrației
OMC	- Organizația Mondială a Comerțului
OMS	- Organizație de Microfinanțare
ONU	- Națiunile Unite
PCA	- Acordul de Parteneriat și Cooperare
PIB	- Produsul Intern Brut
RC	- Rata de concentrare
REER	- Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	- Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	- Tendințe în Economia Moldovei
TN	- Transnistria
TVA	- Taxa pe Valoare Adăugată
UE	- Uniunea Europeană
USD	- Dolar SUA
UTA	- Unitate teritorial-administrativă
VAB	- Valoare adăugată brută

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Primul trimestru al anului 2011 a fost caracterizat de un șir de evenimente atât pe plan politic și economic, cât și social

La începutul anului, Guvernul Republicii Moldova a adoptat Programul său de activitate „Integrare Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” care urmează să ofere cadrul de politici de guvernare a Republicii Moldova pentru perioada anilor 2011-2014. Un aspect important al acestui program constă în asigurarea transparenței decizionale și facilitării accesului la informații tuturor părților interesate privind prioritatea de descentralizare, asumată de Guvernul Republicii Moldova prin Programul respectiv.

O altă realizare în primul trimestru 2011 a constituit aprobarea bugetului pentru anul curent. Astfel, conform acestuia, veniturile bugetului public național (BPN) vor constitui 31,1 mld. MDL, cu 12,6% mai mult decât în anul 2010. Ca pondere în PIB, veniturile BPN vor scădea ușor de la 38,3% în anul 2010 la 37,8% în anul 2011. Deficitul bugetar va fi de 1,9% (1,6 mld. MDL) față de 2,5% (1,8 mld. MDL) în 2010.

Veniturile bugetului de stat în 2011 vor fi de 19,08 mld. MDL sau cu 1,9 mld. MDL mai mult față de anul 2010. Dintre acestea, 14,8 mld. MDL vor constitui veniturile fiscale. Cheltuielile sunt preconizate în mărime de 20,4 mld. MDL, cu 1,6 mld. MDL mai mult față de anul precedent. Deficitul bugetului de stat va constitui 1,2 mld. MDL.

Pe plan politic extern, primul trimestru al anului 2011 s-a evidențiat prin desfășurarea unui eveniment major – vizita Vicepreședintelui Statelor Unite ale Americii, Joe Biden, care în cadrul discursului său public, a reiterat poziția SUA față de Republica Moldova, exprimându-și susținerea pe plan economic (pe măsura desfășurării reformelor, SUA vor acorda Republicii Moldova 262 milioane de dolari americani, în cadrul proiectului „Provocările Mileniului”, pentru următorii 5 ani, suma fiind destinată pentru drumuri și agricultură), precum și sprijinul în asigurarea integrității teritoriale a Moldovei.

Republica Moldova continuă păstrarea și aprofundarea vectorului de integrare europeană, fapt exprimat prin desfășurarea celei de-a cincea runde de negocieri a Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană la 17 februarie 2011, la Bruxelles. În cadrul negocierilor, membrii delegației UE au salutat noul program de guvernare al Alianței pentru Integrare Europeană, apreciind ambițiile Republicii Moldova de a avansa rapid pe calea integrării europene.

La 17 martie anul curent, la Moscova s-a desfășurat ședința Comisiei mixte interguvernamentale moldo-ruse, în cadrul căreia au fost examinate stadiul realizării Protocolului ședinței a XI-ea a Comisiei, care s-a desfășurat în anul 2010 la Chișinău, precum și 10 subiecte ce vizează aspecte importante ale colaborării comercial-economice moldo-ruse de perspectivă în complexul agroindustrial, termoenergetică, industrie și transporturi, cooperarea interregională, migrația forței de muncă și sfera umanitară etc., precum și cadrul juridic al raporturilor bilaterale.

În perioada 29-30 martie, Prim-ministrul Republicii Polone, Donald Tusk a întreprins o vizită în țara noastră la invitația Premierului Republicii Moldova, dlui Vlad Filat. În afara vizitelor bilaterale, bazate pe susținere și suport constant oferit Republicii Moldova, Dl Tusk a prezidat,

împreună cu omologul său moldovean, Forumul UE – Moldova, organizat sub înaltul patronaj al celor doi premieri. Primul Forum UE – Moldova a servit drept cadru pentru schimb de idei, experiență și discuții privind colaborările posibile în viitor.

Dacă ne referim la aportul organismelor financiare internaționale, relatăm, că la 6 aprilie 2011, Consiliul Director al Fondului Monetar Internațional a aprobat decizia de a acorda Republicii Moldova următoarea tranșă în sumă de 50 de milioane Drepturi Speciale de Tragere (DST), echivalentul a 79 milioane de dolari SUA, banii fiind alocați pentru consolidarea poziției bugetare (15 milioane DST, echivalentul a 24 milioane de dolari SUA) și suplinirea rezervelor valutare (35 milioane DST, echivalentul a 55 milioane de dolari SUA).

Pe plan economic, primul trimestru al anului 2011 s-a manifestat printr-un șir de scumpiri, printre care merită de menționat majorarea prețului la gazele naturale cu 12,2%, la energia electrică, la 1 aprilie 2011 intrând în vigoare noile contracte de livrare a energiei electrice la prețul de achiziție de 6,1 cenți/Kwt.

O altă majorare au suportat produsele petroliere. Prima creștere a prețului la produsele petroliere în Moldova s-a produs în ianuarie 2011. Benzina s-a scumpit cu 40 bani, iar motorina – cu 60 bani. O altă majorare a prețurilor la benzină și motorină s-a înregistrat la 14 martie, crescând cu aproximativ 40 bani/litru sau cu 3%. Ulterior, un al treilea val de majorări s-a produs la începutul lunii aprilie, când prețurile motorinei la unele benzinării din Moldova au crescut cu 30 bani/litru sau cu 2%, constituind 15,19 lei/litru față de prețul anterior de 14,89 lei/litru.

Un alt eveniment, în perioada sus-menționată, a fost reglementarea pieței farmaceutice în Republica Moldova. Astfel, începând cu 1 ianuarie 2011, prețurile la mai multe medicamente au fost reduse. Cabinetul de Miniștri a votat și unele modificări în Regulamentul privind formarea prețului la medicamente. Astfel, Guvernul a ajustat reglementările privind formarea prețurilor la medicamente, cu referire la înregistrarea prețurilor de producător.

La moment, în Catalogul național de prețuri au fost incluse 4118 de preparate farmaceutice din circa 6485 din nomenclatorul de stat al medicamentelor.

În domeniul agroalimentar, un subiect mediatizat l-a constituit interzicerea exportului de grâu, autoritățile argumentând decizia prin creșterea de trei ori a comerțului de grâu alimentar și pericolul afectării securității alimentare a țării. Decizia dată a fost ulterior revizuită, interdicția în cauză fiind exclusă.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

Performanța economiei naționale în anul 2010 a fost peste așteptări. După declinul anului 2009, odată cu depășirea consecințelor crizei economico-financiare, economia Republicii Moldova a înregistrat o creștere de 6,9%. Economia națională a înregistrat majorări, practic, în toate sectoarele economiei.

În structura PIB-ului, pe categorii de utilizări, se păstrează la nivel înalt consumul final, care a atins în ultimul an un nivel record în comparație cu volumul PIB-ului. Modificări structurale semnificative s-au produs, în ultimii doi ani, la formarea brută de capital și la deficitul balanței comerciale (exportul net). Variația stocurilor rămâne la un nivel sub media istorică. Astfel, în anii 2009 și 2010, cota formării brute de capital în volumul total al PIB-ului s-a redus. În perioada de relansare a economiei ritmurile de creștere a exporturilor s-au accelerat în comparație cu importurile.

Ca tendință generală în structura PIB pe categorii de resurse, se reduce cota valorii adăugate brute și se majorează ponderea în PIB a impozitelor nete pe produse.

În ultimul an, s-a observat o schimbare a tendințelor: ponderea serviciilor în totalul bunurilor și serviciilor produse și în valoarea adăugată brută a scăzut, iar cea a bunurilor a crescut.

Sub aspectul principalelor grupe industriale, sectorul este dominat de industria bunurilor de uz curent și industria bunurilor intermediare. Locul trei este deținut de activități și bunuri asociate de energie, fiind urmat de industria bunurilor de capital și industria bunurilor de folosință îndelungată. Industria are un nivel înalt de concentrare geografică. Pe parcursul perioadei 2008-2010, nivelul de concentrare a industriei în Chișinău a crescut de la 51,6 la 57%. În celelalte regiuni de dezvoltare se atestă o ușoară scădere a concentrării activității industriale.

Prețuri și rate de schimb

Până la criză, nivelul prețurilor a fost relativ înalt, majoritatea indicilor de prețuri crescând anual cu ritmuri ce depășesc 10%. În 2009, în condițiile declinului economic, prețurile au avut o evoluție modestă. În 2010, nivelul prețurilor a cunoscut o ascendență moderată, indicii de prețuri au crescut cu mai puțin de 10%, cu excepția prețurilor produselor agricole. Această evoluție a continuat și în primul trimestru al anului 2010: majoritatea indicilor de prețuri au crescut cu mai puțin de 10%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, doar producția agricolă s-a scumpit cu 17,3%. Factorii ce au impulsivat creșterea prețurilor în primul trimestru al anului 2011 sunt majorarea prețurilor la produsele energetice: gaz și petrol, precum și a prețurilor la produsele alimentare pe piețele internaționale.

În primul trimestru al anului 2011, cursul monedei naționale s-a întărit comparativ cu USD atât în termeni nominali (cu 2,2%), cât și reali (cu 9,37%), astfel prelungind tendința din prima jumătate a anului 2010. Pe de altă parte, cursului nominal al MDL față de EURO s-a depreciat cu 2,3%, în timp ce cursul real a avut o evoluție relativ stabilă. Totodată, în perioada ianuarie 2005-martie 2010 se atestă o tendință generală de apreciere a cursului real al monedei naționale, atât față de USD, cât și față de EUR.

Finanțe publice

Evoluția în timp a veniturilor acumulate la bugetul public național înregistrează o tendință de creștere, cu o diminuare în anul 2009. Devierea de la trend s-a realizat ca rezultat al crizei economice mondiale, care și-a găsit reflecție în scăderea veniturilor bugetare în anul 2009. Anul 2010 a fost marcat de relansare, ca rezultat al înviorării activității economice în perioada postcriză. Din valoarea totală a încasărilor bugetare, ponderea cea mai importantă o dețin veniturile fiscale, situație atestată și în primul trimestru al anului 2011.

Cheltuielile publice au înregistrat în perioada 2005-2010 o creștere ascendentă continuă, atingând valoarea maximă în anul 2010. Totuși, pe parcursul anilor se observă o ușoară tendință de creștere a ponderii cheltuielilor în PIB, care s-a accentuat în anul 2009 (ca rezultat al crizei economice mondiale și al perturbațiilor politice existente), pentru ca în 2010 să se înregistreze o tendință de scădere a ponderii cheltuielilor publice în PIB, ca urmare a demarării procedurilor de optimizare a cheltuielilor publice. Ponderea cea mai mare o au cheltuielile de ordin social, urmate de cheltuielile economice.

Finanțarea datoriei de stat, în mare parte, se bazează pe creditarea externă pe termen lung și pe credite interne pe termen scurt. Împrumuturile externe constituie datoria pe termen lung, iar sursele interne reprezintă datorii pe termen scurt. Putem presupune, că din împrumuturile externe sunt finanțate programele guvernamentale ce necesită o perioadă mai lungă de implementare, pe când sursele interne sunt destinate acoperirii necesităților curente. Totodată, această finanțare ar putea fi cauzată de prețul superior al surselor de finanțare internă față de cel al surselor de finanțare externă.

Ponderea cea mai importantă în sursele de finanțare externe a fost deținută de împrumuturile acordate de organizațiile financiare internaționale.

Sectorul bancar

Pe parcursul perioadei 2005-2010, evoluția sectorului bancar al Republicii Moldova a consemnat o tendință pozitivă de dezvoltare, fiind relativ diversificată și caracterizată printr-un nivel satisfăcător al concurenței. Sectorul bancar a demonstrat o bună imunitate și o înaltă stabilitate în condițiile crizei financiare globale.

Astfel, în anul 2010 și I-ul trimestru al anului 2011, sectorul și-a continuat dezvoltarea, înregistrând o creștere, atât la acordarea creditelor, cât și la atragerea depozitelor. Evoluțiile pozitive din sectorul bancar sunt reflectate prin îmbunătățirea indicatorilor activității bancare (profitabilitatea, lichiditatea și sustenabilitatea).

La începutul lunii ianuarie 2009 se atestă o continuă scădere a ratei dobânzii atât la credite, cât și la depozite în monedă națională, tendință care s-a stabilizat în a doua jumătate a anului 2010. Respectiv, în luna martie 2011, rata medie a dobânzii la creditele acordate în monedă națională a constituit un nivel de 14,60%, iar rata medie la depozite a atins nivelul de 7,88%. În aceeași perioadă, marja bancară la operațiunile în monedă națională a atins nivelul de 6,72%.

În general, putem afirma, că în anul 2010 și I-ul trimestru al anului 2011, sistemul bancar a susținut economia națională prin noile condiții și reguli economice, păstrându-și stabilitatea și credibilitatea în pofida mediului economic nu tocmai favorabil.

Evoluția sectorului de microfinanțare demonstrează, că deși acesta deține proporții mai reduse în economia țării, inclusiv în comparație cu sectorul bancar, raza lui de cuprindere este foarte vastă, oferindu-se servicii de creditare accesibile și disponibile întreprinderilor mici și mijlocii, precum și păturilor social vulnerabile pe întreg teritoriul țării, în mod prioritar în zonele rurale.

Politica monetară

În ultimii 5 ani, politica monetară în Republica Moldova a fost marcată de încercarea implementării regimului de țintire a inflației. Progrese în acest sens au fost înregistrate, mai cu seamă, în anul 2010, BNM adecvându-se la câteva condiții caracteristice acestui regim de politică monetară, cum ar fi: îmbunătățirea procesului de comunicare cu publicul și reducerea intervențiilor pe piața valutară.

Prezența excesului de lichiditate în sistemul bancar face inutilă apelarea la resursele creditare ale BNM din partea băncilor comerciale. Din această cauză, BNM nu poate utiliza efectiv rata de bază pentru influențarea ratelor dobânzilor operate de băncile comerciale. În aceste condiții, autoritatea monetară națională acționează într-o manieră dublă:

- pe de o parte, pentru reducerea excesului de lichiditate, preponderent, se utilizează emiterea certificatelor BNM și facilitățile permanente, în special depozitele overnight;
- pe de altă parte, pentru influențarea nivelului resurselor deținute de bănci și, implicit, al ratei dobânzii, care se recurge la modificarea ratei rezervelor obligatorii.

Comerțul extern

Comerțul extern se relansează treptat după criză. Caracteristică pentru anul 2010 a fost creșterea mai rapidă a exporturilor comparativ cu importurile, tendință ce s-a păstrat și în I-ul trimestru al anului 2011. În această perioadă, exporturile au constituit 478,6 mil. USD, fiind în creștere cu 58% comparativ cu perioada similară a anului precedent, iar importurile au fost de 1099 mil. USD, majorându-se cu 44%.

Creșterea exporturilor în această perioadă a fost determinată, în mare măsură, de intensificarea relațiilor comerciale cu țările UE. Totodată, structura exporturilor se menține în tiparele vechi, fiind predominantă de produsele agroalimentare în proporție de 45%.

Deși principalii parteneri au restabilit o creștere economică lentă, dar constantă, comerțul exterior, probabil, va continua să crească. Totuși, performanțele acestuia sunt limitate de un șir de factori, cum ar fi: gradul înalt de concentrare geografică a exporturilor, abaterea relativ mare de la structura mondială a exporturilor, nivelul relativ redus al exporturilor de produse mediu și înalt intensive în tehnologie, comparativ cu țările UE, competitivitatea redusă a produselor autohtone ca urmare a creșterii din ultimii ani a ratei reale de schimb.

Investiții Străine Directe

De la începutul anului 2010, datorită consolidării progresive a economiei naționale, precum și a stabilizării economice a principalelor țări investitoare în Republica Moldova, au crescut moderat și fluxurile de ISD, care au constituit 198,9 mil. USD, înregistrând o creștere de 55,6% față de anul precedent. În pofida acestui ritm relativ înalt, valoarea absolută a ISD abia depășește nivelul înregistrat în 2005.

Recuperarea fluxurilor de ISD în anul 2010 s-a produs, mai cu seamă, datorită creșterii plasamentelor investitorilor care deja activează în economia națională, în timp ce intrările de noi investitori au avut un rol secund. În această perioadă a sporit venitul reinvestit și investițiile în formă de alt capital cu 34% și, corespunzător, 45%, în timp ce investițiile străine directe în capitalul social au scăzut cu aproximativ 5%.

Remiterile

După o scădere bruscă în anul 2009, în 2010 remitterile și-au reluat tendința de creștere. Fiind reanimate, îndeosebi, de influxurile provenite din Rusia; per ansamblu, în anul 2010 remitterile au constituit 1316 mil. USD sau cu 8,7 mai mult, comparativ cu anul precedent. În același timp, volumul influxurilor de remitteri, în această perioadă, rămâne a fi cu mult sub nivelul anului 2008 și chiar al celui din 2007.

Mediul de afaceri

Pe parcursul ultimilor 4 ani (2007-2010) s-a constatat o reducere anuală a numărului întreprinderilor înregistrate la Camera Înregistrării de Stat (de 1,8 ori). În anul 2011, tendința s-a schimbat: se observă creșterea numărului de întreprinderi în comparație cu primul trimestru al anului 2010, indicele constituind 115,1%.

În perioada 2005-2009 se atestă o creștere nesemnificativă, dar constantă, a numărului de întreprinderi: de la 33,1 până la 44,6 mii de întreprinderi. Ritmurile anuale de creștere a numărului de întreprinderi au constituit în anul 2006 – 9,1%, în 2007 – 10,6%, în 2008 – 5,3%. Chiar și în anul 2009, când s-au micșorat în mod semnificativ toți indicatorii macroeconomici, numărul de întreprinderi a continuat să crească, iar ritmul anual de creștere a constituit 6,0%.

În perioada 2005-2008 au crescut considerabil rezultatele activității întreprinderilor – veniturile din vânzări și suma profitului (întreprinderile care au primit profit) cu 79% și, respectiv, 227,2%. În anul 2009 se remarcă o reducere semnificativă a acestor indicatori (a veniturilor din vânzări cu 16,3% față de 2008, respectiv o reducere a profitului cu 34,4%). Numărul mediu de salariați la întreprinderi, conform datelor BNS, în perioada 2005-2008, a rămas aproape neschimbat, în anul 2009 se remarcă o scădere a acestuia (94,2% față de anul precedent), care corespunde tendinței generale de reducere a populației ocupate în economie.

Anul 2009 a fost o perioadă mai dificilă pentru afaceri, Republica Moldova resimțind din plin efectul crizei financiare. Criza economică a cuprins toate sectoarele economiei, având repercusiuni nefaste, în special, asupra câtorva sectoare. În anul 2009, sectoarele: agricultura, pescuitul, energia electrică, gaze și apă, hoteluri și restaurante, alte activități de servicii colective au înregistrat pierderi, rentabilitatea activelor și a capitalului propriu înregistrând valori negative.

În prezent, întreprinderile mici și mijlocii dețin circa 98% din numărul total al întreprinderilor din țară și reflectă o creștere stabilă a sectorului. În numărul total de IMM domină microîntreprinderile (77,4%). La formarea Produsului Intern Brut, IMM-urile au o contribuție majoră. În anul 2009, ponderea IMM-urilor în PIB a constituit 28,9%.

Ritmurile anuale de creștere a IMM-urilor corespund cu dinamica de dezvoltare a tuturor întreprinderilor. În cadrul sectorului IMM, dinamica numărului întreprinderilor micro-, mici și mijlocii a înregistrat tendințe diferite. Majorarea numărului de întreprinderi în sectorul IMM a

avut loc, în primul rând, datorită microîntreprinderilor și întreprinderilor mici. Aceste grupuri de întreprinderi se disting prin ritmuri înalte de creștere anuală.

În prezent, mai multe organizații internaționale realizează studii care au ca obiect de cercetare mediul de afaceri din mai multe țări ale lumii.

Moldova în ratingurile internaționale. În ultimii ani, Moldova este inclusă în tot mai multe ratinguri internaționale și analizată ca locație de business pentru investitorii străini.

În clasamentele internaționale, Republica Moldova se situează pe poziții destul de modeste, fapt ce indică direct asupra deficiențelor structurale ale economiei naționale.

Potrivit raportului Doing Business 2011, situația Republicii Moldova s-a înrăutățit cu 3 poziții față de anul precedent, situându-se pe locul 90 din 183 de țări.

În clasamentul libertății economice pentru anul 2011, Republica Moldova deține locul 120 din 183 de țări. În corespundere cu clasificarea acestui rating, economia Republicii Moldova este încă „în mare parte neliberă”.

Conform raportului Global de Competitivitate, în perioada 2010-2011, din 139 de state care au participat la studiu Moldova a ocupat locul al 94-lea. Potrivit Forului Economic Mondial, Republica Moldova se află la stadiul I-i, și anume competitivitatea determinată de factori de producție (forța de muncă necalificată sau slab calificată; resurse naturale). Indicele Competitivității Globale pentru RM este de 3,9. În perioada 2008-2009, Moldova s-a situat pe poziția a 99-a în clasament. Indicele Competitivității Globale în perioada 2008-2009 a constituit 3,75. În clasamentul anilor 2009-2010, Republica Moldova nu a fost inclusă.

Situația socială

Situația demografică. Pentru Republica Moldova sunt caracteristice tendințele negative: a crescut indicele sarcinii demografice și declinul natural al populației. Raportul dintre numărul căsătoriilor și divorțurilor înregistrate s-a îmbunătățit.

Piața forței de muncă. Pe parcursul unei perioade îndelungate de timp a avut loc o reducere a nivelului activității economice și a ocupării forței de muncă, iar începând cu anul 2008 – majorarea nivelului șomajului. Migrația forței de muncă a populației Republicii Moldova peste hotare a căpătat dimensiuni considerabile. Dinamica ei este condiționată, în principal, de situația economică în țările recipiente ale forței de muncă din Moldova.

Minimumul de existență. Majorarea minimumului de existență a fost determinat atât de creșterea prețurilor, cât și de schimbările care au avut loc în structura cheltuielilor de consum ale populației și, în special, de majorarea ponderii cheltuielilor pentru mărfuri nealimentare și servicii.

Veniturile disponibile ale populației. Veniturile disponibile nominale pe cap de locuitor au avut o tendință anuală pozitivă, cu excepția anului 2009.

Cheltuielile de consum ale populației. Inegalitatea privind cheltuielile de consum are o tendință evidentă de micșorare, atât în întreaga țară, cât și în zonele urbane și rurale. În acest caz, valoarea coeficientului Gini pentru cheltuielile de consum este substanțial mai mică decât mărimea coeficientului Gini pentru venitul disponibil (8,9). *emunerarea muncii.* În anul 2010 a

fost înregistrat cel mai mic ritm de creștere a volumului acesteia (100,7%) – mărimea salariului real a rămas, practic, la nivelul anului precedent.

Sărăcia populației. Nivelul sărăciei s-a redus de la 30,2% în anul 2006 până la 26,3% în anul 2009. În zonele rurale, din contra, rata sărăciei a crescut de la 34,1% în anul 2006 până la 36,3% în anul 2009, adică cu 2,2 p.p. sau de 1,06 ori.

Ocrotirea sănătății. În anul 2010 s-a păstrat nivelul relativ ridicat de morbiditate a populației. Totodată, comparativ cu anul precedent, s-a micșorat numărul cazurilor de îmbolnăvire cu unele boli.

Educație. Pe fundalul reducerii numărului școlilor primare și medii, a crescut numărul colegiilor. Calculat la 10 mii de persoane, s-a majorat și numărul elevilor din colegii. Numărul studenților din instituțiile superioare de învățământ, la fel, a crescut.

Protecția socială a populației. Este caracteristică o tendință pozitivă în raportul dintre volumele pensiilor și a minimumului de existență. Aceeași tendință se observă și la indemnizațiile pentru îngrijirea copiilor de vârstă până la 3 ani pentru persoanele asigurate.

Infrațțiuni. A crescut numărul de infrațțiuni și accidente cu traficul rutier, iar numărul de incendii s-a micșorat.

Proгноze și estimări

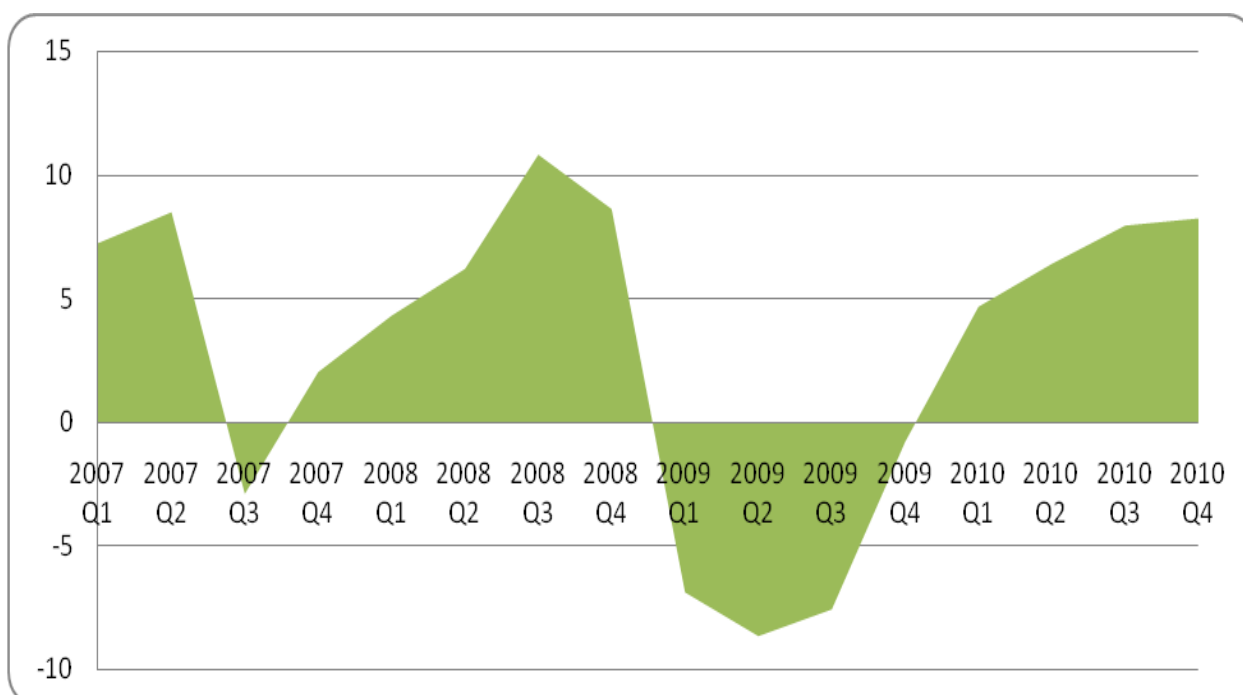
Proгноzele și estimările, efectuate pentru anii 2011-2013, sunt optimiste, posedând ritmuri de creștere a PIB-ului de peste 6%. În anul 2011, vom avea o creștere economică ce va depăși 7%, un ritm mediu anual al nivelului inflației de 7-8%. Estimăm o ușoară apreciere a monedei naționale în raport cu dolarul american. Nivelul salariului mediu, în termeni reali, va crește cu 3-4% în anul 2011¹.

¹Detalii găsiți în capitolul VII. Estimări și Proгноze

Capitolul I PRODUȚIA

Performanța economiei naționale, în anul 2010, a surprins și cele mai optimiste păreri. După declinul anului 2009, odată cu depășirea consecințelor crizei economico-financiare, economia Republicii Moldova a înregistrat o creștere de 6,9%, totodată înregistrând creșteri, practic, în toate sectoarele economiei.

O ameliorare a economiei naționale a fost observată încă în ultimul trimestru al anului 2009, prezentând semne de revitalizare. În trimestrele următoare ale anului 2010, ritmurile de creștere s-au accelerat, rezultând în performanța PIB de 71,8 mld. MDL.

**Fig. 1.1. Rata de creștere a PIB-ului în prețuri comparabile
(față de perioada similară a anului precedent)**

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

PIB pe categorii de utilizări

În structura PIB pe categorii de utilizări, consumul final se menține la nivel înalt, care în anul 2010 a depășit cu 15% volumul PIB – cel mai înalt nivel al consumului înregistrat în Moldova în ultimii 5 ani. Modificări structurale semnificative s-au produs în ultimii doi ani privind formarea brută de capital și la deficitul balanței comerciale (exportul net). Astfel, în anii 2009 și 2010, cota formării brute de capital în volumul total al PIB-ului s-a redus de la 39,2% în anul 2008 la 23,1% și, respectiv, la 23,7%. S-a redus considerabil ponderea exportului net de la 52,8% în 2008 la 36,6% în 2009 și, respectiv 39,6% în 2010. La temelia acestor reduceri a fost criza financiar-economică mondială.

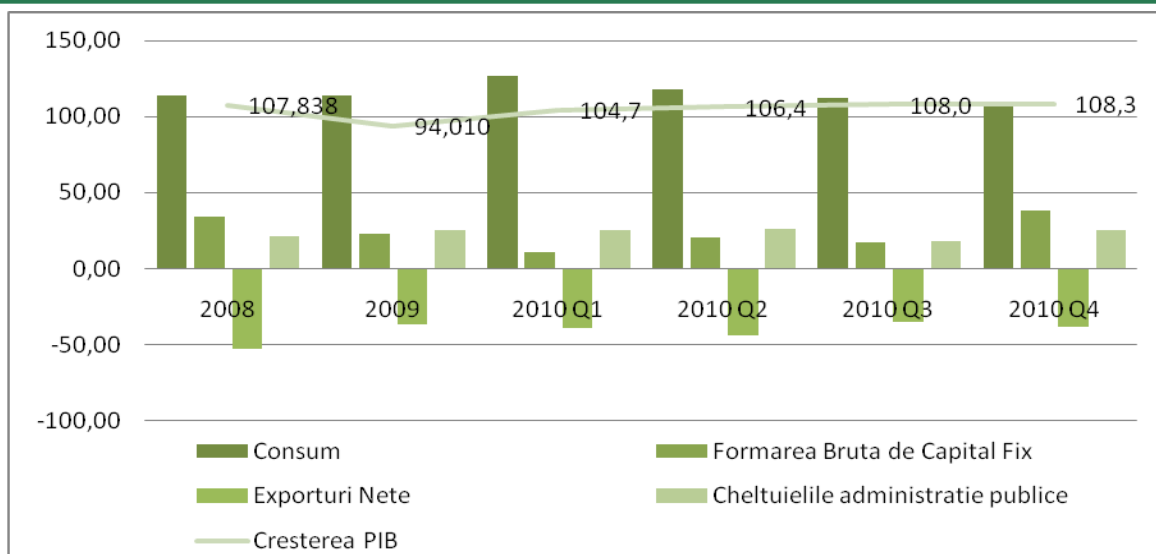

Fig. 1.2. Evoluția componentelor PIB-ului pe categorii de cheltuieli, % în PIB

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

Cererea internă este componenta principală și dominantă a formării PIB-ului pe categorii de utilizări, însumând 99 mld. MDL în 2010 cu o pondere de 178% în PIB. Cererea domestică, ca pondere în PIB, are tendința de o ușoară scădere.

Contribuția consumului final al gospodăriilor este cea mai mare în totalul cererii naționale – circa 51%. Pe parcursul ultimilor trei ani, atestăm o tendință de creștere a ponderii consumului populației în cererea domestică, 47% – în 2008, 50% – în 2009 și 51% – în 2010. Rata de creștere în anul 2010 în prețuri comparabile a consumului final al gospodăriilor a fost de 9%. În același an consumul sectorului guvernamental a crescut cu 0,27%, deși Guvernul și-a menținut cheltuielile la același nivel, ca pondere în PIB, comparativ cu 2009.

Fig. 1.3. Ponderea în PIB a cererii naționale², % în PIB

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

²definită ca consumul final, formarea brută de capital fix. <http://www.businessdictionary.com/definition/domestic-demand.html>

Structura formării brute de capital a suferit modificări după criză, în anul 2009. În timp ce Formarea Brută de Capital Fix își revine lent după ponderile maxime, atinse în PIB în perioada 2007 și 2008 (în jur de 34% în PIB), variația stocurilor ca pondere în PIB rămâne la un nivel scăzut (mai mic de 1% în PIB), însumând 691 mil. MDL în 2010. În acest context, ponderea Investițiilor în PIB este în scădere în comparație cu anul 2008, dar în creștere cu 1 punct procentual față de 2009. Creșterea în prețuri comparabile din 2010 a Formării Brute de Capital Fix a fost de 17,8%.

Tabelul 1.1. Ponderea structurii investițiilor în PIB

Anii	Ponderea Investițiilor în PIB	Ponderea Formării Brute de Capital Fix în PIB	Ponderea Variației Stocurilor în PIB
2006	33%	28%	4%
2007	38%	34%	4%
2008	39%	34%	5%
2009	23%	22,6%	0,55%
2010	24%	22,7%	0,96%

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

În 2010, importurile au marcat o creștere mai accentuată decât exporturile, ultimele majorându-se cu 12,8%, iar importurile – cu 13,7%. În trimestrul al IV-lea al anului 2010 s-a atestat o evoluție remarcabilă a exporturilor – acestea au crescut cu 24% față de aceeași perioadă a anului precedent, comparativ cu 17% de creștere a importurilor. Conform datelor BNS, tendința se menține: exportul de mărfuri în perioada primului trimestru al anului 2011 a crescut cu 58%, iar importurile – cu 44% față de aceeași perioadă a anului 2010.

PIB pe categorii de resurse

În perioada 2005-2010 se atestă tendința de reducere a ponderii bunurilor în structura valorii adăugate brute: ponderea agriculturii în PIB s-a redus de la 16,4 la 11,9%, iar a industriei – de la 14,7 la 13,3%. Concomitent, în perioada de referință a crescut ponderea serviciilor de la 54,2 la 58,2%. În componența serviciilor, mai dinamică s-a dovedit a fi evoluția comerțului cu ridicata și cu amănuntul.

În perioada 2005-2010 se atestă o evoluție relativ constantă a ponderii valorii adăugate brute în PIB, acest indicator variind între 82-84%. În aceeași perioadă, în structura valorii adăugate brute se observă scăderea ponderii agriculturii de la 16,4 la 11,9% și a industriei – de la 15,8 la 13,2%. Totuși, în anul 2010, datorită unui an agricol bun, s-a produs o creștere a ponderii agriculturii în valoarea adăugată brută, înregistrând o cotă de 11,9%, comparativ cu 8,5% în 2009. Cea mai mare pondere în valoarea adăugată brută o dețin serviciile. În componența serviciilor, s-a dovedit a fi mai dinamică evoluția comerțului cu ridicata și cu amănuntul, în perioada 2005-2010 acest sector și-a mărit ponderea în PIB de la 10,4% la 12,9%.

Ca tendință generală în structura PIB pe categorii de resurse se reduce cota valorii adăugate brute (de la 94% în 1990 la 83,4% în 2010) și se majorează ponderea în PIB a impozitelor nete pe produse.

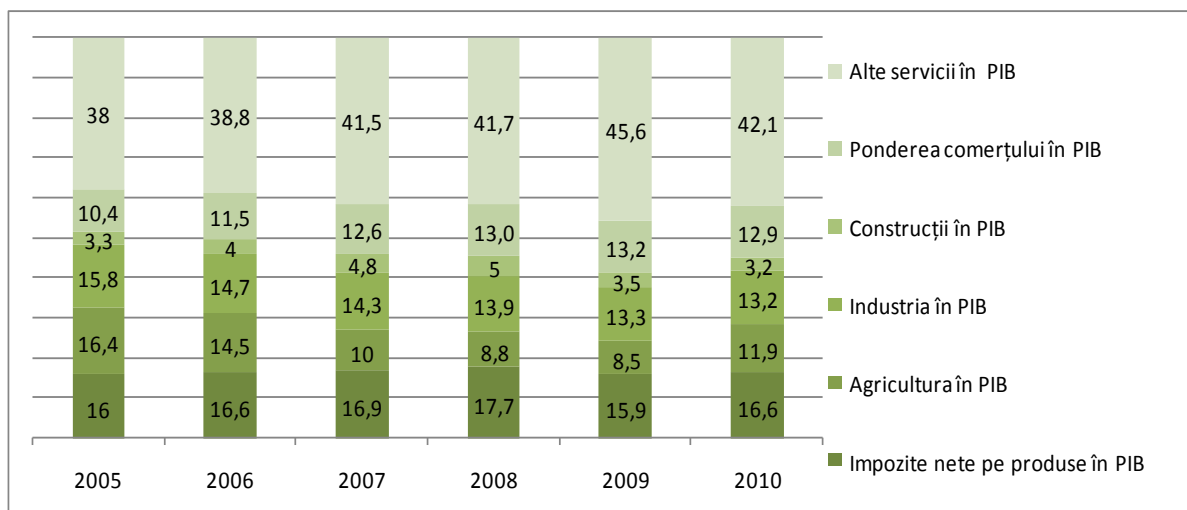

Fig. 1.4. Structura PIB pe categorii de resurse, %

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

Ponderea valorii adăugate brute a serviciilor în totalul valorii adăugate s-a majorat de la 50,4% în 2005 până la 62,3% în anul 2009. În anul 2010 a avut loc o modificare a tendințelor. Dacă până în 2010 ponderea serviciilor în Valoarea Adăugată era în continuă creștere anuală, iar producția de bunuri în descreștere, atunci în 2010 tendința s-a inversat. Odată cu relansarea economiei, producția de bunuri și-a revenit mai repede în raport cu Valoarea Adăugată decât cea a serviciilor.

În cadrul serviciilor se observă o creștere stabilă a ponderii valorii adăugate brute în comerțul cu ridicata și cu amănuntul în raport cu valoarea adăugată, de la 10,4% în anul 2005 până la 12,9%. Celelalte servicii au avut o evoluție relativ stabilă. Ponderea construcțiilor în VAB a crescut consecutiv, dar nu și-a revenit după declinul economic din 2009, astfel, în 2010 a fost observată o scădere a acestui sector în VAB. O evoluție relativ similară au parcurs tranzacțiile imobiliare cu o creștere rapidă în perioada 2006-2008, ca mai apoi, în 2009 să stagneze, iar în 2010 să se reducă ușor până la nivelul de 6% din VAB.

Transporturile și comunicațiile au o cotă relativ stabilă și înaltă în VAB, deși în 2010 s-a observat o ușoară scădere de la 14,2 la 13,7%.

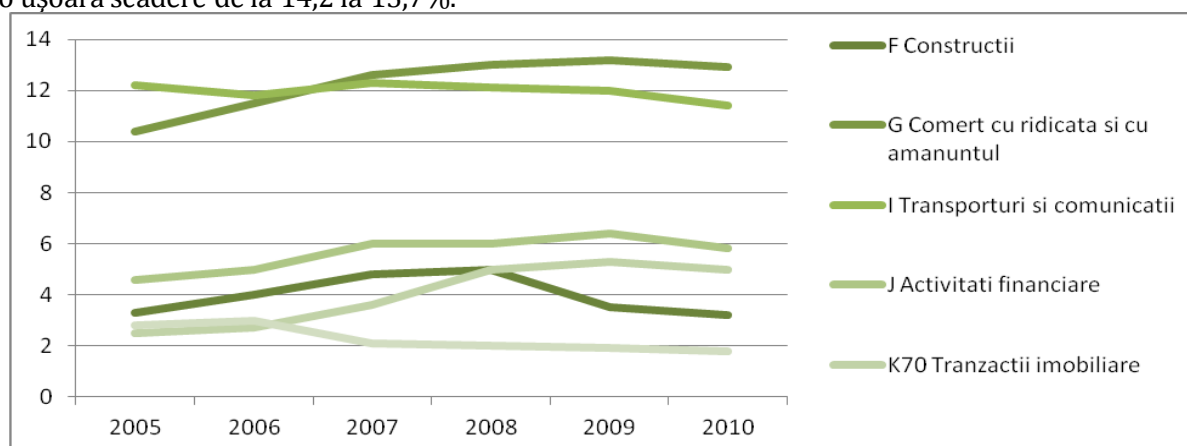

Fig. 1.5. Ponderea serviciilor în total Valoare Adăugată Brută (%)

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

Contribuția sectorului agricol în anul 2010 la creșterea de 6,9% a PIB-ului a fost de 0,6%, creșterea în prețuri comparabile a Valorii Adăugate în Agricultură a constituit 7,25% comparativ cu 2009. Industria a avut o influență de 1,07% asupra creșterii PIB, creșterea reală constituind 8% comparativ cu 2009. Construcțiile au avut un grad de influență modest de doar 0,3%, înregistrând o creștere notabilă de 7% în 2010, după o scădere de 27% în 2009. Alte servicii, printre care comerțul, transporturile, activitățile financiare, au avut cel mai mare grad de influență, contribuind cu 3,2% la creșterea PIB-ului, creșterea în prețuri comparabile este de 5,3% față de 2009. A doua contribuție după gradul de influență le-au adus impozitele pe produse, contribuind cu 1,8% la creșterea totală a PIB-ului, în termeni reali acestea au înregistrând o creștere de 11,6%, una din cele mai mari din categoriile de resurse utilizate la calculul PIB-ului.

Fig. 1.6. Gradul de influență a categoriilor de resurse la creșterea PIB, %

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

Producția de Bunuri și Servicii

Industria

Din 2005 până în 2010, industria a avut o evoluție instabilă și a înregistrat tendințe de descreștere. Până în 2009, industria a fost afectată de câteva șocuri considerabile, iar criza economică mondială a cauzat o cădere de 21,1%. Creșterea de 7%, înregistrată în 2010, a permis doar o recuperare parțială a sectorului, nivelul de până la criză nefiind atins.

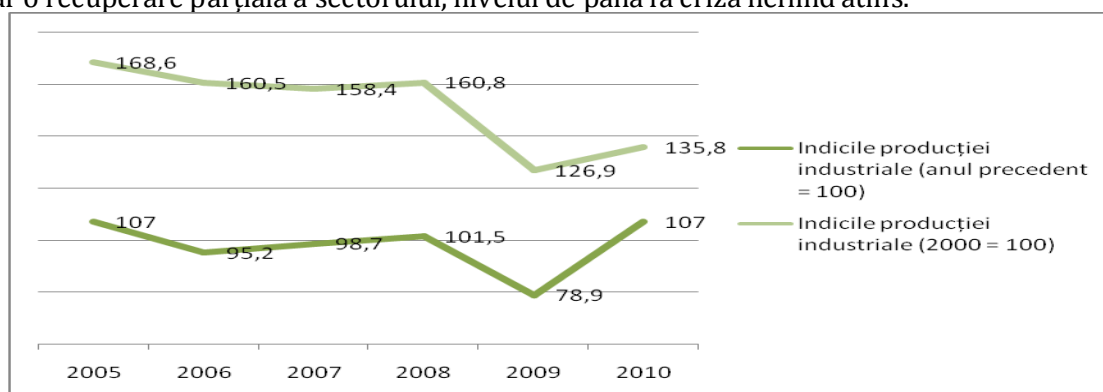

Fig. 1.7. Evoluția producției industriale, în %

Sursa: BNS.

În perioada 2005-2010, structura sectorului industrial a avut o evoluție relativ stabilă. În sector domină industria prelucrătoare. Ponderea industriei prelucrătoare a înregistrat o ușoară scădere de la 87,5% în 2005 la 85,3% în 2010. Subsectorul a fost puternic afectat de criza economică mondială în 2009. Astfel, industria prelucrătoare a scăzut în acest an cu 22,8%, iar în 2010 – a cunoscut o relansare parțială, înregistrând o creștere de 8%.

Jumătate din industria prelucrătoare (47% în 2010) este reprezentată de industria alimentară și a băuturilor. Până la resimțirea efectelor crizei economice mondiale, industria alimentară a fost afectată și de alte șocuri:

- în 2006, introducerea măsurilor prohibitive privind exportul băuturilor alcoolice și a altor produse pe piața rusă a cauzat o reducere dramatică a fabricării băuturilor alcoolice pe perioada anilor 2006-2007;

- seceta din anul 2007 a determinat descreșterea fabricării produselor de morărit cu 7,8%.

În 2009, sub impactul crizei economice mondiale, industria alimentară și a băuturilor a înregistrat o scădere drastică de 17,6%. În 2010, producția fabricată de industria alimentară și a băuturilor a crescut cu 8,8% comparativ cu anul 2009.

Un rol important în industria prelucrătoare o deține fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, cu o pondere de 24,6% și producția altor produse din minerale nemetalifere – cu o cotă de aproximativ 18,6%.

Sectorul energetic ocupă locul secund în industrie cu o pondere de 13,2% în 2010. În condițiile declinului economic, producția de energie a scăzut mai puțin, comparativ cu celelalte ramuri industriale. În 2010, sectorul energetic a crescut nesemnificativ – doar cu un procent.

Industria extractivă are o pondere mică. Criza a determinat micșorarea sectorului cu 29,3% în 2009. Industria extractivă este direct legată de construcții. În condițiile, în care criza a devastat sectorul construcțiilor, căderea industriei extractive era inevitabilă. Revenirea lentă a sectorului construcțiilor în 2010 a determinat o creștere mică a industriei extractive, de doar 5,6%.

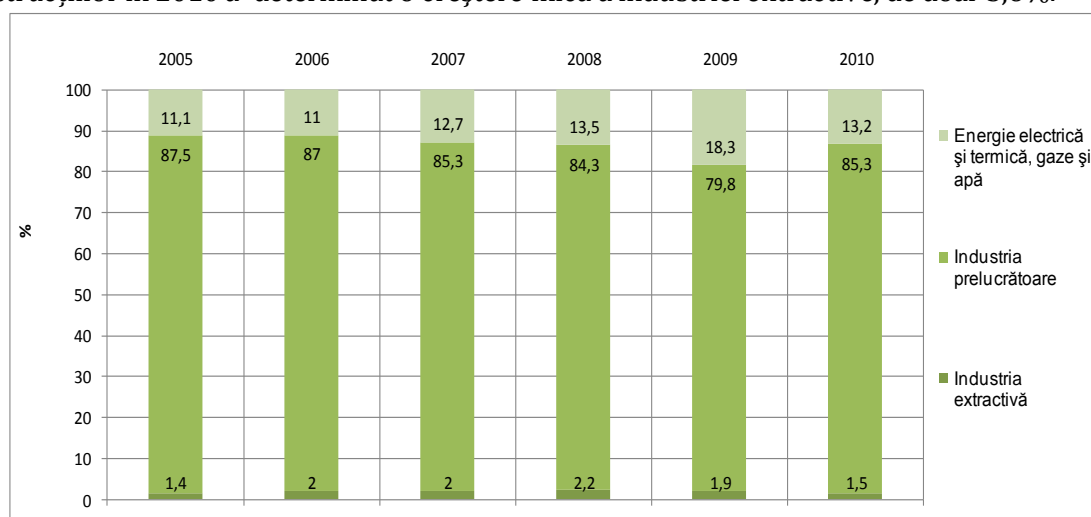

Fig. 1.8. Structura producției industriale

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

Sub aspectul principalelor grupe industriale, sectorul este dominat de industria bunurilor de uz curent cu 56,6% și industria bunurilor intermediare – cu 21,9%. Locul trei este urmat de activități și bunuri legate de energie (15,8%), fiind urmat de industria bunurilor de capital (3,8%) și industria bunurilor de folosință îndelungată (1,9%).

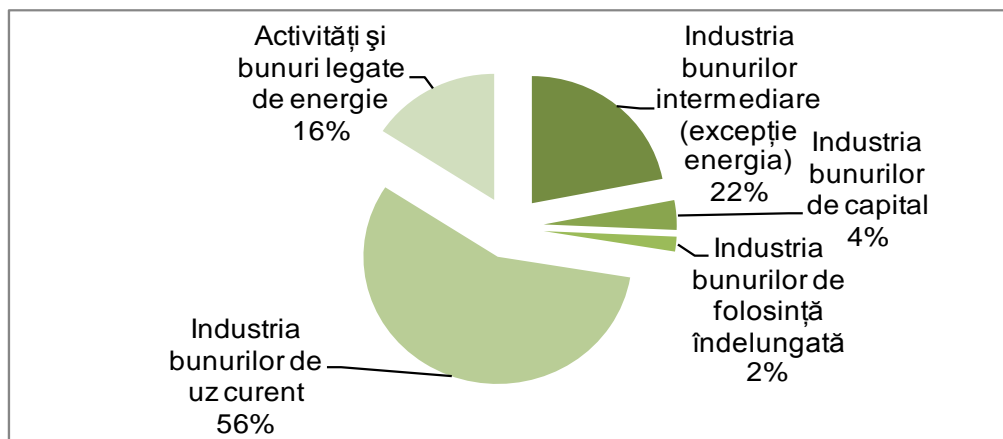

Fig. 1.9. Structura volumului producției industriale conform principalelor grupe industriale în anul 2010, în %

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

Industria are un nivel înalt de concentrare geografică. Pe parcursul perioadei 2008-2010, nivelul de concentrare a industriei în Chișinău a crescut de la 51,6 la 57%. În celelalte regiuni de dezvoltare se atestă o ușoară scădere a concentrării activității industriale.

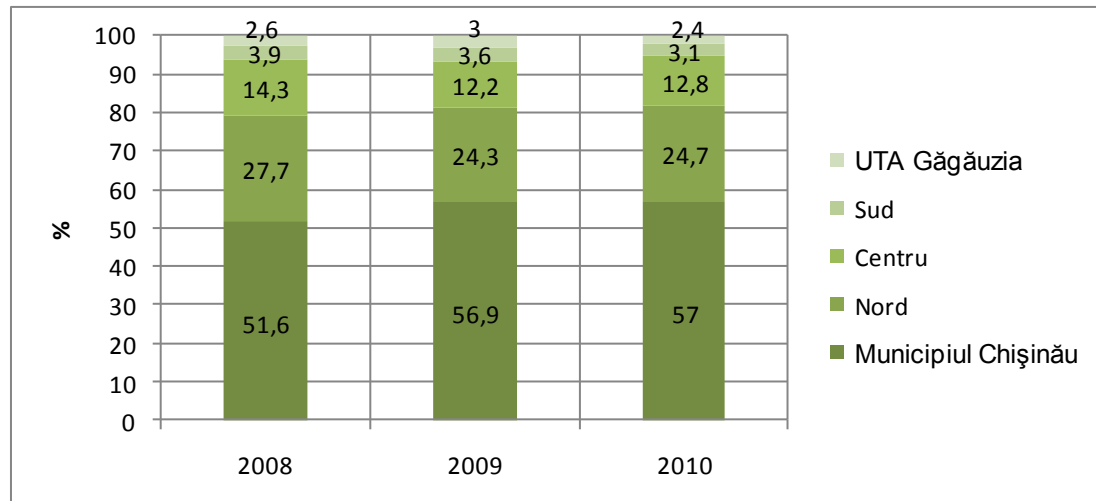

Fig. 1.10. Concentrarea activității industriale pe regiuni de dezvoltare

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

În perioada ianuarie-martie 2011, sectorul industrial a înregistrat o creștere de 8,5% comparativ cu perioada similară a anului precedent. La nivelul de sub sectoare, cea mai mare creștere s-a înregistrat în industria extractivă cu o avansare de 26,5%, urmată de industria prelucrătoare cu o majorare de 12,6%, în timp ce producția și distribuția de energie electrică și termică a fost în descreștere cu 3,7%. În industria prelucrătoare cele mai mari creșteri s-au înregistrat în: fabricarea nutrețurilor gata pentru animale a crescut de 3 ori; producția de

aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice – de 1,66 ori și producția de mobilier și alte activități industriale – de 1,64 ori. Scăderi s-au atestat la: fabricarea uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale – cu 13,5%; aprovizionarea cu aburi și apă caldă – cu 4,7%; fabricarea produselor textile – cu 4,6%.

Agricultura

Evoluția agriculturii, în ultimii 4 ani, este caracterizată prin volatilitate sporită. Ca tendință generală producția agricolă a scăzut ca pondere în Producția Globală, comparativ cu anul 2000 ponderea produselor agricole a scăzut de la 25,2 până la 13,4%. Per ansamblu, ritmurile de creștere în prețuri comparate evidențiază o evoluție modestă a producției de bunuri și servicii agricole. Deși, în 2008, 2010 și în primul trimestru al anului 2011 au fost înregistrate creșteri ale producției agricole de 7,9, 32 și respectiv 8,3%, scăderile producție, cauzate de factori externi (secete, inundații etc.), din anii 2007 și 2009, au avut un impact decisiv. Astfel, producția agricolă în 2010 comparativ cu anul 2005 a scăzut cu 2,1%.

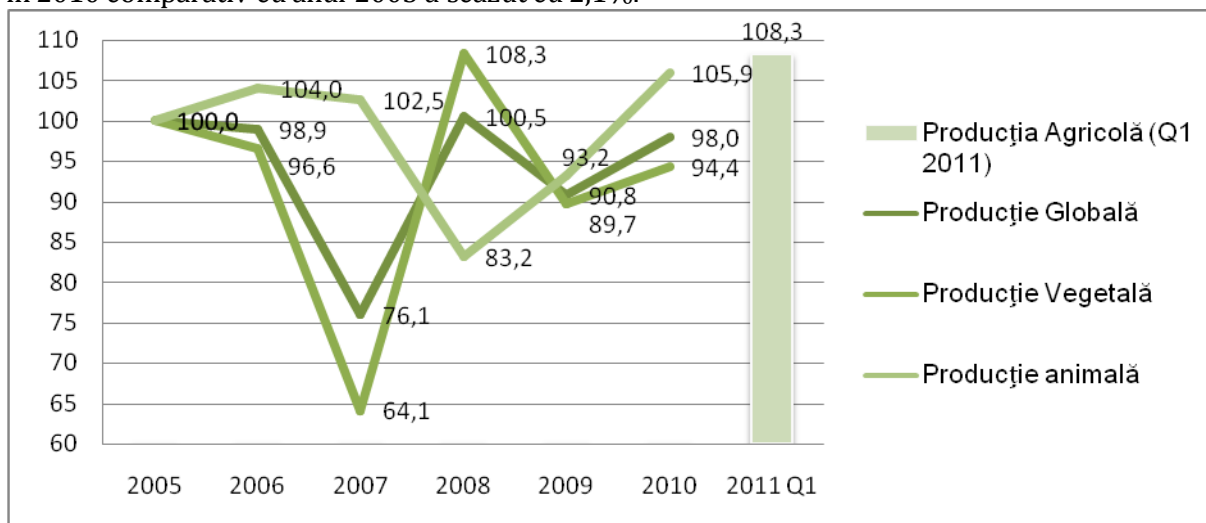

Fig. 1.11. Indicele producției agricole globale, 2005-2010, 2005=100%

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

În primul trimestru al anului 2011, ponderea cea mai mare în producția agricolă globală o are producția animalieră (99,7%), ritmurile de creștere a sectorului în prețuri comparabile, este de 8,4%. În primul trimestru al anului 2011 se atestă o majorarea producției de creștere a vitelor și păsărilor cu 15,3%. Producția de ouă și lapte s-a micșorat cu 5,4% și, respectiv, cu 2%.

Trebuie de remarcat, că volumul producției animale crește, iar efectivul de animale descrește. Efectivul de animale și păsări este în continuă scădere. Excepție face efectivul de păsări și o relativă stabilitate se observă la efectivul de ovine și caprine, care în primul trimestru al anului curent a înregistrat o creștere de 3%.

Tabelul 1.2. Efectivul de animale și păsări (mii capete la sfârșit de perioadă)

Anul	Bovine	din care Vaci	Porcine	Ovine și caprine	Păsări
2001	405	272	449	947	14119
2005	311	217	461	938	22235
2010	218	159	481	887	22457
2011 T1	216,8	156	478	915,4	nu sunt date

Sursa: BNS.

Tradițional, producția vegetală în primele trimestre ale anului are o pondere neînsemnată, revenindu-și în trimestrul III și IV. În primul trimestru 2011, creșterea în prețuri comparabile a producției vegetale a constituit 1,1%³.

Principalele produse vegetale sunt strugurii – circa 19%, urmași de cereale – circa 18% și producția de lapte – circa 11%, calculate din valoarea totală a producției agricole în prețuri comparabile.

Tabelul 1.3. Producția principalilor produse vegetale (mii tone)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Cereale:	2838	2290	901	3169	2171	2428
Grâu	1047	678	402	1286	735	739
Porumb	1492	1323	363	1479	1140	1422
Floarea-soarelui	331	380	156	372	284	383
Sfeclă de zahăr	991	1177	596	961	336	824
Tutun	6,7	5	4	4	4	7
Cartofi	378	375	200	271	261	279
Legume	389	475	221	376	307	343
Fructe	386	329	264	370	305	308
Struguri	519	466	598	635	682	481

Sursa: BNS.

Analiza productivității principalelor culturi agricole pe parcursul perioadei începând cu anul 2005 denotă faptul, că doar în 2007 au fost consemnate abateri semnificative la majoritatea culturilor agricole, acestea fiind provocate de secetă, în rest productivitatea culturilor pe parcursul anilor analizați stagnează.

Tabelul 1.4. Producția medie la hectar pe principalele culturi agricole (chintale/ha)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Grâu	26,1	23,4	13,1	31,3	20,9	26.5
Porumb	32,7	28,8	7,8	34,5	28,4	34.1
Floarea-soarelui	12,0	13,2	6,7	16,3	12,5	15.2
Sfeclă de zahăr	290,1	277,8	178,6	388,9	143,0	315
Cartofi	105,4	109,5	56,3	86,7	93,6	101
Legume	104,4	110,8	56,9	92,5	84,3	89.2
Tutun	14,2	13,9	11,9	14,5	16,7	16.6
Fructe	36,7	31,2	26,0	35,8	31,4	33.8
Struguri	36,0	32,0	41,0	44,4	48,2	35.0

Sursa: BNS.

³conform estimărilor preliminare

În raport cu fiecare leu al producției agricole primare, au fost produse numai 0,5 lei de producție a industriei alimentare în anul 2010, ceea ce poate fi comparat cu nivelul anilor '90. Acest raport este în scădere permanentă în ultimii ani, ceea ce înseamnă stagnarea întreprinderilor mari din industria alimentară.

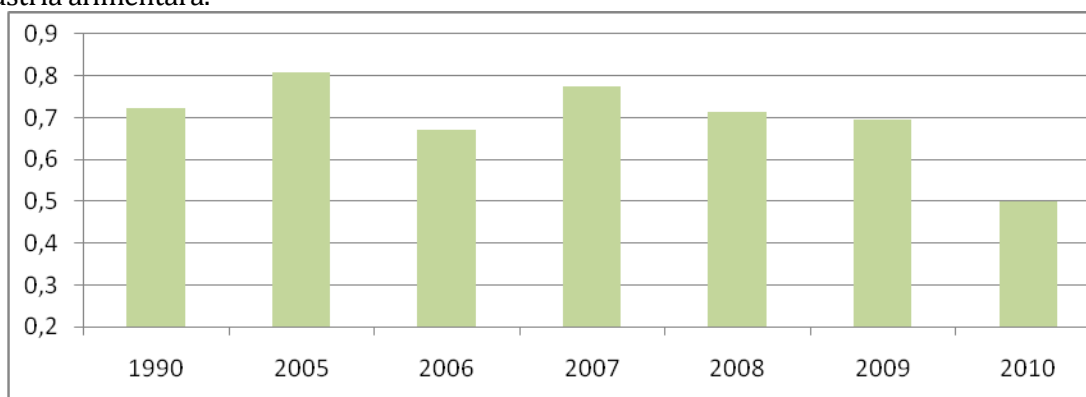

Fig. 1.12. Raportul dintre producția industriei agroalimentară și producția agricolă totală, 1990-2010, prețuri curente, milioane MDL

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

Serviciile

Evoluția serviciilor din ultimii 5 ani a avut o dinamică mult mai pronunțată în comparație cu evoluția producției de bunuri. Astfel, dacă raportul dintre volumul total al producției de bunuri între anii 2010 și 2005, în prețurile anilor respectivi, a constituit 1,8 ori, apoi raportul serviciilor a fost de 2,1 ori. În 2010, odată cu ieșirea din criză, se observă o modificare în tendințe, ponderea Serviciilor în total Produs Global s-a diminuat, iar ponderea producției de Bunuri a crescut.

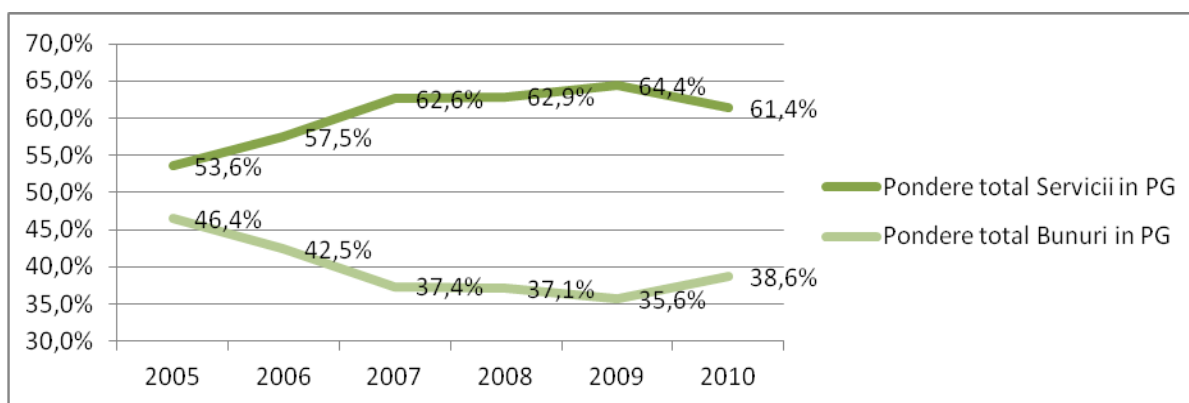

Fig. 1.13. Structura Producției Globale

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

Construcțiilor, comerțului cu ridicata și cu amănuntul, transporturilor și comunicațiilor le revin în jur de 30% din volumul total al producției în 2010 și, în medie, 34% în perioada 2005-2010. Se atestă o tendință de scădere, explicată, în primul rând, prin scăderea cu 4,1 puncte procentuale în 2010 comparativ cu 2008 (ponderea maximă) a ponderii sectorului construcții. Această situație se atestă al doilea an consecutiv, în 2009 comparativ cu 2008, ponderea acestui sector a scăzut cu 3,6 puncte procentuale.

Începând cu 2007, este atestată o scădere continuă a ponderii transporturilor și comunicațiilor, în 2010 acestor servicii le revenea 13,3%, cu 0,4 puncte procentuale mai puțin decât în 2009. În anul 2009, din cauza reducerii cererii atât pe piața internă, cât și pe cea externă, provocată de criza financiar-economică mondială, parcursul mărfurilor a consemnat o reducere de peste 42% față de anul anterior. În anul 2010, parcursul mărfurilor a crescut cu 12% față de anul precedent, din care transportul auto a consemnat creșteri de 24%, pe când transportul feroviar s-a diminuat cu peste 9%.

În I-ul trimestru al anului 2011 au fost transportate mărfuri cu 62% peste nivelul perioadei respective a anului precedent (din care feroviar – cu 65%, auto – cu 58%). Parcursul mărfurilor a crescut în această perioadă cu 43% (din care feroviar – cu 74%, auto – cu 28%).

Tabelul 1.5. Evoluția parcursului mărfurilor pe moduri de transport (mil. tone-km)

	2008	2009	2010	2010 Q1	2011 Q1
Transporturi - total	5841	3774	3244	557	812
față de anul precedent	99,6	64,6	112,0	107,1	142,9
din care:					
Feroviar	2873	1058	958	184	318,8
față de anul precedent	92,1	36,8	90,6	77	173,5
Auto	2966	2714	2284	373	492,4
față de anul precedent	108,1	91,5	124	133	128,2

Sursa: BNS.

Comerțul cu amănuntul este una dintre ramurile economiei republicii care se dezvoltă cu ritmuri avansate. În sfera comerțului sunt antrenate peste 200 mii de persoane. În anul 2009, în situația de criză economică, comerțul cu amănuntul s-a confruntat cu contractări mult mai mici în comparație cu alte ramuri și domenii ale economiei – cu doar 4,4%.

În ultimii ani, s-a făcut observată tendința de dezvoltare cu ritmuri superioare a vânzărilor de mărfuri prin intermediul întreprinderilor comerciale, mai ales a celor mari. Astfel, în prezent, cota întreprinderilor comerciale în volumul comerțului cu amănuntul a constituit peste 61%.

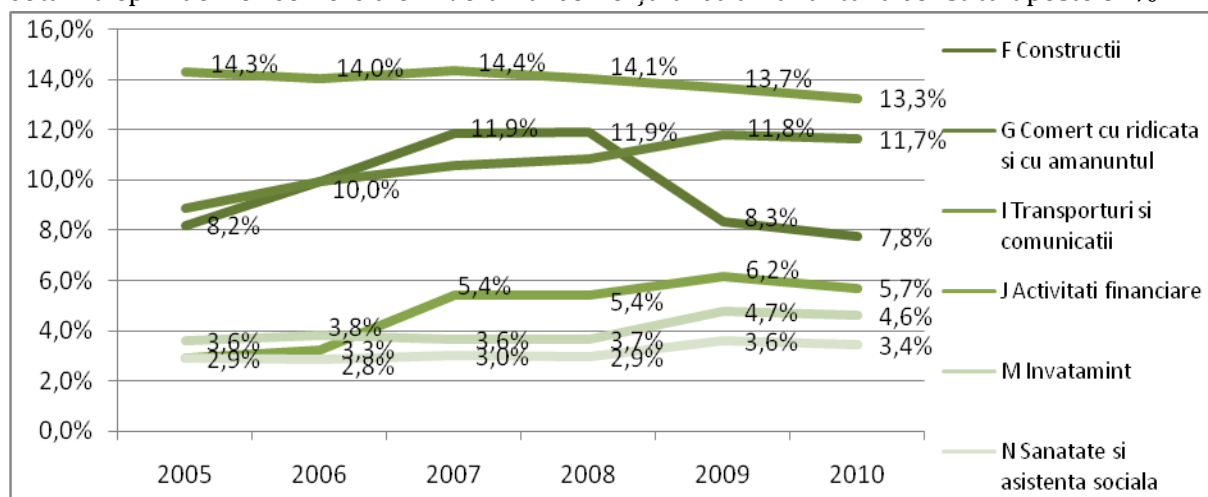

Fig. 1.14. Structura serviciilor ca pondere în Total Produs Global

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS.

Capitolul II PREȚURI ȘI CURSUL DE SCHIMB

În perioada anilor 2005-2010, în evoluția prețurilor pot fi distinse câteva etape:

- ✓ până în 2009 rata inflației a înregistrat ritmuri ridicate, în general ritmurile de creștere anuale ale diferitor indici de prețuri depășind valoarea de 10%, cu excepția indicelui prețurilor de vânzare a producției agricole;
- ✓ în 2009, în condițiile declinului economic, prețurile au înregistrat o dinamică descendentă;
- ✓ în 2010, odată cu relansarea economică, prețurile revin la un trend crescător, însă evoluția ritmurilor de creștere este temperată și nu depășește nivelul de 10%, excepție au făcut doar prețurile la producția agricolă, ce au crescut cu 42,9%;
- ✓ prețurile la producția agricolă au o evoluție mai volatilă, comparativ cu alte prețuri.

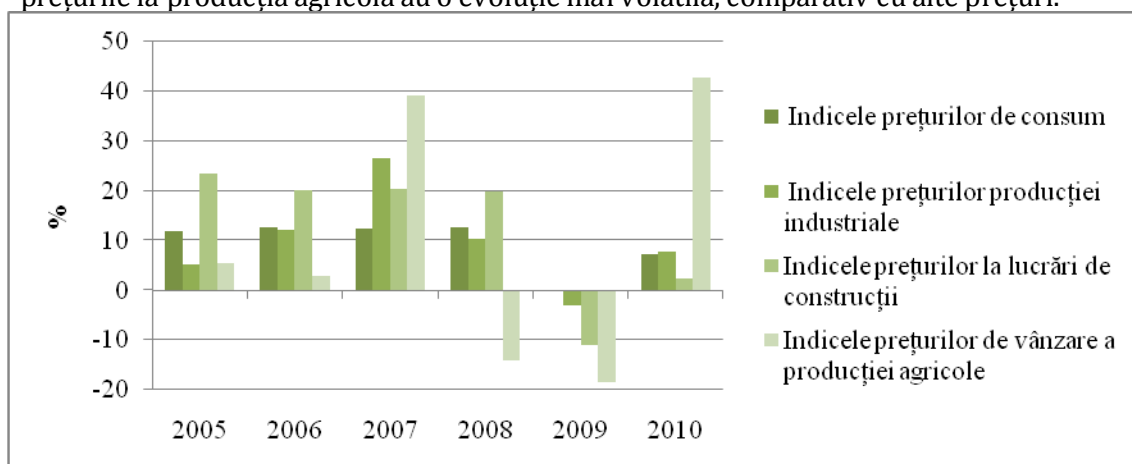

Fig. 2.1. Ritmurile de creștere a indicilor de prețuri, 2005-2010

Sursa: Biroul Național de Statistică.

Prețurile produselor energetice au avut o influență majoră asupra dinamicii prețurilor în primul trimestru al anului 2011. La începutul anului 2011, pentru Republica Moldova prețul de import al gazului s-a majorat de la 262,95 USD/m³ la 293,8 USD/m³, ceea ce reprezintă o creștere de 11,7%, determinând mărirea tarifului mediu intern la gaz cu 12,2%. Creșterea tarifului la gaz afectează întreaga economie, contribuind la creșterea costurilor de producție, ulterior transpuse de agenții economici în prețurile finale ale produselor. Efectele sociale ale scumpirii gazului au fost accentuate: tarifele serviciilor comunal-locative s-au majorat cu 13% în ianuarie 2011, cu 10,9% – în februarie 2011 și cu 14,3% – în martie 2011 (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut). Creșteri mari s-au înregistrat la prețurile produselor petroliere. În decursul primului trimestru, prețurile la combustibili s-au majorat cu 19,6% comparativ cu perioada similară a anului trecut. Creșterea prețurilor la combustibili este stimulată de majorarea prețurilor de import la produsele derivate în rezultatul mării prețului mondial la petrol. Totodată, majorările de prețuri la produse alimentare pe piețele internaționale pun presiuni asupra prețurilor interne ale produselor alimentare.

În primul trimestru al anului 2011 dinamica IPC a fost temperată, consemnând o ușoară descendență, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Astfel, ritmul anual de

creșterea al IPC a fost de 6,7% în luna ianuarie, de 5,7% – în februarie și de 5,8% – în martie. În primul trimestru al anului 2011, IPC s-a majorat cu 6,1% comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010, acest ritm fiind mai mic ca cel înregistrat în trimestrul IV al anului 2010, când creșterea IPC a fost de 8,1%.

La nivelul componentelor IPC s-au produs următoarele modificări:

- în primul trimestru al anului 2011, la produsele alimentare prețurile au crescut cu 5,3% comparativ cu perioada similară a anului trecut (ritmurile anuale de creștere pe luni au fost: de 6,3% – în ianuarie, de 5% – în februarie și de 4,8% – în martie);
- în ianuarie-martie prețurile produselor nealimentare s-au majorat cu 5,6% comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010 (ritmurile anuale de creștere pe luni au fost: de 6,3% – în ianuarie, 5,4% – februarie și 4,8% – în martie);
- prețurile pentru servicii în trimestrul întâi al anului 2011, s-au majorat cu 7,4% comparativ cu același trimestru al anului trecut (ritmurile anuale de creștere pe luni au fost: de 7,1% – în ianuarie, de 6,6% – în februarie și de 8,4% – în martie).

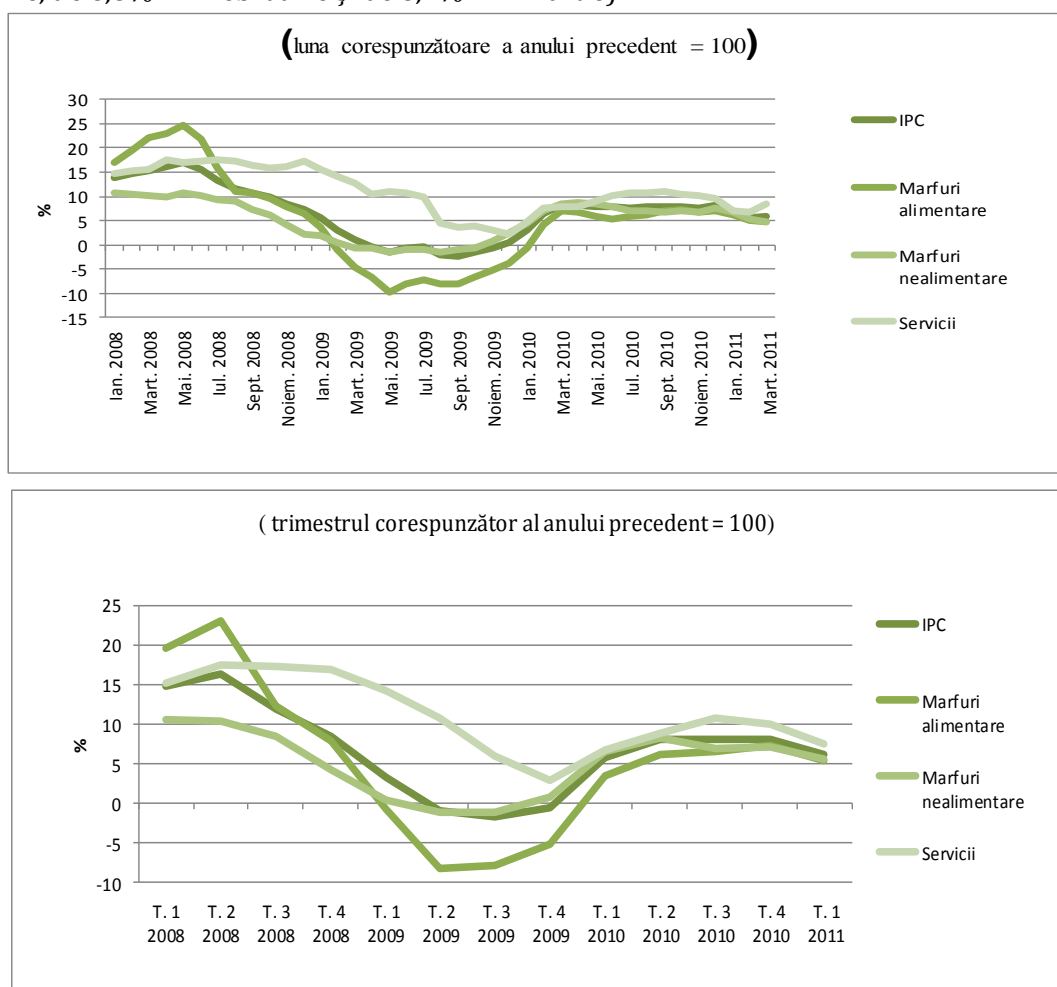
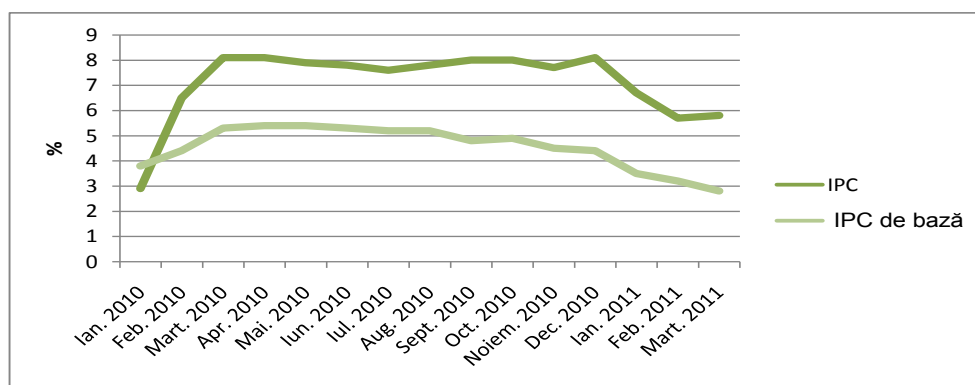

Fig. 2.2. Ritmul de creștere a IPC și a componentelor sale

Sursa: Biroul Național de Statistică.

În Republica Moldova, natura inflației are mai degrabă un caracter nemonetar. Această concluzie poate fi dedusă în urma examinării evoluției IPC cu cea a *IPC de bază*, din care sunt excluse prețurile la: produse alimentare, produse și servicii cu prețuri reglementate, precum și combustibili. În perioada 2010-2011 ritmul anual de creștere a IPC a devansat ritmul de creștere a IPC de bază. În mare parte, nivelul prețurilor este determinat de variabile ce reflectă deficiențele structurale ale economiei: productivitatea scăzută în sectoarele economiei naționale, gestionarea ineficientă a întreprinderilor de stat sau lipsa unui spațiu concurențial autentic, prețurile de import (în special, prețurile la produsele energetice), modificarea cursului valutar și evoluțiile climatice nefavorabile, care pot influența oferta de produse agricole.

**Fig. 2.3. Ritmul de creștere a IPC și a IPC de bază
(față de luna similară a anului precedent)**

Sursa: Biroul Național de Statistică.

BNM previzionează, că în anul 2011 nivelul prețurilor nu va depăși 10%. Totodată, există riscuri ce ar putea influența, în direcția ascensiunii, trendul inflaționist. Intensificarea presiunilor inflaționiste pot fi determinate de următorii factori externi:

- majorarea prețurilor la produsele petroliere, ce ar determina o scumpire operată de companiile ce prestează servicii de transport și o creștere a prețurilor la produsele agroalimentare – cheltuielile pentru motorină reprezintă o pondere importantă în structura costului de producție al agenților economici din agricultură;
- creșterea prețurilor la produsele alimentare ca rezultat al evoluțiilor pe piețele internaționale;
- aprecierea EURO în raport cu USD (în Republica Moldova, raportul între MDL și EURO se stabilește în baza cross-cotării între cursul intern MDL/USD și a cursului de pe piețele financiare internaționale între EURO și USD), care poate contribui la scumpirea produselor importate, achiziționate în EURO.

În conformitate cu metodologia de calcul al IPC, în luna martie curent au fost modificate coeficienții de ponderare în baza structurii cheltuielilor bănești a populației conform cercetărilor gospodăriilor casnice. Astfel, au fost diminuați coeficienții ponderați pentru produsele alimentare (de la 0,3487 până la 0,3405) și pentru mărfurile nealimentare (de la 0,3792 până la 0,3709). Pentru servicii, coeficientul a fost majorat de la 0,2721 până la 0,2886, ceea ce reflectă majorarea impactului serviciilor, în special, a celor comunal-locative, asupra IPC general.

Ritmurile de creștere a indicelui prețurilor producției industriale are o tendință de atenuare. În trimestrul I al anului 2011, IPPI s-a majorat cu 4,7%, comparativ cu același trimestru al anului trecut. În primul trimestru, în sectorul energetic s-a înregistrat cea mai mare creștere de prețuri, de 9,1% comparativ cu același trimestru al anului 2010, ca urmare a majorării tarifului la gaz. În celelalte sectoare majorările de prețuri s-au produs cu ritmuri mult mai mici: în industria prelucrătoare prețurile au crescut cu 3,8%, iar în industria extractivă – cu 3,6%. Factorii ce au contribuit la creșterea prețurilor industriale sunt scumpirea energiei și a materiei prime (în special, la produsele agroalimentare).

În perioada ianuarie-martie, prețurile la producția agricolă au crescut cu 17,3%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Prețurile produselor vegetale au crescut cu 31,3%, iar prețurile produselor animaliere au scăzut cu 7%.

În construcții se observă o ascendență a prețurilor, în ultimele 2 trimestre înregistrându-se ritmuri de creștere pozitivă față de perioada similară a anului precedent: de 3,5% în trimestrul IV al anului 2010 și de 7,3% în primul trimestru al anului 2011.

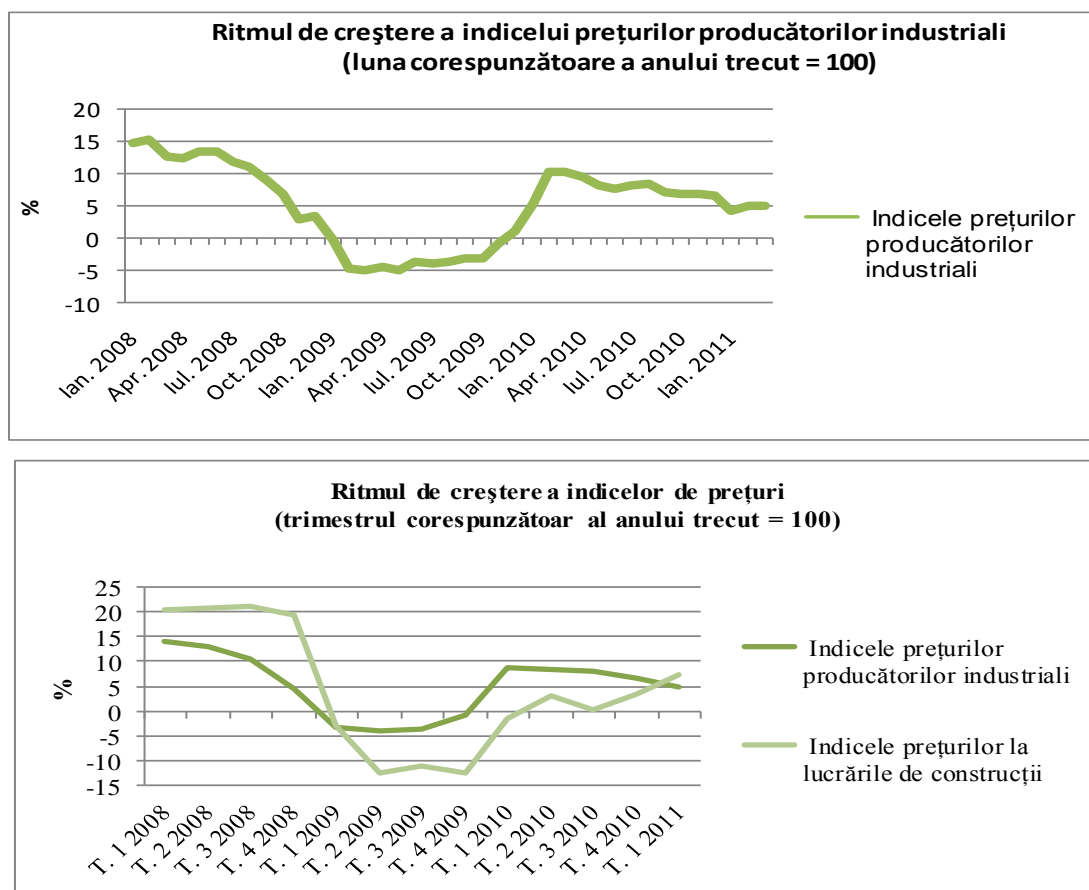

Fig. 2.4. Ritmul de creștere a indicelui prețurilor producătorilor industriali și în construcții

Sursa: Biroul Național de Statistică.

Cursul de schimb

Din 2005 până în prezent putem delimita câteva etape în evoluția cursului nominal al monedei naționale față de USD și EURO:

- ușoara depreciere a monedei naționale față de USD (ianuarie 2005 - august 2006) și evoluția relativă a cursului MDL/EURO (mai 2006- martie 2008);
- aprecierea monedei naționale, în special în anul 2008. În această perioadă aprecierea monedei naționale s-a datorat influxului sporit de valută provenit, prioritar din remiteri;
- deprecierea, ce a durat toată perioada anului 2009 și primele luni ale anului 2010, în raportul MDL față de ambele valute de referință. Deprecierea a fost cauzată de efectele crizei, care a determinat reducerea influxurilor de valută în țară, de comportamentul populației care, anticipând evoluții economice pesimiste, a procurat masiv valută străină în primele luni ale anului 2009 și de intervențiile BNM în ultimele luni ale anului 2009.
- în primul trimestru al anului 2011, am asistat la o apreciere a MDL față de USD de 2,2%, tendință ce a început în iunie 2010 (cursul monedei naționale apreciindu-se cu 7,34%) și o depreciere față de EURO de 2,3%, evoluție atestată din luna iulie 2010 (moneda națională s-a depreciat cu 4,18%).

Aprecierea față de USD se datorează următorilor factori:

- în 2010 și în primul trimestru al anului curent, exporturile au un ritm de creștere ce devansează importurile;
- fluxul de remiteri (în 2010 s-a atestat o creștere a volumului remiterilor comparativ cu anul 2009);
- ajutorul financiar extern acordat Republicii Moldova.

Din cauza lipsei cotației directe dintre MDL și EURO, întărirea EURO față de USD pe piețele financiare internaționale implică și aprecierea EURO față de MDL.

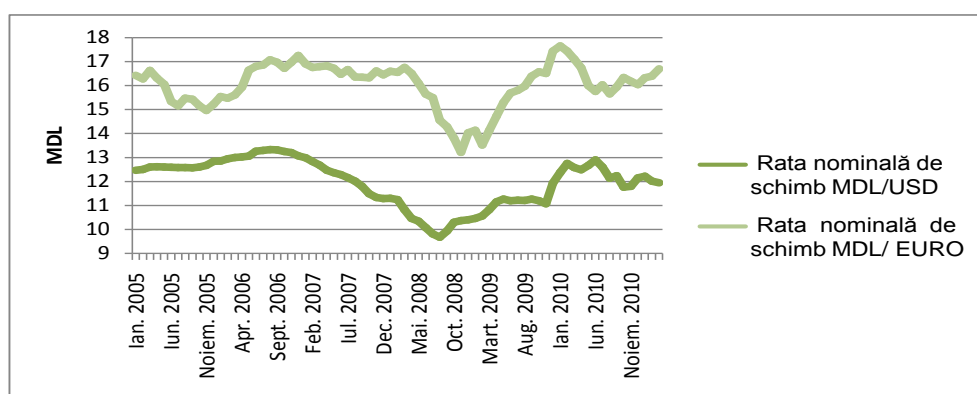

Fig.2.5. Evoluția ratelor nominale lunare de schimb a MDL față de USD și EURO

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Pentru perioada ianuarie 2005-martie 2010 se atestă o tendință generală de apreciere a cursului real al monedei naționale atât față de USD cu 33,7%, cât și față de EURO – cu 31,26%. Cauza acestui fapt rezidă în decalajul mare între creșterea prețurilor din Republica Moldova și cea înregistrată în SUA sau Zona EURO. Astfel, în perioada ianuarie 2005-martie 2011, nivelul mediu al prețurilor în Republica Moldova a crescut de 1,69 ori; în SUA, în aceeași perioadă, prețurile au crescut de 1,17, iar în Zona EURO – de 1,14 ori. Totuși, începând cu a doua jumătate a anului 2008 până la începutul anului 2010, s-a atestat o tendință de depreciere reală a monedei naționale față de ambele valute de referință (cu 22,36% față de USD și cu 32,58% față de EURO), cauzată de deprecierea nominală a monedei naționale. De la începutul anului 2010 până în prezent avem o stabilizare a cursului real MDL/EURO și o descendență a cursului real MDL/USD cu 9,37%.

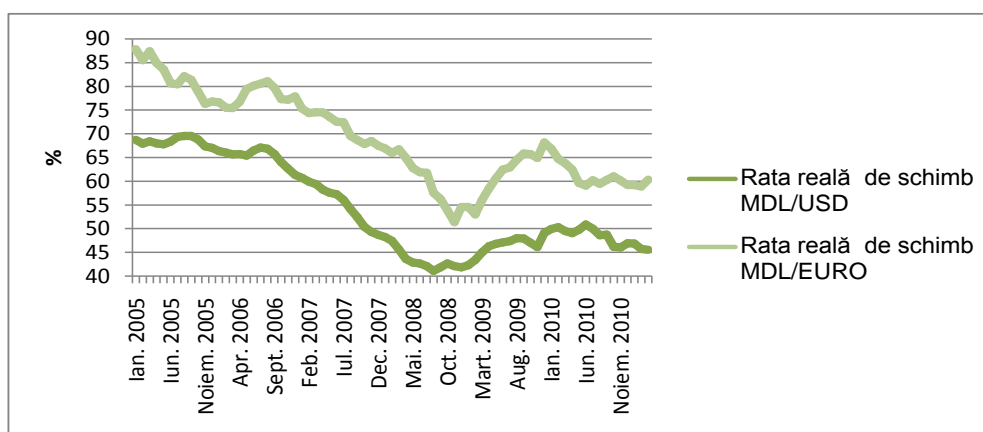

Fig. 2.6. Evoluția ratelor reale lunare de schimb a MDL față de USD și EURO (ian. 2000 = 100)

Sursa: Calculat în baza datelor preluate de la Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică, Eurostat și <http://www.inflation.eu>.

Pe termen mediu, posibila majorare a intrărilor de valută în țară ar putea genera apariția simptomelor *efectului Balassa*. Această afecțiune poate fi caracterizată prin 2 aspecte: presiuni de apreciere asupra leului și majorarea inflației, din contul creșterii cererii și, implicit, a prețurilor la produsele *non-tradable* (bunuri ce nu sunt obiectul operațiunilor de import-export).

Capitolul III FINANȚE

FINANȚE PUBLICE

Veniturile Bugetului Public Național. Presiunea fiscală

Evoluția în timp a veniturilor acumulate la bugetul public național înregistrează o tendință de creștere, cu o diminuare în anul 2009. Deviarea de la trend s-a realizat ca rezultat al crizei economice mondiale, care și-a găsit reflecție în scăderea veniturilor bugetare în anul 2009. Anul 2010 a fost marcat de relansarea situației în domeniu, ca rezultat al înviorării activității economice în perioada post-criză. Astfel, la Bugetul Public Național (BPN) au fost acumulate venituri în valoare de 27550,9 mil. MDL, sau cu 644,1 mil. MDL mai mult ca veniturile planificate pentru acest an (cu 2,4%) și cu 4033,3 mil. MDL mai mult ca veniturile încasate în anul 2009 (cu 17,1%). Ca pondere în PIB veniturile la bugetul public național au reprezentat cca 38% din PIB.

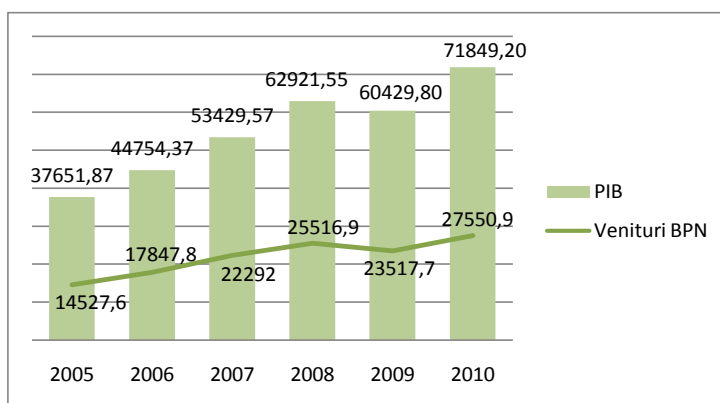

Fig. 3.1. Evoluția veniturilor acumulate la bugetul public național și PIB în anii 2005-2010 (mil. MDL)

Sursa: MF și BNS.

În primul trimestru al anului 2011 se observă menținerea trendului crescător în ceea ce ține de veniturile acumulate la BPN. În această perioadă, valoarea veniturilor bugetului public național a reprezentat 6122,0 mil. MDL, ceea ce este cu 539,6 mil. MDL mai mult ca în aceeași perioadă a anului 2010 (cu 9,7%).

În absența unor șocuri considerabile veniturile acumulate la BPN ar putea depăși nivelul planificat prin legile bugetare pentru anul 2011. Eforturile depuse pentru diminuarea decalajului fiscal (diferența dintre colectările veniturilor fiscale posibile și cele efective) și a riscurilor de conformare ar putea consolida poziția fiscală a statului.

De altfel, această ipoteză se bazează și pe faptul că, în medie, în primele trimestre ale anilor 2005-2010, veniturile reprezentau cca 20,9%, iar contrapunerea acestei ponderi cu veniturile acumulate în 2011 și cu cele planificate pentru acest an denotă o atingere a nivelului planificat.

Din valoarea totală a încasărilor bugetare, ponderea cea mai importantă o dețin veniturile fiscale, situație atestată și în primul trimestru al anului 2011.

Tabelul 3.1. Repartizarea veniturilor în dependență de natura acestora în perioada 2005-2011

Tipul venitului	2005	2006	2007	2008	2009	2010		2011
						Total	trim. I	trim. I
Total venituri	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Venituri fiscale	83,0%	84,6%	82,5%	84,5%	83,1%	81,8%	87,8%	82,1%
Venituri nefiscale	5,3%	5,3%	6,3%	4,1%	3,6%	5,1%	3,9%	10,1%
Granturi	3,2%	1,8%	4,3%	4,2%	5,5%	7,2%	0,8%	1,5%
Veniturile fondurilor speciale	1,1%	1,2%	0,8%	1,0%	1,3%	1,2%	1,3%	1,1%
Veniturile din mijloacele speciale ale instituțiilor publice	7,5%	7,1%	6,0%	6,2%	6,6%	4,6%	6,1%	5,2%
Pondere veniturilor fiscale în PIB	32,0%	33,7%	34,4%	34,3%	32,3%	31,4%		

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor MF și BNS.

Veniturile fiscale înregistrează un trend pozitiv, iar ponderea veniturilor fiscale în PIB rămâne relativ constantă. Totuși, ritmul de creștere a PIB a fost inferior celui de creștere a încasărilor fiscale până în 2010. Accelerarea creșterii economice în anul 2010 a determinat diminuarea ponderii veniturilor fiscale în PIB.

Presiunea fiscală în Republica Moldova în perioada examinată a constituit, în mediu, 33%. În anul 2008, în Republica Moldova presiunea fiscală era la nivelul de 34,2%, comparabil cu media țărilor OCDE – 34,8%. În statele cu o orientare socială mai accentuată (Suedia, Finlanda, Norvegia), nivelul presiunii fiscale depășește 40%. Acest fapt se datorează cotei importante ale prelevărilor sociale în totalul prelevărilor fiscale.

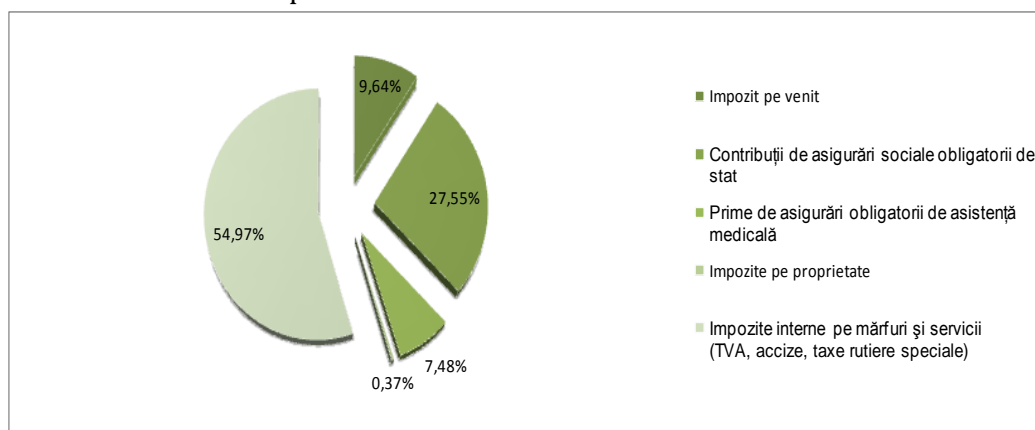

Fig. 3.2. Structura veniturilor fiscale acumulate la bugetul public național în trimestrul 1 al anului 2011

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor MF.

În prezent, prelevările sociale în Republica Moldova, de asemenea, ocupă un rol important, cu toate că componenta cu o pondere determinantă în totalul încasărilor fiscale o reprezintă veniturile din impozitele indirecte, în special, Taxa pe Valoare Adăugată (TVA) și accize.

În linii generale, acest raport dintre plățile directe și cele indirecte este un indicator al gradului de dezvoltare a unui stat. Or, cu cât este mai mare ponderea impozitelor directe, cu atât mai sustenabilă se prezintă economia acestui stat. Țările în care ponderea principală o ocupă impozitele indirecte fac parte, în mare măsură, din categoria țărilor slab dezvoltate și în curs de dezvoltare.

În primul trimestru al anului 2011, încasările nefiscale, sunt formate, în mare parte, din alte venituri din activitatea de antreprenariat și proprietate (762,4 mil. MDL), taxele și plățile administrative (250,9 mil. MDL), amenzile și sancțiunile administrative (132,7 mil. MDL) și alte încasări.

Cea mai importantă contribuție la formarea veniturilor sub formă de granturi o au granturile externe, valoarea cărora a înregistrat salturi importante în 2007 și în 2010. Pentru primul trimestru al anului 2011, suma totală a veniturilor bugetare sub formă de grant a reprezentat 47,9 mil. MDL, din care 5,7 mil. MDL – granturi interne și 42,2 mil. MDL – granturi externe.

Cheltuielile Bugetului public național

Cheltuielile publice au înregistrat în perioada 2005-2010 o creștere ascendentă continuă, atingând valoarea maximă în anul 2010, atunci când cheltuielile totale ale BPN au fost în sumă de 29328,9 mil. MDL sau la nivel de 94,3 la sută față de prevederile anuale și cu 1974,6 mil. MDL mai mult ca cheltuielile executate în 2007 (cu 7,2%).

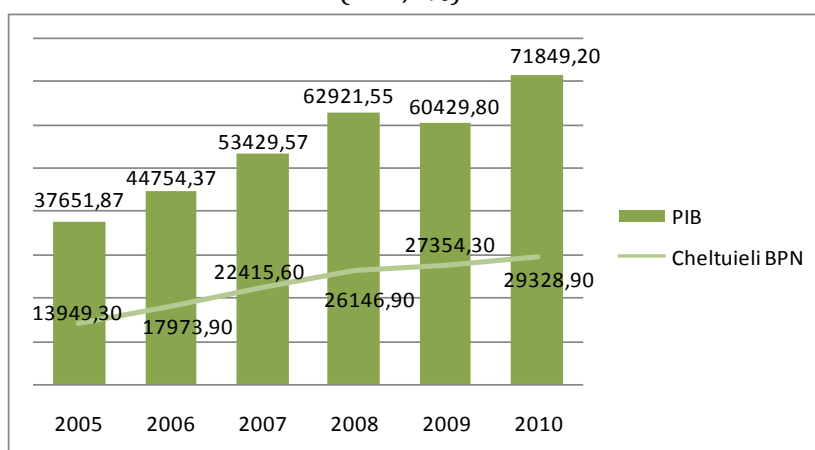

Fig. 3.3. Evoluția cheltuielilor executate de la bugetul public național și a PIB, în anii 2005-2010 (mil. MDL)

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor MF și BNS.

Se observă o tendință de majorare continuă a valorii nominale a cheltuielilor publice, cu un ritm de creștere mediu egal cu 16,4%. O ascensiune mai intensă s-a produs în anii 2006 și 2007, ritmul nominal de creștere a cheltuielilor bugetare a fost de 29% în 2006 și respectiv 25% în 2007, urmat de o temperare a dinamicii, 4,6% în 2008 și 7,2% în 2009.

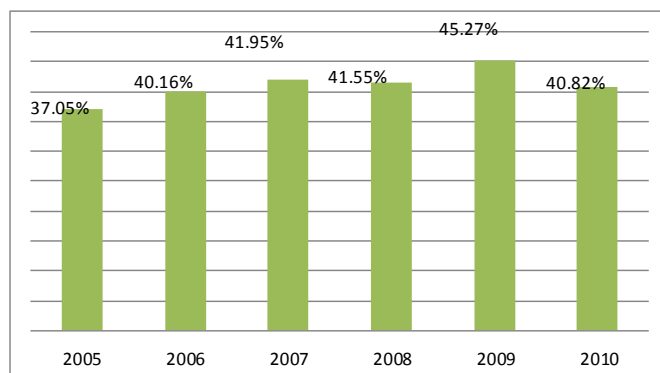

Fig. 3.4. Evoluția ponderii cheltuielilor executate de la bugetul public național și a PIB, în anii 2005-2010

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor MF și BNS.

Totodată, ponderea cheltuielilor în PIB în perioada 2005-2010, în medie, a reprezentat 41%. Pe parcursul anilor se observă o ușoară tendință de creștere, care s-a accentuat în anul 2009 (ca rezultat al crizei economice mondiale și al perturbațiilor politice existente). În 2010 se înregistrează o tendință de scădere a ponderii cheltuielilor publice în PIB, ca rezultat al demarării procedurilor de optimizare a cheltuielilor publice.

Pentru primul trimestru al anului 2011, valoarea cheltuielilor de la BPN a reprezentat 6640,5 mil. MDL, ceea ce este cu 189,3 mil. MDL mai mult decât în aceeași perioadă a anului 2010 (creștere cu 2,9%).

Tabelul 3.2. Repartizarea cheltuielilor în dependență de destinația acestora în perioada 2005-2011, (mil. MDL)

Tipul cheltuielilor	2005	2006	2007	2008	2009	2010		2011
						Total	Trim.I	Trim.I
Cheltuieli, global	3949,2	7973,9	12415,6	6146,9	7354,3	9328,9	6451,2	6440,5
Serviciile de stat cu destinație generală	919,6	1037,8	1265,4	1418,1	1411,5	1361,6	277,9	275,8
Activitatea externă	256,2	235,3	283,2	271,9	200,7	206	63,3	39,4
Justiția și jurisdicția constituțională	126,7	188,7	228,2	278	308,9	339,1	64,9	73,2
Menținerea ordinii publice, apărarea și securitatea statului	921,5	1206	1545	1764	1771,2	1540,4	369,9	379,3
Apărarea Națională	156,6	216	275,8	382,9	249,2	235,6	56,9	61,3
Menținerea ordinii publice și securitatea națională	764,9	990	1269,2	1381,1	1522	1304,8	313	318
Cheltuieli de ordin social	3827,5	1360,2	4038,7	7101,3	9189,5	1415,1	4772,1	5093,5
Învățământul	2697	3605,8	4248,6	5178,3	5665,9	6574,7	1486,1	1546,6
Cultura, arta, sportul și acțiunile pentru tineret	315,4	486,7	564,6	640,2	585,6	589,9	123,8	143,7
Ocrotirea sănătății	1572,4	2111,8	2628,6	3391,4	3846,9	3996,6	841,9	945,2
Asistența și susținerea socială	4242,7	5155,9	6596,9	7891,4	9091,1	10253,9	2320,3	2458
Știință și inovare	139,5	199,6	307,8	394,8	353,8	357,1	56,7	56,2
Cheltuieli de ordin economic	1964,4	2721,1	3742,2	3490,9	2620,5	3190,7	644,3	476,2
Agricultura, gospodăria silvică, gospodăria piscicolă și gospodăria apelor	577,3	681,4	1228,3	1243,6	1034	857,8	253,3	84,6
Industria și construcțiile	20,4	40,8	44,8	31,5	34,3	30,8	5,1	5,5

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Tipul cheltuielilor	2005	2006	2007	2008	2009	2010		2011
						Total	Trim.I	Trim.I
Transporturile, gospodăria drumurilor, comunicațiile și informatica	217,7	507,5	1063,2	1145,9	684,2	1097,6	217,2	161,3
Gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe	692,8	1011,5	754,7	627	539,5	829,2	91,1	120,6
Complexul pentru combustibil și energie	346,6	383,8	460,9	259,8	189,8	184,7	56,6	7,1
Alte servicii legate de activitatea economică	109,6	96,1	190,3	183,1	138,7	190,6	21	97,1
Protecția mediului înconjurător și hidrometeorologia	54,2	108,2	104,5	94,1	125,9	134	19,3	17,7
Serviciul datoriei de stat	470,5	428,6	609,8	721,6	834,2	547,6	149	153,5
- internă	193,2	197,5	410,2	558,3	629,9	367,4	88,6	100,3
- externă	277,3	231,1	199,6	163,3	204,3	180,2	60,4	53,2
Alte domenii	314	549,1	351,6	588,7	581,2	344,5	49,3	99,4
Completarea rezervelor de stat	59,2	83,7	55,2	189,6	176,2	40,7	5,4	6,7
Cheltuielile neatribuite la alte grupuri principale	254,8	465,4	296,4	399,1	405	303,8	43,9	92,7
Creditarea netă	-44,9	-60,7	-60,8	23,5	-43,1	-107,2	-15,4	-23,7

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor MF.

Ponderea cea mai mare o au cheltuielile de ordin social, care în perioada anilor 2005-2010 se ridică, în medie, la 66,3%. În primul trimestru al anului 2011 volumul cheltuielilor menționate reprezintă 79,1% din total cheltuieli, aceasta fiind cea mai ridicată pondere din perioada examinată.

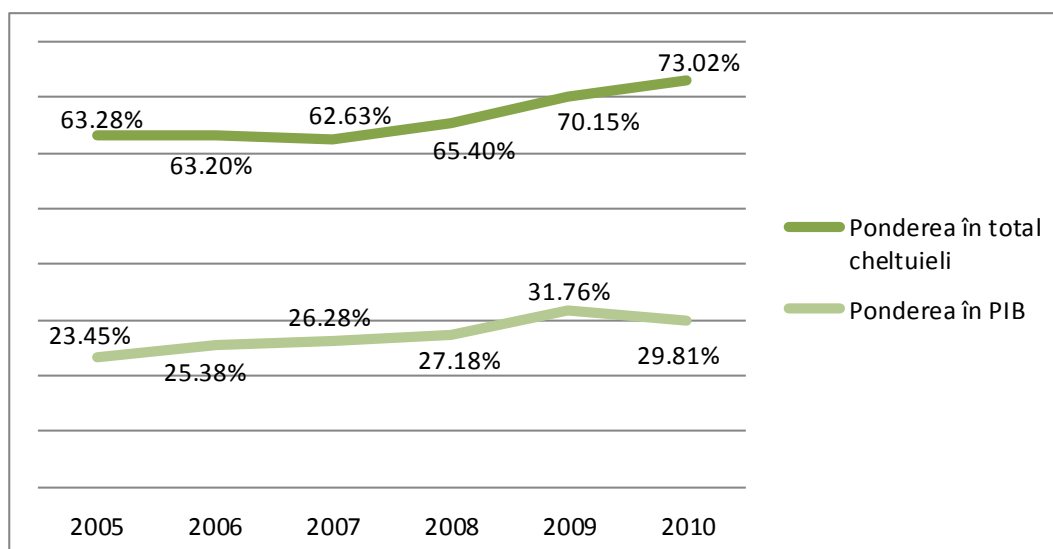

Fig. 3.5. Evoluția ponderii cheltuielilor sociale în totalul cheltuielilor și în PIB în perioada 2005-2010

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor MF și BNS.

În linii generale, mai ales începând cu anul 2008, ponderea cheltuielilor sociale în totalul cheltuielilor înregistrează un trend ascendent. Ponderea acestor cheltuieli în PIB oscilează semnificativ: de la 23,4% în 2005 la 31,8% în 2009 și finalizând cu 29,8% în 2010.

Din totalul cheltuielilor sociale, cel mai mult au influențat asupra creșterii acestui indicator cheltuielile aferente învățământului (în special, cea mai mare pondere se atestă la cheltuielile cu salariile din acest sector) și cele aferente asistenței și susținerii sociale. În primul trimestru al anului 2010, cheltuielile legate de învățământ au reprezentat 23% din total cheltuielilor, pe când în aceeași perioadă a anului 2011 au crescut la 24%. Cheltuielile legate de asistența și susținerea socială au reprezentat 36% din totalul cheltuielilor în primul trimestru al anului 2010 și 38,2% în perioada corespunzătoare a anului 2011.

O altă componentă importantă a cheltuielilor BPN o reprezintă cheltuielile economice. Este de remarcat caracterul sincron al evoluției ponderii cheltuielilor economice în totalul cheltuielilor și în PIB.

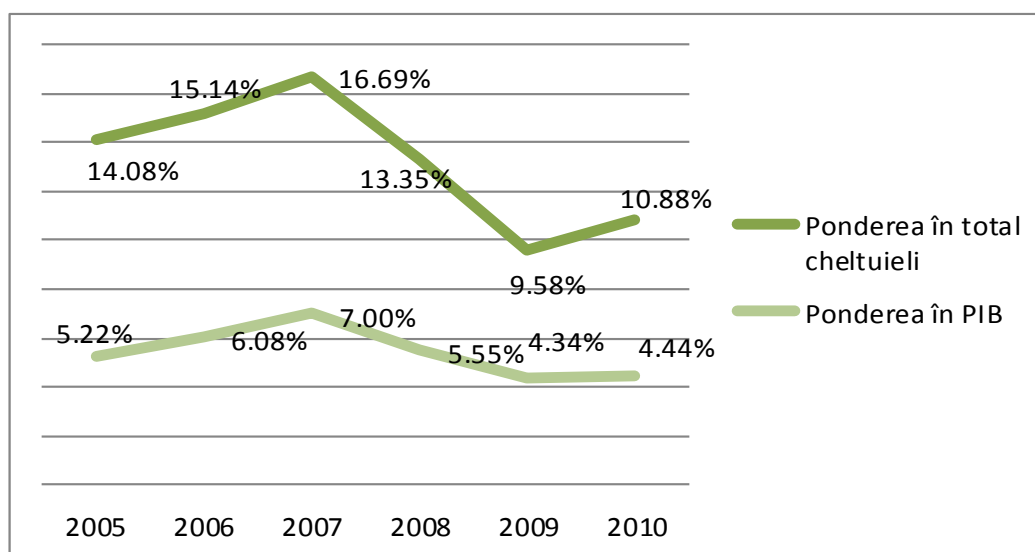

Fig. 3.6. Evoluția ponderii cheltuielilor economice în totalul cheltuielilor și în PIB în perioada 2005-2010 (mil. MDL)

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor MF și BNS.

În medie, ponderea cheltuielilor economice în totalul cheltuielilor a constituit 13,3%, în primul trimestru al anului 2011 ponderea acestor cheltuieli este de 7,4%.

În structura cheltuielilor se remarcă și cheltuielile privind serviciile de stat cu destinație generală (cheltuielile pentru activitatea autorităților legislative, executive, administrative, financiare și de control), ponderea cărora în totalul cheltuielilor s-a diminuat de la 6,6% în anul 2005 la 4,6% în 2010. Acest fapt s-a datorat strategiilor de optimizare a acestor cheltuieli și în cazul în care aceste procese vor continua, această tendință se va menține și în perioadele ulterioare.

Datoria de stat

Datoria de stat a înregistrat în perioada 2005-2010 o creștere ascendentă, cu o deviere de la direcția generală de creștere în anul 2008.

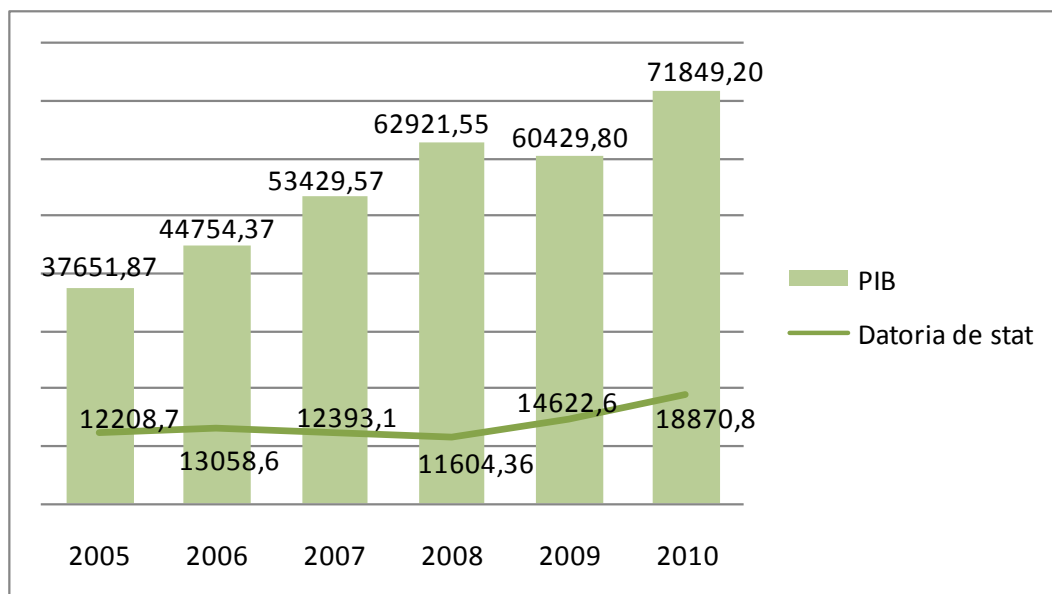

Fig. 3.7. Evoluția datoriei de stat și a PIB în anii 2005-2010 (mil. MDL)

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor MF și BNS.

La data de 31 decembrie 2010, soldul datoriei de stat a constituit 18870,78 mil. MDL, din care 71,9% – datorie de stat externă și 28,1 % – datorie de stat internă, ceea ce reprezintă 26,3% din PIB.

La 31 martie 2011, soldul datoriei de stat a constituit 18768 mil. MDL, din care 72,1% – datorie de stat externă și 27,9 % – datorie de stat internă. Comparativ cu perioada similară a anului 2010 se înregistrează o creștere a datoriei de stat totale cu 1311,9 mil. MDL sau 7,52% din contul creșterii datoriei de stat externe, care la 31 martie 2010 constituia 70,3% din totalul datoriei de stat. Ceea ce ține datoria de stat internă, ponderea acesteia s-a diminuat cu 2%.

Referitor la deservirea datoriei de stat, menționăm că la situația din 31 decembrie 2010, din bugetul de stat au fost utilizate mijloace în sumă de 1 113,24 mil. MDL, din care deservirea datoriei de stat externe s-a cifrat la valoare de 745,84 mil. MDL și deservirea datoriei de stat interne – 367,40 mil. MDL. Comparativ cu situația similară a anului 2009, sumele destinate deservirii datoriei de stat au scăzut cu circa 20 la sută la sfârșitul anului 2010, în special din contul micșorării deservirii datoriei de stat interne. Ponderea deservirii datoriei de stat în veniturile bugetului de stat, la situația din 31 decembrie 2010, a constituit 6,5%, ceea ce indică o scădere cu 3,8% față de perioada similară a anului precedent.

Datoria de stat externă

La situația din 31 decembrie 2010, soldul datoriei de stat externe a constituit 13 565,9 mil. MDL, inclusiv 13 443,4 mil. MDL – datoria de stat externă directă și 122,5 mil. MDL – datoria de stat externă garantată asumată. Ca pondere în PIB, datoria de stat externă a constituit 18,9%, înregistrând un trend ascendent pronunțat pe parcursul anilor 2005-2010. La 31 martie 2011, soldul datoriei de stat externe a constituit 13540,8 mil. MDL, ceea ce este cu 1260,4 mil. MDL (cu 10,2%) mai mult ca în perioada similară a anului precedent.

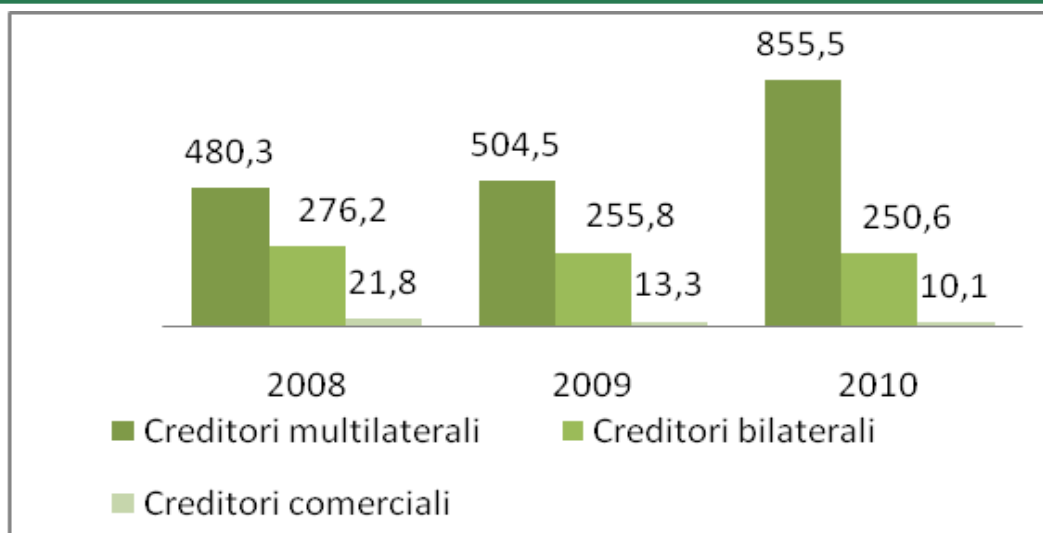

Fig. 3.8. Evoluția mijloacelor financiare acordate de creditori în anii 2008-2010 (mil. USD)

Sursa: MF.

Efectuând o analiză generală a creditorilor, observăm că ponderea principală în rândul creditorilor externi o ocupă creditorii multilaterali (AID, FMI, BERD), urmați de cei bilaterali (Clubul de la Paris, SUA, Guvernul Poloniei etc.) și de un singur creditor comercial – Banca Germană AKA.

Per ansamblu, se observă o tendință de creștere a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali, cu o diminuare, în același timp, a datoriei de stat față de creditorii bilaterali și cei comerciali.

În ceea ce privește structura datoriei de stat externe pe valute componente pentru anul 2010, se observă că în jur de 48 la sută din datoria de stat externă este deținută de dolarul SUA, după care urmează euro – cu 31,5%, yenul japonez – cu 9,4% și cu o pondere mult mai mică celelalte valute.

Privitor la structura datoriei externe în dependență de termen, menționăm că, în anul 2010, datoria externă pe termen lung a constituit 13383,6 mil. MDL sau cu 4029,7 mil. MDL mai mult ca în anul 2009. Totodată, anul 2010 se remarcă prin prezența datoriilor externe pe termen mediu în sumă de 182,3 mil. MDL, ceea ce denotă o tendință de diversificare a surselor de finanțare externe. La 31 martie 2011, datoria externă pe termen lung a constituit 13359,7 mil. MDL, adică cu 1079,4 mil. MDL mai mult ca la aceeași dată a anului 2010.

În general, se observă o tendință de creștere a datoriei de stat externe pe termen lung, cu apariția în structura datoriilor a împrumuturilor externe pe termen mediu și presiuni asupra sustenabilității datoriei (acest aspect va fi abordat mai pe larg în ediția următoare a MET).

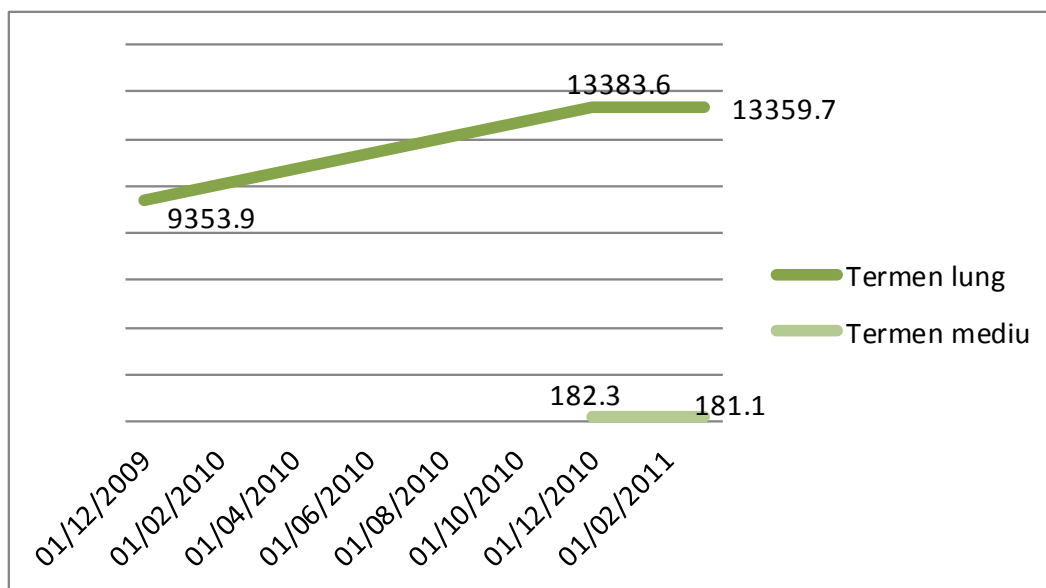

Fig. 3.9. Datoria de stat externă la situația din 31.12.2009, 31.12.2010 și 31.03.2011 (mil. MDL)

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor MF.

Datoria de stat internă

La situația din 31 decembrie 2010, datoria de stat internă a constituit 5 304,9 mil. MDL și este complet formată din valori mobiliare de stat (în continuare VMS), din care: VMS emise prin licitație – 2 891,5 mil. MDL (54,5%), VMS convertite – 2 213,4 mil. MDL (41,7%) și VMS plasate prin subscriere – 200,0 mil. MDL (3,8%).

Ca pondere în PIB, datoria de stat internă a constituit 7,4 la sută, micșorându-se comparativ cu anul 2009 cu 1,1%, majorându-se, totuși, față de ponderea datoriei de stat interne înregistrate în 2008 (5,6%).

Ceea ce ține de structura datoriei interne în dependență de termen, menționăm că în anul 2010 datoria internă pe termen scurt a constituit 4990,4 mil. MDL sau cu 2381,6 mil. MDL mai mult ca în anul 2009, iar datoria internă pe termen mediu a constituit 314,5 mil. MDL sau cu 31,6 mil. MDL mai mult ca în anul 2009. Totodată, anul 2010 se remarcă prin lipsa datoriei interne pe termen lung spre deosebire de anul 2009, în care s-a înregistrat valoarea de 2213,4 mil. MDL, ceea ce denotă o tendință de orientare pe termen scurt în direcția finanțatorilor interni. La 31 martie 2011 datoria internă pe termen scurt a constituit 5025,3 mil. MDL, adică cu 4820,5 mil. MDL mai mult față de aceeași dată a anului 2009.

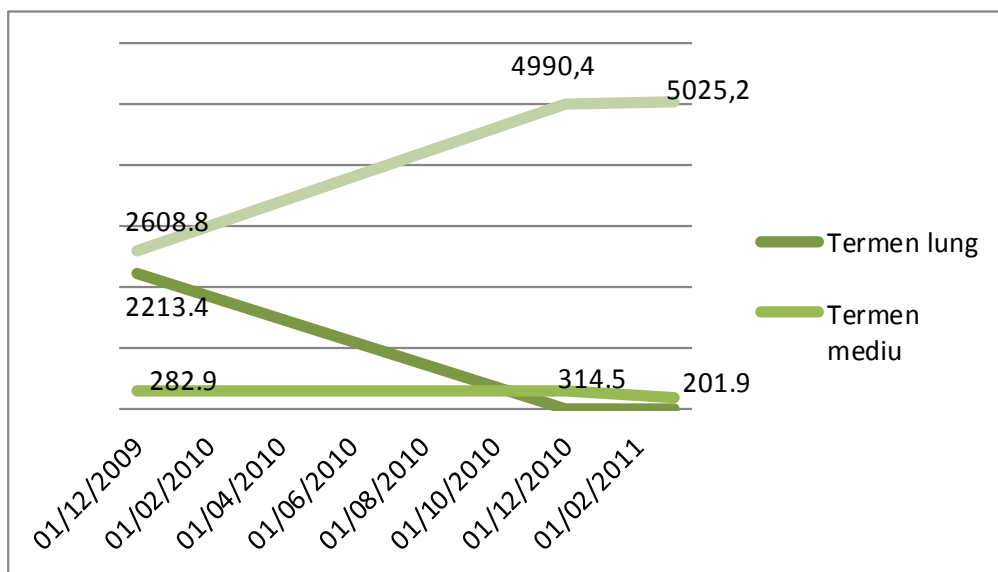

Fig. 3.10. Datoria de stat externă în dependență de maturitate (mil. USD)

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor MF.

În general, se observă o tendință de creditare externă pe termen lung și de creditare internă pe termen scurt. Împrumuturile externe constituie datoria pe termen lung, iar sursele interne reprezintă datoriile pe termen scurt. Putem presupune, că din împrumuturile externe sunt finanțate programele guvernamentale ce necesită o perioadă mai lungă de implementare, pe când sursele interne sunt destinate acoperirii necesităților curente. Plus la toate, aceasta situație poate fi cauzată și de prețul mai mare al surselor de finanțare internă comparativ cu cele de finanțare externă.

Garanțiile de stat

Ceea ce ține de garanțiile de stat, în perioada analizată, se observă o diminuare a valorii acestora în anul 2010 comparativ cu anul 2009. Astfel, în anul 2010 suma datoriilor garantate de stat a constituit 77,4 mil. MDL sau cu 86,2 mil. MDL mai puțin ca în anul 2009. Merită a fi menționat, că datoriile în cauză sunt formate în totalitate pentru garantarea împrumuturilor străine. La 31 martie 2011, ele au constituit 75,9 mil. MDL.

Sursele de finanțare a deficitului bugetar

Pe parcursul perioadei 2006-2010, sub influența crizei economice, a avut loc o fluctuație semnificativă a valorii deficitului bugetar. Principalele surse de finanțare a deficitului bugetar sunt sursele interne, sursele externe și mijloacele din vânzarea și privatizarea bunurilor proprietate publică.

Astfel, pentru anul 2010, valoarea surselor interne de finanțare a reprezentat 135,8 mil. MDL, comparativ cu 1732,5 mil. MDL înregistrate în anul 2009, principalele surse de finanțare internă fiind veniturile din vânzarea valorilor mobiliare de stat (inclusiv și cele convertite), care reprezintă 12% din valoarea înregistrată în 2009.

Ponderea cea mai importantă a surselor de finanțare externă, care în 2010 au constituit 2053,6 mil. MDL comparativ cu 1967,9 mil. MDL înregistrate în 2009, au avut-o împrumuturile acordate de organizațiile financiare internaționale. Menționăm, că valoarea mijloacelor încasate din vânzarea și privatizarea bunurilor proprietate publică în anul 2010 este de 334,5 mil. MDL, în creștere comparativ cu 241,3 mil. MDL, înregistrate în anul 2009.

În primul trimestru al anului 2011, sursele de finanțare internă au înregistrat o valoare negativă (-49,9 mil. MDL) spre deosebire de perioada similară a anului precedent (36,6 mil. MDL). Acest fapt indică asupra rambursabilității surselor împrumutate pe piața internă. Principalele operații care au influențat asupra valorii în cauză au fost răscumpărarea valorilor mobiliare de stat și rambursarea împrumuturilor primite din alte surse interne. O situație similară se înregistrează și la sursele de finanțare externă, care, în primul trimestru al anului 2011, înregistrează o valoare negativă (-42,7 mil. MDL) comparativ cu 672,8 mil. MDL înregistrate în perioada similară a anului 2009, ponderea principală având-o rambursarea împrumuturilor acordate de alte state. În partea ce ține de mijloacele din vânzarea și privatizarea bunurilor proprietate publică se remarcă o creștere aproape dublă comparativ cu perioada similară a anului 2009. Astfel, în primul trimestru al anului 2010, valoarea mijloacelor în cauză constituie 69,4 mil. MDL, în perioada similară a anului 2009 această valoare a înregistrat 36,9 mil. MDL.

SECTORUL BANCAR

Pe parcursul perioadei 2005-2010, evoluția sectorului bancar al Republicii Moldova a fost ascendentă, înregistrându-se tendințe pozitive la principalii indicatori ai sistemului bancar. În această perioadă s-a atestat o creștere a sectorului bancar în raport cu PIB, cu o ușoară abatere în anul 2008 și 2010. Activele bancare în raport cu PIB a crescut de la 47,6% în anul 2005 la 66,1% în anul 2009, în anul 2010 acest indicator a atins un nivel de 58,9%.

Evoluții similare au fost înregistrate și pentru depozite și credite în raport cu PIB. Creditele acordate, în raport cu PIB, au crescut de la 26,8% în anul 2005 până la 37,1% în anul 2009, în anul 2010 acest indicator s-a redus până la 35,5%. Astfel, depozitele în raport cu PIB a crescut de la 36,5% în anul 2005 la 43,7% în anul 2009, în anul 2010 acest indicator s-a redus, atingând un nivel de 40% (vezi figura 3.11).

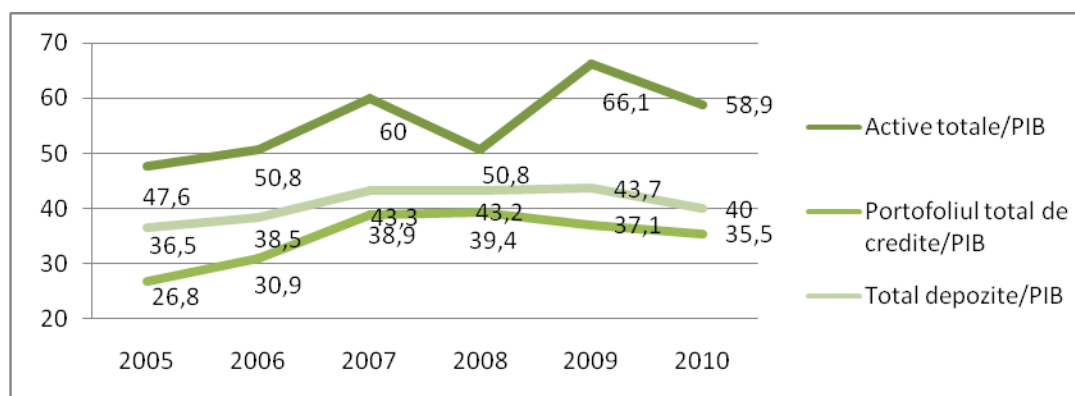

Fig. 3.11. Dinamica activelor, creditelor și depozitelor în raport cu PIB (%), în perioada 2005-2010

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

În prezent, în Republica Moldova activează 15 bănci comerciale, licențiate de Banca Națională a Moldovei. După valoarea activelor bancare piața este dominată de 4 bănci, care dețin 60% din

total active, dintre care Moldova-Agroindbank – cu 20%, Victoriabank – cu 15%, urmat de Moldindconbank – cu 13% și Banca de Economii – cu 12%, (vezi figura 3.12).

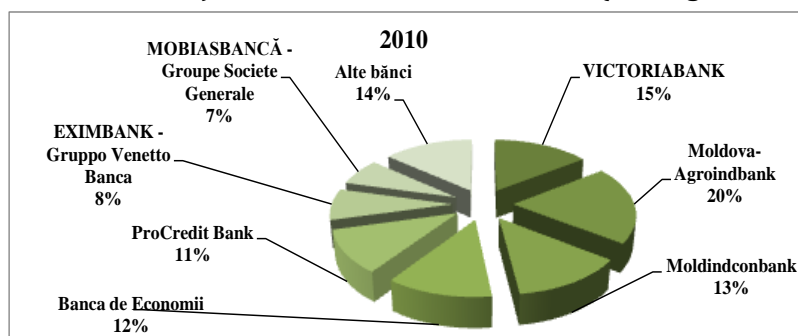

Fig. 3.12. Băncile comerciale – cota parte ce le revine din valoarea totală a activelor, în anul 2010 (%)

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei.

Calculând *indicatorii de concentrare* a acestui segment de piață (CR-4 și HHI-Indicele Herfindahl-Hirschmann), observăm, că în anul 2010 se înregistrează un nivel de 1210 puncte, astfel piața bancară se caracterizează printr-un *grad moderat de concentrare*, fapt ce denotă existența unui nivel satisfăcător al concurenței pe această piață.

Tabelul 3. 3. Indicatorii de concentrare a sectorului bancar, în anii 2009-2010

Nr.	Indicatorii	2009	2010
1	CR-4, %	59	60
2	HHI, puncte	1172	1210

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei.

În primul trimestru al anului 2011, *activele totale ale sistemului bancar* au totalizat 43494,2 mil. MDL, ceea ce reprezintă o creștere de 10,65% față de aceeași perioadă a anului 2010. Creșterea activelor a fost determinată, în special, de sporirea obligațiunilor băncilor cu 11,84% și capitalului acționar – cu 5,23%.

În structura activelor, pe parcursul trimestrului I al anului 2011 față de I trimestru al anului 2010, a crescut numerarul cu 13,61% până la 2341,3 mil. MDL, mijloacele datorate de BNM – cu 76,72% până la 3576,1 mil. MDL, valori mobiliare investiționale – cu 8,91% până la 6714,7 mil. MDL, valori mobiliare net – cu 7,03% până la 6799,3 mil. MDL, credite și leasing financiar – cu 19,38% până la 2647,7 mil. MDL.

Respectiv, s-au micșorat mijloacele datorate de bănci – cu 46,59%, până la 1653,1 mil. MDL, mijloacele plasate și creditele overnight net – cu 47,13% până la 871,0 mil. MDL.

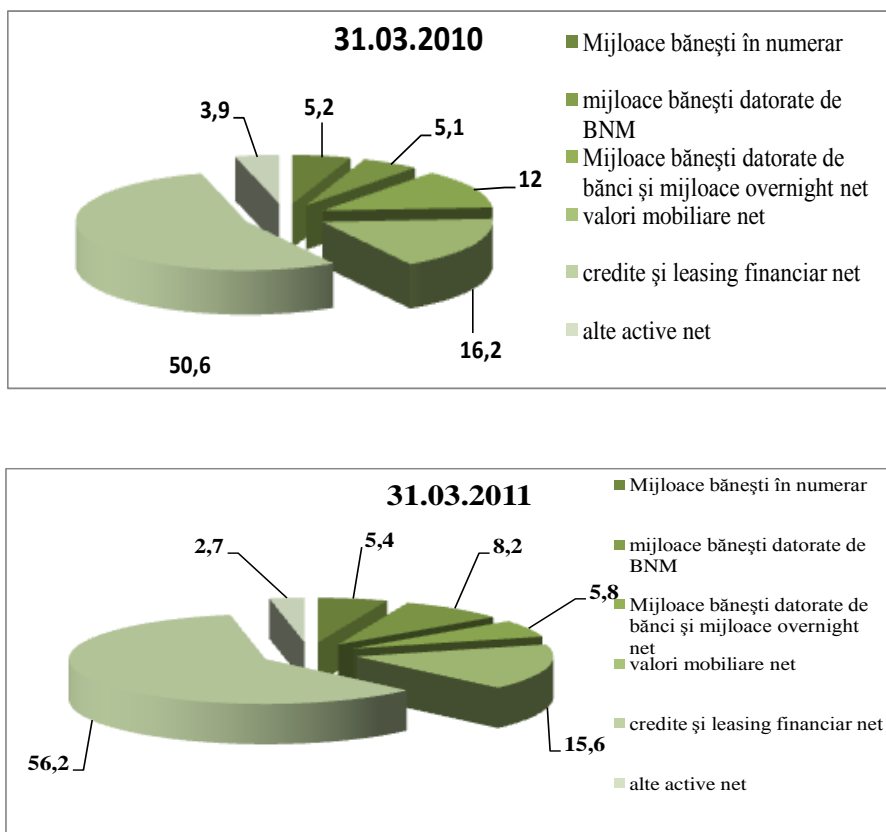

Fig. 3.13. Structura activelor sectorului bancar din Republica Moldova la 31.03.2010 și 31.03.2011 (%)

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

La finele anului 2010, *volumul creditelor în economie* a constituit 23429,8 mil. MDL cu o creștere de 64,5% față de anul 2009, înregistrând suma de 14246,6 mil. MDL. Tendințe de majorare s-a înregistrat la volumul de credite în valută străină cu 79,0% (11789,9 mil. MDL) în anul 2010, față de cel înregistrat în anul 2009, constituind 6418,5 mil. MDL. Respectiv, volumul creditelor acordate în monedă națională a avut o ascensiune mai moderată, înregistrând un ritm anual de creștere de 52,5% față de anul 2009, atingând nivelul de 11939,9 mil. MDL. Această creștere se datorează creditelor acordate persoanelor juridice, care au deținut 81,6% din totalul creditelor în lei, ajungând la nivelul de 9747,7 mil. MDL în anul 2010. Evoluția pozitivă a acestui indicator în anul 2010 conturează semnalul înviorării economiei Republicii Moldova după efectele crizei economice mondiale, resimțită și în perioada 2009.

În primul trimestru al anului 2011, soldul creditelor în economie s-a majorat cu 3741,4 mil. MDL față de I trimestru 2010, constituind 27481,8 mil. MDL la sfârșitul lunii martie 2011. Această evoluție s-a datorat creșterii soldului creditelor acordate în monedă națională cu 2007,2 mil. MDL, precum și a soldului creditelor în valută străină cu 1734,2 mil. MDL.

La 31 martie 2011, ponderea cea mai mare în totalul portofoliului de credite au deținut-o creditele acordate industriei și comerțului cu 53,41%, urmate de creditele acordate agriculturii și industriei alimentare – cu 14,75%, credite pentru imobil, construcție și dezvoltare – cu 11,24% și credite de consum – cu 8,05%.

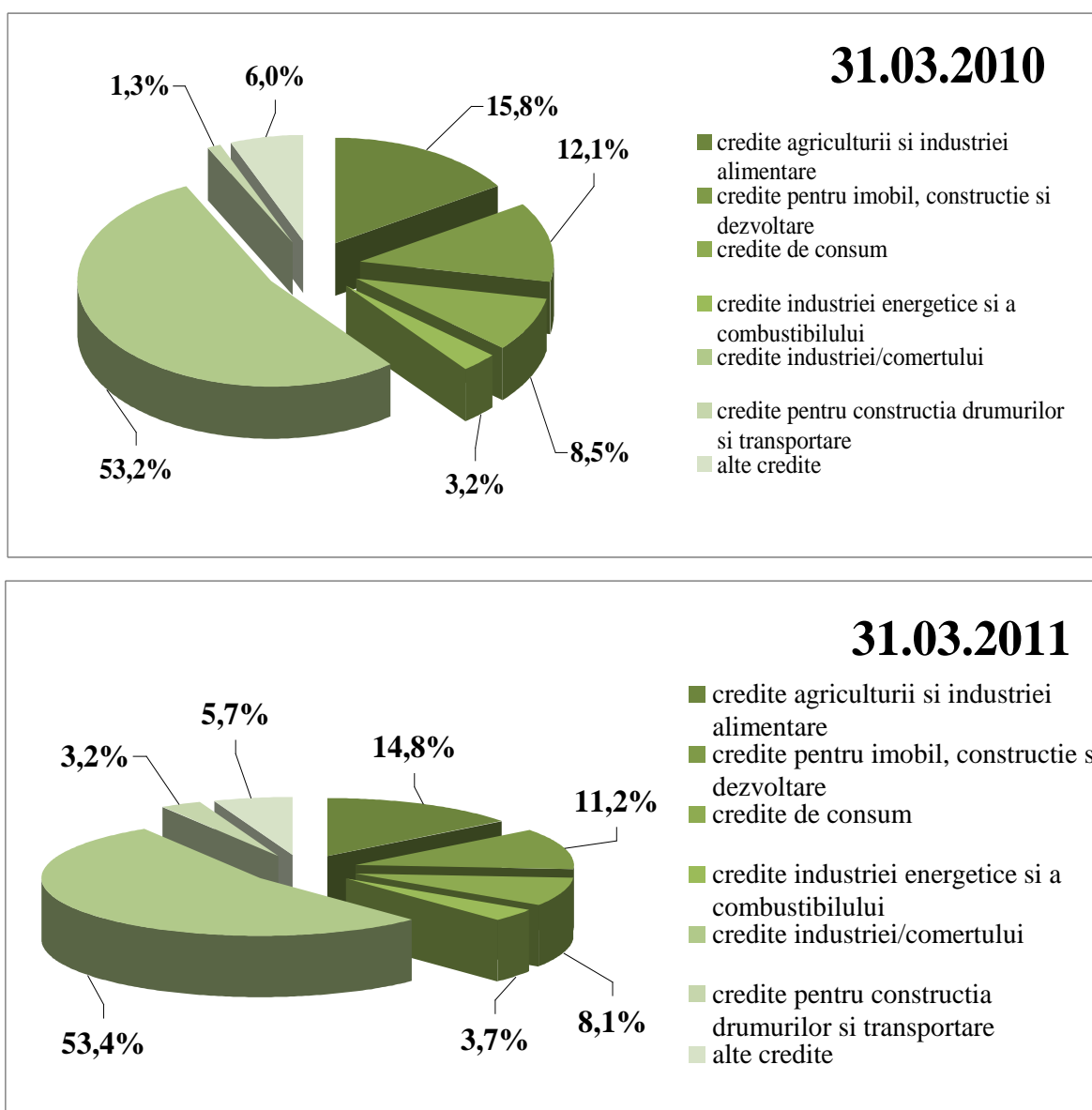

Fig. 3.14. Structura portofoliului de credite al sectorului bancar din Republica Moldova la 31.03.2010 și 31.03.2011 (%)

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Astfel, în perioada ianuarie-martie 2011, s-a redus portofoliul de credite neperformante ale băncilor de la 13,39% la începutul anului 2011 până la 7,7% în martie 2011, respectiv cu 2,60 p.p. din contul anulării unor credite. O îmbunătățire a portofoliilor de împrumuturi a permis băncilor să-și micșoreze provizioanele pentru pierderi din împrumuturi, ceea ce este o tendință benefică pentru creșterea activității de creditare (vezi figura 3.15).

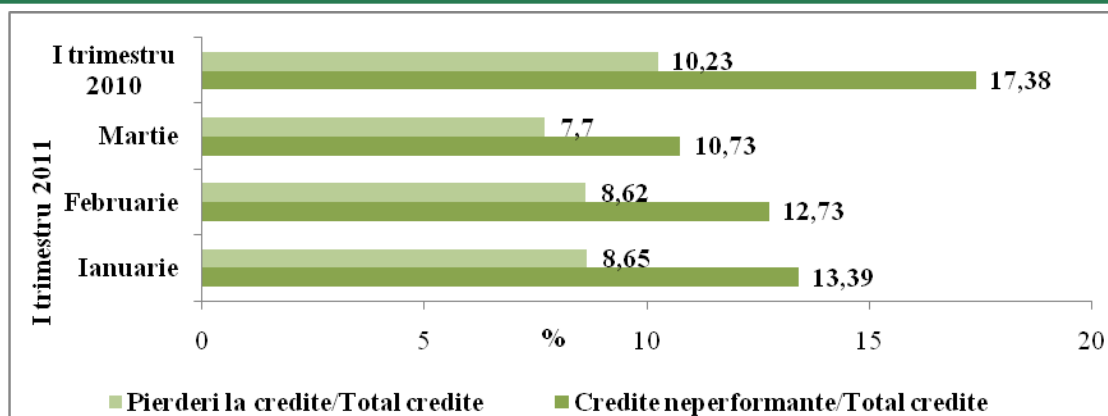

Fig. 3.15. Evoluția creditelor neperformante și pierderilor la credite, % din total credite

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Analiza *capitalului de gradul I-i*, determinant al solvabilității băncilor, în anul 2010 a crescut cu 5,2 p.p. față de anul 2009, constituind până la 6758,0 mil. MDL, iar în perioada I-lui trimestru al anului 2011, observăm că acest indicator a atins valoarea de 6917,5 mil. MDL, sa majorat cu 5,18 p.p. față de perioada similară a anului 2010. Valoarea pozitivă a acestui indicator confirmă rezistența și siguranța sistemului în cazul șocurilor financiare interne, cât și a celor externe.

Capitalul normativ total în anul 2010 a constituit 6870,7 mil. MDL, majorându-se cu 318,1 mil. MDL cu 4,9 p.p. față de 2009. Respectiv observăm în perioada I-lui trimestru al anului 2011, s-a înregistrat o majorare de 4,24 p.p., totalizând suma de 7024,8 mil. MDL față de perioada I-lui trimestru al anului 2010, constituind suma de 6738,8 mil. MDL (vezi figura 3.16).

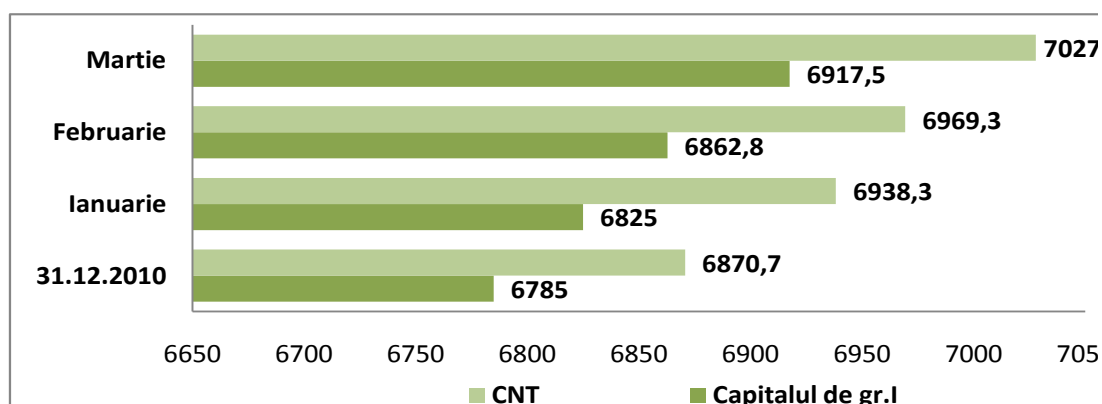

Fig. 3.16. Dinamica capitalului sistemului bancar al Republicii Moldova în anul 2010, I trimestru 2011 (mil. MDL)

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

În anul 2010, media suficienței capitalului ponderat la risc se menține la un nivel înalt de 29,7%, iar în anul 2009 se înregistrează un nivel de 32,3%. Respectiv, la toate băncile din Republica Moldova corespunde nivelul minim stabilit de 12,0%, iar cel stabilit de Comitetul Bazel pentru supravegherea bancară este și mai mic de 8,0%, indicând un grad înalt de siguranță a băncilor.

Cota investițiilor străine în capitalul băncilor, care a constituit 77,0% în anul 2010, este de 0,66 p.p. mai mică în comparație cu sfârșitul anului 2009. În I trimestru al anului 2011, se observă sporirea atractivității sectorului bancar pentru investitorii străini, fapt confirmat prin cota investițiilor străine în capitalul băncilor la nivelul de 77,04%, cu 0,08 p.p. mai mult față de finele anului 2010 constituind 76,96%.

Pe parcursul perioadei 2005-2010, se observă o tendință de creștere a *obligațiilor băncilor*, de la 14997,8 mil. MDL în anul 2005 până la 35013,0 mil. MDL, înregistrată la finele anului 2010. Astfel, obligațiunile băncilor s-a majorat cu 2002,3 mil. MDL în anul 2010 sau cu 6,1% față de anul 2009, această sporire se datorează din contul majorării depozitelor cu 2302,1 mil. MDL sau cu 8,7%.

În primul trimestru al anului 2011 comparativ cu data similară a anului 2010, au avut loc următoarele modificări în structura obligațiunilor sectorului bancar:

- ✓ majorarea depozitelor persoanelor fizice până la 1935,4 mil. MDL, o creștere cu 2,14%, creșterea depozitelor persoanelor juridice până la 9625,0 mil. MDL sau cu 1,31%;
- ✓ majorarea la alte împrumuturi cu 0,16% mai mult față de perioada I-lui trimestru al anului 2010;
- ✓ micșorarea mijloacelor bănești datorate băncilor până la 600,8 mil. MDL sau mai puțin cu 2,42%, perioada similară a anului trecut (vezi figura 3.17).

Soldul depozitelor în sistemul bancar la finele lunii martie 2011 a însumat 27950,7 mil. MDL, majorându-se cu 3,788,4 mil. MDL față de martie 2010, ca rezultat al creșterii soldului depozitelor în monedă națională cu 76,9 mil. MDL, în timp ce soldul depozitelor în valută străină a scăzut cu 278,4 mil. MDL.

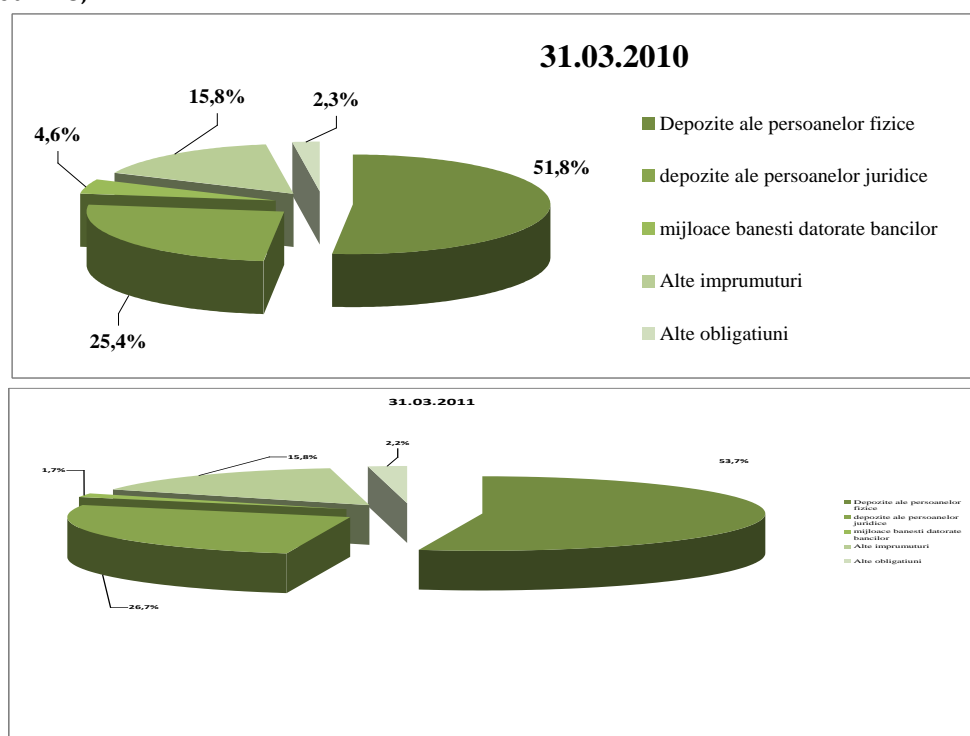

Fig. 3.17. Structura obligațiunilor sectorului bancar din Republica Moldova la 31.03.2010 și 31.03.2011 (%)

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Tendențe de descreștere au fost înregistrate *la rata dobânzilor la depozite și credite*. Media anuală a ratei dobânzilor la depozite atrase în lei s-a redus de la 14,7% în 2009 până la 7,6% în 2010, aproximativ de 2 ori. În aceeași perioadă rata depozitelor persoanelor fizice a scăzut cu

7,70 p.p. ajungând nivelul de 9,42%, iar rata depozitelor persoanelor juridice a înregistrat o scădere de 4,41 p.p., atingând un nivel de 4,69%.

În perioada I-lui trimestru al anului 2011, rata medie a dobânzii la depozitele la termen în valută națională a scăzut în martie cu 1,23 p.p., constituind 7,88%, iar în perioada similară a anului 2010 a ajuns la un nivel de 9,11%. Respectiv, în perioada de raportare, rata medie a dobânzii la depozitele la termen în valută străină s-a situat la nivelul de 3,38%, în creștere cu 0,01 p.p., constituind 3,37%.

Se observă o scădere la rata medie a dobânzilor la credite în lei de la 20,3% în anul 2009 până la 16,2% în anul 2010. Totodată diminuarea ratei medii a dobânzii la credite s-a produs datorită reducerii ratei dobânzii la creditele acordate persoanelor juridice, ce a scăzut cu 4,03 p.p. atingând nivelul de 15,62% (ponderea creditelor acordate persoanelor juridice în total credite), în timp ce rata la credite acordate persoanelor fizice s-a majorat cu 5,04 p.p., constituind nivelul de 19,01%.

În martie 2011 rata medie a dobânzii la creditele acordate în monedă națională a scăzut cu 2,65 p.p., până la nivelul de 14,60%, față de martie 2010 ce a constituit nivelul de 17,25%, ca rezultat al scăderii ratei medii la creditele acordate persoanelor juridice, ajungând la un nivel de 14,18% și persoanelor fizice, până la nivelul de 17,02%. Respectiv, în aceeași perioadă analizată, în martie 2011 la rata medie a dobânzii la credite în valută străină, se observă o scădere de 1,12 p.p., constituind nivelul de 9,09%, iar în perioada martie 2010 s-a înregistrat nivelul de 10,21%.

Pe parcursul perioadei 2008-2010, marja bancară la operațiunile în monedă națională și-a revenit după înregistrarea unui trend descendent în anii 2005-2008. Astfel, marja bancară la operațiunile în monedă națională, a crescut de la 2,87% în anul 2005 la 8,69% în anul 2010, și doar în primul trimestru al anului 2011 se observă o mică reducere a acestui indicator, atingând un nivel de 6,72% în luna martie 2011 (vezi figura 3.18).

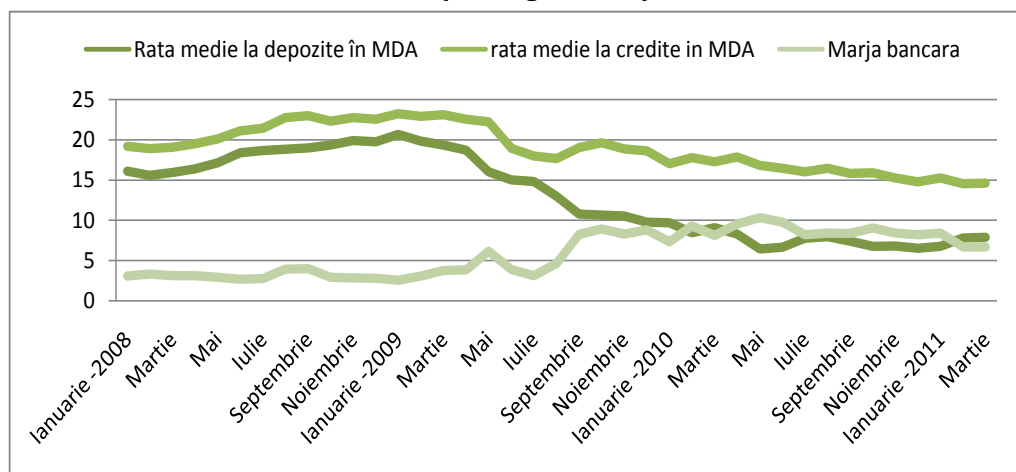

Fig. 3.18. Evoluția marjei bancare, a ratelor medii la depozite și la credite în MDL, în perioada 2008-2011 (I trimestru), (%)

Sursa: Calcule în baza datelor, Banca Națională a Moldovei.

Indicatorii ce reflectă nivelul lichidității în sistemul bancar relevă existența surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiilor. Conform *principiului 1-i al lichidității*, în perioada I-lui trimestru al anului 2011, s-a înregistrat un coeficient de 0,7 (maxim permis 1), fiind în creștere cu 0,10 p.p. față de I-ul trimestru al anului 2010, înregistrând coeficientul de

0,60%. Lichiditatea curentă sau *principiul II al lichidității*, pe întreg sistemul a alcătuit 33,20% în primul trimestru 2011. Aceste valori ale indicatorilor lichidității relevă existența surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiilor.

În anul 2010, valoarea indicatorului financiar „*Rentabilitatea activelor*” și „*Capitalului acționar*” au constituit 0,5% și, respectiv, 3,0% față de valorile negative – 0,5 și 2,5% în perioada 2009. Rentabilitatea activelor, în I-ul trimestru al anului 2011, a înregistrat 1,73%, cu o creștere de 0,14 p.p. față de perioada similară a anului 2010, înregistrând valoarea de 1,59%, iar rentabilitatea capitalului a constituit 10,7%, respectiv pentru I-ul trimestru al anului 2011, cu o majorare de 1,17 p.p. față de I-ul trimestru al anului 2010, constituind 8,90% (vezi figura 3.19).

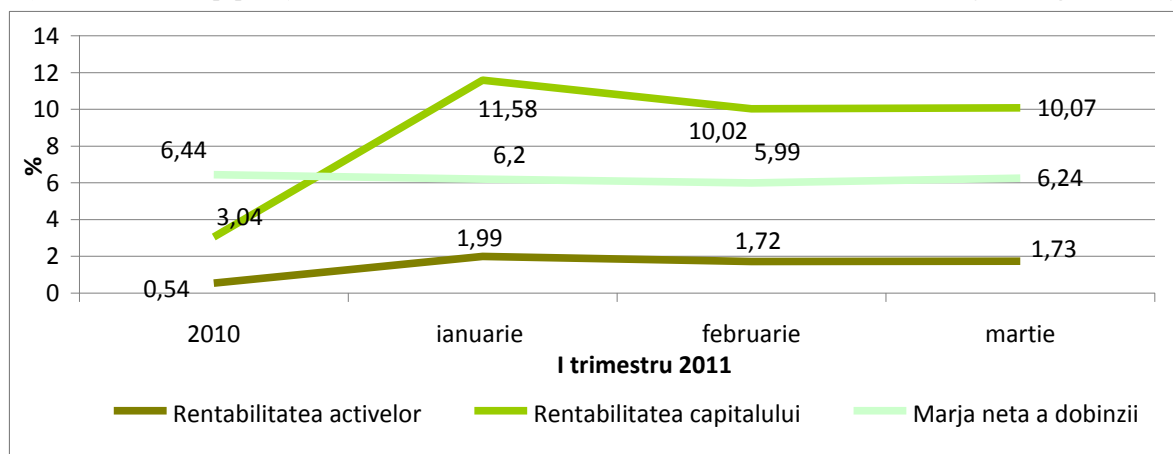

Fig. 3.19. Dinamica marjei netă a dobânzii, a rentabilității activelor și a capitalului, în perioada 2010, I trimestru al anului 2011 (%)

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Ponderea activelor, generate de dobândă în total activ, s-a majorat cu 3,39 p.p. în I-ul trimestru al anului 2011 și a constituit 79,22%, comparativ cu perioada similară a anului 2010 ce a constituit 75,83%. Ponderea semnificativa a acestora, în totalul activelor sistemului bancar indică vulnerabilitatea băncilor de a genera venituri pe viitor. În general, putem afirma, că în anul 2010 și I-ul trimestru al anului 2011, sistemul bancar a susținut economia națională prin noile condiții și reguli economice, păstrându-și stabilitatea și credibilitatea în pofida mediului economic nu tocmai favorabil.

Sectorul de microfinanțare

Sectorul de microfinanțare reprezintă un fenomen relativ nou în Republica Moldova, similar celorlalte segmente ale pieței financiare locale, se află în faza de dezvoltare, având potențial de creștere. În anul 2010, în Republica Moldova, sunt înregistrate 37 de organizații de microfinanțare, care oferă împrumuturi în formă de mijloace bănești, acordate persoanelor fizice și/sau întreprinderilor micro-, mici și mijlocii, în baza unui contract cu sau fără dobândă, ce urmează a fi restituit la scadență.

Numărul organizațiilor de microfinanțare este în creștere, în anul 2009 au fost înregistrate 35 de organizații de microfinanțare, ce a crescut cu 12 unități sau cu aproximativ 52,2% față de anul 2008 și în 2010 – cu 2 unități. Însă, activitatea acestora nu a avut un impact semnificativ asupra evoluției sistemului de microfinanțare, ele fiind în primul an de activitate.

La finele anului 2010 se constată, că principalii indicatori privind activitatea organizațiilor de microfinanțare au avut valori pozitive, deși aceștia au fost în scădere neesențială față de perioada similară a anului 2009.

Tabelul 3.4. Activitatea organizațiilor de microfinanțare în perioada anilor 2006-2010, mil. MDL

Nr.	Indicatori	2006, mil. MDL	2007, mil. MDL	2008, mil. MDL	2009, mil. MDL	2010, mil. MDL	2010/2009, %
1.	Total Activ	1266,5	1917,3	2454,9	1933,8	1783,9	-7,7
2.	Împrumuturi acordate	772,1	1024,3	1467,8	1360,9	1191,4	-12,4
3.	Capital propriu	99,1	184,0	405,3	491,1	658,3	33,8
4.	Credite bancare și împrumuturi primite	856,4	1176,3	1458,1	1380,1	998,6	-27,6
5.	Profit net (pierdere netă) al anului de gestiune	22,3	26,2	73,8	77,1	85,1	10,3

Sursa: Calcule în baza datelor Comisiei Naționale a Pieței Financiare.

Valoarea consolidată a activelor organizațiilor de microfinanțare, după cum rezultă din datele tabelului 3.2, în perioada 2010, constituie 1783,9 mil. MDL, fiind în scădere cu 7,7% față de finele anului precedent, respectiv în anul 2009 s-a înregistrat o scădere a activelor cu 21,2% în raport cu anul 2008. La rândul său, valoarea portofoliului împrumuturilor acordate în anul 2007 este de 1024,2 mil. MDL, fiind în creștere cu 32,7% față de anul 2006. Valoarea portofoliului împrumuturilor acordate ale companiilor de microfinanțare în raport cu PIB conform situației la finele anului 2007 a constituit 1,92% față de 1,75% la finele anului 2006. Iar în anul 2008, valoarea portofoliului împrumuturilor acordate este de 1460,2 mil. MDL, fiind în creștere cu 43,2% față de anul 2007.

Sub influența crizei economico-financiară mondială, în anul 2009 se observă o scădere la valoarea împrumuturilor acordate cu 7,2% față de anul 2008. Respectiv, este vizibilă o scădere de 5,3% la împrumuturile primite de către organizațiile de microfinanțare în anul 2009 față de anul 2008. Un alt indicator important este capitalul propriu, în perioada 2010 acesta a constituit 658,3 mil. MDL, fiind în creștere cu 33,8 la sută, față de anul 2009. Această creștere s-a datorat profitului net pozitiv înregistrat pe parcursul anului 2010.

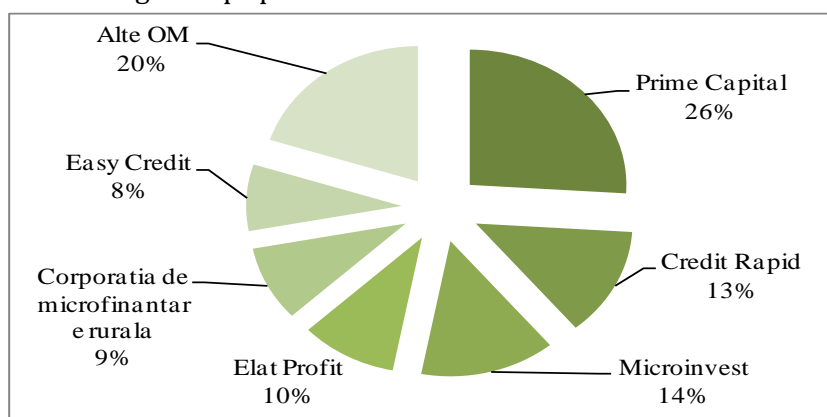

Fig. 3.20. Topul organizațiilor de microfinanțare după cota parte ce le revine din valoarea totală a împrumuturilor acordate, în anul 2010 (%)

Sursa: Calcule în baza datelor Comisia Națională a Pieței Financiare.

Piața de microfinanțare este caracterizată printr-un grad înalt de concentrare. Totuși se observă o diminuare a gradului de concentrare pe acest sector. Lider după valoarea împrumuturilor

acordate în anul 2009-2010 este Prime Capital, căruia îi revine o cotă de 26% din valoarea indicatorului dat, iar în anul 2009 deține 22%, mai puțin cu 4 p.p. În anul 2009, 84% din volumul împrumuturilor acordate revin la 6 companii din topul respectiv, dintre care Microinvest – cu 18%, ProCredit – cu 17%, urmat de Corporația de Finanțare Rurală – cu 13%, Easy Credit – cu 8% și Credit Rapid – cu 6%.

Respectiv, în anul 2010 se evidențiază o scădere de 12 p.p. la acest indicator, constituind 72% din volumul împrumuturilor acordate, dintre care: Corporația de Finanțare Rurală deține 9% din valoarea indicatorului dat, iar în anul 2009 deține 13% și respectiv în 2008 – 28%. La rândul său, se observă o reducere la OM Microinvest, ce în anul 2010 deține o cotă de 14%, respectiv în perioada 2008-2009 își menține poziția, constituind o cotă de 18% (vezi figura 3.20).

Direcțiile de utilizare a împrumuturilor acordate de către OM sunt dispersate relativ proporțional pe întregul spectru al domeniilor economiei naționale. Cu toate acestea, ponderea cea mai mare, de aproximativ 25,0 la sută, reprezintă împrumuturile acordate pentru imobil. De menționat, că 23 la sută din împrumuturi sunt acordate pentru dezvoltarea industriei și comerțului și doar 17 la sută – pentru consum, fapt care demonstrează suplimentar prudența cu care OM acordă împrumuturile. Acestea tind să acorde împrumuturi pentru activități garantate, care generează venituri.

Gradul de concentrare pe această piață rămâne înalt, cu toate că se observă o constantă îmbunătățire a acestui indicator. Această tendință este condiționată de intensificarea concurenței pe această piață, fapt ce duce la echilibrarea ponderilor pe care o dețin operatorii pe această piață.

Prin urmare, calculând *indicatorii de concentrare* a acestui segment de piață (CR-4 și HHI-Indicele Herfindahl-Hirschmann), constatăm, că piața serviciilor de microfinanțare este caracterizată printr-un **grad moderat de concentrare** (vezi tabelul 3.5).

Tabelul 3.5. Indicatorii de concentrare a pieței de microfinanțare, în anii 2007-2010

Nr.	Indicatorii	2007	2008	2009	2010
1	CR-4, %	93	85	70	63
2	HHI, puncte	2693	1853	1418	1344

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Comisia Națională a Pieței Financiare.

Un astfel de nivel al indicatorului (**1344**), înregistrat în anul 2010, produce neliniște și este considerat un semnal de avertizare, este necesară o verificare suplimentară a raționalității concentrărilor din partea organelor de reglementare în domeniu.

În acest context, analiza evoluției sectorului de microfinanțare demonstrează, că deși acesta deține proporții mai reduse în economia țării, inclusiv în comparație cu sectorul bancar, raza lui de cuprindere este foarte vastă, oferindu-se servicii de creditare accesibile și disponibile întreprinderilor mici și mijlocii, precum și păturilor social vulnerabile pe întreg teritoriul țării, în mod prioritar în zonele rurale.

POLITICA MONETARĂ

În perioada anilor 2005-2010 s-a produs o majorare continuă a masei monetare, fapt reflectat în evoluția tuturor agregatelor monetare. O încetinire a ritmurilor de creștere a masei monetare s-a produs în anul 2009. În acel an s-a redus soldul depozitelor la termen în MDL, respectiv diminuându-se și agregatul monetar M2. Anticipând anumite riscuri, cauzate de propagarea crizei economice mondiale, populația și-a redus depunerile în MDL și are curs la procurări masive de valută, fenomen ce a luat amploare în primele 3 luni ale anului 2009.

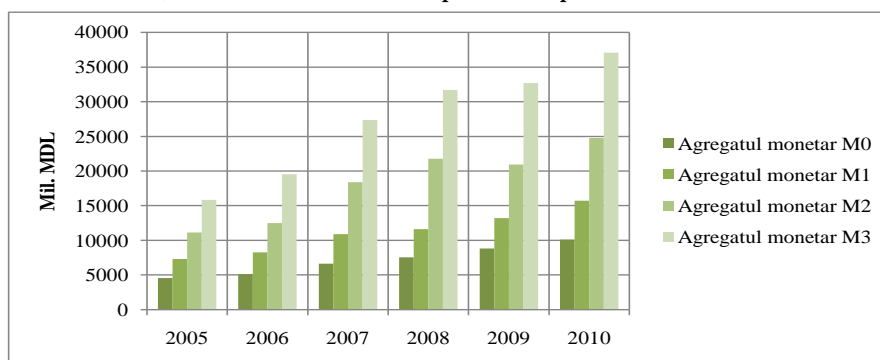

Fig. 3.21. Evoluția agregatelor monetare (stoc la sfârșit de an)

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

În evoluția structurii masei monetare se observă o relativă stabilitate. Variații s-au produs la începutul anului 2009 când a crescut ponderea depozitelor deținute în valută și a scăzut cea a depozitelor la termen în MDL, ulterior tendința atenuându-se. O altă caracteristică a structurii masei monetare este ponderea sporită a depozitelor în valută, înregistrând valori de peste 30% în perioada 2005-2011 (cu valori maxime în lunile aprilie și mai 2009, ajungând la o cotă de 39,7%).

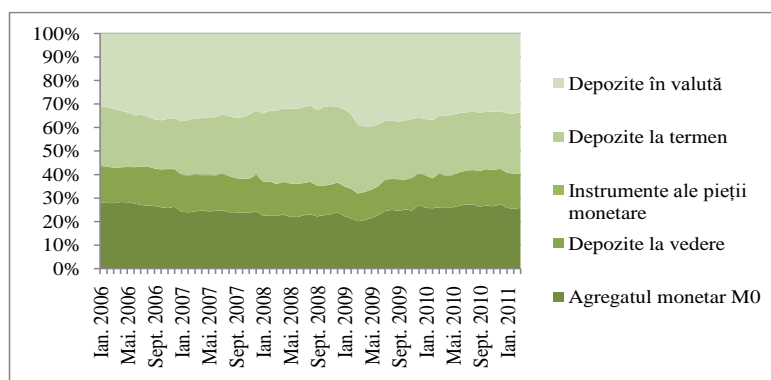

Fig. 3.22. Structura masei monetare

Sursa: În baza datelor preluate de la Banca Națională a Moldovei.

Prin Legea nr. 191 din 30.06.2006 obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei a devenit asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. În vederea asigurării acestui obiectiv, BNM a optat pentru introducerea regimului de țintire a inflației. În acest sens, la 8 noiembrie 2007 Banca Națională a aprobat "Planul de acțiuni cu privire la implementarea strategiei de țintire a inflației".

Implementarea regimului de țintire a inflației s-a realizat într-o manieră neconsecventă. Evoluțiile economice au determinat autoritățile monetare să-și disperseze eforturile, iar scopului de menținere a stabilității prețurilor fiindu-i asociate și alte priorități. Evoluția în acest domeniu a fost similară experienței altor bănci centrale din Europa de Est ce au adoptat strategia de țintire a inflației.

În perioada premergătoare crizei economice mondiale Republica Moldova a beneficiat de un aflus sporit de valută. Influxul de valută determina aprecierea monedei naționale. Pentru a tempera această tendință, BNM a recurs la ample intervenții pe piața valutară, în special prin procurări de valută.

În 2009 și parțial în 2010, în condițiile declinului economic BNM și-a relaxat politica monetară pentru a stimula activitatea economică. A fost redus nivelul ratei rezervelor obligatorii și, concomitent, deschise linii de credit pentru băncile comerciale cu scopul creditării agenților economici.

Anul 2010 a fost marcat printr-o treptată renunțare la o politică monetară relaxată. În anul 2010 BNM a făcut pași importanți în vederea implementării regimului de țintire a inflației, adevându-se la unele condiții caracteristice acestui regim de politică monetară, cum ar fi:

- ✓ îmbunătățirea procesului de comunicare cu publicul;
- ✓ reducerea intervențiilor pe piața valutară – în vederea sporirii flexibilității monedei naționale.

Anul 2011 a început cu o relativă înăsprire a politicii monetare în contextul intensificării riscurile inflaționiste, cauzate de posibile scumpiri ale combustibililor sau a produselor alimentare.

Operațiunile valutare au fost un instrument pe care BNM l-a utilizat pe larg. Până în 2010 BNM a intervenit activ pe piața valutară:

- în ipostaza de cumpărător de valută, în anii 2007-2008, încercând să tempereze aprecierea MDL în condițiile unui flux sporit de valută sau la sfârșitul anului 2009, în dorința de a deprecia moneda națională și a-și mări rezervele valutare;
- ca vânzător de valută, la începutul anului 2009, în contextul unei cereri sporite pentru valută din partea populației.

Într-un regim de țintire a inflației se admit intervențiile băncii centrale pe piața valutară, însă rolul acestora trebuie să fie unul modest. Este recomandabil ca acțiunile de intervenție asupra cursului să fie subordonate obiectivului de bază de țintire a inflației. În acest context, în anul 2010, BNM și-a redus prezența pe piața valutară, tendință care a continuat și în primul trimestru al anului 2011.

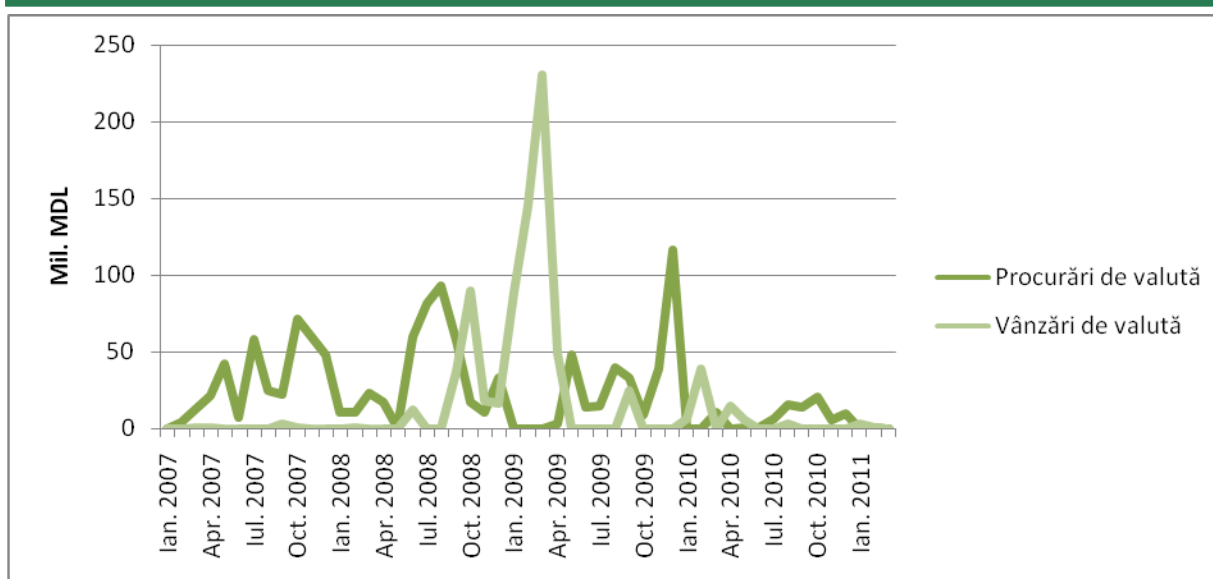

Fig. 3.23. Activitatea BNM pe piața valutară

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Caracteristic pentru sistemul bancar autohton este existența excesului de lichiditate. Acest fapt implică intervenții active ale BNM pe piața monetară. Încercând să nu admită presiuni asupra inflației, provocate de factori monetari, BNM recurge la sterilizarea excesului de lichiditate prin vânzările Certificatelor Băncii Naționale. Pentru băncile comerciale, CBN-urile reprezintă un instrument investițional bun și sigur, fiind o alternativă a creditării economiei. Pe parcursul perioadei 2005-2010 se observă o tendință generală de sporire a utilizării CBN-urilor, o abatere de la această dinamică s-au produs în anul 2009 surplusul de lichiditate fiind lăsat băncilor, în speranță ca acestea îl vor orienta spre creditarea economiei. Anul 2010 a fost marcat de creșterea operațiunilor de sterilizare, în primul trimestru al anului 2011, s-a intensificat în luna februarie soldul mediu zilnic al vânzărilor de CBN-uri a atins un nivel record de peste 3,9 miliarde MDL. Ratele dobânzii la CBN-uri sunt egale cu rata de bază a BNM, majorându-se de la 5 la 7% pe parcursul anului 2010. În ianuarie 2011 rata dobânzii la CBN a fost stabilită la nivelul de 8%.

Pe de altă parte pentru a gestiona excesul de lichiditate BNM utilizează facilitățile permanente. Băncile utilizează pe larg facilitatea de depozite overnight, în timp ce la creditele overnight se apelează rar și în cantități mici. O creștere deosebită pentru utilizare depozitele overnight s-a înregistrat în anul 2009, nivelul maxim fiind atins în luna decembrie 2009, când soldul mediu zilnic a constituit 3,609 miliarde MDL. Această situație poate fi explicată prin faptul, că și în contextul crizei economice băncile posedau lichidități, iar renunțarea BNM la emiterea CBN-urilor a determinat băncile să-și orienteze sursele spre depozitele overnight. La sfârșitul anului 2009, revenirea BNM la utilizarea mai activă a operațiunilor de sterilizare a influențat băncile să renunțe la depozitele overnight și să-și plaseze lichiditățile în CBN-uri. În anul 2010, soldul mediu zilnic al depozitelor overnight s-a redus, constituind 455,6 mil. MDL, iar din luna august 2010 soldul nu a depășit nivelul de 312 mil. MDL. În primul trimestru al anului 2011 se atestă o ușoară creștere a soldului mediu zilnic al depozitelor overnight. Către septembrie 2009, ratele dobânzilor asociate creditelor overnight au fost reduse, înregistrând un nivel minim 7,5%, concomitent, ratele dobânzilor pentru depozitele overnight au rămas intacte din 2005, nivelul acestora fiind de 2%. Ulterior, ratele dobânzilor pentru facilitățile permanente au crescut:

- pentru creditele overnight ratele dobânzii – de la 7,5% din septembrie 2009 până la 11% în ianuarie 2011, când s-a produs ultima modificare;
- pentru depozitele overnight, prima majorare a ratei dobânzii s-a produs în februarie 2010 și a crescut până la 5% în ianuarie 2011.

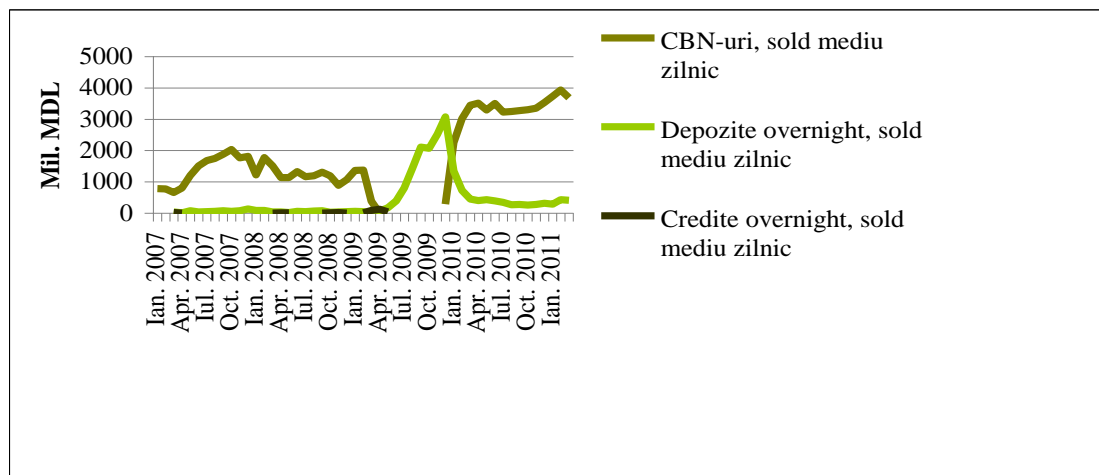

Fig. 3.24. Instrumentele politicii monetare

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Prezența excesului de lichiditate face inutilă apelarea la resursele creditare ale BNM din partea băncilor comerciale. Acest fapt limitează efectele de transmisie ale politicii monetare, iar BNM nu poate utiliza efectiv rata de bază pentru influențarea ratelor dobânzilor operate de băncile comerciale. În condițiile unui mecanism de transmisie slab dezvoltat, pentru a putea influența nivelul resurselor deținute de bănci și implicit rata dobânzii, BNM utilizează rata rezervelor obligatorii. Deosebit de activ acest instrument a fost utilizat în anul 2008 – rata rezervelor obligatorii la resurse atrase în MDL, pe parcursul perioadei ianuarie-august 2008 s-a mărit de la 15 la 22%, apoi a urmat o perioadă de reducere graduală a ratei, până la un nivel de 8% în septembrie 2009. Din septembrie 2009 până la începutul anului 2011, nivelul ratei rezervelor obligatorii a rămas constant. În februarie 2011 rata rezervelor obligatorii a fost mărită de la 8 la 11%. Rata rezervelor obligatorii pentru resursele atrase în valută a avut o dinamică similară.

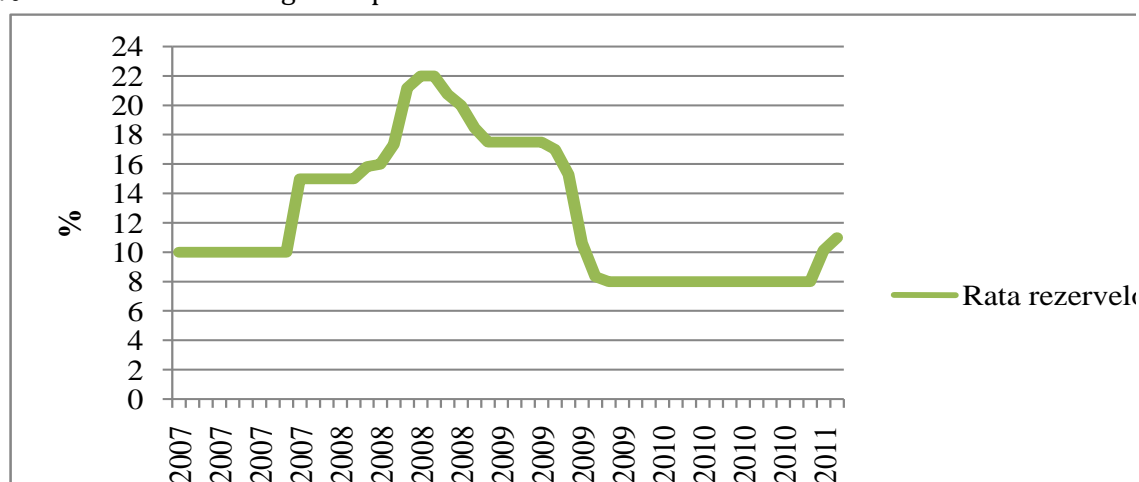

Fig. 3.25. Rata rezervelor obligatorii la mijloacele atrase în MDL

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Un pas important în promovarea regimului de țintire a inflației este comunicarea cu publicul. Comunicarea activă a autorității monetare are rolul de a face publicul să înțeleagă obiectivele și modul de implementare a politicii monetare. În anul 2010 a fost semnificativă în această direcție lansarea de către BNM a rapoartelor trimestriale privind implementarea politicii monetare – apariția a „Raportului de politică monetară” în 2010, continuate de „Raportul asupra inflației” în 2011, precum și organizarea conferințelor de presă, dedicate acestor evenimente.

În cazul Republicii Moldova inflația este slab influențată de factori monetari. Nivelul prețurilor este determinat de variabile structurale sau de influențe externe. Această situație nu este un obstacol pentru implementarea regimului de țintire a inflației – pentru acesta nu este critică absența unei legături puternice între factorii monetari și inflație, principiul de funcționare a acestui regim nu se bazează pe o astfel de relație, ci constă în utilizarea informației disponibile pentru a determina utilizarea optimă a instrumentelor de politică monetară.

În cazul sporirii riscurilor inflaționiste, în anul 2011 am putea asista la înăsprirea politicii monetare. În absența unor șocuri importante în 2011 inflația anuală ar putea să fie în proximitatea nivelului de 8,4% – prognozat de BNM, iar către 2011 este posibilă și apropierea de un nivel al inflației cu 6% (nivelul țintit fiind de 5%, iar coridorul abaterii de 1%).

Capitolul IV SECTORUL EXTERN

Comerțul extern

Evoluția comerțului exterior al Republicii Moldova în perioada ultimilor 5 ani, cu excepția anului 2009, s-a caracterizat printr-o tendință generală de creștere, valoarea acestuia, în anul 2010, constituind circa 5,4 mld. USD, cu 2 mld. mai mult față de anul 2005. Această evoluție s-a datorat, în mare parte, fluxurilor masive de import ce au crescut cu un ritm mediu anual de 16,9%, devansând, practic, de două ori ritmul mediu anual de creștere al exporturilor – 9%.

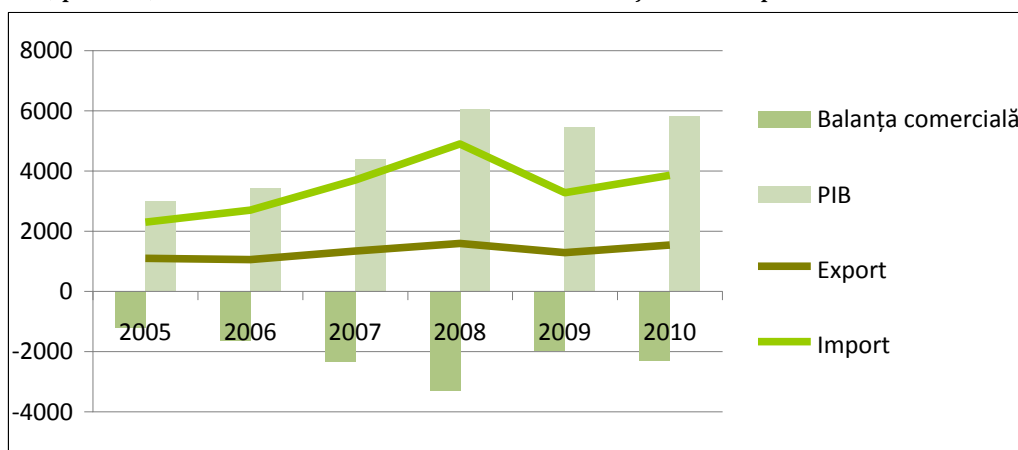

Fig. 4.1. Evoluția comerțului exterior al Republicii Moldova, 2005-2010, mil. USD

Sursa: Biroul Național de Statistică

Cu excepția anilor 2006 și 2009, în care economia Moldovei a fost expusă unor șocuri externe, în perioada ultimilor 5 ani, exporturile au continuat să crească atât sub aspect cantitativ, cât și valoric, în anul 2010 valoarea acestora însumând 1,54 mld. USD, cu 450 mil. USD mai mult comparativ cu anul 2005. Totuși, comparativ cu creșterea importurilor care au constituit 3,85 mld. USD în 2010, sporind cu 1,6 mld. USD, evoluția exporturilor poate fi calificată drept una foarte modestă.

Totodată, o parte semnificativă din valoarea totală a exporturilor o constituie reexporturile⁴, care au înregistrat un salt enorm în anul 2005 și au evoluat mult mai rapid decât exporturile de produse autohtone. Astfel, în anul 2010 reexporturile constituiau aproximativ 41% din exporturile totale (brute). De asemenea, ele s-au dovedit a fi mai reziliente și în timp de criză, astfel, în anul 2009 reexporturile s-au redus cu 16% în timp ce exporturile de produse autohtone cu 21%. Aceste evoluții pot fi explicate prin capacitățile reduse ale agriculturii și industriei naționale.

⁴Reexportul se referă la produsele exportate de către o țară în aceeași stare în care au fost anterior importate. Termenul de „bunuri în aceeași stare” include bunurile, care nu au fost supuse unor modificări substanțiale care să le schimbe originea. International Merchandise Trade Statistics. Compilers Manual. United Nations, New York, 2004.

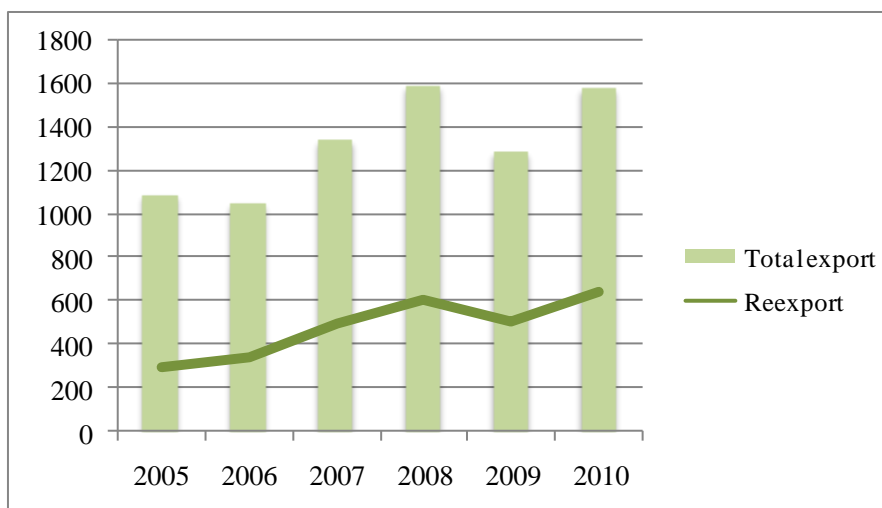

Fig. 4.2. Evoluția reexporturilor în perioada anilor 2005-2010, mil. USD

Sursa: United Nations Commodity Trade Statistics Database.

Un fenomen care a caracterizat comerțul exterior al Republicii Moldova pe întreaga perioadă a fost deficitul balanței comerciale, care a sporit de la 1,2 mld. USD în 2005 până la 2,3 mld. USD în anul 2010, înregistrând, practic, o creștere dublă. Deficitul balanței comerciale externe a continuat să crească până în anul 2008, an în care a înregistrat o valoare maximă de 3,3 mld. USD. În 2009, în rezultatul scăderii dramatice a importurilor, deficitul s-a redus până la 1,9 mld. USD, însă odată cu depășirea consecințelor crizei, ritmurile de creștere ale importului și-au reluat tendința istorică. Fluxurile masive ale importurilor comparativ cu exporturile, care în 2010 reprezentau 66% din PIB și, respectiv, 26,5%, s-au transpus în reducerea gradului de acoperire a importului prin exporturi care a constituit 40% în anul 2010.

Tabelul 4.1. Indicatori selectți ai performanței comerțului exterior moldovenesc

	2005	2010
<i>Ponderea reexporturilor în total exporturi (%)</i>	27,0	41,0
<i>Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi (%)</i>	47,6	40,0
<i>Gradul de deschidere al economiei</i>	113,2	92,9
<i>Export pe cap de locuitor (USD)</i>	303,0	432,6
<i>Export/PIB (%)</i>	36,5	26,5
<i>Import/PIB (%)</i>	76,7	66,4
<i>Ponderea în exportul mondial(%)</i>	0,01	0,01

Sursa: Elaborat în baza datelor disponibile la Biroul Național de Statistică, United Nations Commodity Trade Statistics Database, World Trade Organization Statistics Database.

Cu toate că criza din 2009 a avut consecințe nefaste asupra comerțului extern, evoluțiile anului 2010 indică asupra unei recuperări rapide a fluxurilor comerciale.

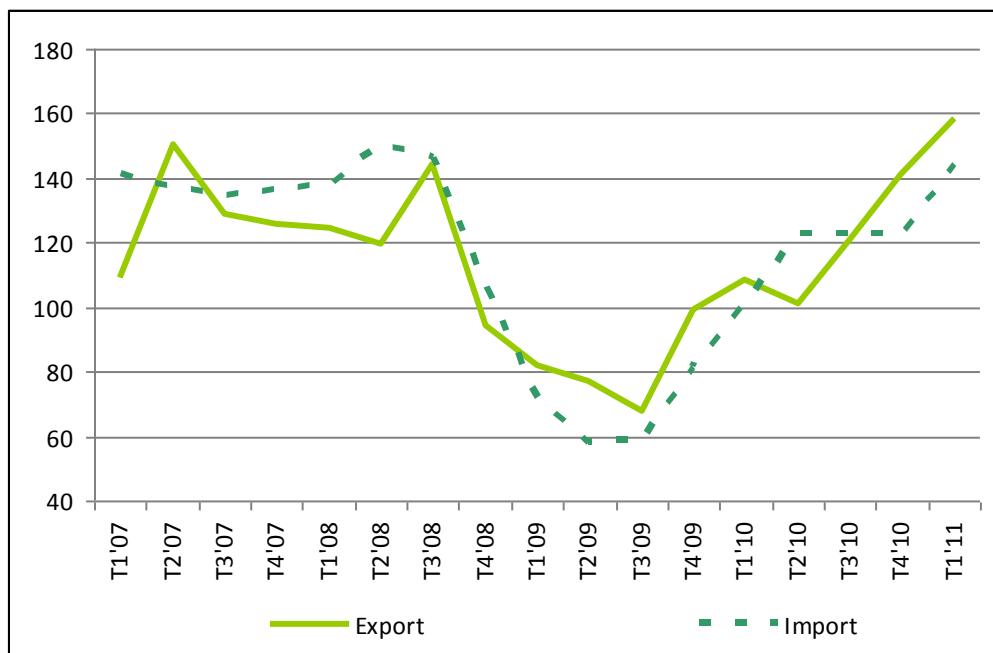

Fig. 4.3. Evoluția trimestrială a importurilor și exporturilor de bunuri, T1 2007-T12011, creșterea în % față de aceeași perioadă a anului precedent

Sursa: Biroul Național de Statistică.

În anul de criză 2009, exporturile de bunuri s-au dovedit a fi mai rezistente la șoc decât importurile, care au scăzut cu ritmuri mai mari. De asemenea, și recuperarea exporturilor de bunuri a fost mai simțitoare, în linii generale acestea evoluând cu un ritm superior creșterii importurilor, mai cu seamă începând cu ultimul trimestru al anului 2010 (vezi figura 4.4). Mai mult ca atât, volumul real al exportului în 2010 a depășit volumul estimat prin trend sau, altfel spus, volumul care s-ar fi putut înregistra, dacă nu s-ar fi produs criza. În același timp, temperarea ritmurilor de creștere ale importurilor, comparativ cu trendul lor pre-criză, în acest fel, contribuie la consolidarea balanței comerciale. Cel puțin, pe termen scurt, estimăm că această tendință se va păstra.

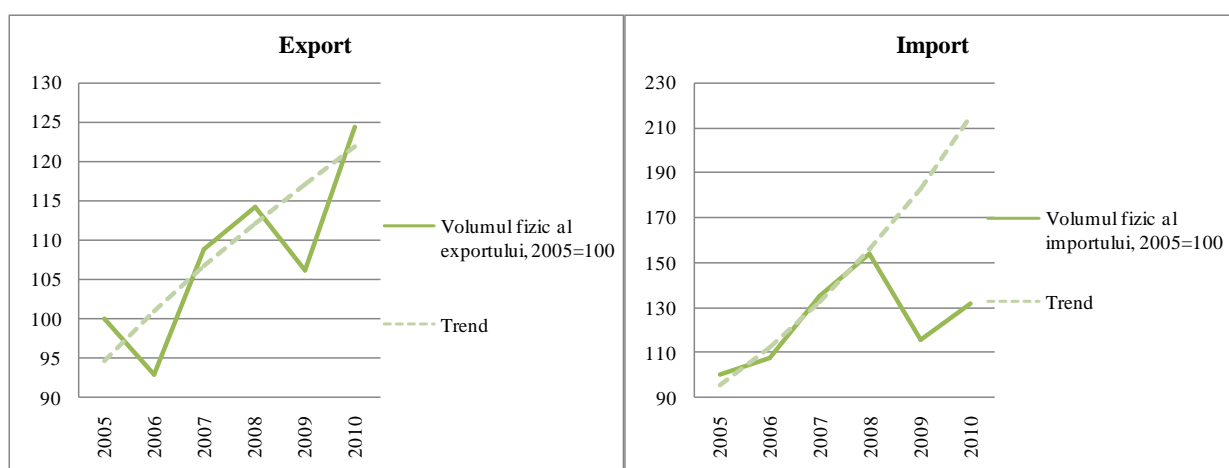

Fig. 4.4. Volumul exportului și al importului de bunuri 2005-2010, Indici, 2005=100

Sursa: Biroul Național de Statistică.

Notă: Trend – estimat în baza observărilor înregistrate în perioada 2000-2008 și extrapolat pentru anii 2009 și 2010 și reprezintă evoluția fluxurilor comerciale, dacă nu s-ar fi produs criza.

Evoluțiile din primul trimestru al anului 2011 indică asupra faptului, că tendința din a doua jumătate a anului precedent s-a păstrat. În primele trei luni ale anului curent exporturile de bunuri au crescut cu 65% în ianuarie, 50% – în februarie și 61% – în martie, iar importurile, corespunzător, cu 43%, 42% și 46%. La sfârșitul primului trimestru, exporturile au însumat 478,6 mil. USD, iar importurile 1099mil. USD, fiind în creștere cu 58%, și, respectiv, cu 44% față de aceeași perioadă a anului precedent. Valoarea exporturilor în T1 al anului curent a fost în creștere chiar și față de perioada similară a anilor precriză.

Creșterea comerțului exterior în primul trimestru s-a datorat, cu precădere, intensificării fluxurilor de import-export cu țările UE. În linii generale, menținându-se tendința din ultimii 5 ani, comerțul exterior are o repartizare geografică relativ constantă, aproximativ 51% din exporturi fiind orientate către UE și 37% – către CSI; în jur de 41% din mărfurile importate de Republica Moldova provin din UE și 37% – din CSI. Comerțul cu alte țări nu este mare, în jur de 12% – din exporturi și 22% – din importuri.

Creșterea exporturilor din primul trimestru a fost determinată în mărime de 30% de creșterea exporturilor în UE, care au crescut cu 58% față de aceeași perioadă a anului trecut. Menționăm evoluțiile înregistrate în Italia (creștere de 36%), Romania (de 52%), Marea Britanie (de 40%), Germania (de 80%), Polonia (de 140%). În același timp, creșterea în țările CSI a fost de 52% (având un grad de influență de asupra exporturilor totale de 20%), mai ales, în Rusia (de 55%), Ucraina (de 71%) și Belarus (de 26%).

În perioada similară a anului precedent, exporturile au crescut cu doar 8,2%, creștere determinată, în special, de exporturile în țările CSI, care au avut un grad de influență de 7,4%, în timp ce exporturile în țările UE au avut o influență negativă de -0,2% asupra creșterii generale a exporturilor. Aceste schimbări indică asupra faptului, că țările occidentale își revin treptat din criză, fiind mai receptive la exporturile moldovenești. De asemenea, comparativ cu primul trimestru al anului precedent, au crescut semnificativ și exporturile în alte țări, cum ar fi Turcia (cu 72%), SUA (cu 180%) etc.

Repartizarea exporturilor după principalii parteneri comerciali relevă o concentrare relativ înaltă a acestora. În jur de 50% din volumul total al exporturilor sunt concentrate pe trei piețe principale – Rusia (24%), Romania (16%) și Ucraina (10%), iar primii 10 parteneri concentrează 76% din exportul de mărfuri, comparativ cu 51% și, respectiv, 80,7% în aceeași perioadă a anului 2010.

Deși în ultimii ani a avut loc o diversificare relativă a exporturilor de mărfuri, acestea rămân relativ concentrate, indicele de concentrare Herfindahl-Hirschmann indicând o valoare de 0,27.

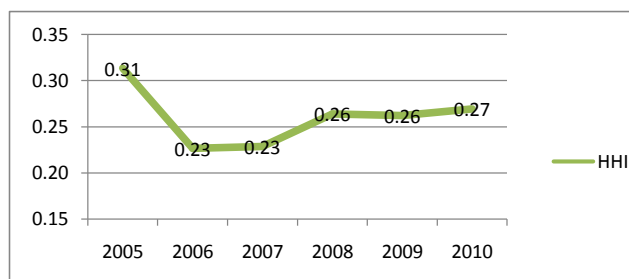

Fig. 4.5. Indicele de concentrate geografică al exporturilor Herfindahl-Hirschmann

Sursa: Indicele de concentrare Herfindahl-Hirschmann, calculat în baza datelor disponibile ale United Nations Commodity Trade Statistics Database.

Creșterea importurilor de mărfuri cu 44% față de primul trimestru al anului 2010 a fost condiționată de sporirea importurilor din țările UE cu 46%. Creșterea importurilor în UE a influențat cu 18% creșterea importurilor totale de mărfuri. Menționăm evoluția importurilor din România (creștere de 58%), Germania (de 48%), Italia (de 36%), Grecia (de 60%). De asemenea, s-au relansat și importurile din țările CSI, care au contribuit la creșterea totală a importurilor cu 16%, înregistrând o creștere de 43%, în timp ce în aceeași perioadă a anului precedent ele au scăzut. Principalii doi parteneri la import sunt Rusia și Ucraina, membri ai CSI, cu o pondere de aproximativ 33% (în primele trei luni ale anului curent), fiind în creștere cu 33% și, respectiv, 39%. De asemenea, în această perioadă, alți parteneri importanți la import au fost China și Turcia.

Structura geografică a importurilor moldovenesti este destul de concentrată: cca 50% provin din Rusia, Ucraina, Romania și China, iar primele 10 țări partenere concentrează cca 72% din totalul importurilor de mărfuri; comparativ cu anul 2010, aceeași indicatori au înregistrat 56% și, respectiv, 79%.

Tabelul 4.2. Comerțul exterior al Republicii Moldova cu principalii parteneri comerciali în T1'2011, (% în total)

Export			Import		
Țara	T1'2010	T1'2011	Țara	T1'2010	T1'2011
Federația Rusă	24,8	24,4	Federația Rusă	23,1	21,4
România	16,2	15,7	Ucraina	12,1	11,7
Italia	11,1	9,6	România	8,9	9,8
Total	52,1	49,7	Total	44,1	42,9
Ucraina	6,3	6,8	China	8,4	7,1
Germania	5,3	6,0	Germania	6,9	7,1
Marea Britanie	5,5	4,9	Turcia	5,2	6,5
Turcia	4,2	4,6	Italia	6,2	5,9
Polonia	5,2	4,2	Belarus	2,1	3,3
Total	78,6	76,2	Total	72,9	72,8

Sursa: Biroul Național de Statistică al RM.

În primul trimestru al anului 2011 nu au avut loc modificări semnificative în structura pe grupe de produse a exporturilor și importurilor. S-a menținut o pondere relativ mare a produselor agroalimentare, care a constituit 45% din total exporturi de mărfuri. A crescut ponderea materialelor brute necomestibile până la 5%, datorită sporirii exporturilor de semințe și fructe oleaginoase, grăsimi și uleiuri vegetale fixe, minereuri și deșeuri metalifere. De asemenea, a crescut sensibil și ponderea grupului altor produse manufacturate și a mașinilor și echipamentelor de transport. În același timp, s-a redus cota exporturilor produselor chimice, produselor textile și de îmbrăcăminte (vezi tabelul 6).

În perioada anilor 2005-2010, cu toate că a avut loc o diversificare a exporturilor, indicele HHI pe grupe de produse s-a redus de la 0,27 la 0,15, structura exporturilor moldovenești rămâne a fi diferită de cea mondială. Deși ponderea exporturilor de produse mediu și înalt intensive în tehnologie a crescut de la 8% în 2005 la 18% în 2010, aceste exporturi sunt relativ reduse, comparativ cu UE (60%), inclusiv România (51%), în schimb, în comparație cu CSI (12%) exportăm mai multe produse de acest gen.

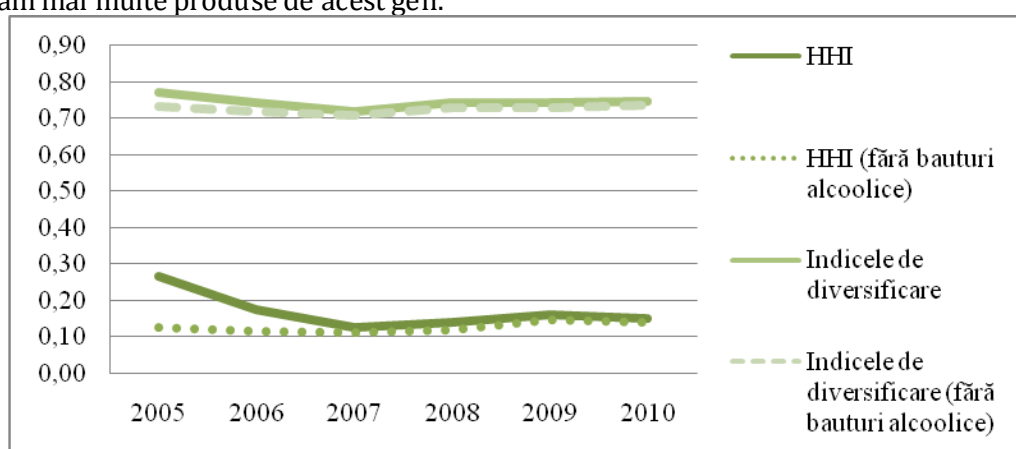

Fig. 4.6. Indicele de diversificare și concentrare a exporturilor moldovenești pe grupe de produse, anii 2005-2010

Sursa: Indicele de diversificare și de concentrare Herfindahl-Hirschmann, calculat în baza datelor disponibile pe United Nations Commodity Trade Statistics Database.

Tabelul 4.3. Structura comerțului exterior pe grupe de produse în trimestrul I, 2011 (%)

Grupe de produse clasificate conform SITC	Export		Import	
	T1'2010	T1'2011	T1'2010	T1'2011
Total	100,00	100,00	100,00	100,00
Produse agroalimentare (0+1+22+4)	44,51	45,06	16,80	14,09
Materiale brute necomestibile, exclusiv combustibili (2-22)	2,05	4,95	1,83	1,97
Combustibili minerali, lubrifianți și materiale derivate (3)	0,44	0,79	25,58	26,66
Produse chimice și produse derivate, nespecificate în altă parte (5)	7,41	4,32	13,49	12,87
Mașini și echipamente de transport (7)	13,35	14,02	17,23	19,27
Produse textile și îmbrăcăminte (65+84)	20,16	15,95	7,26	6,51
Alte produse manufacturate (6+8-65-84)	12,06	14,89	17,80	18,63
Alte produse	0,01	0,02	0,00	0,00

Sursa: Biroul Național de Statistică.

Importurile, de asemenea, au păstrat în mare parte aceeași structură, evidențiindu-se totuși o reducere sensibilă a cotei produselor agroalimentare, a produselor chimice, în special a produselor medicinale și farmaceutice, a produselor textile și de confecții, sporind în același timp importurile de alte produse manufacturate.

Creșterea exporturilor în perioada ianuarie-martie a fost influențată, în special, de creșterea exporturilor la următoarele grupe de produse:

- **semințe și fructe oleaginoase**, datorită creșterii de 2,7 ori în UE și mai mult de 3 ori – în CSI și în alte țări. Principalele piețe de desfacere pentru această categorie de produse sunt UE cu o cotă de 38% și grupul altor țări – 37%, CSI deținând o cotă de 25% din aceste exporturi;
- **legume și fructe**, drept urmare a sporirii exporturilor în țările CSI și UE cu 35% și respectiv, 31%, în timp ce în alte țări exportul de fructe și legume a fost în scădere. Exporturile de legume și fructe sunt concentrate cu precădere pe două piețe principale: CSI – 55% și UE – 42%;
- **cereale și produse pe bază de cereale**, datorită sporirii exporturilor de peste 2 ori în UE și în grupul altor țări. Către UE exportăm 68% și către celelalte țări – 25% din exporturile de cereale. În perioada analizată, exporturile spre CSI au crescut cu 38%;
- **minereuri metalifere și deșeuri de metale**, ca urmare a sporirii exporturilor în țările UE, dar, în special, în alte țări. Prin urmare, principala piață de destinație a devenit grupul altor țări cu o pondere de 51%, comparativ cu 16% în perioada similară a anului precedent, în timp ce restul 49% sunt exportate în UE, comparativ cu 81% în anul precedent;
- **grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate**, datorită creșterii exporturilor în UE și în alte țări. În același timp, s-au redus puternic exporturile de grăsimi și uleiuri în țările CSI, ceea ce a condiționat reducerea cotei acestor țări în totalul exporturilor produselor respective de la 64 la 7%, condiționând creșterea ponderii țărilor UE la 87% și grupul altor țări – la 6%, comparativ cu 35% și, respectiv, 1% în perioada similară a anului precedent;
- **mobilă și părțile ei**, datorită creșterii exporturilor în țările UE, astfel pe această piață fiind orientate 72% din exporturile de mobilă, în timp ce spre CSI – doar 28%, comparativ cu 48% și, respectiv, 52% în trimestrul I al anului precedent;
- **mașini și aparate electrice**, drept urmare creșterii de aproximativ 4 ori în țările CSI, în același timp principala piață de export pentru aceste produse fiind UE cu o cotă de 95,5%, altele – 4,4% și, respectiv, 0,1% fiind exportate în CSI și în alte țări.

Deși au crescut cu un ritm relativ mic, un rol important în creșterea exporturilor în UE l-a avut exportul confecțiilor de îmbrăcăminte, unde au fost orientate 87% din exportul acestei categorii de produse. Totodată, au crescut dinamic exporturile de îmbrăcăminte și pe piața țărilor CSI.

În același timp, ca urmare a modificărilor, intervenite în reglementarea pieței interne de medicamente la sfârșitul anului precedent, precum și a poziției partenerilor estici față de exporturile moldovenești de băuturi alcoolice, în primul trimestru s-au redus considerabil exporturile de **produse medicinale și farmaceutice și băuturi**, în special pe piața CSI, care reprezintă principala piață de desfacere pentru aceste produse cu o pondere de 93% și, respectiv, 78%.

Tabelul 4.4. Performanța principalelor grupe de produse la export în trimestrul I, 2011

Cod SITC rev 3	Grup de produse	Structura (%)	Gradul de influență asupra creșterii exporturilor	Ritmul de creștere (%)			
				Total	CSI	UE	Alte țări
	Export	100,0	58,2	58,2	52,2	58,1	80,2
84	Îmbrăcăminte și accesorii	13,4	3,9	22,6	549,8	24,0	-2,9
22	Semințe și fructe oleaginoase	11,4	12,5	221,8	239,8	170,0	283,3
05	Legume și fructe	11,4	4,2	30,1	35,5	31,5	-25,4
11	Băuturi	7,3	-1,4	-11,0	-11,2	1,6	-36,5
77	Mașini și aparate electrice și părți ale acestora	6,7	2,4	29,0	307,1	25,1	35,3
04	Cereale și preparate pe bază de cereale	6,4	5,4	111,7	38,4	126,8	104,2
42	Grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate	3,9	3,0	95,0	-78,6	386,2	966,1
28	Minereuri metalifere și deșeuri de metale	3,7	5,0	534,5	-100,0	288,1	1919,2
54	Produse medicinale și farmaceutice	3,2	-1,1	-17,3	-21,0	362,5	-3,6
82	Mobilă și părțile ei	3,2	3,2	168,3	42,9	306,2	-100,0

Sursa: Calcule efectuate în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Creșterea importurilor, în perioada ianuarie-martie 2011, a fost determinată cu precădere de sporirea importurilor de:

- **combustibili**, au crescut importurile de gaz din CSI, precum și importurile de petrol din CSI și UE. În această perioadă 99,8% din gaz a fost importat din CSI, iar 67% din petrol – din UE și, respectiv, 33% – din CSI;
- **vehicule rutiere**, în urma sporirii importurilor din UE și alte țări. Această categorie de bunuri se importă preponderent din UE – 70% și alte țări – 25%;

De asemenea, au sporit și importurile de alte produse manufacturate, un ritm înalt de creștere înregistrându-l importurile de mașini și aparate pentru prelucrarea metalelor (209%), mașini și aparate specializate pentru industriile specifice (168%) etc.

Tabelul 4.5. Performanța principalelor grupe de produse la import în trimestrul I, 2011

Cod SITC rev 3	Grup de produse	Structura (%)	Gradul de influență asupra creșterii importurilor	Ritmul de creștere (%)			
				Total	CSI	UE	Alte țări
	Import	100,0	44,0	44,0	43,1	45,6	42,6
34	Gaz și produse industriale obținute din gaz	15,2	4,3	24,7	24,8	-20,8	0,0
33	Petrol, produse petroliere	10,8	7,8	101,8	187,3	76,2	-29,4
77	Mașini și aparate electrice și părți ale acestora	5,2	1,8	31,0	36,3	27,2	36,1
65	Fibre, țesături, articole textile	4,9	2,0	39,2	12,1	44,0	34,1
78	Vehicule rutiere	4,8	3,3	88,9	-7,9	106,7	82,0
54	Produse medicinale și farmaceutice	3,7	0,2	4,2	-45,0	3,3	25,2
05	Legume și fructe	3,1	0,3	6,2	-3,2	-14,1	38,7
72	Mașini și aparate specializate pentru industriile specifice	3,1	2,8	168,5	111,2	170,7	232,8
89	Alte articole diverse	2,9	1,1	38,1	71,5	25,6	37,7
12	Tutun brut și prelucrat	2,8	1,8	84,2	83,2	86,6	90,3

Sursa: Calcule efectuate în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Pe termen scurt și mediu, în contextul revenirii partenerilor occidentali din criză, fluxurile comerciale se vor intensifica, iar creșterea exporturilor va fi determinată, în special, de exportul produselor agroalimentare (semințe și fructe oleaginoase, legume și fructe, cereale și produse pe bază de cereale, grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate) și ale industriei ușoare (confecții de îmbrăcăminte, mobilă, încălțăminte), care în ultimul deceniu au reflectat o dinamică de creștere înaltă, având o contribuție importantă la creșterea exporturilor. De asemenea, perspectivele de creștere a acestor exporturi este determinată și de faptul, că Moldova dispune de avantaje comparative relevate⁵ importante în exportul acestor produse față de principalii parteneri comerciali.

Totodată, exporturile moldovenești își pierd competitivitatea sub aspectul prețurilor. **Evoluția ratei reale efective de schimb (REER)** a monedei naționale, în perioada 2005-2010, a fost caracterizată printr-o apreciere graduală, o abatere de la tendință producându-se în ultimul an de analiză, 2010. În perioada 2005-2010, cursul real de schimb al monedei naționale s-a apreciat cu cca18,7%, ceea ce indică asupra faptului, că produsele noastre sunt relativ mai scumpe, comparativ cu mărfurile principalilor noștri parteneri comerciali.

⁵Detalii despre Calculul Avantajelor Comparative Revelate se găsesc în Anexa Statistică sau pe www.iefs.md.

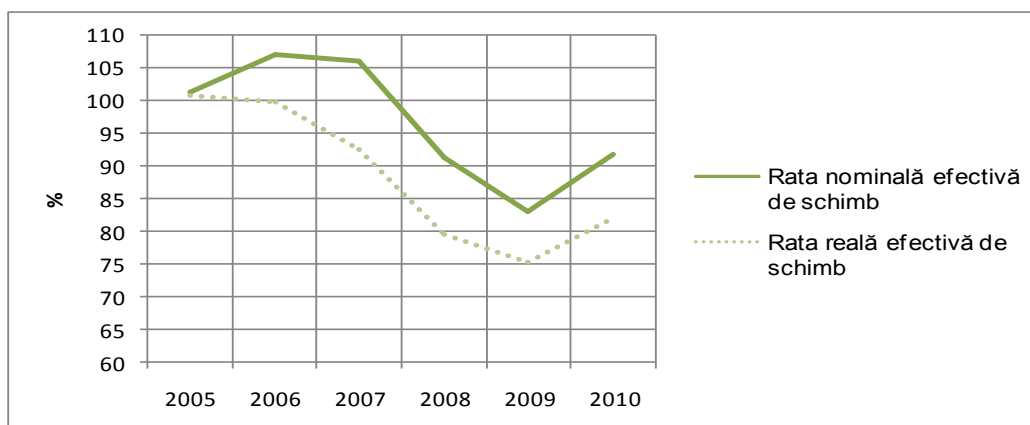

Fig. 4.7. Evoluția ratei nominale efective de schimb și a ratei reale efective de schimb a MDL, 2000=100

Sursa: Calcule efectuate în baza datelor FMI și ale BNS.

Performanțele investițiilor străine directe

Odată cu revenirea treptată a economiei mondiale după criză, în anul 2010 s-a înregistrat o creștere ușoară și a fluxurilor mondiale de ISD de 13% după o scădere de 38% în anul 2009. Cu toate acestea, valoarea estimativă a acestora de 1346 mld. USD este cu mult sub nivelul anului 2008 și încă mai mică – față de anul 2007, când volumul fluxurilor de ISD la nivel mondial a constituit 2217 mld. USD. Recuperarea fluxurilor de ISD în 2010 a fost condiționată de creșterea veniturilor reinvestite ca urmare a sporirii profiturilor corporative, în timp ce investițiile de capital au cunoscut o evoluție foarte modestă. Astfel, relansarea ușoară a fluxurilor mondiale de investiții străine directe a fost determinată, mai cu seamă, de creșterea investițiilor, realizate de economiile în curs de dezvoltare și în tranziție, de 23% datorită recuperării mai rapide a acestor economii după criză, în timp ce investițiile țărilor dezvoltate au sporit doar cu 10%.⁶

De la începutul anului 2010, datorită consolidării progresive a economiei naționale, precum și a stabilizării economice a principalelor țări investitoare în Republica Moldova, au crescut ușor și fluxurile de ISD în economia națională.

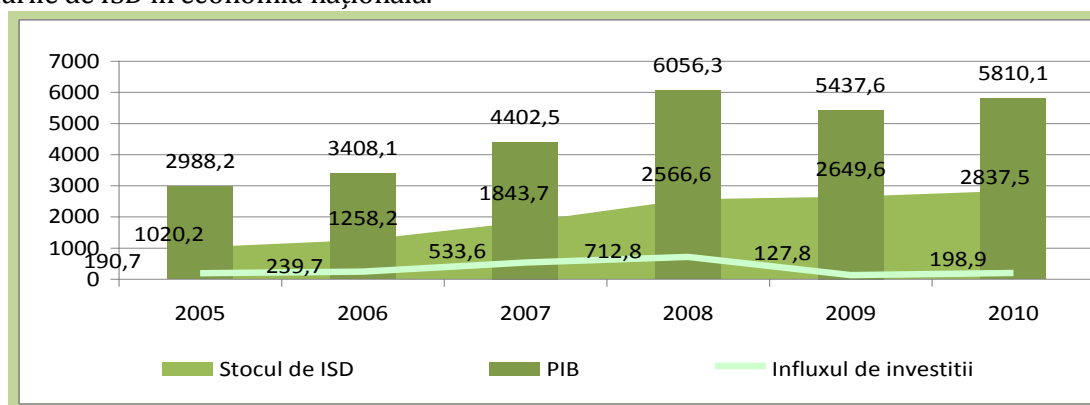

Fig. 4.8. Evoluția ISD și a investițiilor în capitalul fix, comparativ cu creșterea PIB în perioada anului 2005-2010, mil. USD

Sursa: Biroul Național de Statistică și Banca Națională a Moldovei.

⁶ Global and Regional Trends of FDI Outflows in 2010, UNCTAD Global Investment Trends Monitor, N. 6, 27 April 2011 available on http://www.unctad.org/en/docs/webdiaeia20114_en.pdf.

Așadar, fluxul investițiilor străine directe în economia națională în anul 2010 a constituit 198,9 mil. USD, înregistrând o creștere de 55,6% față de anul precedent. În pofida acestui ritm, aparent înalt, valoarea sa absolută rămâne totuși foarte modestă, abia depășind nivelul fluxurilor ISD din anul 2005.

În perioada precriză (anii 2005-2008), situația ISD pare să se fi consolidat, acestea crescând cu un ritm mediu anual de 53%, atingând în anul 2008 apogeul de 712 mil. USD, o valoare de 4 ori mai mare față de anul 2005. Astfel, stocul de ISD a crescut în această perioadă de 2,5 ori.

Criza, însă, a perturbat situația investițională a Republicii Moldova, evidențiind atractivitatea sa redusă pentru investitorii străini. În pofida creșterii de 55,6% în anul 2010 a fluxurilor de ISD, care au condiționat și o sporire a stocului de ISD de 7% față de anul precedent, constituind 2837 mil. USD, totuși este prematur de vorbit despre o performanță reală a acestora, ceea ce poate fi explicat prin următoarele evoluții:

- ponderea stocului de ISD în PIB s-a mărit în ultimii 5 ani de la 34% în anul 2005 la 49% în anul 2010. Totuși, pentru Republica Moldova acest indicator poate fi calificat cu greu drept unul ce relevă performanță, întrucât țara noastră este considerată una dintre țările cu cel mai jos nivel al PIB din Europa. Concomitent, despre atractivitatea redusă a economiei naționale pentru investitorii străini sub aspect regional denotă faptul, că Moldova înregistrează cel mai mic nivel al ISD pe cap de locuitor (în anul 2010 fluxul de ISD a constituit 55 USD, iar stocul ISD pe cap de locuitor a constituit 797 USD), comparativ cu țările din regiunea Europei Centrale și de Est și fiind practic la coada țărilor din CSI;

- recuperarea fluxurilor de ISD în anul 2010 s-a produs, mai cu seamă, datorită creșterii investitorilor care deja activează în economia națională, ca urmare a revigorării activității economice pe parcursul ultimului an, decât datorită intrării unor noi investitori. În anul 2010 a sporit venitul reinvestit și investițiile în formă de alt capital cu 34% și, respectiv, 45%, în timp ce investițiile străine directe în capitalul social au scăzut cu aproximativ 5%;

Atractivitatea redusă a economiei moldovenești poate fi explicată printr-o serie de factori ce creează constrângeri serioase pentru mediul de afaceri din țară: instabilitatea politică, accesul la finanțare, cadrul de reglementare, care conform Raportului Doing Business, nu a suferit modificări esențiale în ultimii 5 ani, corupția, birocrăția, infrastructura proastă etc.

Remiterile în Republica Moldova

Remiterile au ajuns să domine viața economică din Republica Moldova. Acestea dețin un rol deosebit în finanțarea consumului menajelor, componentă care determină dinamica economiei naționale. La capitolul recepționarea remiterilor, Republica Moldova este printre liderii mondiali: până la criza mondială raportul acestor fluxuri la PIB depășea 30%. Remiterile au temperat efectele unei serii de șocuri economice cu care s-a ciocnit Republica Moldova: majorări constante și considerabile ale prețurilor la energie, embargourile pentru exportul de vinuri din 2006, seceta din 2007. Criza mondială a afectat Republica Moldova, în mare parte, prin reducerea remiterilor, care, la rândul său, a determinat reducerea cererii și, respectiv, a încasărilor la buget și scăderea exporturilor. În anul 2010 s-a înregistrat o ușoară creștere a volumului de remiteri recepționate.

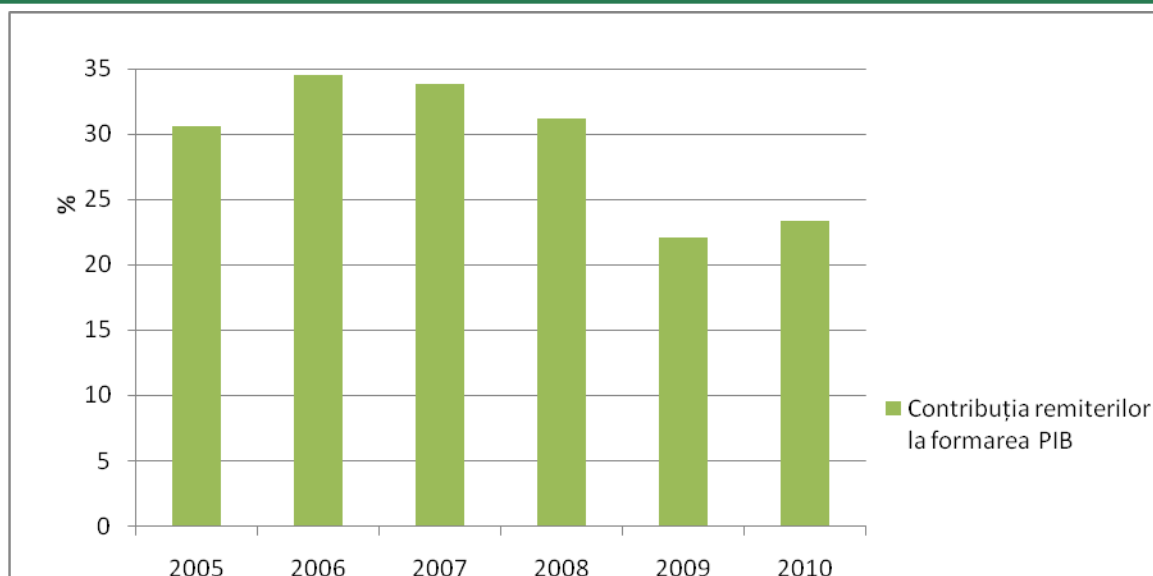

Fig. 4.9. Ponderea volumului remiterilor în PIB, %

Sursa: Banca Națională a Moldovei și Biroul Național de Statistică.

Se observă o tendință pozitivă în utilizarea sistemului bancar ca mijloc de transferare a remiterilor. În acest sens, este relevantă evoluția transferurilor de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor din Republica Moldova, evoluția acestora este corelată direct cu volumul remiterilor recepționate. Raportul dintre remiteri și transferul de mijloace bănești a avut o continuă creștere, evoluând de la 74,67% în anul 2005 la 91,63% în 2010.

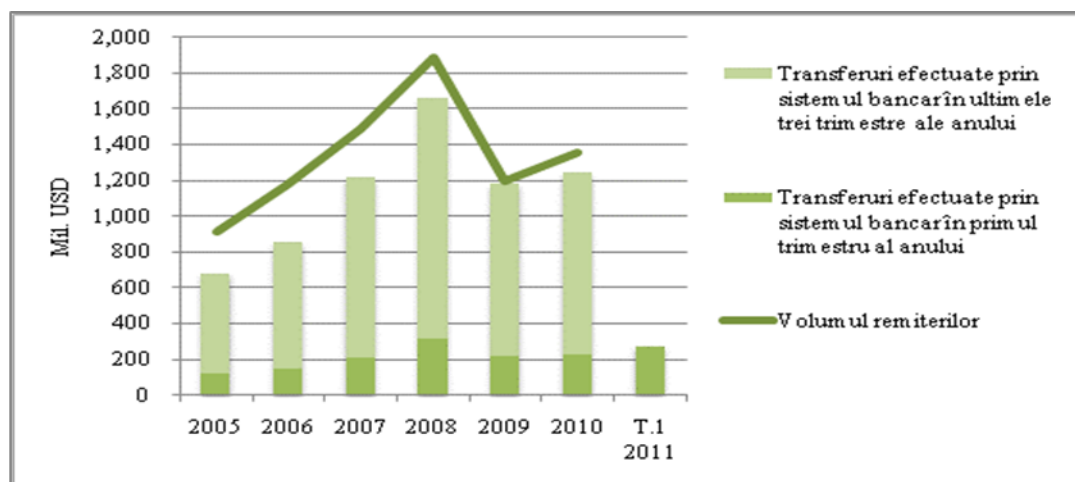

Fig. 4.10. Evoluția transferurilor, efectuate prin sistemul bancar de către persoanele fizice, și a volumului remiterilor, în mil. USD

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Transferurile prin sistemul bancar, în primul trimestru al anului 2011, au constituit 277 mil. USD, fiind în creștere cu 44,04 mil. USD sau cu 18,88% față de perioada similară a anului precedent. Totodată, în primul trimestru, prin sistemul bancar au fost transferați cca 17,5-19,4% din volumul anual al transferurilor. O asemenea evoluție indică, că în anul 2011, volumul transferurilor bancare, efectuate în favoarea persoanelor fizice, ar putea constitui 1420 mil. USD.

În perioada 2005-2010, se atestă o creștere a ponderii remiterilor provenite din Rusia, în anul 2010, potrivit datelor BNM, acestea constituind 747mil. USD – mai mult de jumătate din transferurile, efectuate de persoanele plecate la muncă peste hotare. În același timp, remiterile din restul țărilor lumii continuă să fie în scădere.

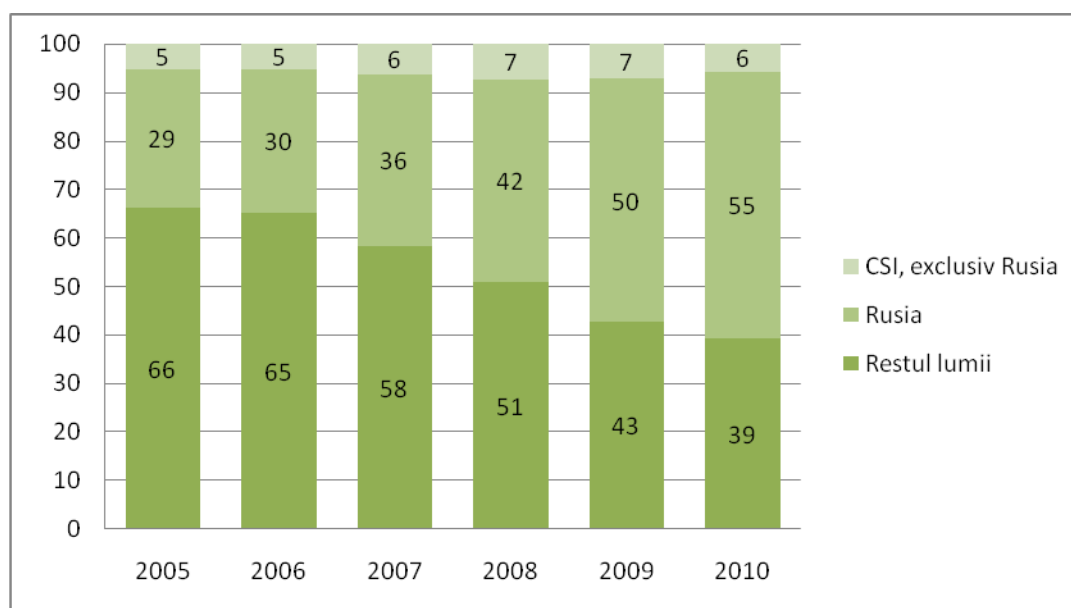

Fig. 4.11. Structura remiterilor în dependență de proveniența geografică, în %

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Tendințe și politici ale principalilor parteneri comerciali și economici ai Republicii Moldova

Criza mondială a întrerupt tendința generală de creștere a economiei mondiale, ritmul de creștere încetinindu-se în anul 2008 aproape de două ori, iar în anul 2009 economia mondială a intrat în recesiune, înregistrându-se o scădere de 0,5%. Deja la sfârșitul anului, în urma reacționării prompte a guvernelor naționale și punerii în aplicare a politicilor anticriză, o mare parte din economii au început să-și revină după șocul produs, începând o ușoară relansare, în special în prima jumătate a anului 2010.

Însă, după o creștere de 5,25% în primele 6 luni ale anului 2010, producția mondială a început să stagneze, înregistrând în a doua jumătate a anului o creștere de 3,75%⁷. Conform FMI, în următorii doi ani, economia mondială va continua să crească cu ritmuri modeste, ce vor oscila în jur de 4,5% sau chiar 3,1%, conform estimărilor ONU, cauza principală fiind revenirea lentă a economiilor dezvoltate după criză, ceea ce are repercusiuni corespunzătoare asupra evoluției întregii economii mondiale.

⁷ IMF, Global economic outlook April 2011 available at <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/pdf/text.pdf>

Tabelul 4.6. Creșterea economică a principalilor parteneri comerciali, în % în prețuri constante

	Creșterea economică			Inflația			Exporturile (%)			Importurile (%)		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
La nivel mondial	-0,5	5,0	4,4	2,5	3,7	4,5	-11,4	14,1	7,9	-11,9	12,9	7,4
<i>Statele Unite ale Americii</i>	-2,6	2,8	2,8	-0,3	1,6	2,2	-12,0	14,7	8,9	-15,8	14,8	4,5
<i>Uniunea Europeană</i>	-4,1	1,8	1,8	0,9	2,2	2,7	-20,6	16,8	-	-27,0	17,6	-
<i>România</i>	-7,1	-1,3	1,5	5,6	6,1	6,1	-3,1	20,1	7,2	-23,4	15,2	6,4
<i>Comunitatea Statelor Independente</i>	-6,4	4,6	5,0	11,2	7,2	9,6	-11,9	8,4	4,6	-27,8	15,5	15,7
<i>Ucraina</i>	-14,8	4,2	4,5	15,9	6,9	9,3	-25,5	10,8	8,0	-42,5	18,4	10,5
<i>Federația Rusă</i>	-3,1	6,0	5,5	11,7	6,9	9,3	-9,8	9,2	1,8	-31,2	23,1	17,2

Sursa: IMF, Global Economic Outlook April 2011, Național Statistics Offices.

În ultimele două trimestre ale anului 2010a încetinit creșterea volumului exporturilor mondiale, astfel, după o avansare de 14,5% în anul 2010, se estimează, că în anul curent se va înregistra o evoluție mult mai modestă de 6,5%.

Sfârșitul anului 2010-începutul 2011 s-a caracterizat și printr-o creștere rapidă a prețurilor la resursele energetice și agroalimentare, ceea ce a condus la creșterea inflației. Creșterea prețurilor mondiale la resursele energetice va avea consecințe negative asupra activității economice într-un șir de țări, iar creșterea prețurilor la produsele alimentare va crea presiuni inflaționiste, mai cu seamă, asupra țărilor emergente și în curs de dezvoltare, unde aceste produse constituie o parte importantă din coșul de consum.

SUA. Cea mai mare economie generatoarea acestei crize pare să-și revină ușor, înregistrând o creștere de 2,8% în anul 2010, comparativ cu scăderea de 2,6% din anul 2009. Însă, se estimează, că în primul trimestru al anului curent, PIB-ul real va crește doar cu 1,8%, comparativ cu ultimul trimestru al anului 2010. Principalii factori, care au determinat creșterea economică în anul 2010, precum și în primul trimestru al anului curent, au fost relansarea inițiativei private, care s-a manifestat prin sporirea consumului privat, mai cu seamă, de bunuri de lungă durată și creșterea investițiilor private în capital fix.

Pe de altă parte, alți factori, care au contribuit la creștere, dar care prin încetinirea evoluțiilor sale au determinat o creștere economică cu un ritm mai modest, sunt:

- creșterea cu ritmuri tot mai mici a cheltuielilor federale și investițiilor brute și reducerea celor de stat și locale;

- creșterea importului de bunuri și servicii cu ritmuri ce depășesc ritmul de creștere al exporturilor⁸.

Cu toate că PIB-ul, în linii generale, va urma un trend crescător, deși modest, revenind treptat la nivelul înregistrat în perioada precriză, situația pe piața muncii în 2010 nu s-a îmbunătățit, rata șomajului crescând cu 0,36%, comparativ cu anul 2009, constituind 9,6%, în timp ce în perioada 2005-2007 aceasta a oscilat între 4,6-5%, iar în 2008 – 5,8%.

Inflația continuă să crească în economia americană, înregistrând în martie o creștere anuală de 2,7% – cea mai mare creștere înregistrată din decembrie 2009. Prețurile la energie au crescut cu 15,5% în ultimele 12 luni, inclusiv cu 27,5% – la benzină și cu 2,9% – la produsele alimentare. Astfel, la celelalte produse, exclusiv produsele alimentare și energetice, prețurile au crescut cu 1,2%.

Uniunea Europeană. După o recesiune de aproape 4%, care a lovit aproape toate țările UE, dar mai cu seamă zona euro, în anul 2010 acestea au început să-și revină treptat din criză, înregistrând creșteri, cu excepția Spaniei, Greciei, Irlandei, Croației, Letoniei și României. Per ansamblu, în anul 2010 s-a înregistrat o creștere economică de 1,7% în zona Euro și de – 1,8% în EU-27.

După o creștere constantă, în prima jumătate a anului, care a ajuns în al doilea trimestru la nivelul de 1%, în a doua jumătate ritmul de creștere a început să scadă la 0,5% în trimestrul trei, iar în ultimul – la 0,2%. Principalele componente, care au determinat scăderea ritmului de creștere în ultimul trimestru, au fost scăderea formării de capital fix cu 0,8% comparativ cu creșterea de 0,4% înregistrată în trimestrul precedent, creșterea exportului doar de 1,8%, comparativ cu 2,2%, a importului – de 1,1%, comparativ cu 1,6% în ultimul trimestru. În același timp, consumul final al gospodăriilor a continuat să crească cu un ritm de 0,3%, față de 0,2% în trimestrul 3⁹.

Îmbunătățirea creșterii economiei mondiale, care a permis redresarea exporturilor și a producției interne în primul trimestru al anului precedent, a stimulat activitatea economică în spațiul european. Din cauza revenirii neuniforme a statelor, multe economii sunt în continuare în recesiune, ceea ce va condiționa menținerea ritmurilor modeste de creștere economică în spațiul UE.

Se acutizează și situația pe piața muncii. Rata șomajului, după o consolidare ușoară în anii 2007-2008, când a înregistrat cca 7% (7,2% – în anul 2007, 7,2% – în anul 2008), a crescut brusc în 2009, revenind la nivelul anului 2005 de 9%, în 2010 – până la 9,6%, în primele trei luni ale anului curent înregistrând 9,9%¹⁰.

În martie 2011, inflația medie anuală în UE, conform Eurostat, a constituit 3,1%, avansând de la 2% în aceeași perioadă a anului precedent, jumătate din această creștere fiind generată de majorarea prețului la petrol. Probabil, pe termen scurt, aceasta va continua să crească drept

⁸ News release: Gross Domestic Product, 1st quarter 2011 (advance estimate), April, 2011 available at <http://www.bea.gov/newsreleases/national/gdp/gdpnewsrelease.htm>

⁹ Eurostat newsrelease indicators: Second estimates for the fourth quarter of 2010, 35/2011 - 3 March 2011 available at http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-03032011-BP/EN/2-03032011-BP-EN.PDF

¹⁰ Eurostat, Harmonised unemployment rate by gender available at <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teilm020&plugin=1>

urmare a unei creșteri accelerate a prețurilor, datorită taxelor indirecte, creșterii prețurilor administrate.

România. Anul 2010 a reprezentat un an de recuperare după criză pentru majoritatea țărilor spațiului european, dar nu și pentru România, care a continuat să se afle în recesiune și în anul 2010. Reducerea în continuare a cheltuielilor de consum private, dar mai cu seamă ale administrației publice, și scăderea drastică a formării brute de capital au contribuit la scăderea nivelului real al PIB-ului cu încă 1,3% față de anul 2009. Totodată, efectele negative asupra evoluției PIB-ului au fost compensate parțial de creșterea exporturilor de bunuri și servicii de 14,4 %, comparativ cu creșterea de 12,3% a importurilor.

Creșterea exporturilor cu un ritm dublu creșterii importurilor de 5,8% și, respectiv, 2,6% față de trimestrul trei, precum și revitalizarea formării brute de capital au contribuit la înregistrarea unei creșteri de 0,1% a PIB-ului real, în ultimul trimestru al anului 2010. În același timp, consumul final a continuat să fie în descreștere.

În primele trei luni ale anului curent, economia românească a continuat să crească fiind susținută de restabilirea cererii externe, care a impulsionat industria națională, în timp ce cererea internă a continuat să se afle sub presiunea politicilor fiscale. Se estimează, că pentru anul curent, rata inflației să scadă la 4%.

Comunitatea statelor independente (CSI). În anul 2009, o mare parte din economiile spațiului CSI a reușit să mențină o evoluție pozitivă a creșterii economice. Însă, câteva țări au cunoscut o recesiune profundă (Armenia, Ucraina, Rusia, Georgia, Moldova), ceea ce a condiționat un regres de 6,4% per ansamblu. În urma acestei recesiuni, în anul 2010, creșterea economică în CSI s-a restabilit ca urmare a îmbunătățirii mediului de afaceri extern, precum și a creșterii prețurilor mondiale la resursele agroalimentare și energetice. Au fost regenerate și fluxurile de import-export de bunuri și servicii, care după o scădere drastică de 25,6% și, respectiv, 12,5% în anul 2009, au crescut cu 16,8% și 10,7%, corespunzător.

Se estimează, că la nivel regional să continue tendința de creștere cu 4% înregistrată în anul 2010. În mare parte, îmbunătățirea mediului economic în această regiune depinde de regenerarea economiei Rusiei, care este principalul partener economic și comercial al celorlalte țări CSI.

În anul 2009, inflația a scăzut cu 5,3%, continuând aceeași tendință și în prima jumătate a anului 2010. Cu toate acestea, începând cu a doua jumătate a anului 2010, inflația a început să crească, fiind influențată, pe de o parte, de calamitățile naturale care au influențat nivelul producției și, prin urmare, au determinat creșterea bruscă a prețurilor la produsele agroalimentare, iar pe de altă parte – de creșterea generală a prețurilor mondiale la resursele energetice.

După o creștere a șomajului în anul 2009, în special în țările care s-au aflat în recesiune (mai cu seamă Rusia, Moldova, Georgia, Armenia, Ucraina), în 2010 situația a început să se restabilească treptat, cu excepția Moldovei și Armeniei, unde rata șomajului a continuat să crească. Per ansamblu, în spațiul CSI, odată cu revenirea treptată din criză, rata șomajului a scăzut în 2010, comparativ cu anul 2009, de la 7,2 la 6,5%¹¹.

¹¹CISSTAT, Среднегодовая численность экономически активного населения в странах Содружества Независимых Государств 2010 году, Пресс-релиз 7 февраля 2011 г. Available at <http://www.cisstat.com/rus/r06.pdf>

Recuperarea țărilor din spațiul CSI, mai ales, a Rusiei, Ucrainei și Belarus, reprezintă un factor important extern ce ar putea contribui la consolidarea economiei naționale. Însă, în relațiile cu acești parteneri, trebuie de ținut cont și de riscurile cărora se expune economia moldovenească, cel mai des manifestată sub forma de embargouri pentru exporturile de produse moldovenești.

Rusia. După o scădere de 7,8% în anul 2009, în anul precedent, economia rusă a crescut cu 4,5%. Cea mai mare contribuție la creșterea PIB-ului real în anul 2010 a fost determinată de creșterea formării brute de capital, sporirea consumului final, cu precădere a celui privat, dar și a cheltuielilor guvernamentale. În același timp, această creștere a fost stagnată de creșterea importurilor cu ritmuri mult mai mari decât cea a exporturilor de bunuri și servicii, de 25,6% și, corespunzător, 7,1% față de anul precedent, ceea ce a dus la reducerea cu 42% a exportului net.

În primele luni ale anului 2011, PIB-ul a continuat să crească, această evoluție fiind stimulată de creșterea cotațiilor bursiere la resursele energetice, produsele în cauză constituind o pondere mare în structura exporturilor rusești.

În primul trimestru al anului curent, prețurile au continuat tendința de creștere din anul precedent, înregistrându-se o rată medie a inflației de 9,6 % față de aceeași perioadă a anului precedent, în special, datorită creșterii prețurilor la produsele alimentare.

În 2010, al doilea an consecutiv, Rusia a înregistrat un deficit fiscal după mai mulți ani, în care a fost înregistrat un sold pozitiv. Riscul înăspririi politicii fiscale în anul curent ar putea influența negativ întreaga activitate economică și, prin urmare, împiedica procesul de regenerare a situației pe piața muncii. În anul 2010, rata șomajului a scăzut cu 0,9% față de anul 2009, constituind 7,5%.

Ucraina. Ucraina este una dintre țările CSI, care a înregistrat cel mai mare regres în 2009, acesta constituind o scădere de 14,8%. Însă, în anul 2010, drept rezultat al creșterii consumului final al gospodăriilor, investițiilor în capital fix, a avut loc și o creștere a valorii reale a PIB-ului cu 4,2%. De asemenea, o influență pozitivă asupra creșterii economice a manifestat și regenerarea exporturilor de bunuri și servicii, care au crescut cu 4,5%. Efectele pozitive, rezultate din creșterea exporturilor, au fost compensate parțial de creșterea importului de 11,1% față de anul precedent.

În primul trimestru al anului 2011, prețurile au continuat să se majoreze, dar cu ritmuri descrescătoare, astfel în ianuarie-martie rata inflației a constituit 7,7%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, fiind totodată mai mică decât valoarea de 11,2%, înregistrată în ianuarie-martie 2010. Creșterea prețurilor, în primele trei luni ale anului curent, a fost determinată de creșterea prețurilor la băuturi alcoolice și tutun de 20%, la gaz – de 50%, la energie termică și la carburanți – a câte 17%, precum și la unele produse alimentare, mai cu seamă, la pâine, cerealele, cartofi etc.

Capitolul V MEDIUL DE AFACERI

Activitatea businessului. Numărul întreprinderilor înregistrate: clasificarea conform formelor organizațional-juridice și genurilor de activitate. Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la 01.04.2011 erau înregistrate 158475 de persoane juridice și întreprinzători individuali. Antreprenorii preferă să-și înregistreze afacerea, în special, prin două forme organizațional-juridice: societate cu răspundere limitată (în proporție de 47%) și întreprindere individuală (42%). Ponderea societăților pe acțiuni și cooperativelor de toate tipurile (cooperative de producție, cooperative de consum și cooperative de întreprinzător) constituie 3%. Ponderea întreprinderilor de stat și municipale în Registrul de stat reprezintă 1%.

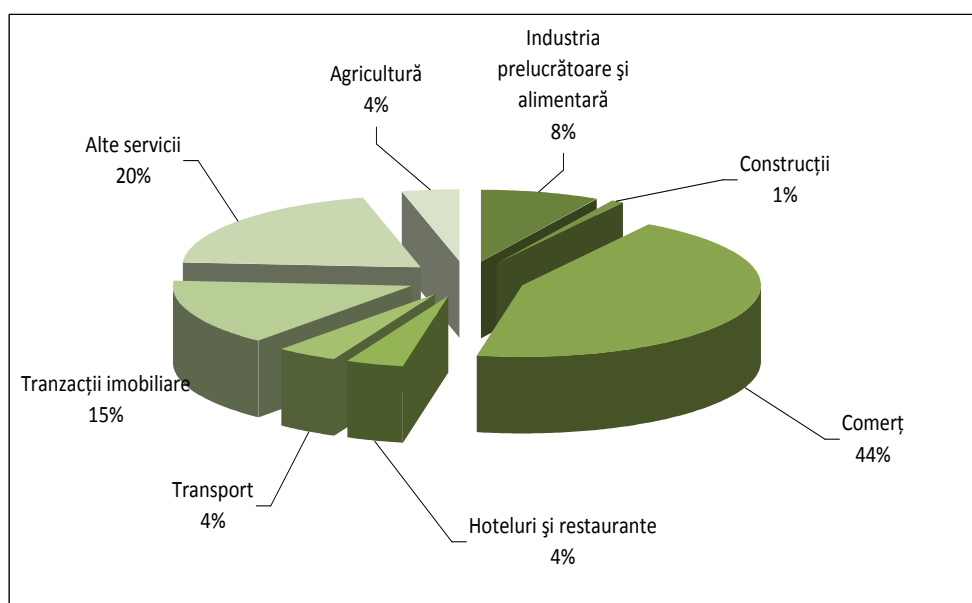

Diagrama 5.1. Genurile de activitate declarate la momentul înregistrării în anul 2010

Sursa: Datele Camerei Înregistrării de Stat, <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>.

La înregistrarea afacerii, în anul 2010, antreprenorii au declarat următoarele genuri de activitate: comerțul, inclusiv vânzarea și repararea autovehiculelor (44%); tranzacții imobiliare (15%); industria prelucrătoare, inclusiv industria alimentară (8%); agricultura (4%); transport (4%); construcții (1%).

Dinamica întreprinderilor înregistrate și lichidate în perioada 2007-I trimestru 2011

Pe parcursul ultimilor 4 ani (2007-2010), s-a constatat o reducere anuală a numărului întreprinderilor înregistrate la Camera Înregistrării de Stat: de la 11480 (în anul 2007) la 6488 de întreprinderi (în 2010) sau de 1,8 ori. În primul trimestru al anului 2011 se observă o schimbare a tendinței, numărul de întreprinderi înregistrate crescând cu 15,1% în comparație cu aceeași perioadă a anului 2010.

Dinamica numărului de întreprinderi, oficial lichidate (excluse din Registrul de stat) în perioada 2007-2010, nu a prezentat o tendință clară. În perioada 2008-2009, acest indicator s-a majorat anual; în 2010 numărul întreprinderilor lichidate s-a redus; în primul trimestru al anului 2011

(în comparație cu aceeași perioadă din 2010) indicatorul dat din nou a crescut nesemnificativ, indicele constituind 101,3%. Indicatorul, care caracterizează creșterea/micșorarea netă a numărului întreprinderilor (înregistrate minus lichidate), denotă, că între anii 2007-2010 s-a produs o creștere netă a numărului de întreprinderi. La începutul anului 2011, numărului întreprinderilor incluse în Registrul de Stat a crescut cu 27,3%, în comparație cu perioada similară a anului precedent.

Tabelul 5.1. Dinamica întreprinderilor înregistrate și lichidate în perioada 2007-2011

Anii	Întreprinderi înregistrate		Întreprinderi lichidate		Creșterea netă/ micșorarea	
	Numărul, un.	Indice, %	Numărul, un.	Indice, %	Numărul, un.	Indice, %
	1	2	3	4	5 (1-3)	6
2007	11480		1915		9565	
2008	9902	86,3	3001	156,7	6901	72,1
2009	7220	72,9	3274	109,1	3946	57,2
2010 Inclusiv: trimestrul I	6488 1678	89,9 -	3177 787	97,0 -	3311 891	83,9 -
2011, trimestrul I	1931	115,1	797	101,3	1134	127,3

Sursa: Calculat în baza datelor Camerei Înregistrării de Stat, <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

*Dinamica principalilor indicatori de dezvoltare a întreprinderilor în perioada 2005-2009*¹². În perioada 2005-2009 se observă o creștere constantă a numărului de întreprinderi: de la 33,1 până la 44,6 mii de întreprinderi. Ritmurile anuale de creștere a numărului de întreprinderi au constituit în 2006 – 9,1%, în 2007 – 10,6%, în 2008 – 5,3%. Chiar și în anul 2009, când s-au diminuat indicatorii macroeconomici, numărul de întreprinderi a continuat să crească, ritmul de creștere constituind 6,0%.

Numărul mediu de salariați la întreprinderi, în perioada 2005-2008, a rămas aproape neschimbat, în anul 2009 remarcându-se o scădere a acestui indicator (94,2% față de anul precedent), evoluție care corespunde tendinței generale de reducere a populației ocupate în economie.

Până în 2009, rezultatele activității întreprinderilor au crescut semnificativ: în 2008 veniturile din vânzări au crescut cu 79%, comparativ cu anul 2005, iar profitul – cu 227,2%. Anul 2009 a fost marcat de o reducere semnificativă a acestor indicatori (veniturilor din vânzări au scăzut cu 16,3% față de 2008, iar profitul s-a redus cu 34,4%).

¹²BNS primește și prelucrează rapoartele întreprinderilor active, ce aplică sistemul de contabilitate complet (simplificat în partidă dublă și complet în partidă dublă).

Tabelul 5.2. Dinamica principalilor indicatori ai activității întreprinderilor, 2005-2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Numărul întreprinderilor, un.	33 141	36 158	39 987	42 121	44 633
Indici, %		109,1	110,6	105,3	106,0
Numărul mediu de salariați, pers.	578 011	574 933	574 131	572 129	539 195
Indici, %		99,5	99,9	99,7	94,2
Venituri din vânzări, mil. MDL	97668,3	117372,4	148512,7	175058,4	146447,0
Rezultate financiare (profit) ale întreprinderilor cu profit, mil. MDL	5765,9	7915,8	13209,9	18864,3	12442,6

Sursa: Calculat de IEFS în baza datelor, oferite de Banca de Date Statistice a Moldovei <http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/RO/databasetree.asp>

Anul 2009 a fost o perioadă mai dificilă pentru afaceri, economia Republicii Moldova resimțind din plin efectul crizei financiare. Criza economică a cuprins toate sectoarele economiei, însă deosebit de afectate au fost: agricultura, pescuitul, energia electrică, gaze și apă, hoteluri și restaurante, alte activități de servicii colective – ramuri care au înregistrat pierderi, rentabilitatea activelor și a capitalului propriu înregistrând valori negative.

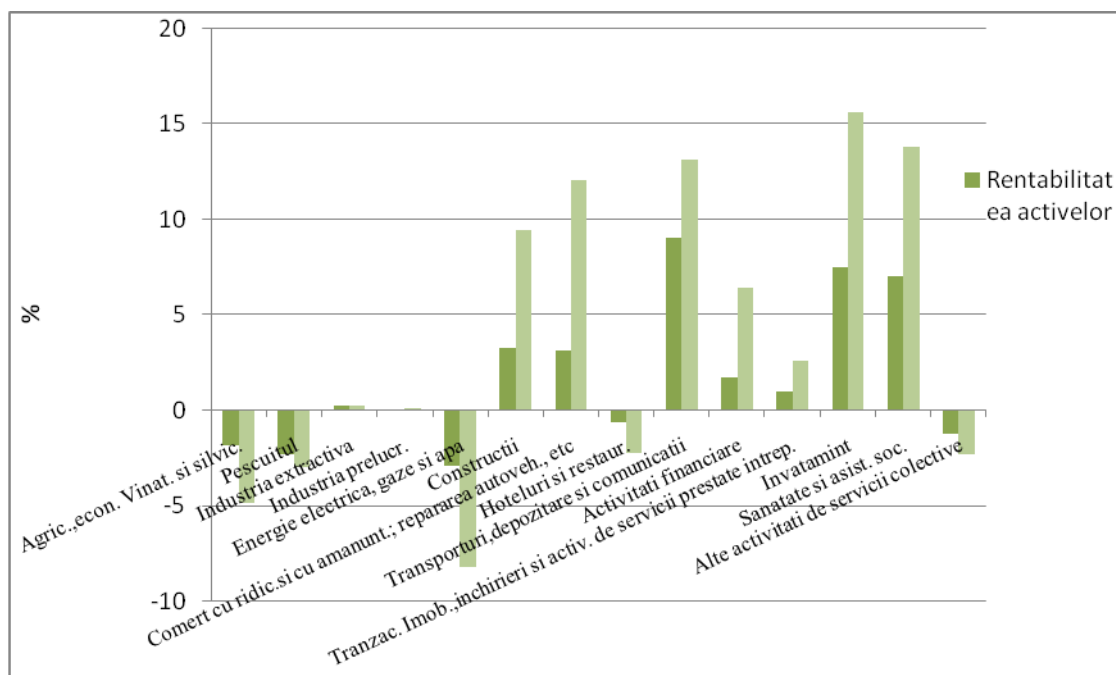

Diagrama 5.2. Rentabilitatea activelor și rentabilitatea capitalului propriu, pe genuri de activitate, anul 2009

Sursa: Calculat de IEFS în baza datelor BNS al RM.

În cadrul întreprinderilor ce activează în comerț (45% din total venit din vânzări) sunt angajați 20,4% din numărul total de salariați, fiind urmate de industria prelucrătoare și agricultura, sectoare în care, la fel, este angajat un număr mare de salariați – 20,2%, respectiv, 13,2%. Pe de altă parte, comerțului îi revin 45% din veniturile din vânzări, în timp ce agriculturii doar – 3,3%.

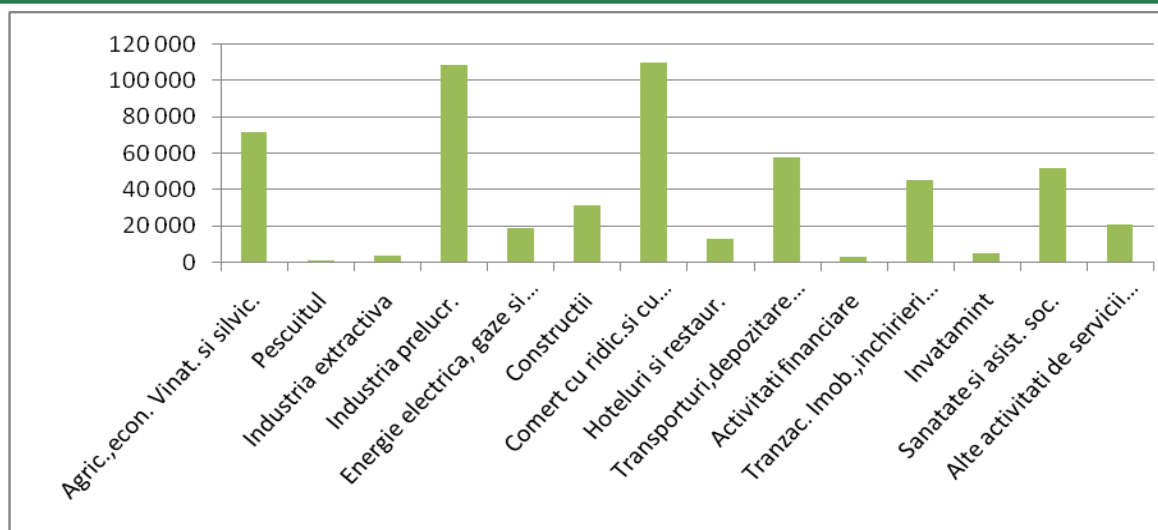

Diagrama 5.3. Numărul mediu de salariați pe genuri de activitate, 2009

Sursa: Datele BNS.

Dinamica principalilor indicatori de dezvoltare a IMM-urilor în perioada 2005-2009

În anul 2009, din întreprinderile care prezintă rapoarte privind activitatea curentă la BNS, 98% reprezintă sectorului IMM. În acest an, ponderea IMM-urilor în PIB a constituit 28,9%. Sectorului IMM îi revin, 59% din numărul total de angajați ai întreprinderilor, 39% – venituri din vânzări și 48% – din profitul întreprinderilor.

Structura sectorului IMM. Sectorul IMM constă din microîntreprinderi, întreprinderi mici și mijlocii. În numărul total de IMM domină microîntreprinderile cu o pondere de 77,4%, întreprinderile mici constituind – 18,9%, iar cele mijlocii – aproximativ 3,6%.

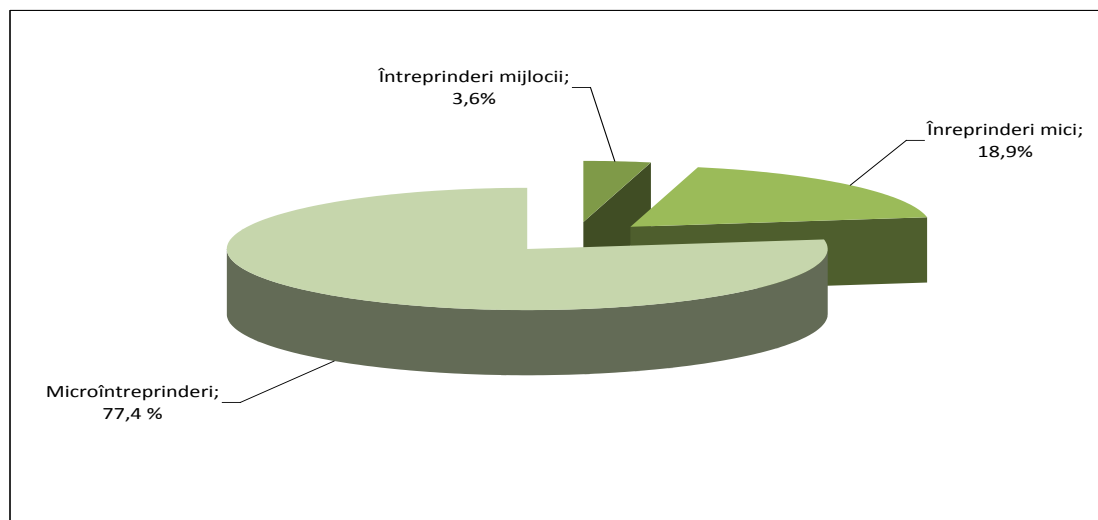

Diagrama 5.4. Structura sectorului IMM în anul 2009

Sursa: Banca de date statistice Moldova,
<http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/RO/databasetree.asp>, accesat la 10.04.2011.

Modificarea principalilor indicatori ai IMM. În perioada 2005-2009 s-a produs o creștere constantă a numărului de IMM: de la 32,4 la 43,7 mii de întreprinderi. În sectorului IMM, dinamica numărului întreprinderilor micro, mici și mijlocii a înregistrat tendințe diferite. Creșterea numărului de întreprinderi în sectorul IMM a avut loc, în primul rând, datorită întreprinderilor micro și mici. Aceste grupuri de întreprinderi se disting prin ritmuri de creștere înalte. Întreprinderile mijlocii au înregistrat în perioada 2006-2007 o scădere a ritmului de creștere (de la 4,0 la 2,9%), numărul acestora scăzând în anii 2008 și 2009 cu 5% și, respectiv, cu 5,7%.

Deși numărul total de salariați din toate întreprinderile, în perioada 2005-2008, practic, nu s-a modificat, în sectorul IMM în anii 2006-2007 a fost observată creșterea numărului de salariați (ritmul anual de creștere fiind de 4,9% și, respectiv, de 3,3%). În 2008-2009, în toate grupele de întreprinderi, inclusiv IMM, s-a înregistrat o scădere a numărului de salariați. Privind IMM, numărul salariaților s-a redus cu 4,5% și, respectiv, cu 3,6%.

Nivelul maxim al ponderii IMM în PIB a fost înregistrat în 2005, atestându-se o valoare de 35%. După anul 2006, acest indicator s-a micșorat în mod constant: de la 35 la 28,9% în 2009.

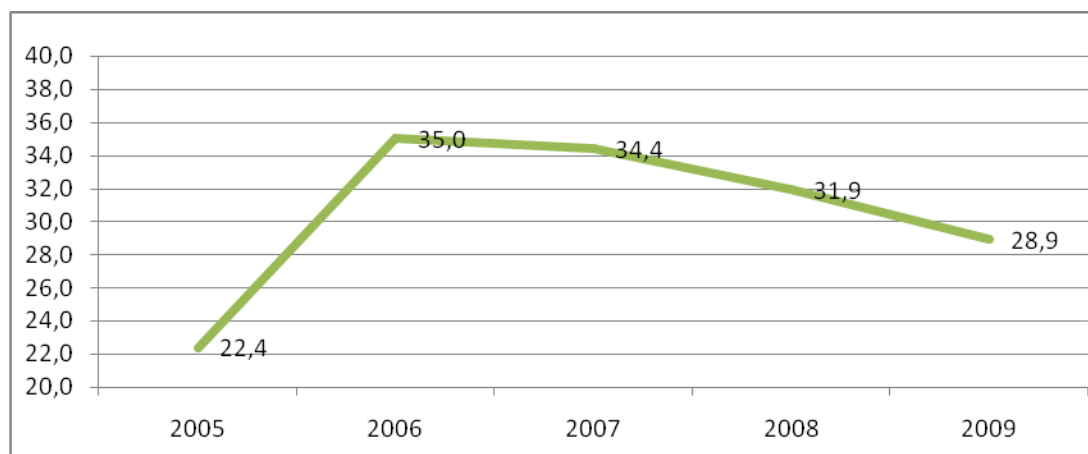

Diagrama 5.5. Pondere IMM în PIB în perioada 2005-2009

Sursa: Datele BNS.

O parte din sectorul IMM o constituie antreprenorii, care dezvoltă afaceri fără a crea o întreprindere. Aceștia sunt deținătorii de patente. Activitatea lor este reglementată de „Legea cu privire la patenta de întreprinzător”. Potrivit informației Inspectoratului fiscal, la data de 31.12.2010, în țară au fost înregistrați 15537 de deținători de patente. În bugetele locale, aceștia au transferat în anul 2010 aproximativ 26 mil. MDL.

Moldova în ratingurile internaționale

În clasamentele internaționale, Republica Moldova are calificative modeste, fapt ce indică direct asupra deficiențelor structurale ale economiei naționale.

Doing business – 2011 în Moldova. În comparație cu ratingul anului precedent, în raportul *Doing business 2011*, poziția Republicii Moldova s-a înrăutățit, situându-se pe locul 90 din 183 de țări.

Tabelul 5.3. Evoluția indicatorilor „Doing business” pentru Republica Moldova

	Indicatorii	Poziția în 2011	Poziția în 2010	Modificarea în 2011
1.	Deschiderea afacerii	94	78	-16
2.	Obținerea autorizațiilor de construcții	159	163	4
3.	Înregistrarea proprietății	18	17	-1
4.	Obținerea creditului	89	87	-2
5.	Protejarea investitorului	109	108	-1
6.	Plata taxelor	106	102	-4
7.	Comerț extern	141	141	Nu sunt schimbări
8.	Îndeplinirea contractelor	20	20	Nu sunt schimbări
9.	Lichidarea întreprinderilor	92	91	-1
	Poziția Republicii Moldovei în ratingul „Doing business”	90	87	-3

Sursa: În baza datelor raportului Doing business 2011.

Poziția cea mai bună în clasament, Republica Moldova a obținut-o la înregistrarea proprietății (locul 18). Cele 5 proceduri necesare în acest scop durează 5 zile.

Poziția cea mai joasă este deținută la obținerea autorizațiilor de construcție (159). În acest scop, antreprenorul trebuie să efectueze 30 de proceduri, care durează 292 zile. Deși este singura categorie la care Republica Moldova și-a îmbunătățit poziția (cu 4 puncte), în ansamblu, obținerea autorizației de construcții rămâne foarte dificilă pentru antreprenori. Privind comerțul extern și îndeplinirea contractelor, Republica Moldova a rămas pe pozițiile anului trecut, locurile 142 și, corespunzător, 20 în clasament. La celelalte categorii, luate în considerare în raportul Doing business, poziția Republicii Moldova s-a înrăutățit. Cel mai semnificativ declin se constată la deschiderea afacerii (minus 16 poziții). Pentru a deschide o afacere e nevoie de 8 proceduri, care durează 10 zile.

Moldova în clasamentul Indicelui de libertate economică **(„The 2011 Index of Economic Freedom”)**

În clasamentul libertății economice¹³, în anul 2011 Republica Moldova deține locul 120. Indicatorul libertății economice al Moldovei constituie 55,7, cu 2 puncte mai înalt decât în anul precedent. La 6 din 10 indicatori de libertate economică (Libertatea comerțului, Libertatea fiscală, Implicarea guvernului în economie, Libertatea monetară, Libertatea investițiilor, Libertatea de corupție), situația s-a îmbunătățit, indicatorii libertății businessului și muncii au înregistrat o scădere, iar indicatorii libertății financiare și privind drepturile de proprietate nu s-au modificat.

Țara noastră a primit un punctaj mai mare pentru „libertatea fiscală” (85,6), „libertatea comerțului” (80,2), „libertatea monetară” (77,0) și „libertatea businessului” (69,5). Un punctaj mai mic Moldova a obținut la pozițiile: „libertatea de corupție” (33,0), „libertatea investițiilor” (35,0) și „libertatea muncii” (39,0).

¹³Clasamentul Indicelui de libertate economică este alcătuit anual de către Fundația Heritage și Wall Street Journal, în ultimul an la studiu au participat 183 țări. Libertatea economică este evaluată în baza celor 10 indicatori numiți și 10 libertăți economice: 1) Libertatea businessului; 2) Libertatea comerțului; 3) Libertatea fiscală; 4) Implicarea guvernului în economie; 5) Libertatea monetară; 6) Libertatea investițiilor; 7) Libertatea financiară; 8) Drepturile de proprietate; 9) Libertatea de corupție; 10) Libertatea muncii.

În corespundere cu clasificarea acestui rating, economia Republicii Moldova este încă „în mare parte neliberă”. La nivel regional, Republica Moldova ocupă locul al 40-lea din 43 de țări.

Moldova în Raportul Global de Competitivitate (2010-2011)

Raportul Global de Competitivitate¹⁴ este realizat anual de World Economic Forum, care evaluează competitivitatea țărilor și, în funcție de aceasta, elaborează clasamentul națiunilor analizate.

În perioada 2010-2011, din 139 de state care au participat la studiu, Moldova a ocupat locul al 94-lea. Potrivit clasamentului, Moldova este depășită de Georgia (93), Ucraina (89), Albania (88), Kazahstan (72), Bulgaria (71), Letonia (70) România (67) și Rusia (63).

Tabelul 5.4. Indicele Global de Competitivitate (2010-2011) pentru Republica Moldova

		Poziția (total – 139 de țări)	Punctaj (1-7)
	Indicele Global de Competitivitate (2010-2011)	94	3,9
	Cerințe de bază	97	4,1
1	Instituțiile	102	3,4
2	Infrastructura	97	3,2
3	Mediul macroeconomic	90	4,3
4	Sănătatea și învățământul primar	84	5,5
	Potențatori de eficiență	99	3,6
5	Învățământul superior și formarea profesională	78	3,9
6	Eficiența pieței de bunuri	104	3,8
7	Eficiența pieței muncii	68	4,4
8	Dezvoltarea pieței financiare	103	3,7
9	Nivelul de pregătire tehnologică	89	3,3
10	Mărimea pieței	121	2,4
	Factori de inovare și sofisticare	123	2,9
11	Gradul de sofisticare a afacerii	113	3,3
12	Inovarea	129	2,5

Sursa: The Global Competitiveness Report 2010-2011.

Deși acești factori de competitivitate sunt comuni, importanța lor nu este identică pentru toate țările, lucru explicat de nivelul diferit de dezvoltare. În funcție de contribuția factorilor, în Raportul Global de Competitivitate, sunt identificate 3 nivele de dezvoltare. Potrivit Forului Economic Mondial, Republica Moldova se află la un nivel scăzut de dezvoltare, iar competitivitatea este determinată de forța de muncă necalificată sau slab calificată, resurse naturale, precum și de factori de bază: instituțiile, infrastructura, mediul macroeconomic, sănătatea și educație primară. La indicatorul Instituții deținem o poziție nefavorabilă la următoarele domenii: drepturile de proprietate (poziția 119), protecția proprietății intelectuale

¹⁴Pentru evaluarea comparativă a competitivității țărilor, este utilizat Indicele Global de Competitivitate, definit de 12 componente. Acestea sunt repartizate în 3 grupe, caracterizate prin:

- Cerințe de bază – „instituții”, „infrastructura”, „mediul macroeconomic”, „sănătatea și învățământul primar”;
- Potențatori de eficiență – „învățământul superior și formare profesională”, „eficiența pieței de bunuri”, „eficiența pieței muncii”, „dezvoltarea pieței financiare”, „nivelul de pregătire tehnologică”, „mărimea pieței”;
- Factori de inovare – „inovarea” și „gradul de sofisticare a afacerii”.

(118), independența judiciară (130), încrederea în serviciile poliției (116). O situație nefavorabilă se atestă în domeniul calității infrastructurii totale (poziția 119) și a calității drumurilor – ultima poziție din clasament (139).

Poziții relativ mai bune (din cele 12 componente menționate mai sus) revin indicatorilor „eficiența pieței muncii” (locul 68), „învățământul superior” (78), „sănătatea și învățământul primar” (84). O situație mai gravă în Republica Moldova se atestă în domeniul inovațiilor – locul 129 în clasament. Indicele Global de Competitivitate¹⁵ pentru RM este de 3,9.

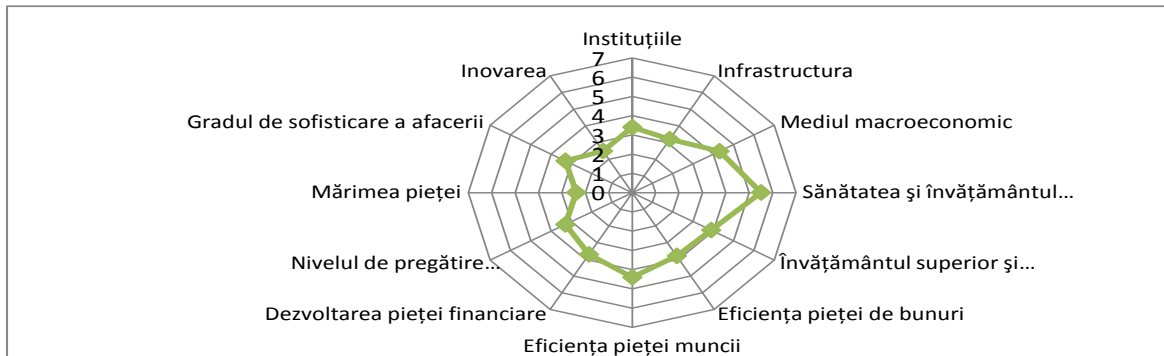

Diagrama 5.5. Indicele Global de Competitivitate pe componente, 2011

¹⁵Ratingul se bazează pe estimări, pentru care există o scală de la 1 la 7, unde 1 are cea mai mică valoare, 7 – cea mai mare.

Capitolul VI SECTORUL SOCIAL

Situația demografică. La începutul anului 2011, numărul populației stabile a Republicii Moldova a constituit 3560,4 mii pers., ceea ce este cu 0,1% mai puțin decât la începutul anului 2010 și cu 0,8% mai puțin decât la începutul anului 2006. Reducerea numărului total al populației are loc concomitent cu creșterea numărului populației urbane și reducerea numărului populației rurale.

Populația țării este expusă procesului de îmbătrânire demografică. A crescut indicele sarcinii demografice: dacă în anul 2006 la 1000 pers. populație aptă de muncă reveneau 214 pers., care depășesc vârstă aptă de muncă, apoi în anul 2010 – 229 pers. În structura populației predomină femeile: ponderea acestora în totalul populației a constituit 51,9%, iar a bărbaților – 48,1%. Structura de gen în anul 2010 este mai echilibrată decât în anul 2006, când raportul bărbați/femei a fost 47,9 la 52,1%.

Mișcarea naturală a populației. În anul 2010, comparativ cu anul precedent, s-a înregistrat o scădere a numărului de nou-născuți cu 0,9%, în timp ce mortalitatea totală a crescut cu 3,5%. Ca urmare, scăderea sporului natural al populației s-a majorat de 2,4 ori. Cu toate acestea, în decursul ultimilor 5 ani, dinamica proceselor demografice este considerabil mai atenuantă. În anul 2006, scăderea naturală a populației a constituit 5550 pers., iar în anul 2010 – 3164 pers. sau de 1,7 ori mai puțin.

În anul 2010, rata natalității a constituit 11,4 promile, adică a rămas la nivelul anului 2009. Comparativ cu 2006, rata natalității a crescut cu 0,9 promile. Rata mortalității a constituit 12,3 promile, ceea ce este cu 0,5 promile mai mult decât în anul precedent. Comparativ cu anul 2006, s-a înregistrat o creștere a ratei mortalității cu 0,3 promile. Există o tendință de reducere a ratei mortalității infantile. În 2006, la 1000 de născuți-vii sub 1 an au decedat 11,8 copii, iar în anul 2010 – 11,6 copii.

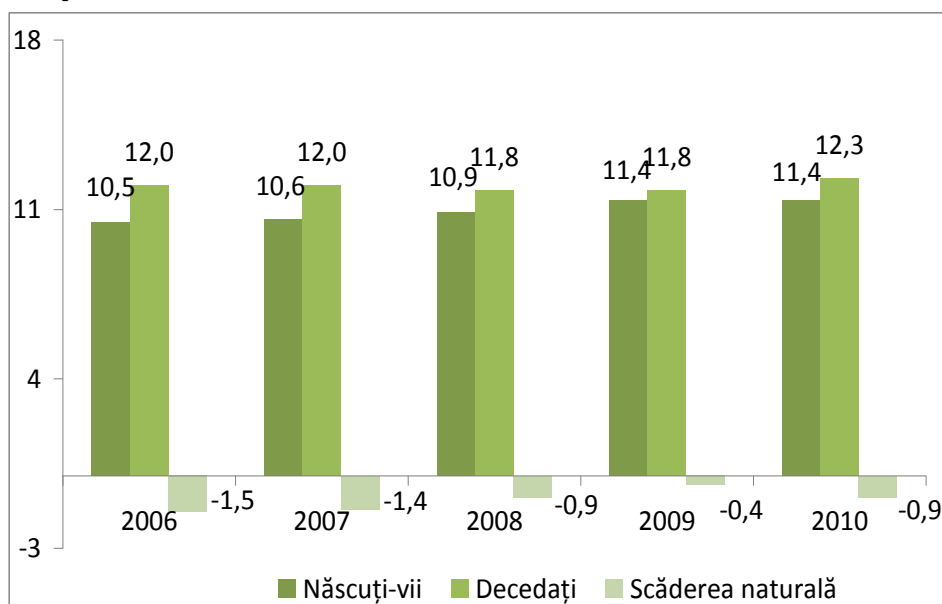

Fig. 6.1. Rata natalității, mortalității și scăderea naturală a populației, în promile
Sursa: BNS.

Mai mult de jumătate din decese sunt cauzate de boli ale sistemului circulator, 12,9% – ale neoplasmelor maligne, 10,0% – boli ale sistemului digestiv, 8,4% – accidente, intoxicații și traume, 5,6% – boli ale sistemului de respirație, 6,9% – din alte motive. Printre cauzele care provoacă decesul copiilor sub 1 an, predomină stările apărute în perioada prenatală și anomaliile congenitale.

Comparativ cu anul precedent, numărul căsătoriilor a scăzut cu 1,2%, iar numărul divorțurilor – cu 3,7%. Această tendință a dus la îmbunătățirea raportului dintre numărul căsătoriilor și divorțurilor înregistrate de 2,25:1 în anul 2009 până la 2,31:1 în anul 2010. Situația în acest domeniu este mult mai bună decât în anul 2006, când la un divorț înregistrat reveneau 2,17 căsătorii. În anul 2010, numărul nupțialității a constituit 7,4 la 1000 de locuitori față de 7,6 – în anul 2006, iar numărul divorțurilor este de 3,2 la 1000 de locuitori față de 3,5 – în anul 2006.

Procesele demografice au diferențe semnificative în profil teritorial. În două din cele cinci regiuni ale dezvoltării țării – UTA Găgăuzia și Centru, ratele natalității sunt peste nivelul mediu al țării. Cea mai mică rată a natalității (10,7 promile) este înregistrată în regiunea de Nord, aici fiind și cea mai ridicată rată a mortalității (14,1 promile). Aceasta a determinat și cea mai mare, printre regiuni, rată a scăderii naturale a populației (3,4 promile), care este de 3,8 ori mai mare decât nivelul mediu pe țară. Cele mai înalte rate de căsătorie și divorț sunt în mun. Chișinău.

Migrația populației. Potrivit datelor Ministerului Afacerilor Interne, în anul 2010, în țară au venit 2512 de imigranți. Din numărul total al sosiților, viză de reședință permanentă au primit 140 pers., iar pe o perioadă limitată au primit 2372 pers. Pe parcursul anului 2010 au fost repatriate 1678 pers.

Piața forței de muncă. În anul 2010, numărul populației economice active a alcătuit 1235,4 mii pers., cu 2,4% mai puțin decât în anul 2009 și cu 9,9% decât în anul 2006. Nivelul populației economice active a constituit 41,6%, ceea ce este cu 1,2 p.p. mai puțin decât în anul precedent și cu 4,7 p.p. mai puțin decât în anul 2006. La bărbați, nivelul de activitate economică este mai înalt (45,0%) decât la femei (38,6%), în mediul urban (47,2%) fiind atestate niveluri mai înalte ale populației active comparativ cu mediul rural (37,5%).

Numărul populației ocupate a constituit 1143,4 mii pers., aceasta este cu 3,6% mai puțin decât în anul precedent și cu 10,0% mai puțin decât în anul 2006. Astfel, numărul populației ocupate a scăzut într-un ritm mai rapid decât numărul populației economice active. Numărul femeilor și bărbaților angajați este, practic, identic: 50,1% au alcătuit bărbații și 49,9% – femeile. Din totalul populației ocupate, 47,1% sunt orășeni și 52,9% – săteni. Rata de ocupare a constituit 38,5%, ceea ce este cu 1,5 p.p. mai puțin decât în 2009 și cu 4,4 p.p. mai puțin decât în 2006.

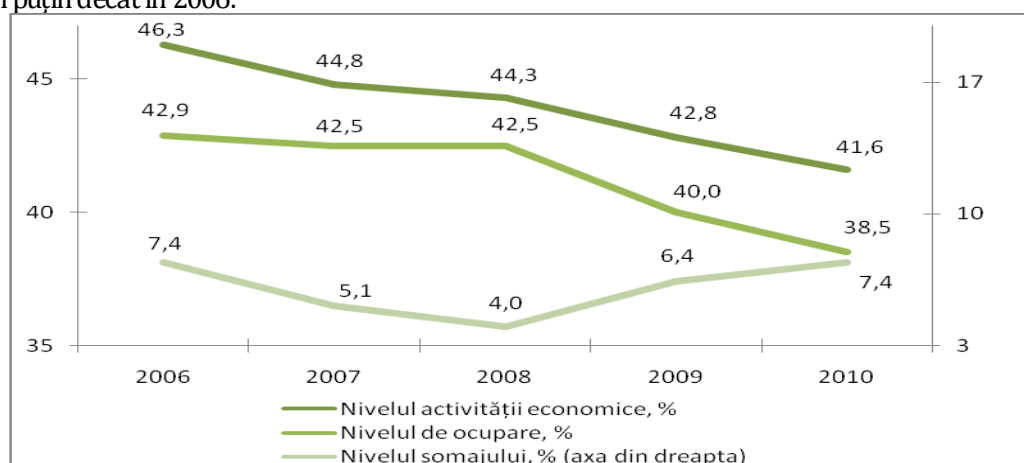

Fig. 6.2. Dinamica nivelurilor activității economice, ocupării forței de muncă și al șomajului
Sursa: BNS.

Numărul șomerilor, în conformitate cu metodologia BIM, a constituit 92,0 mii pers., ceea ce este cu 13,6% mai mult decât în anul precedent, dar cu 7,6% mai puțin decât în anul 2006. Rata șomajului a constituit 7,4%, acest indicator fiind mai mare în rândul bărbaților (9,1%) decât în rândul femeilor (5,7%). Există un decalaj mare între nivelul șomajului în mediul urban (9,6%) și mediul rural (5,4%).

La 1 aprilie 2011, numărul șomerilor, oficial înregistrați, a constituit 51204 pers., ceea ce este cu 25,7% mai mult decât la 1 ianuarie anul curent. Din numărul total de șomeri, 50,9% sunt femei și 30,7% – tineri cu vârste cuprinse între 1629 de ani. Structura șomerilor după perioada aflării în șomaj este următoarea: 6 luni de inactivitate – 62,4% din cei înregistrați, 6-12 luni de inactivitate – 17,8%, 12-24 luni de inactivitate – 16,8%, mai mult de 24 luni de inactivitate 3,0%. De ajutor de șomaj au beneficiat 8,7% din șomerii înregistrați, în timp ce la începutul anului această cifră era de 11,1%. Mărimea medie a ajutorului de șomaj a fost de 927,9 lei (55,5 euro) sau cu 51,2 lei (3,1 euro) mai mult decât la 1 ianuarie 2011. La un loc de muncă liber, declarat de către întreprinderi, în medie, reveneau 11 șomeri înregistrați, în timp ce la începutul anului – 15.

Migrația forței de muncă. Migrația forței de muncă a populației Republicii Moldova peste hotare a căpătat dimensiuni considerabile. Dinamica ei este strâns legată de situația economică în țările recipiente ale forței de muncă din Republica Moldova.

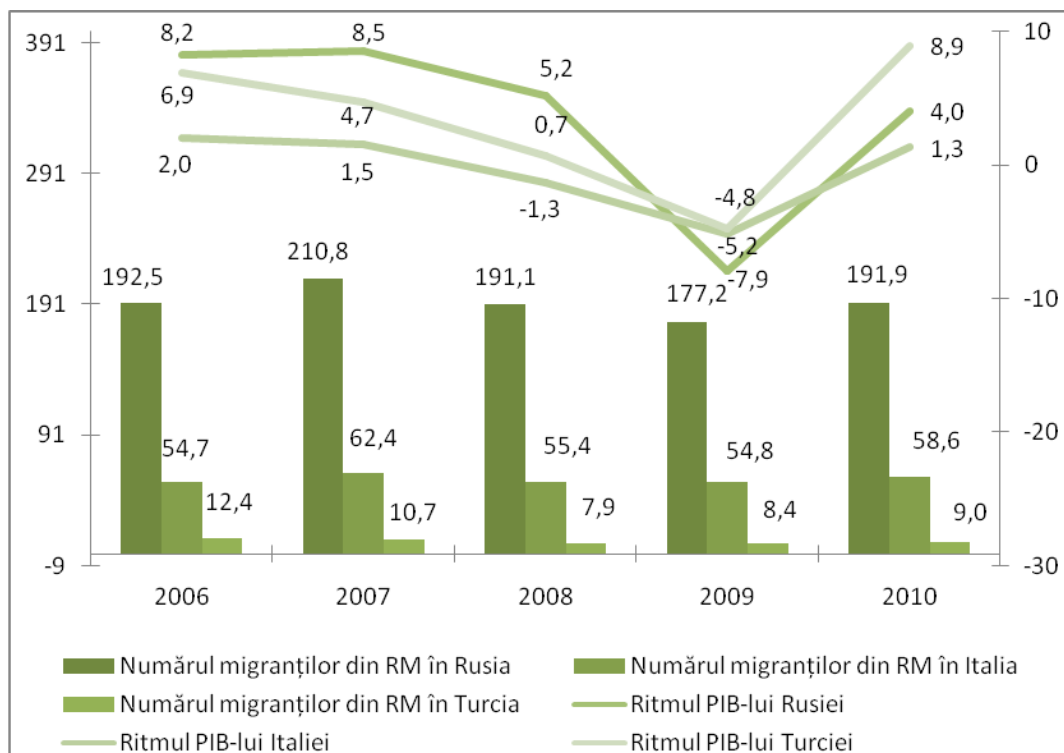

Fig. 6.3. Numărului emigranților din RM (mii pers.) și ritmul de creștere a PIB-ului țărilor recipiente (%)

Sursa: BNS.

Criza mondială a determinat o scădere bruscă a numărului de muncitori emigranți de 13,8% în anul 2008, comparativ cu anul precedent, iar în anul 2009 – de 5,0%. În anul 2010 se atestă o revenire: numărul de muncitori emigranți s-a majorat cu 5,4% și a constituit 311,0 mii pers. (ceea ce este comparabil cu nivelul anului 2006).

În structura lucrătorilor emigranți au dominat bărbații – 63,7%, femeile reprezentând 36,3% din numărul lor. În căutarea locului de muncă, emigranții, în principal, s-au orientat spre Rusia și Italia. În anul 2010, în Rusia au migrat 61,7% din numărul total al emigranților, în timp ce în Italia – 17,9%. Mai mult decât atât, dacă printre emigranții de muncă în Rusia predominau bărbații, apoi spre direcția Italia, predomină femeile. Aceași tendință este caracteristică și pentru anii precedenți.

Minimumul de existență. În anul 2010, mărimea minimumului de existență a constituit, în medie pe persoană, 1373,4 lei, fiind în creștere cu 15,6% față de anul 2009. În comparație cu anul 2006, mărimea minimumului de existență a crescut cu 46,9%. Majorarea minimumului de existență a fost determinată atât de creșterea prețurilor, cât și de schimbările care au avut loc în structura cheltuielilor de consum ale populației și, în special, de majorarea ponderii cheltuielilor pentru mărfuri nealimentare și servicii. În medie, valoarea coșului alimentar al minimumului de existență s-a majorat cu 9%, iar cea a coșului nealimentar – cu 11%.

În funcție de mediul de reședință, minimumul de existență pentru anul 2010 se caracterizează prin valori maxime pentru mediul urban (1498,1 lei) și, respectiv, valori minime – pentru mediul rural (1285,2 lei). Acest decalaj este determinat de diferențele existente în componența coșului alimentar, dar și ale structurii cheltuielilor de consum a gospodăriilor din mediul urban și rural. Pe categorii de populație, valoarea maximă a minimumului de existență revine populației în vârstă aptă de muncă – 1453,1 lei, în special bărbaților – 1536,0 lei. Pentru pensionari, minimumul de existență a constituit 1184,3 lei și reprezintă 86,2% din valoarea medie pentru totalul populației. Minimumul de existență pentru copii constituie, în medie, 1258,1 lei.

Veniturile disponibile ale populației. În anul 2010, veniturile nominale disponibile pe cap de locuitor au constituit 1273,7 lei pe lună (sau conform ratelor oficiale de schimb ale BNM – 77,7 euro). În mediul urban, acestea au atins 1574,7 lei (96,0 euro), iar în mediul rural – 1054,7 lei (64,3 euro). Comparativ cu anul 2009, venitul disponibil pe cap de locuitor a crescut cu 9,2%. Totuși, raportul mărimii lor la nivelul minim de existență s-a înrăutățit de la 98,2% în anul 2009 până la 92,7% în anul 2010. Din an în an, veniturile disponibile nominale pe cap de locuitor au avut o tendință pozitivă, cu excepția anului 2009, când valoarea lor, în general pe țară, a scăzut cu 1,9%, în timp ce în mediul rural – cu 4,8%.

Plățile salariale reprezintă cea mai importantă sursă de venit – 42,6% din veniturile totale disponibile, contribuția acestora fiind în descreștere față de anul 2009 cu 2,7 p.p.

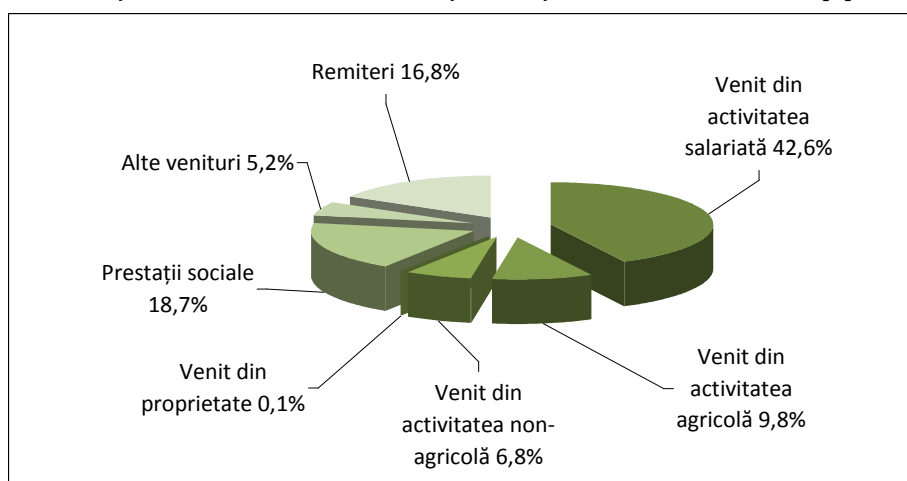

Fig. 6.4. Structura veniturilor disponibile totale (anul 2010)

Sursa: BNS.

Prestațiile sociale sunt a doua sursă de venit după importanță, contribuind la formarea veniturilor gospodăriilor în proporție de 18,7% sau cu 1,2 p.p. mai mult față de anul 2009. Veniturile, obținute din activitatea individuală agricolă, constituie 9,8% din totalul veniturilor disponibile (+0,9 p.p. față de 2009), iar cele din activitatea individuală non-agricolă – 6,8% (+0,3 p.p.). Transferurile bănești din afară țării (remiterile) rămân a fi o sursă importantă în formarea veniturilor populației, contribuția acestora fiind de 16,8% sau cu 0,2 p.p. mai puțin față de anul 2009.

Există o tendință de reducere a *inegalității din perspectiva Venitului Disponibil*. Dacă în anul 2006, coeficientul Gini a fost egal cu 0,3706, apoi în 2009 – cu 0,3702. În special coeficientul Gini a scăzut semnificativ în mediul urban: de la 0,3806 în anul 2006 până la 0,3323 în anul 2009. În mediul rural, dimpotrivă, inegalitatea veniturilor a crescut.

Cheltuielile de consum ale populației. În anul 2010, cheltuielile de consum pe cap de locuitor au constituit 1371,7 lei pe lună (83,6 euro). În mediul urban, ele au ajuns la 1712,4 lei (104,4 euro), în timp ce în cel rural – 1123,8 lei (68,5 euro). Astfel, cheltuielile de consum individual pe cap de locuitor, în zonele rurale, este de 1,5 ori mai mic decât în cele urbane. Comparativ cu anul 2009, cheltuielile de consum pe cap de locuitor au crescut cu 12,7%, inclusiv în localitatea urbană – cu 13,2% și în mediul rural – cu 12,1%. În perioada anilor 2006-2010, creșterea cheltuielilor nominale de consum pe cap de locuitor, în general, pe țară a constituit 43,9%, inclusiv în mediul urban – 55,6%, iar în mediul rural – 32,6%.

Cea mai mare parte a cheltuielilor, în mod tradițional, rămâne destinată produselor alimentare – 40,8% (nivelul anului precedent). Pentru întreținerea locuinței, o persoană a alocat, în medie, 17,8% din cheltuielile totale de consum (+1,6 p.p.), iar pentru îmbrăcăminte și încălțăminte – 10,8% (-1,4 p.p.). Celelalte cheltuieli au revenit pentru: sănătate (6,4% față de 6,2%, în anul 2009), transport (5,0% față de 4,7%), comunicații (4,6% față de 5,0%), dotarea locuinței (3,9%), învățământ (1,3% față de 0,5%) etc.

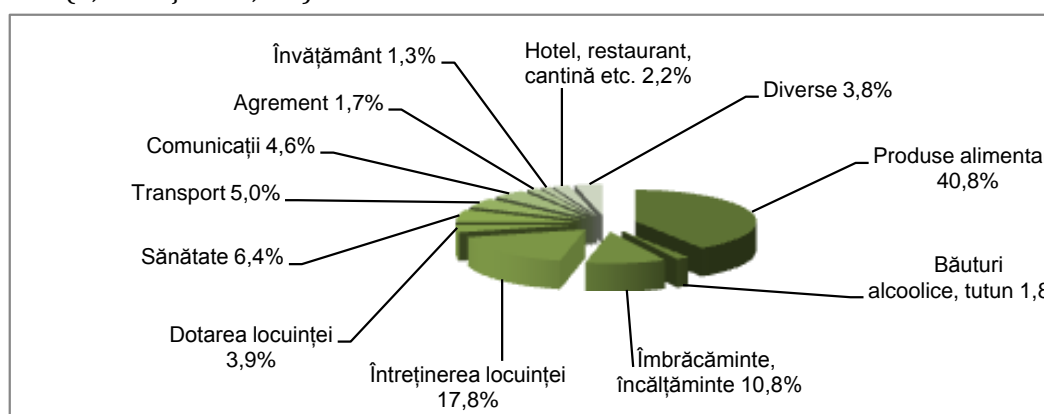

Fig. 6.5. Structura cheltuielilor totale de consum ale gospodăriilor (anul 2010)

Sursa: BNS.

Inegalitatea privind cheltuielile de consum are o tendință clară de micșorare, atât în întreaga țară, cât și în zonele urbane și rurale. În acest caz, valoarea coeficientului Gini pentru cheltuielile de consum este substanțial mai mică decât mărimea coeficientului Gini pentru venitul disponibil.

Remunerarea muncii. În anul 2010, salariul nominal mediu lunar în economia națională a constituit 2971,7 lei (181,2 euro), ceea ce este cu 8,2% mai mult decât în 2008. Totodată, raportul dintre dimensiunea acestuia și nivelul minim de existență a unei persoane apte de muncă s-a înrăutățit de la 219,6% în anul 2009 până la 204,5% în anul 2010. Comparativ cu anul 2006, salariul mediu lunar s-a mărit cu 75,1%, s-a îmbunătățit, de asemenea, raportul dintre dimensiunea acestuia și nivelul minim de existență al persoanei apte de muncă (în anul 2006, acesta a constituit 171,9%).

În perioada anilor 2006-2010, salariul real, ajustat la inflație, s-a majorat cu 14,3%. Creșterea valorii acestuia, în perioada menționată, era influențată de dinamica mărimilor salariului nominal și IPC. În anul 2010 a fost înregistrat cel mai mic ritm de creștere a salariului real (100,7%), adică mărimea acestuia, practic, a rămas la nivelul anului precedent.

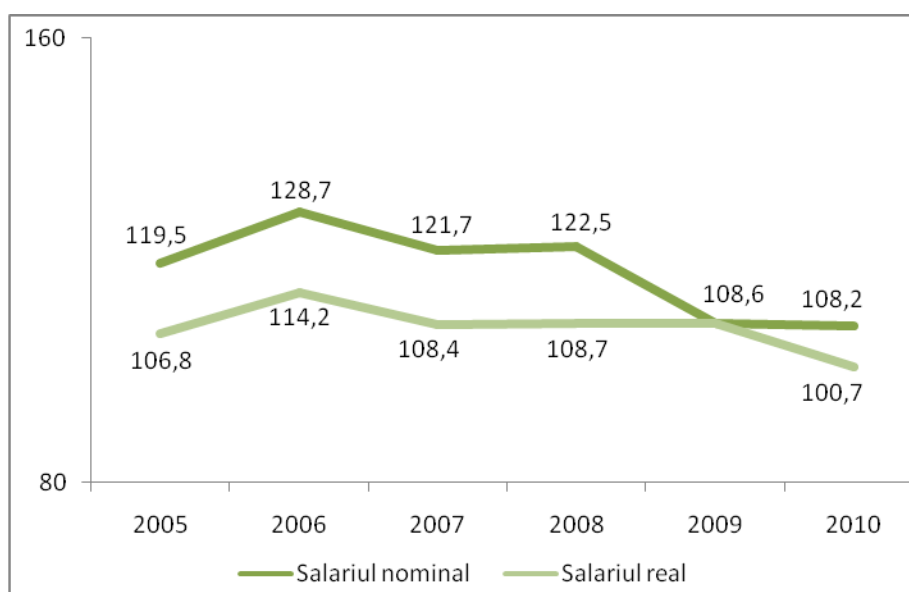

Fig. 6.6. Evoluția indicilor salariului mediu lunar (în % față de anul precedent)

Sursa: BNS.

După tipurile de activitate economică, cel mai mare salariu a fost înregistrat în sfera activității financiare (de 2,1 ori mai mare decât salariul mediu pe economia națională), energiei termice și electrice, gaze și apă (cu 63,4% mai mare decât media), în transport și comunicații (cu 31,7% mai mare decât media). Cel mai mic nivel a fost înregistrat în piscicultură (54,5% din salariul mediu pe economia națională), în agricultură, economia vânatului și silvicultură (55,1% din medie). În aspect temporal, a avut loc înrăutățirea corelației salariilor în unele tipuri de activități importante. Dacă în anul 2006, salariile în construcții depășeau nivelul mediu pe economie cu 43,1%, iar în industria extractivă – cu 54,6%, atunci în anul 2010, această depășire a constituit doar 9,3% și, respectiv, 14,1%. Aceste tendințe reflectă fenomenele de criză și stagnare în sectorul construcțiilor. Pe de altă parte, s-a îmbunătățit situația în domeniul educației, iar salariile din sectorul sănătății, practic, s-au apropiat de nivelul mediu pe economie.

Sărăcia populației. Calcularea indicatorilor sărăciei se efectuează în baza conceptului de sărăcie absolută. S-a conturat o tendință de reducere a *nivelului sărăciei absolute*. Mărima acesteia s-a micșorat de la 30,2% în anul 2006 până la 26,3% în anul 2009, adică a avut loc o reducere semnificativă a acestui indice cu 3,9 p.p. sau de 1,15 ori. Cea mai mare reducere a nivelului de sărăcie este tipică orașelor mari. Nivelul sărăciei s-a micșorat de la 20,6% în anul 2006, până la 7,0% în anul 2009, adică de 2,9 ori. În zonele rurale, din contra, rata sărăciei a crescut de la 34,1% în anul 2006 până la 36,3% în anul 2009, adică cu 2,2 p.p. sau de 1,06 ori.

Pentru profunzimea și severitatea sărăciei, de asemenea, este caracteristică scăderea valorilor acestora. Această tendință a avut loc atât în localitățile urbane, cât și în cele rurale. Nivelul sărăciei în Republica Moldova, în perioadă de criză economică, s-a schimbat nesemnificativ. Informația referitor la sărăcia populației este disponibilă pe pagina oficială a BNS (www.statistica.md).

Ocrotirea sănătății. În anul 2010, s-a păstrat nivelul, relativ, ridicat al morbidității populației. Cu toate acestea, comparativ cu anul precedent, s-a micșorat numărul cazurilor de îmbolnăviri cu infecții intestinale, hepatite virale, infecții dirijabile prin medicamente de vaccinare profilactică, infecții respiratorii virale acute, bolile „dezavantajului social”. Dinamica nivelului morbidității (numărul de cazuri la 100 mii de locuitori) a avut un caracter ambiguu. Privind unele boli infecțioase, cum ar fi infecții intestinale acute, nivelul morbidității populației s-a schimbat nesemnificativ de-a lungul timpului. Referitor la altele, precum oreion epidemic, nivelul morbidității scade în ultimii ani, iar în ceea ce privește tuberculoza sistemului respirator, a existat o tendință evidentă de scădere anuală a acestui nivel: de la 101 în anul 2006 până la 88 în anul 2010.

Învățământ. La începutul anului de studii 2010/11, rețeaua instituțiilor învățământului primar și mediu general era constituită din 1489 de școli, gimnazii și licee, 98,8% din numărul lor fiind cu formă de proprietate de stat. În afară de aceste instituții, au funcționat 18 licee cu formă de proprietate nestatală, amplasate doar în zonele urbane. Comparativ cu anul de studii 2006/07, numărul gimnaziilor a crescut cu 14,2%, iar a liceelor – cu 12,0%. În schimb, a fost redus numărul școlilor primare și medii, precum și al școlilor pentru copiii cu fezabilități. În anul de studii 2010/11, învățământul primar și mediu general a cuprins 395,1 mii pers., ceea ce este cu 4,5% mai puțin decât în anul precedent de studii și cu 19,6% – decât în anul de studii 2006/07. Numărul de elevi per un profesor, în învățământul primar, a constituit 16 pers., în învățământul gimnazial – 9 pers., iar în cel liceal – 12 pers.

Numărul instituțiilor *învățământului secundar profesional* a scăzut de la 78 de unități, în anul de studii 2006/07, la 75 unități, în anul de studii 2010/11, în timp ce numărul elevilor a scăzut cu 14,5%. La începutul anului de studii 2010/11, la 10 mii de locuitori, în medie, reveneau 60 de elevi și 37 de absolvenți ai învățământului secundar profesional, în timp ce în anul de studii 2006/07 – 66 de elevi și 40 de absolvenți.

În anul de studii 2010/11, funcționau 48 de instituții de *învățământ secundar special* (colegii). Numărul acestora, în comparație cu anul de studii 2006/07, a scăzut cu 1 unitate. La începutul anului de studii 2010/11, la 10 mii de locuitori reveneau, în medie, 90 de studenți și 19 absolvenți ai învățământului secundar special, în timp ce în anul de studii 2006/07 – 84 de studenți și 11 absolvenți.

În anul de studii 2010/11, rețeaua *învățământului superior* era constituită din 33 de instituții de învățământ, inclusiv 19 de stat și 14 instituții de învățământ privat. Numărul studenților din instituțiile de învățământ superior a constituit 107,8 mii pers., ceea ce este cu 18,7% mai puțin decât în anul universitar 2006/07. La începutul anului universitar 2010/11, la 10 mii de locuitori, în medie, reveneau 303 studenți și 80 de absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior, în timp ce în anul universitar 2006/07 – 357 studenți și 47 absolvenți.

Protecția socială a populației. La sfârșitul anului 2010, numărul de *pensionari*, care stau la evidența organelor protecției sociale, a constituit 627,2 mii pers., ceea ce este cu 0,4% mai mult decât în anul precedent și cu 0,9% mai mult decât la sfârșitul a. 2006.

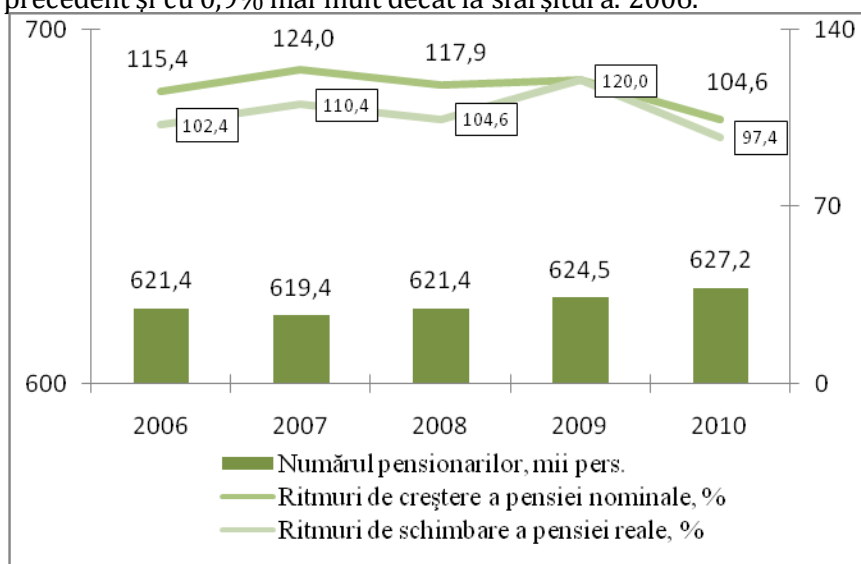

Fig. 6.7. Numărul pensionarilor și ritmurile de creștere a pensiilor

Sursa: BNS.

Mărimea medie lunară a pensiilor stabilite a constituit 810,9 lei (49,4 euro). Comparativ cu anul precedent, pensia lunară s-a mărit cu 4,6%. Totuși, luând în considerație inflația, a avut loc o scădere reală a conținutului pensiei lunare cu 2,6%. În comparație cu anul 2006, pensiile lunare au crescut cu 83,3%, în termeni reali – doar cu 19,7%.

La sfârșitul anului 2010, *numărul pensionarilor de invaliditate* a fost de 134,300 mii persoane, ceea ce este cu o mie (sau cu 0,7%) mai mult decât în anul precedent și cu 4,6 mii oameni (sau cu 3,5%) mai mult decât la sfârșitul anului 2006. Mărimea medie a pensiei lunare de invaliditate a fost de 674,5 lei (41,1 euro). Comparativ cu anul precedent, mărimea pensiei a crescut cu 0,8%, dar, luând în considerație IPC, pensia reală de invaliditate s-a micșorat cu 6,4%.

Sistemul *indemnizațiilor pentru copii* include mărimea ajutorului unic la nașterea copilului și indemnizațiile lunare pentru îngrijirea copiilor. În anul 2010, mărimea indemnizației unice la nașterea primului copil a constituit 1700 lei (103,7 euro), ceea ce este de 2 ori mai mult decât în anul 2006. La nașterea fiecărui următor copil se plătea o indemnizație unică în mărime de 2000 lei (122 euro), ceea ce este de 2,5 ori mai mult decât în 2006. Indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului pentru persoanele asigurate (până la împlinirea vârstei de 3 ani a copilului) a constituit, în medie, 675,3 lei (sau 41,2 euro), ceea ce este de 3,7 ori mai mult decât în 2006. Indemnizația lunară pentru îngrijirea copilului pentru persoanele neasigurate (până la împlinirea vârstei de 1,5 ani a copilului) a constituit 250 lei (15,2 euro), ceea ce este de 5 ori mai mult decât în anul 2006.

Mărimea pensiei lunare și indemnizațiile lunare pentru îngrijirea copiilor sunt semnificativ mai mici decât mărimea minimumului de existență al beneficiarilor. Pentru pensiile lunare este caracteristică o tendință pozitivă: raportul dintre volumul pensiei și minimumul de existență al pensionarilor a crescut de la 55,2% în 2006 la 68,5% în 2010.

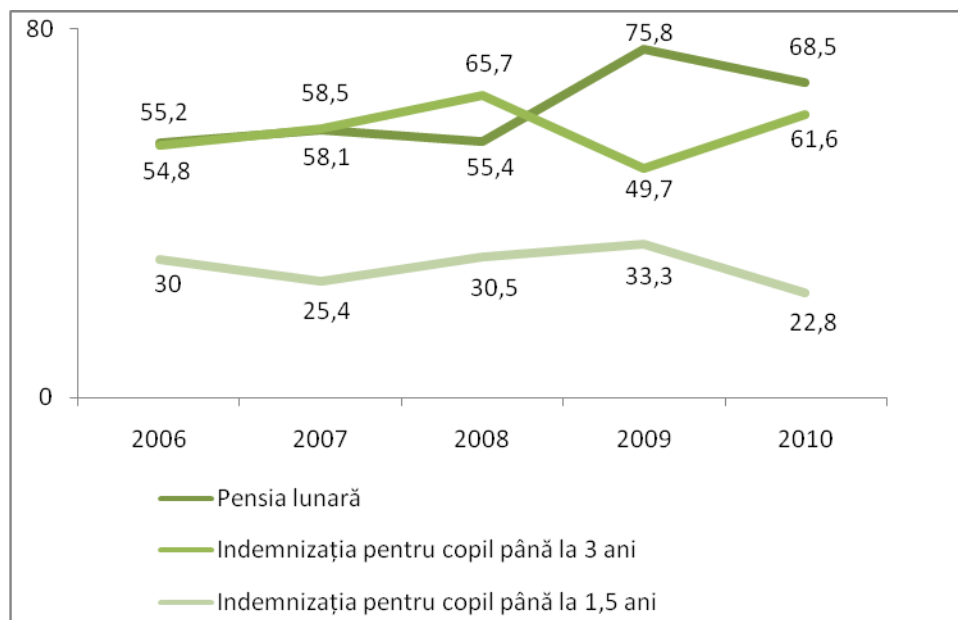

Fig. 6.8. Raportul dintre mărimea pensiilor și indemnizațiilor pentru copii față de minimumul de existență al beneficiarilor, %

Sursa: BNS.

Aceeași tendință se observă și privind indemnizațiile pentru îngrijirea copilului de vârstă până la 3 ani pentru persoanele asigurate. Indemnizațiile unice pentru îngrijirea copilului pentru persoanele neasigurate (până la atingerea vârstei de 1,5 ani a copilului), raportate la minimumul de existență, au scăzut de la 30,0% în anul 2006 până la 22,8% în anul 2010.

În anii 2008-2010, cheltuielile pentru prestațiile sociale s-au mărit cu 31,2%, în timp ce partea de cheltuieli a bugetului public național – cu 13,7%. Ca urmare, ponderea prestațiilor sociale în totalul cheltuielilor din bugetul public național a crescut de la 24,1% în anul 2008 până la 27,8% în anul 2010. În Republica Moldova, mărimea prestațiilor sociale, în procente față de PIB, a constituit 10% în anul 2008, în timp ce în anul 2009 a fost de 12,9%. Această îmbunătățire considerabilă a raportului dintre mărimea prestațiilor sociale și PIB, în anii 2008-2010, a fost determinată, pe de o parte, de creșterea cheltuielilor pentru prestațiile sociale, dar și de reducerea în timp de criză a volumului PIB. În aceste condiții, s-a augmentat presiunea părții sociale asupra bugetului.

Infrațiuni. Potrivit datelor Ministerului Afacerilor Interne, în anul 2010, au fost înregistrate 33,4 mii de infrațiuni, ceea ce este cu 30,2% mai mult decât în 2009 și cu 34,9% mai mult decât în anul 2006.

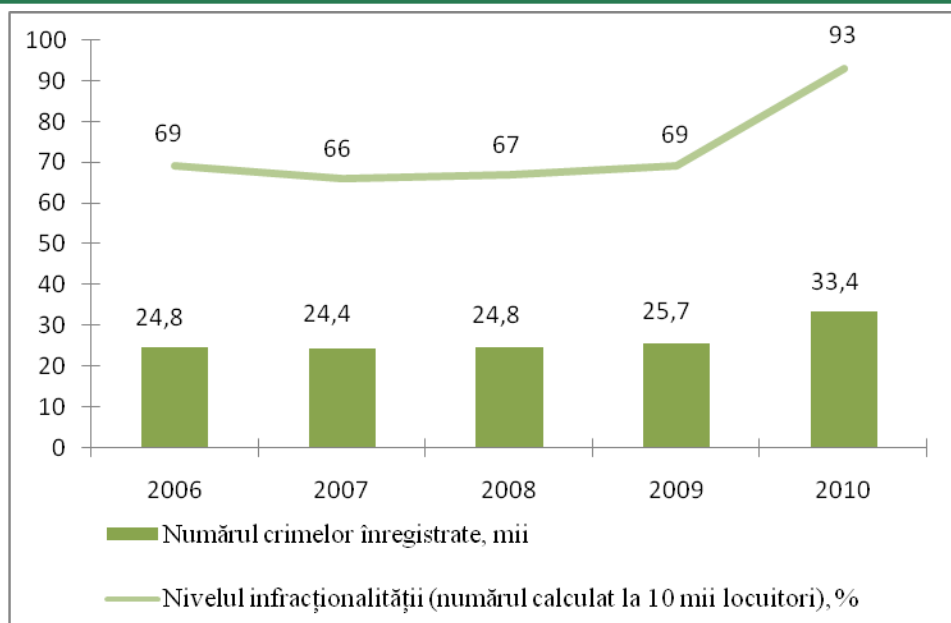

Fig. 6.9. Rata infracționalității

Sursa: BNS.

Numărul de crime la 10 mii de locuitori a constituit 93 de cazuri, ceea ce depășește nivelul din anii 2006 și 2009. Cel mai înalt nivel de infracțiuni este înregistrat în mun. Chișinău (147 de crime la 10 mii pers.) și în mun. Bălți (126 de cazuri).

În anul 2010 au fost înregistrate 2921 de *accidente de trafic rutier*, ceea ce este cu 6,0% mai mult decât în 2009. Ca urmare, au decedat 452 pers., inclusiv 38 de copii.

Numărul de incendii, în anul 2010, a constituit 1970 de cazuri, ceea ce este de 14,7% mai puțin decât în anul 2009 și cu 29,0% mai puțin decât în anul 2006.

Capitolul VII ESTIMĂRI ȘI PROGNOZE

Prognoza principalilor indicatori macroeconomici ai Republicii Moldova (2011-2014)

Prognoza principalilor indicatori macroeconomici a fost efectuată în baza modelului cu ecuații simultane, utilizat în cadrul IEFS. Odată cu precizarea datelor pentru anul 2009 pe site-ul BNS, informația din model a fost corectată și recalculată. Modelul a fost actualizat cu datele anului 2010.

Prognoza și estimările efectuate pentru anii de referință sunt optimiste cu ritmuri de creștere a PIB-ului, ce depășesc 6%. În condițiile aprofundării reformelor structurale și a unui mediu extern favorabil, prognozele sunt realiste.

Principalele ipoteze ale modelului sunt:

1. În model a fost utilizat cursul de schimb în raport cu dolarul american, ca factor exogen, determinat prin metoda extrapolării trendului din ultimii 4 ani. Această metodă implică o depreciere a leului în comparație cu dolarul american de-a lungul perioadei analizate. Deși, considerăm, că actuala tendință a evoluției cursului leu/dolar este de apreciere. Cauza principală a aprecierii constă în influxul mare de valută străină (prin intermediul remiterilor, ajutoarelor financiare și ritmurilor sporite de creștere a exporturilor etc.).
2. Remiterile au fost reflectate prin transferurile efectuate prin intermediul sistemelor de plăți bancare în favoarea persoanelor fizice. Se atestă o ușoară tendință de revenire a transferurilor de peste hotare la nivelurile anterioare, estimăm 1309 mil. USD în 2011.
3. În ultimii ani are loc a descreștere a numărului populației în RM. În model acest indicator este exogen și pentru anii următori (2011-2014) a fost considerat la nivelul anului 2010. Cu toate acestea, în model s-a obținut o descreștere a numărului forței de muncă. Acest fapt și creșterea economică trebuie să determine o micșorare a ratei șomajului. Aceasta, la rândul său, va duce la ritmuri relativ înalte de creștere a salariului, atât nominal, cât și real.
4. Perioada de prognoză presupune o scădere a ratelor dobânzii. Această scădere nu va avea la bază instrumentele politicii monetare, în special rata de bază și rata rezervelor obligatorii, ci se va datora rezervelor interne ale băncilor (marjelor de profit), precum și condițiilor de concurență în sistemul bancar și non-bancar, care se vor accentua.

Modelul estimează ritmuri de creștere mai mari decât media istorică. Acest fapt este explicat de nivelul productivității marginale (la niveluri scăzute de dotare cu capital, ritmurile de creștere sunt mai înalte datorită randamentelor de scară pozitive ale capitalului). Ritmurile sporite de creștere vor fi susținute de evoluția sectoarele economiei naționale.

Indicele prețurilor la produsele minerale, conform estimărilor instituțiilor internaționale, va crește. Pe termen mediu, prețurile de import ale produselor minerale vor avea tendința de egalare cu cele internaționale. Astfel, în special prin intermediul IPP și al prețurilor la produsele agricole, va fi influențat nivelul prețurilor de consum. Prognoza IPC nu deviază de la previziunile BNM, care admite o depășire a țintei inflaționiste pentru 2012 de 5%, cu +1,5%, rezultând într-o rată a inflației comparabilă cu estimările IEFS.

Agricultura

Creșterea de 6,8% în sectorul agricol va fi determinată de nivelul mai înalt al prețurilor mondiale la produsele alimentare, stimulând cererea externă pentru produsele autohtone, ceea ce va influența pozitiv nivelul producției agricole interne. Conform prognozelor instituțiilor internaționale, în anul 2011 nivelul prețului mondial la produsele alimentare va crește cu 24%, astfel, impulsionând producția națională.

Industria

Ritmurile de creștere ale industriei sunt argumentate de includerea în model, ca factor exogen, a exportului de produse alimentare, sensibilitatea producției industriale la exporturilor producției alimentare este de 18%. La fel, volumul de producție industrială este determinat de formarea brută de capital fix, care estimăm, că va crește cu aproximativ 18%¹⁶, influențând creșterea industriei cu 35%¹⁷. Relația dintre investiții și rata dobânzii, în model este tratată ca fiind indirect proporțională. Rata dobânzii, pe parcursul perioadei 2011-2014, va scădea de la 15 la 12%.

Serviciile

Ponderea VAB a serviciilor la formarea PIB este cea mai mare, situație care se va menține pe parcursul perioadei de prognoză. Creșterea în servicii va fi impulsionată de sectorul transporturi și comunicații, care în anul 2011 va crește cu 12,7%, urmată de creșterea comerțului cu 7,7% (datorită revenirii cererii interne). În ansamblu, datorită deschiderii economiei naționale către piețele exterioare, cererea externă pentru serviciile autohtone este în creștere. Conform estimărilor din model, această tendință se prognozează a fi în creștere, susținând și mai mult ritmul de creștere a serviciilor.

PIB cheltuieli

Privind cheltuielile, prognozele efectuate atestă menținerea unor ritmuri majore de creștere a consumului intern – 13,9% situație explicată de creșterea veniturilor disponibile și a componentei remiteri. Consumul public va avea o creștere de 9%, impulsionat de cheltuielile publice. Modelul prognozează ritmuri înalte de creștere și a impozitelor nete pe produs. În perioada prognozată, creșterea consumului public nu va afecta creșterea economică atâta timp, cât sustenabilitatea datoriei publice nu va depăși nivelul critic de 60%.

Ritmurile prognozate de creștere ale exporturilor de bunuri se vor realiza doar în cazul în care majorarea exporturilor la produsele alimentare va atinge nivelul de 14,1%. De menționat, că modelul prognozează o creștere cu mult mai mare a volumului nominal, în comparație cu cel real, ceea ce ne permite să concluzionăm, că prețurile de export vor înregistra creșteri. O situație analogică se atestă și în cazul importului, poziția decisivă fiind deținută de importul de minerale.

Considerăm, că creșterea exporturilor de bunuri va fi aproximativ egală cu cea a importurilor de bunuri (în jur de 17 %). Importul de servicii va crește mai mult decât exportul acestora, astfel importurile vor crește mai repede decât exporturile (creșterea importurilor de bunuri și servicii – 22,1%; creșterea exporturilor de bunuri și servicii – 20,5%). Explicația creșterii mai mari a importului de servicii față de exportul de servicii derivă din structura absorbției interne.

¹⁶În expresie logaritmică

¹⁷În expresie logaritmică

Evoluțiile în comerțul cu servicii va fi determinat de dinamica înregistrată în transporturi și călătorii (care au cea mai mare pondere în comerțul cu serviciile). În domeniul transporturilor se va menține tendința începută în 2009, când s-a produs reorientarea spre serviciile oferite de operatorii externi. În privința călătoriilor, cetățenii Republicii Moldova vor călători în exterior mai mult decât străinii se vor deplasa la noi în țară (prognoza este bazată pe extrapolarea tendinței istorice).

O situație inexplicabilă rămâne a fi rata șomajului. Considerăm, că acesta va rămâne la același nivel ca și în anul 2010 sau în jur de 7,4 %. Această situație este destul de stranie în cazul în care există creștere economică și are loc relansarea sectoarelor economiei naționale.

În procesul de prognozare a investițiilor în capital fix, atât în anul trecut, cât și în acest an, se obțin ritmuri de creștere destul de înalte (de exemplu, în anul 2010 se obținea o creștere de peste 40%). Considerăm, că creșterea reală mai modestă, în comparație cu cea prognozată a investițiilor este datorată altor variabile de natură structurală (mediul de afaceri nefavorabil, lipsa economiilor de scară etc.), care nu pot fi, la moment, captate în model. Atât în prognoza efectuată în anul 2010, cât și în cea actuală, evoluția investițiilor în capital fix a fost corectată conform părerilor experților cu ajutorul variabilelor „added” incluse în pachetul econometric EViews.

Prognoza efectuată poate fi considerată „pasivă”, deoarece evoluția, în mare măsură, este determinată de factorii externi, care sunt incluși în model, prognoza cărora este efectuată de FMI. Un alt factor important pentru evoluția economică sunt remiterile, la fel un factor extern. Deci, prognoza se va realiza în cazul când vor fi favorabile condițiile externe. Această prognoză nu este determinată de anumite decizii a decidenților din RM, cu excepția posibilă a celor decizii, care țin de creșterea masei monetare, cursului de schimb a monedei naționale.

Tabelul 7.1. Evoluția în dinamică a indicatorilor macroeconomici principali, 2011-2013

Indicatori:	Unitatea de măsură	IEFS			Ministerul Economiei			FMI
		2011 estimări	2012 prognoza	2013	2011 estimări	2012 prognoza	2013	2011 estimări
PIB nominal	mld. MDL	81,5	91,1	102,5	82,1	91,6	101,0	82,1
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	107,44	107,7	108,1	105	105	105	
IPC mediu anual	%	107,2	106,9	106,6	107,2	106,9	105	7,5
IPC la sfârșitul anului	%				108	105,7	105	7,5
Cursul mediu de schimb al leului	lei/USD	11.91	12.20	12.40	11,73	11,93	12,00	
Cursul de schimb al leului la sfârșitul anului	lei/USD				12,00	12,10	12,10	
Export de bunuri	mil. USD	1814,6	2104	2423,1	1875	2100	2350	1931
Față de anul precedent	%	117,7	115,9	115,2	122	112	112	
Import de bunuri	mil. USD	4526,5	5236	5905,4	4650	5150	5650	4513
Față de anul precedent	%	117,4	115,7	112,8	121	111	110	

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

		IEFS			Ministerul Economiei			FMI
Soldul balanței comerciale	mil. USD	-2712	-3132	-3482	-2775	-3050	-3300	
Producția industrială în prețuri curente	mld. MDL	30,6	34,7	39,4	31,4	35,3	40	
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	108,5	109	109,0	107,5	107	107	
Producția agricolă în prețuri curente	mld. MDL	21,7	24,3	27,9	21,7	23,4	24,8	
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	106,8	107	107,1	105	103,5	103	
Investiții în capital fix	mld. MDL	16,1	19,9	24,7	15,9	18,2	20,6	
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	118,1	118	118	112	109	109	
Salariul nominal mediu lunar	MDL	3272	3618	4026	3300	3650	4000	3350
Față de anul precedent	%							
nominal		110,1	110,6	111,3	111	111	110	
real		102,7	103,4	104,4	104	103	104	
Fondul de remunerare a muncii	mld. MDL	32,7	36,2	40,3	24,0	26,9	29,8	
Forța de muncă	mii pers.	1213	1191	1172				
Numărul angajaților în economia națională	mii pers.	1228,8	1116	1105,6				
Rata șomajului		7,4	6,7	6,0				6,5

Tabelul 7.2. Evoluția indicatorilor exogeni în anii 2008-2014

Indicatori	2011	2012	2013
Rata dobânzii la creditele acordate, %	15	14	13
Indicele ratei dobânzii la creditele acordate, 2000=100	45,06	42,05	39,05
Agregatul monetar M2, la sf. de an, mil. MDL	26976,66	29278,32	31666,66
Numărul populației RM, mii	3560,70	3560,70	3560,70
Remiterile de peste hotare, mil. USD	1309,53	1378,35	1450,78
Indicele prețului de consum mondial 2000=100	152,79	158,05	162,80
PIB mondial, mld. USD	47969,45	50134,32	52410,41
Indicele prețului mondial la produsele alimentare, 2000=100	231,31	220,71	210,60
Indicele prețului mondial la gaz, 2000=100	253,34	265,40	278,03
Indicele prețului mondial la produsele minerale, 2000=100	379,51	382,50	385,52
Cursul de schimb al monedei naționale MDL/USD	11,91	12,20	12,40

NOTE DE POLITICI

COMERȚUL PRODUSELOR AGROALIMENTARE CU UE –
SITUAȚIA ACTUALĂ ȘI EVOLUȚIILE VIITOARE

*Richard Moody, Consilier al Ministrului Agriculturii și Industriei Alimentare
din cadrul Misiunii EU de consiliere în politici publice*

Introducere

UE este cea mai mare piață unică din lume și este un partener important în comerțul produselor agroalimentare pentru Republica Moldova. Valoarea totală a comerțului agroalimentar cu UE în anul 2010 a fost evaluată la aproximativ 500 milioane USD (importurile puțin mai mari decât exporturile). Din totalul exporturilor de 252 milioane USD, aproximativ 50 de milioane revin fructelor și legumelor, 25 de milioane USD exporturilor de vinuri și 63 de milioane USD de cereale¹⁸. Unicul produs de origine animală¹⁹, exportat în prezent în UE, este mierea de albine, pentru care a fost obținut statutul de țară terță în anul 2010.

Următoarea etapă importantă în dezvoltarea schimburilor comerciale cu UE abia începe și factorii de decizie din Republica Moldova trebuie să asigure, în timpul acestei faze, adoptarea unor decizii adecvate și bazate pe fapte. În continuare, urmează o scurtă analiză a problemelor principale care trebuie reținute în acest proces.²⁰

Relațiile actuale de comerț cu produse agroalimentare ale Republicii Moldova cu UE

Relațiile comerciale actuale cu UE sunt reglementate, în primul rând, de apartenența la Organizația Mondială a Comerțului (OMC) și la Acordul Central European de Liber Schimb (CEFTA), la nivel multilateral și bilateral, de dispozițiile comerciale ale Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC) și Preferințele Comerciale Autonome (ATP), acordate de UE.

În baza apartenenței la OMC, Republica Moldova și UE și-au acordat una alteia statutul de Cea Mai Favorizată Națiune (MFN). În continuare, Moldovei i-a fost acordat regimul special de încurajare pentru dezvoltare durabilă și o bună guvernare în cadrul Sistemului Generalizat de Preferințe al Comunității Europene (GSP CE).

În ianuarie 2008, datorită progreselor substanțiale realizate în domeniul reformei legislației vamale, a implementării convențiilor internaționale privind drepturile omului și condițiile de muncă și conformarea cu cerințele regulilor de origine, Consiliul a adoptat Regulamentul CE (CE) 55/2008 (amendat de Regulamentul (CE) 1210/2008), introducând unele preferințe comerciale autonome pentru Republica Moldova, care permit accesul nelimitat și fără taxe vamale la piața UE pentru toate produsele originare din Republica Moldova, cu excepția anumitor produse agricole.

¹⁸ Departamentul de marketing și relații internaționale al Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare

¹⁹ Cu un an înainte de aderarea României la UE, Republica Moldova a exportat în această țară animale vii, carne și produse din carne în valoare de peste 5 milioane USD. Acest lucru a fost redus cu 98% odată ce România a aderat la acest bloc și a impus cerințele SPS ale UE.

²⁰ Acest articol se bazează pe analiza și constatările "Dreptului și politicii comerciale – Pregătirea și negocierea unui Acord Aprofundat și Cuprinzător de Liber Schimb cu UE", care conține o analiză mai detaliată. Recunoștință și mulțumiri coautorilor acelei publicații.

Utilizarea contingentului tarifar – rate de utilizare și motive

Chiar și după doar trei ani, de când sunt în vigoare, utilizarea acestor cote de Preferințe Comerciale Autonome (PCA), din anii 2008, 2009 și 2010, oferă o imagine interesantă și informativă. Mai mult de jumătate dintre aceste cote, la nivel de poziție tarifară, după cum se specifică în regulament, au rămas complet neutilizate. Cota neutilizată se referă la produsele de origine animală (de exemplu, carne de bovine, carne de pasăre, ouă, produse lactate și mezeluri), pe care Republica Moldova nu este autorizată să le exporte în UE din cauza neîndeplinirii cerințelor sanitare și fitosanitare (SPS) ale UE. Contingentul tarifar (CT) pentru grâu, de asemenea, a rămas neutilizat în anul 2008. Cu toate acestea, cota a fost supraîncărcată în anul 2009 (rata de utilizare – 127,4%), iar în primele 11 luni ale anului 2010, practic, s-a epuizat (rata de utilizare – 99,3%).

În general, în perioada anilor 2008-2010, exportatorii moldoveni efectiv au folosit cotele doar pentru cinci linii tarifare. Doar trei din aceste cinci cote au fost completate în anul 2008: pentru grâu, zahăr și vinul din struguri proaspeți. Pentru orz și porumb, în contrast, cotele nu au fost executate. Situația a fost puțin diferită în anul 2009, când trei din cele cinci cote au fost completate, și anume: cele de vin, grâu și orz. Pentru celelalte două produse (porumb și zahăr), ratele de utilizare au fost foarte mari. În anul 2010 (ianuarie-noiembrie) a fost completată doar cota de vin. Cota de zahăr a fost nefolosită din cauza lipsei producției interne. Cota de grâu a fost aproape epuizată, în timp ce rata de utilizarea contingentelor pentru orz și porumb a fost foarte mare.

Prin urmare, în baza acestor cifre, pe măsură ce producătorii se adaptează la noul regim, aparent, toate aceste cinci cote vor fi executate pentru produsele agricole. Între timp, până la apariția Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ALSAC), schema se poate îmbunătăți în continuare, de exemplu, prin CT sporite, cel puțin, pentru anumite produse, cu scopul de a acoperi fluxurile comerciale reale și acest lucru a fost deja realizat pentru anumite produse, și anume: vinuri, porumb și orz²¹.

Cu toate acestea, sistemul de preferințe unilaterale autonome este doar o măsură provizorie, deoarece sistemul este incompatibil cu normele OMC și nu poate fi menținut pe o perioadă lungă fără a obține o derogare a OMC în această privință, întrucât acesta este incompatibil cu planurile UE de a încheia un ALSAC cu Republica Moldova.

ALSAC – însemnătatea pentru exporturile moldovenești de produse agroalimentare în UE

UE va elimina toate tarifele și cotele rămase asupra importurilor din Republica Moldova, îmbunătățind, astfel, competitivitatea exporturilor moldovenești pe piața UE. Cu toate acestea, acest lucru va avea un efect imediat redus, deoarece multe tarife de import au fost deja suspendate în conformitate cu regimul actual de Preferințe Comerciale Autonome al UE pentru importurile din Republica Moldova, cu excepția unui număr mic de produse agricole. Prin urmare, câștigurile preconizate în urma liberalizării ulterioare a UE vor fi marginale.

Într-adevăr, aceste câștiguri preconizate, într-o anumită măsură, s-ar putea dovedi a fi prezumtive, în special, pentru acele produse, pentru care cotele tarifare existente nu sunt

²¹ Propunere de Regulament al Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) Nr. 55/2008 de introducere a unor preferințe comerciale autonome pentru Republica Moldova Bruxelles, 10.11.2010 COM (2010) 649 final 2010/0318 (COD)

completate sau chiar nici folosite. Acest lucru se referă, îndeosebi, la carne și produse animale, miere de albine și unele fructe și legume proaspete, care nu pot fi exportate pe piața UE din cauza nerespectării SPS ale UE și a standardelor de calitate, inclusiv cele private, cum ar fi EUREPGAP²².

Care va fi impactul asupra producției interne a accesului îmbunătățit la piața moldovenească pentru producătorii din UE?

Pentru a putea prezice ce se va întâmpla atunci când tarifele din Moldova vor fi eliminate, este important să examinăm structura tarifului actual.

Structura curentă a tarifului agroalimentar din Republica Moldova

Structura tarifară a Moldovei pentru produsele agricole ar putea fi rezumată după cum urmează: “Produsele cel mai înalt protejate (de exemplu, produse cu taxa medie aplicată peste 10,0%) sunt: zahărul și produsele de patiserie – taxa medie aplicată de 18,6% și taxa maximă de 30%, produsele de origine animală – taxa medie aplicată de 16,9% și taxa maximă de 28%, produsele lactate - taxa medie aplicată de 15,8% și taxa maximă de 44%, băuturile și tutunul – taxa medie aplicată de 13,9% și taxa maximă de 83%, fructele și legumele – taxa medie aplicată de 12,2% și taxa maximă de 25%, cerealele și produsele cerealiere – taxa medie aplicată de 10,2% și taxa maximă de 42%.

Există anumite grupuri de produse, pentru care un procent semnificativ din importurile Moldovei deja intră sub incidența accesului scutit de taxe vamale. Acest lucru vizează în special cazul “Altor produse agricole”, 52,2% din importurile cărora sunt duty-free, și al “Cerealelor și preparatelor cerealiere”, cu 42,9% din importuri duty-free. Importurile duty-free pentru restul produselor agricole sunt semnificativ mai mici, variind de la 0,5% pentru zahăr și produsele de patiserie până la 27,4% – pentru produsele de origine animală”²³.

Impactul liberalizării asupra producției interne

Pentru cele două grupe de produse cu importuri semnificative, scutite de taxe vamale, liberalizarea comercială suplimentară, implicată de încheierea unui Acord de Liber Schimb (ALS) între Comisia Europeană și Republica Moldova, consecințele liberalizării sporite nu vor fi foarte severe.

Pe de altă parte, există alte grupuri de produse agricole, și anume cele protejate prin intermediul tarifului relativ mare și cu o cotă relativ scăzută a importurilor scutite de taxe vamale care ar putea fi afectate în mod mai semnificativ. Acestea ar putea fi considerate drept candidați potențiali sensibili, adică produse pentru care liberalizarea va trece printr-o perioadă de tranziție. Aceste grupuri de produse sunt: zahărul și produsele de patiserie, vinul și băuturile alcoolice, produsele lactate, fructele și legumele, precum și uleiurile și grăsimile.

Pregătiri pentru Zona de Comerț Liber cu UE

Pregătirile pentru viitoarea Zonă de Liber Schimb poate fi împărțită în două segmente: sectorul public și cel privat. Ambele joacă rolul său pentru a asigura, că beneficiile maxime ale comerțului

²²EurepGAP este un standard comun pentru practica managementului fermelor

²³ Pregătirea și negocierea legislației și politicii comerciale cu privire la un Acord Aprofundat și Cuprinzător de Liber Schimb cu UE Chișinău, februarie 2011

liber sunt câștigate și consecințele negative sunt reduse la minim, și reduse acolo unde este posibil.

Guvernul Republicii Moldova – Identificarea intereselor ofensive și defensive ale Republicii Moldova în agricultură

În ceea ce privește interesele ofensive, în pofida faptului, că câștigurile potențiale de pe urma deschiderii ulterioare a pieței UE la exportul produselor agricole din Moldova se preconizează să fie marginale, Moldova are argumente bune pentru a solicita eliminarea totală a tuturor restricțiilor rămase (tarife și cote) privind accesul la piața produselor agroalimentare a UE. Eliminarea imediată a acestor restricții s-ar putea dovedi a fi dificilă pentru anumite produse agricole, în special pentru zahăr, lactate și carne. În cazul acestei situații, o opțiune alternativă ar fi negocierea unei perioade scurte de grațiere, de exemplu, de trei ani.

Cu privire la interesele defensive, pentru a atenua efectele negative și a facilita procesul de ajustare, autoritățile moldovenești ar trebui să identifice produsele agricole ce au cea mai mare șansă de a fi afectate ca urmare a deschiderii pieței moldovenești pentru produsele agricole originare din UE și, respectiv, ce produse și în ce măsură merită o oarecare protecție. Cu alte cuvinte, care produse vor fi definite drept sensibile?

Experiența acumulată până în prezent cu referire la negocierile comerciale multilaterale și cele bilaterale cu UE pentru stabilirea Acordurilor de Liber Schimb arată, că este imposibil de securizat toate interesele defensive dorite. Prin urmare, negociatorii moldoveni trebuie să fie pregătiți să facă alegeri dificile și să prioritizezeze.

Identificarea produselor sensibile

Pot fi folosite mai multe metode pentru a identifica produsele susceptibile de a fi afectate negativ ca urmare a deschiderii pieței Republicii Moldova, care ar putea fi candidate pentru a fi definite drept sensibile. Unele metode sunt foarte sofisticate și foarte solicitante din punct de vedere al datelor în special, în cazul modelelor econometrice. În acest sens, ar putea fi folosite măsuri mai simple (indicatori).

Acolo unde este posibil, ar trebui să fie utilizate studiile existente, inclusiv raportul “O Zonă de Comerț Liber între Republica Moldova și Uniunea Europeană: Fezabilitate, Perspective și Impact Potențial”²⁴.

²⁴ Zona de Liber Schimb dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană: Fezabilitate, Perspective și Impact Potențial. Autori: Valeriu Prohnițchi (coordonator), Ana Popa, Alex Oprunenco, Matthias Luecke, Mahmut Tekce, Eugen Hristev, Georgeta Mincu, Victoria Vasilescu Chișinău, 2009

Analize posibile care urmează a fi efectuate în faza de pregătire

Abordarea cea mai simplă pentru identificarea nivelului actual de protecție este examinarea la nivel de 6 sau 8 cifre a structurii tarifului Republicii Moldova. În cazurile de protecție prin intermediul tarifelor specifice și/sau compuse, trebuie să fie calculat Echivalentul Ad-Valorem (AVE) al acestor taxe. Această examinare va permite identificarea celor mai protejate produse. Un alt indicator util este Avantajul Comparativ Relevant (RCA). Indicele RCA poate oferi informații utile pentru acele produse, care prezintă avantaje/dezavantaje comparative fie sistematice, fie instabile. Alți coeficienți ce ar putea fi luați în considerare sunt Coeficientul Protecției Nominale (NPC) și Coeficientul Protecției Efective (EPC). În același timp, va fi esențială cooperarea dintre Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) și departamentele ministeriale de analiză, și institutele științifice relevante.

Negocierea problemelor privind produsele sensibile

Identificarea produselor sau grupului de produse, care ar putea fi declarate drept sensibile, este o etapă în acest proces. O altă etapă pentru negociatorii moldoveni este de a negocia cu omologii lor din UE (de exemplu, negociatorii Comisiei) pe această temă. În general, cu cât mai generoasă va fi tratarea (adică cu cât mai înaltă va fi rata de protecție), cu atât va fi mai redus numărul produselor sensibile și viceversa.

Inițiind aceste negocieri, negociatorii moldoveni trebuie să fie conștienți de faptul, că:

- va fi imposibilă asigurarea tuturor intereselor lor defensive și protejarea unui subsector întreg;
- trebuie să fie asigurat un anumit grad de deschidere a pieței, printr-o combinație de reduceri mai scăzute a tarifelor MFN și deschiderea contingentelor tarifare;
- taxele în cadrul cotei vor trebui să fie stabilite la un nivel foarte scăzut, dacă nu la nivel zero;
- reducerile tarifare MFN și extinderea contingentelor tarifare trebuie să fie introduse treptat, într-un termen tranzitoriu, astfel încât să se ajungă la liberalizarea totală la sfârșitul acestei perioade de tranziție, ce nu poate, de obicei, depăși 10 ani și durează mai des 5 ani.

Acțiuni complementare prin intermediul unor politici interne adecvate

Pe lângă măsurile de “tratament favorabil” pentru produsele sensibile, care, prin natura lor, sunt doar de tranziție, este necesar să se pregătească sectorul intern pentru eliminarea treptată a protecției prin introducerea și implementarea unor politici adecvate interne și a unor măsuri ce vizează creșterea competitivității, diversificarea și dezvoltarea rurală.

Structurile de stat, de asemenea, trebuie să fie pregătite să implementeze sistemele de control impuse de legislația SPS a UE, care necesită o nouă abordare, multă activitate legislativă, schimbări instituționale și instruire.

Alte aspecte ale negocierilor

În afară de numărul și tratarea produselor sensibile, există aspecte nespecifice agriculturii, de natură orizontală, ce includ reguli de origine și clauze de salvagardare, inclusiv măsuri speciale de protecție²⁵.

Aspecte instituționale și structurale

Negocierile de succes și implementarea efectivă nu pot fi efectuate și asigurate fără a avea stabilită structura și capacitatea instituțională de reglementare și administrativă necesară. În plus, nevoia de date statistice recente, fiabile și coerente este de o importanță majoră. Asigurarea unei bune coordonări intra-ministeriale / agenție / instituții, atât la nivel politic, cât și cel administrativ, este o condiție esențială pentru a avea succes.

Operatorii sectorului agroalimentar din Republica Moldova

Cerințe de reglementare

Unul dintre elementele principale ale ALSAC vor fi măsurile SPS, inclusiv siguranța alimentară, reglementarea sănătății animalelor și a plantelor. Acestea implică probleme de siguranță, astfel nu este posibilă acordarea de preferințe sub forma unor cerințe mai lejere pentru partenerii ACL. Acestea trebuie să fie adoptate în integralitatea lor pentru a asigura o protecție echivalentă și în Republica Moldova. Principalele probleme pentru factorii de decizie vor fi prioritizarea și programarea introducerii unor noi cerințe, care vor trebui să fie decise în baza politicii interne și a obiectivelor de dezvoltare economică, fundamentate de o analiză solidă a impactului de reglementare.

Cerințele pieței

În timp ce legislația este stabilită pentru a proteja sănătatea și siguranța, exportatorii și importatorii legați din punct de vedere al obligațiilor, cerințele pieței pot fi descrise ca un set de cerințe, la care pot adera producătorii sau exportatorii pe bază de voluntariat pentru a arăta cum produsele, procesul de producție sau sistemul de management al acestora țin cont de anumite cerințe convenite de comun acord. În sectorul agroalimentar există multe astfel de standarde, care sunt pregătite la cererea industriei în cauză și sunt opționale. Standardele pot deveni obligatorii atunci când sunt implicate fonduri publice de exemplu, vânzarea în sistemul de intervenție. Exemple de astfel de standarde în sectorul agroalimentar sunt: Agricultură organică, Practici Agricole Bune, eco-etichetarea EUREPGAP și gestionarea calității.

Concluzii

- Prin îndeplinirea cerințelor pentru începerea negocierilor, inclusiv adoptarea unei strategii privind siguranța alimentară bazată pe riscuri, în conformitate cu cerințele UE și cu structuri

²⁵ Măsurile speciale de protecție pentru agricultură diferă de protecția normală din agricultură, spre deosebire de garanțiile normale:

- taxe mai ridicate de protecție pot apărea în mod automat în cazul în care volumul de import trece peste un anumit nivel sau în cazul în care prețurile scad sub un anumit nivel; și
- nu este necesar de demonstrat faptul că industria națională a suferit un prejudiciu grav.

instituționale adecvate, Republica Moldova va face primii pași importanți în direcția implementării cerințelor SPS pentru viitorul ALSAC.

- În același timp, va fi necesară stabilirea structurilor și capacităților de colectare și analiză a datelor economice și comerciale pentru a putea identifica și pregăti o poziție în privința intereselor ofensive și defensive, dar și în privința produselor sensibile.
- Cerințele SPS pentru exportul eventual fără obstacole din Moldova în UE nu sunt negociabile, stricte, includ sistemele de siguranță a producției alimentare bazate pe HACCP²⁶ și trasabilitate completă. Graficul implementării trebuie să fie realist, ținând cont de resursele interne și externe și să se bazeze pe consultările desfășurate în sector.
- În paralel cu asigurarea conformității cu cerințele obligatorii, o atenție deosebită și resurse suficiente, ar trebui să fie alocate pentru dezvoltarea competitivității și conformării cu cerințele pieței, în scopul de a profita de deschiderile negociate ale pieței.

Bibliografia

Trade Law and Policy – Preparation and Negotiation of a Deep and Comprehensive Free Trade Agreement with the EU. Andre Gonciarz, Richard Moody, Richard Wheately, Martin Horseling, Juris Gromovs, Dimitrios Moutsatsos. Chisinau, February 2011.

Zona de Liber Schimb dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană: Fezabilitate, Perspective și Impact Potențial. Autori: Valeriu Prohnițchi (coordonator), Ana Popa, Alex Oprunenco, Matthias Luecke, Mahmut Tekce, Eugen Hristev, Georgeta Mincu, Victoria Vasilescu. Chișinău, 2009.

²⁶ Analiza Riscurilor și Punctele de Control Critice

CÂND EMIGRANȚII SE REÎNTORC ÎN MOLDOVA

Isabelle Mihoubi-Astor, Consilier al Biroului Migrație și Azil

*«Heureux qui, comme Ulysse, a fait un beau voyage,
Ou comme cestuy-là qui conquit la toison,
Et puis est retourné, plein d'usage et raison,
Vivre entre ses parents le reste de son âge !»
Joachim du Bellay (1522-1560)*

*"Fericit este omul care, ca Ulise, a avut parte de
o călătorie plăcută sau a câștigat Lâna de Aur, și apoi,
cu experiență și cunoștințe, se întoarce
să-și petreacă restul vieții în sânul familiei sale!"*

În urma destrămării Uniunii Sovietice și obținerea independenței Republicii Moldova, recesiunea economică și sărăcia care a urmat au provocat mii de cetățeni moldoveni să-și părăsească țara, legal sau nelegitim, permanent sau temporar, în căutarea unor oportunități mai bune în străinătate. Aproximativ un sfert din populația activă a Republicii Moldova trăiește permanent peste hotarele țării. Cca 10% din emigranții, care au plecat definitiv, au studii superioare. Această tendință de emigrare din Republica Moldova afectează în mod negativ economia țării, în special, prin prisma fenomenului exodului de creieri, precum și prin presiuni asupra familiilor (Organizația Internațională pentru Migrație estimează, că cca 120.000 de copii din Moldova au rămas fără îngrijirea părintească sau în grija unui singur părinte, ca rezultat al procesului de emigrare).

Cu toate acestea, trebuie să subliniem, că fluxul de remiteri din partea emigranților din Moldova poate constitui un instrument important de dezvoltare în cazul în care fluxul curent va fi investit în beneficiul comunității. Conform Băncii Naționale a Moldovei, în 2009 remitențele migranților transferate doar prin căi oficiale (bănci comerciale) însumează peste 1,2 miliarde de dolari SUA, ceea ce constituie 30% din PIB.

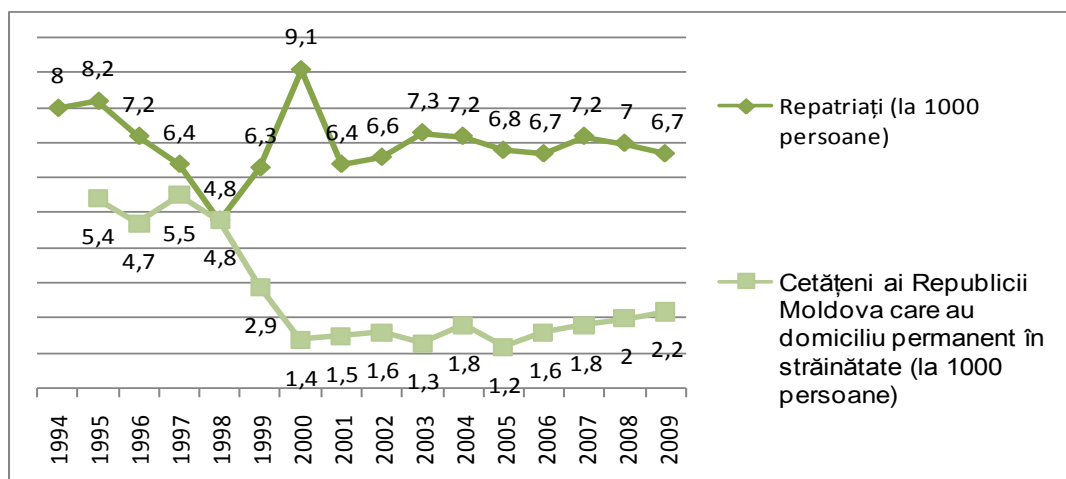

Fig. 1. Numărul cetățenilor moldoveni cu domiciliu permanent în străinătate și al celor repatriați

Sursa: Preluat din Strategia Biroului Migrație și Azil.

Cu scopul de a încuraja emigranții să investească veniturile lor în economia Moldovei și pentru a încuraja reîntoarcerea lor, în noiembrie 2010 a fost lansat un proiect pilot "Programul de atragere a remiterilor lor în economie", numit PARE 1+1. Acest program a fost adoptat prin decizia Guvernului din octombrie 2010 și își propune să stimuleze transferurile veniturilor prin canale oficiale, transferul de cunoștințe și de know-how, facilitarea accesului emigranților la fonduri, precum și crearea a noi locuri de muncă în Republica Moldova. Prin programul PARE 1+1, implementat de Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM), pentru fiecare leu investit de o persoană emigrantă sau rudele acesteia de gradul I, Guvernul va oferi încă 1 leu pentru crearea unei întreprinderi individuale sau dezvoltarea unei întreprinderi deja existente, în special în mediul rural.

Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) sprijină ODIMM în desfășurarea unei campanii de informare cu privire la PARE1+1, precum și în acordarea de granturi pentru migrații, care vor demonstra fezabilitatea afacerii lor în dezvoltarea comunității locale. Este prematur de a evalua rezultatele proiectului, dar câțiva migrații au depus deja cererile de proiect la ODIMM. În prezent, tendința negativă de emigrare nu este în scădere, iar diferența dintre persoanele care se reîntorc în Moldova și cele care pleacă pentru a locui permanent peste hotare este semnificativă (vezi Tabelul 1). Fiind preocupați de impactul negativ al emigrării asupra situației socio-economice din țară, autoritățile moldovenești au adoptat o politică care vizează facilitarea și încurajarea revenirii moldovenilor încă din 1992. Această politică a fost pusă în aplicare prin adoptarea Legii cu privire la migrație în 1992, care permitea tuturor persoanelor care au avut reședință pe teritoriul Republicii Moldova și a descendenților acestora (de peste două generații), să se stabilească pe teritoriul Republicii Moldova, indiferent dacă resortisanții moldoveni și descendenții lor au dobândit cetățenia Republicii Moldova sau nu. Conform acestei legi, astfel de persoane primesc de la Biroul Migrație și Azil (BMA) – subdiviziune a Ministerului Afacerilor Interne, statutul de "repatriat" pe teritoriul Republicii Moldova, ceea ce le dă dreptul la permis de ședere permanent și le oferă posibilitatea de a solicita cetățenia Republicii Moldova. Această politică a fost consolidată prin adoptarea unei Legi privind statutul juridic al străinilor în 2010. Conform acestei legi, cei care sunt cetățeni ai Republicii Moldova, și/sau s-au născut pe teritoriul Republicii Moldova, nu sunt obligați să primească statutul de "repatriat" în scopul de a-și legaliza șederea. Ei trebuie doar să contacteze organele locale competente pentru a primi pașaportul și permisul de ședere. Conform statisticilor furnizate de BMA în perioada 1 ianuarie 2008-31 decembrie 2010, aproximativ 6.000 de persoane au primit statutul de "repatriat" în Republica Moldova. Majoritatea celor repatriați sunt bărbați (55%) și, în principal, sunt moldoveni, ucraineni, ruși, găgăuzi și bulgari. Cea mai mare parte au venit din Federația Rusă, Ucraina, Israel, Germania și Belarus. Motivele pentru care se reîntorc sunt legate de patrimoniu, familie sau rude. Potrivit Dnei Eugenia Guricenco, șef al Direcției Migrație și Repatriere din cadrul BMA, repatriații sunt adesea motivați de dorința de a deceda "acasă", de dificultatea de a e integra în țara de origine sau din considerente de proprietate. Ea subliniază, că întoarcerea este facilitată în situația în care imigranții pot locui în Republica Moldova și primi pensia lor din străinătate, cum este cazul Federației Ruse. Potrivit doamnei Guricenco, vârsta medie a repatriaților este de aproximativ 40 de ani, dintre care cca 20% sunt pensionari.

După cum observăm, majoritatea emigranților care se întorc în Moldova nu au nevoie de statutul de repatriat și pot reveni fără asistența BMA-ului. Prin urmare, este foarte dificil de a cunoaște exact numărul total de persoane repatriate și principalele tendințe. Statisticile BMA și informația specifică preluată din anumite cazuri, oferă totuși o imagine despre procesul de revenire în Republica Moldova. Din data intrării în vigoare a noii Legi privind statutul juridic al migrațiilor din anul curent, mai multe categorii de moldoveni au fost capabili să se întoarcă fără a se înregistra ca repatriați, începând cu luna ianuarie 2011; iar numărul de repatriați înregistrați a scăzut la 146 de persoane în ultimele trei luni ale anului 2011. În acest sens, există

necesitatea de a dezvolta noi instrumente de preluare a informației și datelor statistice privind migrația repatriați.

În spatele fiecărui emigrant repatriat există o persoană, o familie cu necesități și aspirații. În spatele fiecărui emigrant repatriat este o istorie de povestit șilecții de învățat. Tatiana este una din aceste persoane, care am întâlnit-o personal. Am ales să prezint povestea ei pentru a arăta, că decizia de a te întoarce în Moldova, cât de provocatoare nu ar fi, poate face o diferență pozitivă în viața unui emigrant și a familiei acestuia, precum și în viața altora – a comunităților locale, a vecinilor și a persoanelor vulnerabile.

Tatiana este o doamnă de 32 de ani din Moldova, care a petrecut 10 ani din viața ei ca imigrant în Franța. Procesul ei de integrare a fost atins printr-un mod deosebit: a studiat și a lucrat în Franța, s-a căsătorit cu un cetățean francez, a dobândit cetățenia franceză și a dat naștere unei fetițe. Cu toate acestea, anul trecut, Tatiana și familia ei au decis să se întoarcă în Moldova în calitate de rezidenți permanenți. Când a fost întrebată despre motivele care stau la baza deciziei sale de a reveni, Tatiana a răspuns că s-a întors cu scopul de a contribui la dezvoltare a țării sale. Ea, de asemenea, subliniază faptul, că prin punerea în aplicare a proiectelor umanitare, ea speră să contribuie la reducerea tendințelor actuale de emigrare și de a preveni fetele și femeile din mediul rural să cadă în capcana prostituției. Ea menționează, că are sentimente profunde pentru țară și ar dori să contribuie la schimbarea imaginii Republicii Moldova peste hotare. În cele din urmă, Tatiana și familia ei a revenit pentru fiica lor în vârstă de 4 ani din dorința de a-și cunoaște cultura și pentru reîntâlnirea cu bunica și alte rude. Este binecunoscut, că marea majoritate a moldovenilor care au părăsit țara au făcut acest lucru și continuă să-l facă, pentru că simt, că țara nu este în măsură să le ofere oportunități economice, atât lor, cât și familiilor acestora. Acesta este motivul pentru care Tatiana a plecat din Moldova 10 de ani în urmă. Reconexiunea cu familia și limba maternă sunt indicatori importanți de reintegrare, dar provocarea majoră a unui emigrant, care revine acasă, depinde de oportunitățile economice, pe care le întâlnește sau este capabil de a le crea. La întoarcere, Tatiana a înființat filiala Asociației franceze "Vent d'Est" din Republica Moldova, o asociație stabilită în 2004, care are mandatul de a finanța și implementa proiecte umanitare pentru copiii vulnerabili. Asociația desfășoară acum mai multe proiecte în zonele rurale din Moldova. Tatiana și soțului planifică să deschidă un centru de vacanță pentru copiii socialmente vulnerabili, care va funcționa ca o oază ecologică. Turismul va aduce venituri pentru întreținerea unei tabere de vacanță. Inițiativa va permite, de asemenea, crearea locurilor de muncă pentru populația locală, contribuind astfel la dezvoltarea comunităților din zonele rurale ale Moldovei. Tatiana a prezentat această propunere de proiect în cadrul programului PARE 1+1, iar cererea ei este încă în curs de examinare. Când a fost întrebată despre obstacolele majore cu care se confruntă în Moldova, Tatiana a menționat că cea mai dificilă provocare este nevoia de a schimba mentalitatea. De asemenea, afirmă, că există lipsa informației cu privire la programele existente pentru persoanele revenite în țară și necesitatea instruirii personalului din ministere.

În final, am rugat-o să ofere un sfat migraților pentru a-i încuraja să se întoarcă acasă, iar ea a zis: "Întoarce-te pentru a aduce experiența dobândită în străinătate, de care țara are atâta nevoie. Există o mulțime de lucruri de a fi construite aici, avem nevoie de tine." După câteva secunde de tăcere, ea adaugă: "În afară de asta, nu mai am argumente..."

ACORDUL DE LIBER SCHIMB APROFUNDAT ȘI CUPRINZĂTOR ÎNTRE UE ȘI MOLDOVA: PROVOCĂRI ȘI IMPLICAȚII ECONOMICE

*Georgeta Mincu,
Expert Local pentru Ministerul Economiei
din cadrul Misiunii UE de Consiliere în Politici Publice*

Guvernul Republicii Moldova, în prezent, se află în perioada de pregătire a negocierii Acordului de liber schimb cu Uniunea Europeană. Studiile efectuate, 27 până acum, au demonstrat, că pentru a impulsiona creșterea economică, Republica Moldova are nevoie de un acord de nouă generație, și anume de un Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ALSAC). ALSAC poate deveni principalul mijloc de asigurare a comerțului liber cu Uniunea Europeană.

Abordarea profundă și cuprinzătoare a comerțului liber, actualmente, a devenit un subiect foarte sensibil și destul de complex. Aceasta presupune mai mult de un simplu acord de comerț liber (fără taxe vamale), asigurând și un cadru care va reglementa comerțul Moldovei și legislația aferentă, precum și ajustând standardele naționale la nivelul celor din Uniunea Europeană.

ALSAC va implica o eliminare completă a barierelor din calea comerțului și investițiilor, existente în diferite sectoare economice. În afară de eliminarea mai multor bariere tarifare, ALSAC va oferi, de asemenea, o oportunitate de a aborda barierele netarifare în baza unor standarde comune.

Un acord de liber schimb aprofundat și cuprinzător acoperă integrarea tuturor sectoarelor conexe comerțului și la fel abordează așa-numitor obstacolele în calea comerțului "dincolo de frontieră" prin aproximarea profundă a reglementărilor cu acquis comunitar în toate domeniile aferente tranzacțiilor economice. Acest exercițiu va duce la reforme instituționale și reglementări transparente și va impulsiona dezvoltarea economică și durabilă, inclusiv modernizarea Republicii Moldova, care trebuie să fie susținută de o diversificare a comerțului extern și, în special, a exporturilor moldovenești. Începând cu 2003, Uniunea Europeană a devenit unul dintre principalii parteneri comerciali a Republicii Moldova, iar accesul bunurilor și serviciilor pe piața comunitară a devenit o provocare pentru fiecare cetățean, antreprenor, importator sau exportator din țara noastră.

Republica Moldova trebuie să considere creșterea exporturilor ca un factor de relansare economică și durabilă a țării, iar piața comunitară este platforma, care la moment poate transforma această oportunitate în realitate. În perioada ultimilor 5 ani, reexportul spre UE constituie în mod constant în jur de 50% din totalul exporturilor pe piața comunitară. Este important de menționat și faptul, că exporturile noastre sunt evoluează direct proporționale cu importurile din UE, iar facilitarea comerțului în ambele direcții trebuie să apară în prioritățile strategice de dezvoltare a țării și să fie incorporată ca instrument cheie în implementarea tuturor politicilor economice.

i) Document de analiză a politicilor nr. 18: Politica comercială a R. Moldova: cerințe de import-export în comerțul cu UE; ii) Acord de Liber Schimb între RM și UE: Fezabilitatea, perspectivele și impactul potențial, ambele în cadrul „Relațiile comerciale ale RM cu UE: situația curentă și perspective pentru aprofundare”. Expert-Grup. Autor și co-autor G. Mincu

Ошибка! Объект не может быть создан из кодов полей редактирования.

Fig. 1. Comerțul exterior al Republicii Moldova cu Uniunea Europeană (UE-27)

Sursa: Departamentul de Statistica (www.statistica.md).

O provocare importantă pentru Republica Moldova în cadrul negocierilor ALSAC va fi încheierea unui acord, care va corespunde intereselor sale și situației economice interne. În acest context este important de luat în considerare următorii pași: identificarea obiectivelor de negociere; identificarea intereselor pe domenii economice; conlucrarea cu mediul de afaceri; sensibilizarea Parlamentului și informarea continuă a acestuia cu privire la mersul negocierilor; campanii de informare în regiunile țării.

Pentru ca Guvernul să-și atingă obiectivele în cadrul negocierilor are nevoie de capacitate instituțională și o echipă tehnică de negocieri bine definită și funcțională. Conlucrarea echipelor tehnice de negociere cu mediul academic pentru simularea și evaluarea rezultatelor este un element crucial pentru valorificarea eficientă a oportunităților oferite de procesul de negociere.

Guvernul, în mod constant, trebuie să implice mediul de afaceri și societatea civilă prin organizarea unor dezbateri bine mediatizate și să informeze societatea cu privire la efectele Acordului. La fel de important este să identificăm fără întârziere elementele necesare din fiecare capitol al noului Acord de Asociere UE-Moldova pentru includerea acestora în procesul legislativ aferent implementării programului de guvernare și corelarea continuă a acestui proces cu conținutul fiecărui capitol, inclusiv al ALSAC care, mai mult ca probabil, va fi un capitol aparte în cadrul acordului de asociere.

În iunie 2010, Comisia Europeană a efectuat o misiune de evaluare a capacităților de lansare a negocierilor ALSAC a Republicii Moldova și în luna octombrie a aceluiași an deja a transmis Guvernului un șir de recomandări care vin să direcționeze exercițiul de pregătire și lansare a negocierilor pentru un eventual Acord de liber schimb aprofundat și cuprinzător. Setul de recomandări include recomandări cheie și adiționale și se referă la 13 domenii aferente comerțului exterior.

Moldova speră să înceapă negocierile privind Acordul LSAC în anul 2011. Practica altor țări a demonstrat, că lansarea negocierilor nu reprezintă un moment întâmplător, acesta, de obicei, este precedat de o serie de progrese aferente recomandărilor UE. În cazul Moldovei, aceste premise se reliefează deocamdată astfel: prezența unei echipe de negociere la nivel înalt bine determinată pentru ALSAC și a echipelor de experți tehnici bine pregătiți pe domenii-subiecte ale negocierilor; existența unei analize comparative a legislației Republicii Moldova cu aquis-ul comunitar în domeniile cu impact regulator asupra comerțului extern cu bunuri (măsuri netarifare, bariere tehnice în calea comerțului, măsuri și fitosanitare, aspecte vamale) și asupra comerțului cu servicii (condiții de licențiere, asigurarea transparenței și tratamentului nediscriminatoriu față de investitorii străini).

O deosebită atenție se va acorda și prezenței unui cadru instituțional și legislativ funcțional în domeniul reglementării concurenței și a drepturilor de proprietate intelectuală. O bună parte dintre aceste măsuri sunt la o etapă destul de avansată, Guvernul a stabilit deja structurile instituționale necesare pentru facilitarea consultărilor continue cu Comisia Europeană și desfășurarea eficientă a viitoarelor negocieri privind ALSAC. La sfârșitul anului 2010, Guvernul a reușit să răspundă recomandărilor UE și a planificat implementarea unui spectru larg de măsuri, orientate spre îndeplinirea recomandărilor cheie ale Comisiei Europene în baza Planul de acțiuni ALSAC, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1125/2010.

Boxă: Sumar al Recomandărilor UE: - consolidarea capacităților administrative și instituționale de coordonare a unui eventual Acord și asigurarea continuității negocierilor și a echipei de negociere; - colectarea statisticilor comerțului de pe tot teritoriul Republicii Moldova pentru a facilita negocierile privind accesul pe piața a bunurilor; - respectarea standardelor și măsurilor sanitare și fitosanitare pentru a beneficia de acces pe piața UE; - necesitatea implementării unui plan cuprinzător și consistent al reformelor în domeniul barierele tehnice pentru comerț; - necesitatea unei strategii, însoțite de un plan operațional privind siguranța alimentară, anularea plăților vamale neconforme cu prevederile OMC și UE și implementarea omogenă și uniformă a legislației vamale, inclusiv a regulilor de origine pe întreg teritoriul țării;

O alta serie de recomandări ține de reformele în domeniul comerțului cu servicii și climatului investițional și concurențial, cum ar fi: - elaborarea unui plan referitor la serviciile financiare, inclusiv implementarea normelor și mecanismelor de prevenire a crizelor financiare, îmbunătățirea climatului investițional și eliminarea măsurilor discriminatorii care afectează investițiile străine; - implementarea legislației în domeniul drepturilor proprietății intelectuale, ajustarea continuă a legislației în domeniul achizițiilor publice la acquis-ul comunitar, implementarea strategiei privind Legea și politicile în domeniul concurenței; - perfecționarea cadrului instituțional aferent dialogului social și asigurarea reprezentanțelor la toate nivele.

De asemenea, sunt trasate și recomandări de ordin general care se referă la încurajarea Guvernului pentru depunerea în continuare a eforturile necesare pentru asigurarea implementării viitorului Acord pe întreg teritoriul țării, inclusiv prin intensificarea măsurilor de informare a autorităților din regiunea transnistreană, a operatorilor economici și a populației cu privire la negocierea și implementarea ulterioară a ALSAC. Este important de menționat, că majoritatea acestor recomandări au fost transpuse de către Guvern într-un plan cuprinzător de acțiuni, cu termeni bine stabiliți pentru fiecare domeniu și coordonat cu reprezentanții Comisiei Europene.

Moldova are multe de întreprins pentru a fi în măsură să finalizeze negocierile ALSAC, dar este evident, că acest fapt reprezintă un proces lung, care va fi asistat permanent de reforme profunde, și, prin urmare, lansarea la timp a negocierilor oficiale este un moment și un start foarte important. Conform discursului Ministrului de stat pentru afaceri externe, Zsolt Nemeth, după ședința Consiliului de Cooperare UE-Moldova din 6 mai 2011, care a avut loc la Bruxelles „negocierea ultimului capitol necesar pentru finalizarea Acordului de Asociere poate fi deschis curând”. În același context, Comisarul pentru Extindere, Stefan Füle a salutat progresele înregistrate până acum de țară, și a accentuat, că Moldova are nevoie în continuare de consolidare și „este foarte vital să țină pasul luptei împotriva corupției, să îmbunătățească climatul de afaceri și să facă progrese în domeniul de jurisdicției”, subliniind de asemenea faptul, că Republica Moldova nu va rămâne singură, iar UE, la rândul său, va fi disponibilă să ofere sprijin și asistență.

Conținutul unui Acord de Liber Schimb cu UE variază de la țară la țară, însă practica UE arată că există niște piloni pe care se bazează regulile de comerț internațional, de obicei, transpuse în conținutul Acordurilor de liber schimb. De exemplu, Acordul de comerț liber UE-Corea a cuprins 15 capitole, câteva anexe, 3 protocoale și patru memorandumuri de înțelegere. Zona de comerț liber cu Ucraina, care, la fel, este incorporat în noul lor Acord de asociere și se consideră ca fiind primul acord din noua generație de acorduri aprofundate și cuprinzătoare, acoperă toate domeniile care țin de comerț (inclusiv serviciile, drepturile de proprietate intelectuală, aspectele vamale, achizițiile publice, aspecte legate de energie, concurență etc.), precum și

abordarea așa-numitor obstacole "dincolo de frontieră" prin aproximarea profundă a reglementărilor naționale la acquis-ul comunitar. Pilonii principali care pot fi luați la baza conținutului ALSAC în cazul Republicii Moldova ar putea fi: tratamentul național și accesul pe piață a mărfurilor; apărarea comercială (măsurile anti-dumping, subvențiile și măsurile de salvagardare); standardele și reglementările tehnice; măsurile sanitare și fitosanitare; procedurile vamale, facilitarea comerțului și regulile de origine; investițiile și serviciile; achizițiile publice; drepturile de proprietate intelectuală; politica în domeniul concurenței și domeniile conexe; cooperarea în domeniul reglementării și transparenței; dezvoltarea durabilă (legate de forța de muncă și mediu); soluționarea litigiilor și aspecte instituționale legate de implementarea ALS.

Ce împiedică mărfurile moldovenești să acceseze piața UE. Cu toate că mai mult de jumătate din exporturile moldovenești sunt orientate către piața comunitară, este destul de dificil să obții volume mai mari și produse noi, exportându-le în țările UE. Printre cauzele ce determină această situație pot fi menționate: numărul mic de standarde europene preluate de către Republica Moldova (doar 2666 din totalul de ~20 000); regulile de origine stricte, greu de îndeplinit și care nu întotdeauna sunt cunoscute de exportatorii autohtoni, cunoștințe importante pentru pregătirea strategică a produsului la export pe piața UE; lipsa unui sistem solid și a unei strategii cu privire la siguranța alimentară; lipsa infrastructurii calității și nerecunoașterea laboratoarelor noastre de evaluare a conformității de către autoritățile competente din UE; lipsa unui management integrat eficient la frontieră care ar asigura controlul vamal, sanitar și fitosanitar al mărfurilor importate și exportate în termeni rezonabili; lipsa sau accesul limitat al operatorilor de comerț din Moldova la informațiile privind reglementarea comerțului și plasării mărfurilor atât pe piața comunitară, cât și uneori pe cea locală. Este indispensabilă dezvoltarea comerțului exterior fără funcționarea centrelor de informare OMC/SPS, TBT, servicii – avantaj instrumental, oferit de calitatea de membru al OMC și neutilizat nici de sectorul public și nici de cel privat. ALSAC poate deveni instrumentul oportun, care va sensibiliza importanța orientării, în următorii zece ani, a politicilor comerciale și vamale spre facilitarea comerțului în ambele direcții și nu spre canalizarea acestora pentru atingerea unor obiective fiscale, care de regulă au efect atractiv pe termen scurt, însă nici un impact de dezvoltare pe termen lung, uneori astfel de politici pot inhiba inițiativele de comerț, inclusiv cele de export.

Reformele economice cheie care vor fi întreprinse pentru a încheia negocierile ALSAC. Situația comerțului exterior și indicatorii economici ai comerțului exterior demonstrează că problemele menționate mai sus, trebuie, în sfârșit, să se transpună în politici și reforme profunde ce vor remedia aceste dificultăți, care apoi vor asigura dezvoltarea unei economii durabile în baza unor produse competitive, calitative și cu potențial continuu de export. Reformele economice de întreprins nu trebuie să fie o povară pentru procesul de negociere, acest exercițiu se recomandă a fi privit ca un avantaj enorm oferit factorilor de decizie pentru elaborarea unui pachet integrat în care să se regăsească integral cadrul instituțional și legislativ aferent tranzacțiilor comerciale. Aplicarea acestui pachet de reforme trebuie să funcționeze eficient și să fie bazat de standardele de bază a comerțului internațional recunoscut de OMC și recomandate de Uniunea Europeană.

De ce un dialog public-privat este important înainte de lansarea negocierilor ALSAC ? Pentru a îndeplini cu succes toate condițiile ALSAC, cum ar fi: perfecțiunea legislației, funcționarea eficientă a instituțiilor relevante, asigurarea unor standarde înalte de control al calității produselor moldovenești etc., este foarte important de a implica toate părțile interesate în faza de pregătire și procesele de negociere ale Acordului. Prin urmare, cooperarea strânsă între Guvernul Republicii Moldova, comunitatea de afaceri și Comisia Europeană este crucială. Pentru a ne asigura, că mediul de afaceri va îndeplini cerințele Acordului relativ ușor, este esențial să se organizeze o serie de campanii de conștientizare și mediatizare a companiilor din Moldova în

cea ce privește impactul acordului, piața comunitară și provocările legate de comerțul cu UE, rolul activ al Guvernului precum și a programelor finanțate de UE imperative.

În concluzie, este important ca sectorul public și cel privat din Moldova să conlucreze pentru a dezvolta o strategie comună privind utilizarea eficientă a viitorului Acord de liber schimb aprofundat și cuprinzător. Această cooperare trebuie să includă, de asemenea, estimarea eventualelor cheltuieli de implementare și o cooperare activă cu organizațiile internaționale donatoare și instituțiile financiare.

NOTE METODOLOGICE

Publicația trimestrială Tendințe în Economia Moldovei operează cu o bază de date, ce cuprinde anii 2005-2011. Pe pagina electronică a Institutului de Economie, Finanțe și Statistică, www.iefs.md, este afișată varianta electronică a publicației și baza de date, care este structurată în serii de date lunare, trimestriale și anuale în prețuri curente, comparabile și constante²⁸.

În cadrul ediției au fost folosiți și calculați o serie de indicatori, care necesită o explicație metodologică.

Sectorul bancar. În cadrul analizei sectorului bancar și a sectorului de microfinanțare, au fost calculați indicatorii de concentrare a pieței – coeficientul de concentrare a pieței (CR-4) și coeficientul Herfindahl-Hirschmann (HHI).

Pentru calculul indicatorilor (CR-4) și (HHI) ai sectorului bancar, au fost selectate activele totale a 15 bănci comerciale din Republica Moldova din perioada 2009-2010, în baza rapoartelor financiare anuale ale băncilor comerciale din Republica Moldova.

Pentru calculul indicatorilor (CR-4) și (HHI) ai sectorul de microfinanțare, au fost selectate valoarea totală a împrumuturilor acordate în perioada 2007-2010, în baza rapoartelor anuale ale CNPF.

Coeficientul de concentrare a pieței (CR-4) se calculează ca raport procentual dintre volumul vânzărilor de către patru companii (lideri pe piață) și volumul total vânzărilor de toate companiile, în limitele determinate ale pieței serviciilor.

Respectiv, piața slab concentrată este considerată atunci când indicatorii obțin următoarele valori:

$$CR-4 < 35\%;$$

Piața moderat concentrată este considerată atunci când indicatorii obțin următoarele valori:

$$35\% < CR-4 < 70\%;$$

Piața excesiv concentrată este considerată atunci când indicatorii obțin următoarele valori:

$$70\% < CR-4 < 100\%;$$

Coeficientul Herfindahl-Hirschmann (HHI) se calculează ca suma pătratelor a cotelor procentuale pe piață a fiecărui participant.

Piața slab concentrată este considerată atunci când indicatorii obțin următoarele valori:

$$HHI < 800.$$

Piața moderat concentrată este considerată atunci când indicatorii obțin următoarele valori:

$$800 < HHI < 1800.$$

²⁸În dependență de frecvența de apariție a indicatorilor.

Piața excesiv concentrată este considerată atunci când indicatorii obțin următoarele valori:
 $1800 < \text{HHI} < 10000$.

Finanțe publice. Presiunea fiscală: a fost determinată ca pondere a veniturilor fiscale în PIB, în baza datelor Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
<http://www.oecd.org/dataoecd/41/27/46771900.xls>.

Prețuri și curs de schimb. *Indicele lunar al prețurilor* (față de o lună de bază).

$$I_{t/0} = \prod_{i=1}^t I_{t/t-1}$$

unde:

- $I_{t/t-1}$ – indicele lunar al prețurilor, preluat de la Biroul Național de Statistică;
- perioada de bază a fost aleasă luna ianuarie 2000.

Indicele trimestrial al prețurilor (trimestrul anterior = 100).

$$I_T = \sqrt[3]{\frac{I_{t/0} \cdot I_{t+1/0} \cdot I_{t+2/0}}{I_{t-3/0} \cdot I_{(t+1)-3/0} \cdot I_{(t+2)-3/0}}}$$

unde:

- I_T – indicele trimestrial al prețurilor (T se referă la trimestre);
- în trimestrul T sunt trei luni: $t, t+1, t+2$. În trimestrul anterior intră trei luni: $t-3, (t+1)-3, (t+2)-3$.

Indicele trimestrial al prețurilor (același trimestru din anul precedent = 100).

$$I_T = \sqrt[3]{\frac{I_{t/0} \cdot I_{t+1/0} \cdot I_{t+2/0}}{I_{t-12/0} \cdot I_{(t+1)-12/0} \cdot I_{(t+2)-12/0}}}$$

unde:

- același trimestru al anului precedent cuprinde trei luni: $t-12, (t+1)-12, (t+2)-12$.

Rata reală efectivă de schimb (RER).

$$RER = \left(\frac{e_{MDL/i,t}}{e_{MDL/i,01.2000}} \right) \cdot \left(\frac{IPC_{i,t}/01.2000}{IPC_{RM,t}/01.2000} \right) \cdot 100$$

unde:

- $e_{MDL/i,t}$ – cursul nominal al monedei naționale față de valuta statului i în luna t ;
- $e_{MDL/i,01.2000}$ – cursul nominal al monedei naționale față de valuta statului i în perioada de bază (ianuarie 2000 = 100);
- $IPC_{i,t}/01.2000$ – indicele prețurilor de consum din țara i din luna t (ianuarie 2000 = 100);

- $IPC_{RM,t/01.2000}$ – indicele prețurilor de consum din Republica Moldova din luna t (ianuarie 2000 = 100).

Sectorul extern. Indicii de specializare internațională. Indicele de specializare Lafay (1992) se calculează conform formulei:

$$LFI_i = \left(\frac{X_i - M_i}{X_i + M_i} - \frac{\sum_{i=1}^N (X_i - M_i)}{\sum_{i=1}^N (X_i + M_i)} \right) \frac{X_i + M_i}{\sum_{i=1}^N (X_i + M_i)} * 100, \quad i = 1, \dots, N$$

unde:

LFI_i – indicele de specializare Lafay;

X_i – exportul de produsului i ;

M_i – importul produsului i ;

Indicele ce reflectă valori pozitive indică asupra existenței unui avantaj comparativ pentru produsul respectiv. Corespunzător cu cât este mai mare valoarea indicelui cu atât este mai mare gradul de specializare.

Indicele de specializare Bela Balassa (1965) se calculează conform formulei:

$$ACR_{ij} = \frac{\frac{X_{ji}}{X_j}}{\frac{X_{wi}}{X_w}}$$

unde :

ACR – Avantajul Comparativ Relevat;

X_{ji} , X_{wi} reprezintă exporturile țării j , respectiv, exporturile mondiale ale produsului i ;

X_j , X_w reprezintă exporturile totale ale țării i , respectiv, mondiale.

Acest indicator poate lua valori superioare sau inferioare lui 1. Dacă valoarea indicelui este mai mare decât 1 este relevat un avantaj comparativ pentru sectorul sau produsul respectiv și, din contra, o valoare inferioară unității reflectă un dezavantaj comparativ.

La efectuarea calculelor au fost utilizate date privind comerțul exterior, conform Clasificării Standard de Comerț Internațional (SITC Rev. 3), dezagregat la nivel de 3 cifre, extrase din United Nations Commodity Trade Statistics Database.

Indicele de concentrare Herfindahl-Hirschmann a fost calculat conform formulei:

$$H_j = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i}{X} \right)^2} - \sqrt{1/n}}{1 - \sqrt{1/n}}$$

unde:

H_j – indicele Herfindahl-Hirschmann;

X_i reprezintă valoarea exportului de produse i ;

X – valoarea totală a exporturilor;

n – numărul de produse dezagregat la nivel de 3 cifre conform SITC Rev. 3.

O valoare a indicelui între 0-0,15 indică o diversificare a exporturilor; între 0,15-0,25 – o diversificare moderată; valorile superioare 0,25 indică asupra unei concentrări înalte.

La efectuarea calculelor au fost utilizate date privind comerțul exterior, conform Clasificării Standard de Comerț Internațional (SITC Rev. 3), dezagregat la nivel de 3 cifre, extrase din United Nations Commodity Trade Statistics Database.

Indicele de diversificare măsoară devierea structurii exportului unei țări față de structura mondială și se calculează conform formulei:

$$S_j = \frac{\sum_i |h_{ij} - h_i|}{2}$$

unde h_i reprezintă ponderea produsului i în volumul total al exporturilor țării j și respectiv în exporturile mondiale. Indicele poate varia între 0 și 1 (abaterea totală de la structura exporturilor mondiale).

La efectuarea calculelor au fost utilizate datele privind comerțul exterior conform Clasificării Standard de Comerț Internațional (SITC Rev. 3) dezagregat la nivel de 3 cifre, extrase din United Nations Commodity Trade Statistics Database.

Rata nominală efectivă de schimb:

$$NEER = \prod_{i=1}^{22} \left(\frac{\left(\frac{e_{MDL/USD,t}}{e_{i/USD,t}} \right)}{\left(\frac{e_{MDL/USD,2000}}{e_{i/USD,2000}} \right)} \right)^{w_i}$$

unde:

- $e_{MDL/USD,t}$ – cursul MDL față de USD pentru anul t (respectiv pentru anul 2000);
- $e_{MDL/USD,2000}$ – cursul MDL față de USD pentru anul 2000;
- $e_{i/USD,t}$ – cursul monedei naționale a statului i față de USD în anul t ;
- $e_{i/USD,2000}$ – cursul monedei naționale a statului i față de USD în anul 2000;
- w_i – ponderea comerțului extern al Republicii Moldova cu statul i , calculată după următoarea formulă:

$$w_i = \frac{x_i + m_i}{\sum_{i=1}^{22} x_i + \sum_{i=1}^{22} m_i}$$

unde:

- x_i – exportul Republicii Moldova către țara i ;
- m_i – importul Republicii Moldova din țara i .

Au fost selectați 22 cei mai importanți parteneri comerciali ai Republicii Moldova. Ponderea schimburilor comerciale cu aceste state în comerțul exterior, în perioada 2005-2010, depășește 90% (vezi tabelul mai jos).

Lipsa datelor referitoare la cursurile MDL față de valutele principalilor parteneri comerciali a cauzat utilizarea cross-cursurilor. Pentru determinarea cursului MDL față de alte valute, s-a recurs la raportarea cursului MDL față de USD la cursul altor valute față de USD. La rândul său, cursul valutei din statul i față de USD s-a calculat raportând PIB-ul țării, exprimat în valuta națională, raportat la PIB, exprimat în USD. Datele referitoare la PIB și IPC din alte state au fost preluate de la FMI.

Rata reală efectivă de schimb:

$$REER = \prod_{i=1}^{22} \left[\frac{\left(\frac{e_{MDL/USD,t}}{e_{i/USD,t}} \right)}{\left(\frac{e_{MDL/USD,2000}}{e_{i/USD,2000}} \right)} \right] \left(\frac{IPC_{i,t}/2000}{IPC_{RM,t}/2000} \right)^{w_i}$$

unde:

- $IPC_{i,t}/2000$ – indicele prețurilor de consum din țara i (2000 = 100);
- $IPC_{RM,t}/2000$ – indicele prețurilor de consum din Republica Moldova (2000=100).

Datele referitoare la IPC din alte state au fost preluate de la FMI.

Tabelul 1. Ponderea principalilor parteneri comerciali în comerțul exterior al Republicii Moldova

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Austria	1	1	1,4	1,3	1,4	1,3
Belarus	4,6	4	4	4,5	4,8	3,7
Belgia	1,3	1,4	1	0,7	0,6	0,8
Bulgaria	1,1	1,3	1,5	1	1,2	1,3
China	2,2	3,1	4,1	5	5,4	6
Elveția	0,6	0,8	0,8	1	1	0,7
Federația Rusă	18,2	16	14,5	15,1	14,4	18,4
Franța	2,4	2,3	2,4	1,9	1,8	1,7
Germania	7,0	7,1	8,1	6,6	7,2	6,9
Grecia	0,4	0,6	0,6	0,6	1,5	2,1
Italia	8,4	8,4	8,1	7,3	8	7,7
Japonia	0,6	0,6	0,9	1,3	0,7	0,6
Kazahstan	2,5	0,8	1,1	1	4,3	0,9
Olanda	1,1	0,8	1,1	1	0,9	1
Polonia	2,7	3	2,7	2,7	2,7	2,8
Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	0,9	1,6	1,4	1,8	2,4	2,5
Republica Cehă	1	1	1	1	0,9	0,9
România	10,9	13,4	13,1	14,3	12,1	11,7
S.U.A.	2,3	1,4	1,2	1,7	1,3	1,6
Turcia	3,5	3,8	4	4,1	4,5	5,1
Ucraina	17,1	17,2	17	15,1	11,8	11,5
Ungaria	1,4	1,3	1	1,4	1,4	1,3
<i>Total</i>	<i>91,3</i>	<i>90,8</i>	<i>91,1</i>	<i>90,4</i>	<i>90,5</i>	<i>90,3</i>

Mediul de afaceri. Principala sursă pentru analiza mediului de afaceri au fost utilizate datele BNS, care primește și prelucrează rapoartele întreprinderilor active, ce aplică sistemul de contabilitate complet (simplificat în partidă dublă și complet în partidă dublă). Analiza principalilor indicatori de dezvoltare a întreprinderilor, în baza datelor BNS, au fost efectuate pentru perioada 2005-2009. Datele disponibile de la Camera Înregistrării de Stat (privind întreprinderile înregistrate și lichidate) au cuprins perioada 2007 – I-ul trimestru al anului 2011.

Conform Legii Republicii Moldova nr. 206-XVI din 07.07.2006 privind susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, sectorul IMM se constituie din totalitatea întreprinderilor micro, mici și mijlocii.

Întreprindere micro este considerat agentul economic ce corespunde următoarelor criterii: număr mediu scriptic anual de salariați de cel mult 9 persoane, sumă anuală a veniturilor din vânzări de cel mult 3 milioane de lei și valoare totală anuală de bilanț a activelor ce nu depășește 3 milioane de lei.

Întreprindere mică este considerat agentul economic ce corespunde următoarelor criterii: număr mediu scriptic anual de salariați de cel mult 49 de persoane, sumă anuală a veniturilor din vânzări de cel mult 25 milioane de lei și valoare totală anuală de bilanț a activelor ce nu depășește 25 milioane de lei.

Întreprindere mijlocie este considerat agentul economic ce corespunde următoarelor criterii: număr mediu scriptic anual de salariați de cel mult 249 de persoane, sumă anuală a veniturilor din vânzări de cel mult 50 milioane de lei și valoare totală anuală de bilanț a activelor ce nu depășește 50 milioane de lei.

La baza analizei mediului de afaceri din Moldova au stat și studiile realizate de mai multe organizații internaționale care au ca obiect de cercetare mediul de afaceri din mai multe țări ale lumii sau elemente ale mediului de afaceri abordate în contextul altor categorii economice analizate.

Cele mai multe studii, care privesc mediul de afaceri, urmăresc evaluarea cantitativă a acestuia într-un număr impresionant de țări, astfel, încât în final, să fie posibilă realizarea unui clasament al țărilor în funcție de calitatea mediului de afaceri a lor. De obicei, scopul acestor studii internaționale este de a oferi un instrument de orientare investitorilor care sunt în căutarea celor mai bune locații în țările lumii pentru investirea capitalului în inițierea și dezvoltarea unei afaceri profitabile.

Au fost utilizate datele din următoarele rating-uri internaționale: Raportul anual „Doing business”, Raportul Global de Competitivitate elaborat de World Economic Forum și clasamentul „Indicele de Libertate Economică” al Fundației Heritage și Wall Street Journal.

Scopul raportului anual „Doing Business” este de a determina gradul de ușurință de a face business în diferite țări ale lumii în baza analizei reglementărilor, care stimulează și cele care tergiversează desfășurarea activității de business în țările examinate. Raportul Global de Competitivitate măsoară competitivitatea țării și în funcție de aceasta elaborează clasamentul națiunilor analizate. În edițiile anuale „Indicele de Libertate Economică” ale Fundației Heritage și Wall Street Journal, este determinat nivelul de libertate economică, care este considerat elementul cheie în crearea unui mediu favorabil dezvoltării activității antreprenoriale și inovațiilor și creșterii economice durabile în orice țară.

În primul număr al buletinului trimestrial nu a fost abordat subiectul regiunii din stânga Nistrului (Transnistria), analizele efectuate fiind proprii teritoriului Republicii Moldova fără raioanele de Est. Acest fapt este explicat prin diferențele mari în seriile de date ale informației statistice disponibile. Preconizăm, că următorul număr MET să includă date cu privire la regiunea respectivă. Acestea vor fi colectate și procesate în baza datelor din domeniul economic, social și politic furnizate, în special, de instituții, ca Ministerului Economiei, Ministerului Industriei, Banca Republicană din Transnistria, precum și alte entități implicate în procesul de producție, prestare a serviciilor publice, acordarea asistenței sociale etc.

Includerea în viitorul număr MET a analizei sectorului economic al raioanelor din stânga Nistrului va contribui la formarea unei imagini ample a proceselor economice și sociale de pe întregul teritoriu al Republicii Moldova.

ANEXA
STATISTICĂ

Prețuri curente	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PIB, mil. MDL	37652	44754	53430	62922	60430	71849
Resurse:						
Valoarea Adăugată, mil. MDL	31616	37339	44413	51774	50809	59895
Agricultura, mil. MDL	6175	6489	5334	5544	5063	8582
Industria, mil. MDL	5936	6581	7616	8737	7818	9520
Construcții, mil. MDL	1257	1776	2586	3115	2057	2300
Servicii, mil. MDL	19505	24269	31463	37493	37928	41793
Impozite nete pe produse, mil. MDL	6036	7415	9017	11148	9621	11954
Utilizări:						
Consumul final, mil. MDL	41368	50972	60618	71452	68574	82611
Consumul gospodăriilor casnice, mil. MDL	34694	41360	49178	57805	53353	65650
Consumul administrației publice și private, mil. MDL	6674	9612	11440	13647	15221	16961
Formarea brută de capital fix, mil. MDL	9258	12691	18222	21391	13655	16306
Formarea brută de capital, mil. MDL	11607	14656	20360	24683	13985	16997
Variația stocurilor, mil. MDL	2349	1965	2138	3292	330	691
Export, mil. MDL	19264	20254	24354	25684	22282	28448
Import, mil. MDL	34587	41128	51902	58896	44411	56207
Exportul net, mil. MDL	-15323	-20874	-27548	-33212	-22129	-27759
Venitul disponibil, mil. MDL	49932	60229	72229	85479	76874	
Agricultura						
Producția agricolă, mil. MDL	12688	13734	12825	16503	13300	19715
Producția vegetală, mil. MDL	8449	9079	7941	10600	7861	13005
Producția animală, mil. MDL	3851	4278	4509	5519	4987	6245
Servicii, mil. MDL	388	377	375	384	452	465
Terenuri cultivate:						
Cereale, mii ha	1034,7	917,6	955,4	1005,8	951,6	925,6
Floarea-soarelui, mii ha	275,7	287,4	233,6	228	226,6	252,6

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Sfeda de zahăr, mii ha	34,2	42,4	34,3	24,7	23,4	27,1
Cartofi, mii ha	35,9	34,4	35,4	31,2	28,2	27,6
Legume, mii ha	36,7	42,4	37,7	39,8	35,2	38,2
Tutun, mii ha	4,7	3,5	3,1	2,7	2,5	4,3
Plante de nutreț, mii ha	67,8	77,5	94,1	71,1	70,7	76,8
Producția agricolă:						
Cereale, mii tone	2837,9	2290,2	901,9	3169,5	2176,5	2428
Floarea soarelui	331,1	379,9	155,5	371,9	284,2	383
Sfeda de zahăr	991,2	1177,3	612,3	960,7	337,4	824
Cartofi	378,2	376,9	199,4	271	260,9	279
Legume	389,3	475,2	221,8	376,3	307,9	343
Tutun	6,7	4,8	3,6	3,9	4,4	7
Fructe	386,2	329,2	277,2	370,5	308	308
Struguri	518,5	466,1	598	635,5	685,1	481
Carne	86,5	134	149,5	108,2	124,5	152,8
Lapte	659	627,5	603,9	543,4	574,7	585,4
Ouă, mil, bucăți	762	765,2	704,3	562,6	640,3	724,8
Lână, tone	2079	2170	2146	2021	1996	2082
Producția agricolă :						
Grâu , tone/ha	2,6	2,3	1,3	3,1	2,1	2,3
Porumb, tone/ha	3,3	2,9	0,8	3,4	2,9	3,4
Floarea-soarelui, tone/ha	1,2	1,3	0,7	1,6	1,3	1,5
Sfeda de zahăr, tone/ha	1,8	28,3	19,3	39,1	17,1	31,5
Cartofi, tone/ha	10,5	11	5,7	8,7	9,3	10,1
Legume, tone/ha	10,5	11,3	5,9	9,4	8,6	8,9
Tutun, tone/ha	1,4	1,4	1,2	1,5	1,8	1,7
Fructe, tone/ha	3,7	3,1	2,6	3,5	3,2	3,4
Struguri, tone/ha	3,6	3,2	4,1	4,4	4,8	3,5
Producția principalelor produse industriale:						
Vin, mil dal.	36,3	19,3	12,3	15,4	11,9	9,4
Vin spumant, mii dal.	1051	402,0	541,0	572,0	500,0	537,2
Divin, mii dol.	1189,8	560,4	504,6	701,3	431,0	445,0
Mezeluri, mii tone	14,2	14,6	17,0	18,9	14,1	11,7
Sucuri de fructe și legume, mii tone	30	29,7	53,8	38,4	27,9	29,3
Unt, tone	3393	3321,0	3387,0	4338,0	3819,0	1682,0
Zahăr, mii tone	133,5	149,0	74,0	134,0	42,4	90,8
Șeptelul de animale:						

Nr. 1 (trim. 1) 2011

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Bovine	331	311	299	232	218	222
Vaci	231	217	207	169	160	161
Porcine	398	461	532	299	284	377
Ovine și caprine	948	938	947	853	866	915
Păsări	17522	22235	22531	17157	18328	22457
Prețurile și cursul de schimb						
IPC						
IPC, % (în medie pe an)	111,9	112,7	112,3	112,7	100	107,4
Produse alimentare% (în medie pe an)	113,7	109,1	111	115,6	94,4	105,7
Mărfuri nealimentare, % (în medie pe an)	112,3	116,4	113,1	108,3	99,7	107,3
Servicii, % (în medie pe an)	107,8	114,7	114,3	116,5	108,2	109,1
Variația procentuală a IPC (în medie pe an)	11,90	12,70	12,30	12,70	0,00	7,40
Modificarea procentuală a produselor alimentare (în medie pe an)	13,70	9,10	11,00	15,60	-5,60	5,70
Modificarea procentuală a mărfurilor nealimentare (în medie pe an)	12,30	16,40	13,10	8,30	-0,30	7,30
Modificarea procentuală a serviciilor (în medie pe an)	7,80	14,70	14,30	16,50	8,20	9,10
Indicele prețului de producție						
IPP, %	105,3	112,2	113,4	110,4	97	107,9
Indicele prețurilor în construcții (prețurile anului 2000=100)	184,03	221,02	266,10	319,32	283,88	290,41
Cursul de schimb nominal						
Cursul de schimb nominal MDL/USD	12,60	13,13	12,14	10,39	11,11	12,37
Cursul de schimb nominal MDL/EURO	15,70	16,49	16,60	15,29	15,52	16,40
Cursul de schimb efectiv reale, %	100,68	99,86	92,63	79,37	75,21	81,89
Rata de schimb efectiv nominală, %	101,32	107,04	106,14	91,21	82,9	91,8
Indicatorii socio-demografici						
Numărul populației - total, după gen, mediu						

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Numărul populației, total, mii pers.	3 600,4	3 589,9	3 581,1	3 572,7	3 567,5	3563,7
Numărul populației masc, mii pers.	1 724,8	1 719,3	1 721,0	1 717,5	1714,9	1713,5
Numărul populației femin, mii pers.	1 875,6	1 870,6	1 860,1	1 855,2	1852,6	1850,2
Numărul populației,urban, mii pers.	1 476,0	1 469,8	1 478,0	1 476,1	1476,1	1476,7
Numărul populației, rural, mii pers.	2 124,4	2 120,1	2 103,1	2 096,6	2091,4	2087
Ratele mișcării natural a populației						
nașteri, la 1000 locuitori	10,5	10,5	10,6	10,9	11,4	11,4
decese, la 1000 locuitori	12,4	12	12	11,8	11,8	12,3
Sporul natural, la 1000 locuitori	-1,9	-1,5	-1,4	-0,9	-0,4	-0,9
căsătorii, la 1000 locuitori	7,6	7,6	8,2	7,5	7,5	7,4
divorțuri, la 1000 locuitori	4	3,5	3,9	3,5	3,3	3,2
Numărul persoanelor active din punct de vedere economic, mii pers	1422,3	1357,2	1313,9	1302,8	1265,3	1235,4
Numărul de angajați, mii pers.	1318,7	1257,3	1247,2	1251	1184,4	1143,4
Șomeri, mii pers (conform BIM)	103,7	99,9	66,7	51,7	81	92
Numărul muncitorilor emigranți, mii pers.	394,5	310,1	335,6	309,7	294,9	311
Rata de activitate, %	49	46,3	44,8	44,3	42,8	41,6
Rata ocupării, %	45,4	42,9	42,5	42,5	40	38,5
Rata șomajului, %	7,3	7,4	5,1	4,0	6,4	7,4
Salariul mediu lunar						
Salariul nominal, MDL	1318,7	1697,1	2065,0	2529,7	2747,6	2972,2
Salariu nominal,USD	104,7	129,2	170,2	243,4	247,2	240,4
Salariu nominal, EURO	84,0	102,9	124,4	165,4	177	181,2
Numărul pensionarilor, mii pers.	634,3	637,8	636,7	639,4	643,4	627,2
Pensiile medii lunare stabilite, MDL	383,2	442,3	548,3	646,4	775,5	810,9
Venitul disponibil, MDL	568,6	839,6	1018,7	1188,6	1166,1	1273,7
Cheltuieli de consum, MDL		953,3	1119,1	1227,5	1217,4	1371,7
Coeficientul Gini din total venituri	0,4112	0,3706	0,3712	0,3672	0,3702	
Coeficientul Gini din		0,3733	0,3287	0,3188	0,3045	

Nr. 1 (trim. 1) 2011

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

total cheltuieli						
Subzistența medie, MDL	766,1	935,1	1099,4	1368,1	1187,8	1373,4
Subzistența pentru toate grupurile socio-demografice						
Populația după vârstă de muncă, mii pers.	809,2	987	1159,5	1446,5	1251,1	1453,1
Pensionari, mii. pers	649,1	800,3	943,4	1167,4	1022,8	1184,3
Copii, mii pers.	715,6	851,9	1002,7	1267,4	1112	1258,1
Indicatori fiscali și monetari						
Veniturile bugetare, mil. MDL	14527,7	17827,2	22292	25516,9	23517,7	27550,9
Cheltuieli publice, bugetul național, mil. MDL	13949,3	17973,9	22415,6	26146,9	27354,3	29328,9
Sursele de finanțare ale deficitului bugetului național, mil. MDL	-578,4	146,7	123,6	630	3836,6	1778
Datoriile guvernului, mil. MDL	12208,7	13058,6	12393,1	11604,36	14622,6	18870,8
Excedent/deficit primar, mil. MDL	-90,9	601,3	758,2	1362,7	4679,6	2335,6
Povara fiscală, %	32,04	33,74	34,43	34,25	32,32	31,38
Datoria publică, mil. MDL	12208,7	13058,6	12393,1	11604,36	14622,6	18870,8
Actiunile bancare, mil. MDL	18007683,31	22776728	31978664	39122691,2	39915006	42302919
Datoriile bancare, mil. MDL	14997885,58	18843026,1	26454375,9	32088012	33008335,6	35013033
Capitalul propriu BNM, mil. MDL	3009797,74	3933702	5524288,07	7034679,5	6456080,8	7289885,6
Volumul creditelor, mil. MDL	13444,2	16590,3	26486,8	27811,8	14246,5	23429,8
Structura creditelor						
Credite agriculturii și industriei alimentare, %	23,97	18,66	13,85	13,27	15,87	14,85
Credite pentru imobil, construcție și dezvoltare, %	6,86	10,6	12,78	14,63	12,54	12,33
Credite de consum, %	7,8	9,2	14,06	12,92	8,73	8,4
Credite industriei energetice și a combustibilului, %	2,89	2,18	2,03	1,98	3,3	3,61
Credite băncilor, %	0,45	0,71	0,5	0,12	0,05	0,08
Credite guvernului, %	1,32	1,37	0,4	0,18	0,07	0,08
Credite industriei-comerțului, %	48,08	48,88	48,57	48,72	51,6	51,441
Credite pentru construcția drumurilor	2,92	3,38	2,23	1,57	1,42	3,54

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

si transport, %						
Alte credite, %	5,71	5,02	5,58	6,61	6,4	5,7
Volumul depozitelor, mil. MDL	10623,7	13674,9	21053,5	33766,3	38026,7	36507,3
Structura depozitelor						
Depozite ale persoanelor fizice total depozite, %	50,19	53,59	61,1	62,86	62,33	63,28
Depozite ale persoanelor juridice, total depozite, %	46,17	40,04	31,35	28,08	30,33	33,96
Depozite ale persoanelor fizice si juridice în total active, %	73,49	70,88	66,74	63,22	61,32	66,02
Depozite în valută total depozite, %	38,2	49,24	48,56	46,41	53,59	48,45
Veniturile și rentabilitatea						
Rentabilitatea activelor, %	3,16	3,44	3,94	3,49	-0,39	0,54
Rentabilitatea capitalului, %	17,34	20,67	24,16	19,91	-2,12	3,04
Indicele eficienței, %	171,71	193,2	196,5	187,6	148,84	150
Rata lichidității						
Principiul I, %	0,53	0,58	0,73	0,65	0,6	0,67
Principiul II > 20%	36,71	33,48	28,98	30,63	38,27	34,15
Rata dobânzii la depozite						
În monedă națională, %	12,99	11,93	15,13	18,09	14,66	7,56
În valută străină, %	5,15	5,17	6,01	9,64	7,61	3,42
Rata dobânzii la credite						
În monedă națională, %	18,33	18,18	18,85	20,96	20,31	16,25
În valută străină, %	11,07	11,06	10,88	12,02	12,51	9,91
Agregatele monetare, preturi curente	39322,7	46451,5	61210	83188,3	74325	90788,2
M0, mil. MDL	4571,2	5145,8	6664,9	7578,7	8849	10107,6
M1, mil. MDL	7333,2	8268,2	10923,6	11609,2	13206,8	15720,2
M2, mil. MDL	11125,5	12485,2	18396,7	21774,1	20942	24770,7
M3, mil. MDL	15826,8	19558	27344,2	31680,7	32684,4	37051,2
Credite Overnight, mil. MDL		10,5	27,1	56,1	263,6	
Rata dobânzii la creditele overnight, %	15,3	16,3	17,6	19,2	10,5	9,6
Depozite Overnight, mil. MDL		983	607	623,9	1062,9	5478,1
Rata dobânzii la depozite overnight, %	2,4	2	2	2	2	3,6

Nr. 1 (trim. 1) 2011

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Hârtii de valoare BNM, mil. MDL	4160,1	6629,1	16642,7	14893,2	408,4	38943,7
Rata dobânzii la hârtiile de valoare BNM, %	3,41	8,35	14,16	16,97	3,4	6,63
Operațiunile de schimb valutar						
Cumpărare a valutei, mil. USD	205,12	145,02	372,46	415,44	318,82	86,47
Vânzarea valutei, mil. USD	8	23	5	176	539	70
Rezerve externe, mil. USD	597,44	775,29	1333,69	1672,41	1480,25	1717,69
Indicatorii activității externe						
Balanța de plăți						
Contul curent, mil. USD	-225,81	-387,86	-674,05	-987,13	-464,61	-482,27
Contul de capital și financiar, mil. USD	47,56	310,62	556,8	900,97	406,84	411,4
Soldul Balanței comerciale, mil. USD	-1201,03	-1641,56	-2347,78	-3307,57	-1990,73	-2313,80
Indicele de diversificare al exporturilor	0,77	0,74	0,72	0,74	0,74	0,75
Indicele de concentrare a piețelor de export	0,31	0,23	0,23	0,26	0,26	0,27
Indicele de concentrare a mărfurilor exportate	0,27	0,17	0,13	0,14	0,16	0,15
IPC ai principalilor parteneri economici						
Moldova, %	11,90	12,70	12,30	12,70	0,00	7,40
EU, %	2,20	2,20	2,30	3,70	1,00	2,10
Romania, %	9,10	6,60	4,90	7,90	5,60	6,10
Rusia, %	12,68	9,68	9,01	14,11	11,65	6,86
Ucraina, %	13,50	9,10	12,80	25,20	15,90	9,40
USA, %	3,39	3,23	2,85	3,84	-0,36	1,64
Ponderele exporturilor în PIB, %	36,5	30,9	30,5	26,3	23,7	26,5
Ponderele importurilor în PIB, %	76,7	79,0	83,8	80,9	60,3	66,4
Valoarea totală a schimbului comerciale, mil. USD	3383,60	3744,80	5031,20	6490,00	4565,80	5396,80
Valoarea exportului, mil. USD	1091,30	1051,60	1341,70	1591,20	1287,50	1541,50
Valoarea importului, mil. USD	2292,30	2693,20	3689,50	4898,80	3278,30	3855,30
Exportul net, mil. USD	-1201,00	-1641,60	-2347,80	-3307,60	-1990,80	-2313,80
Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, %	47,61	39,05	36,37	32,48	39,27	39,98
Indicii valorii unitare ai mărfurilor importate, %	129,62	117,49	136,99	132,77	66,92	103,00

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Indicii volumului fizic ai mărfurilor importate, %	107,00	109,00	117,00	116,00	89,00	114,00
Indicii valorii ai mărfurilor importate, %	121,00	108,00	125,00	114,00	75,00	117,60
Indicii valorii unitare ai mărfurilor exportate, %	103,0	104,0	109,0	113,0	87,0	103,0
Indicii valorii ai mărfurilor exportate, %	110,8	96,4	127,6	118,6	80,9	119,7
Indicii volumului fizic ai mărfurilor exportate, %	108,00	93,00	110,00	105,00	93,00	117,00
Export pe cap de locuitor, USD	303.09	292.94	374.67	445.37	360.91	432.56
Variația medie anuală a exporturilor pe cap de locuitor, %	110.98	96.65	127.90	118.87	81.03	119.85
ISD flux, mil. USD	190.70	239.72	533.62	712.77	127.84	198.90
ISD stoc, mil. USD	1020.18	1258.23	1843.65	2566.56	2649.59	2837.48
Remiterile de peste hotare, mil. USD	920,0	1182,0	1498,0	1897,0	1211,0	1316,0
Indicatorii activității de afaceri						
Numărul întreprinderilor, un.						
Numărul întreprinderilor pe tipuri de activități, un.						
Agricultura, economia vânătorului și silvicultură	33141	36 158	39 987	42 121	44 633	
Pescuitul	2 013	2 109	2 211	2 222	2 325	
Pescul	58	68	77	70	80	
Industria extractivă	75	87	89	97	104	
Industria prelucrătoare	4 316	4 674	5 143	5 173	5 254	
Energie electrică, gaze și apă	133	139	150	174	190	
Construcții	1 851	2 099	2 411	2 561	2 595	
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, ...	13 906	14 855	16 309	17 247	18 330	
Hoteluri și restaurante	1 034	1 117	1 217	1 266	1 311	
Transporturi, depozitare și comunicații	2 323	2 573	2 869	2 955	3 040	
Activități financiare	449	479	540	616	701	
Tranzacții imobiliare	3 918	4 521	5 271	6 064	6 727	
Învățământ	238	239	253	276	304	
Sănătate și asistență socială	434	484	531	603	661	
Alte activități de servicii colective, sociale	2 393	2 714	2 916	2 797	3 011	
Numărul întreprinderilor după						

Nr. 1 (trim. 1) 2011

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

mărimea lor, un.						
Total întreprinderi, inclusiv:	33 141	36 158	39 987	42 121	44 633	
Sectorul IMM. dintre care:	32 444	35 542	39 320	41 109	43 658	
Mijlocii	1 657	1 724	1 774	1 685	1 589	
Mici	6 440	6 544	7 194	8 329	8 264	
Micro	24 347	27 274	30 352	31 095	33 805	
Numărul angajaților, pers.						
Numărul angajaților pe tipuri de activități, pers.	578 011	574 933	574 131	572 129	539 195	
Agricultura, economia vânătorii și silvicultură	122 768	105 619	88 849	78 691	71 398	
Pescuitul	714	681	741	636	700	
Industria extractivă	2 898	3 102	3 389	3 321	3 073	
Industria prelucrătoare	127 837	127 712	123 729	119 917	108 833	
Energie electrică, gaze și apă	18 706	18 882	18 386	18 505	18 695	
Construcții	28 633	32 169	35 702	36 789	31 177	
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor	90 311	96 383	104 797	113 029	110 093	
Hoteluri și restaurante	9 886	10 879	12 145	13 161	12 469	
Transporturi, depozitare și comunicații	61 794	60 856	63 344	61 490	57 645	
Activități financiare	1 836	1 995	2 558	2 697	2 852	
Tranzacții imobiliare	35 860	39 201	41 972	47 583	45 095	
Învățământ	4 625	4 728	5 105	4 962	4 668	
Sănătate și asistență socială	52 328	53 385	52 424	51 139	51 800	
Alte activități de servicii colective, sociale	19 815	19 341	20 990	20 209	20 697	
Numărul angajaților după mărimea întreprinderii, pers.						
Total, inclusiv:	578 011	574 933	574 131	572 129	539 195	
Sectorul IMM dintre care:	317 163	332 720	343 525	328 065	316 244	
Mijlocii	145 323	143 342	140 821	125 482	115 055	
Mici	105 223	107 182	111 662	120 249	117 104	
Micro	66 617	82 196	91 042	82 334	84 085	
Cifra de afaceri, mil. MDL						
Cifra de afaceri pe tipuri de activități, mil.	97668,31	117372,36	148512,75	175058,44	146447,00	

Nr. 1 (trim. 1) 2011

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

MDL						
Agricultura, economia vânătorii și silvicultura	4405,03	4145,31	4184,25	5639,33	4806,86	
Pescuitul	23,64	23,71	28,81	30,74	26,07	
Industria extractivă	288,11	448,56	468,01	611,30	380,34	
Industria prelucrătoare	20486,38	21144,30	24980,10	27616,55	22207,43	
Energie electrică, gaze și apă	9325,26	12499,04	16698,41	19015,99	15074,15	
Construcții	4297,77	6388,27	8494,68	9883,92	6451,82	
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor	40845,19	49014,11	63045,12	79045,84	65622,75	
Hoteluri și restaurante	572,88	874,83	1095,31	1322,46	1182,49	
Transporturi, depozitare și comunicații	11398,77	14699,95	18300,06	17574,93	15301,24	
Activități financiare	264,67	426,84	2881,99	4008,87	4525,79	
Tranzacții imobiliare	3608,89	4828,19	4409,51	5759,06	5773,67	
Învățământ	162,87	195,87	297,89	387,87	331,56	
Sănătate și asistență socială	1455,67	1889,61	2410,49	3032,37	3627,19	
Alte activități de servicii colective, sociale	533,19	793,76	1218,11	1129,22	1135,63	
Cifra de afaceri după mărimea întreprinderii, mil. MDL						
Total, inclusiv:	97668,31	117372,36	148512,75	175058,44	146447,00	
Sectorul IMM, dintre care:	42115,35	54280,71	66786,55	64984,12	57480,03	
Mijlocii	16221,22	19305,14	24881,2	23306,22	20318,25	
Mici	20620,58	25891,51	30229,95	33598,68	29104,21	
Micro	5273,55	9084,06	11675,4	8079,22	8057,57	
Rezultatul financiar, profitul, mil. MDL						
Rezultatul financiar pe tipuri de activități	5765,88	7 915,78	13 209,86	18 864,29	12 442,59	
Agricultura, economia vânătorii și silvicultura	253,41	412,15	790,12	1 034,89	531,91	
Pescuitul	1,52	1,09	...	2,57	1,31	
Industria extractivă	44,06	80,6	69,08	100,13	45,23	
Industria prelucrătoare	1 425,34	1 506,08	2 350,71	2 886,31	1 729,94	
Energie electrică, gaze	318,47	241,98	1 307,21	3 106,73	426,43	

Nr. 1 (trim. 1) 2011

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

si apa						
Construcții	307,18	526,9	857,27	1 290,54	874,31	
Comerț cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor	1 229,86	1 825,03	3 164,31	5 543,50	3 753,36	
Hoteluri și restaurante	54,52	196,63	186,61	173,8	125,66	
Transporturi, de pozitare și comunicații	1 548,77	2 249,41	2 595,82	2 463,03	2 522,35	
Activități financiare	30,12	53,6	127,47	238,14	271,12	
Tranzacții imobiliare	419,25	645,94	1 430,76	1 545,27	1 672,04	
Învățământ	12,15	18,01	19,54	52,32	49,22	
Sănătate și asistența socială	70,73	91,35	89,6	187,04	302,67	
Alte activități de servicii colective, sociale	50,5	67,01	140,46	240,01	137,05	
Rezultatul financiar în profil teritorial, mil. MDL						
Total, inclusiv:	5765,88	7 915,78	13 209,86	18 864,29	12 442,59	
Mun. Chișinău	4 431,55	6 333,30	10 506,70	13 907,56	9 623,62	
Regiunea Nord	657,54	891,19	1 347,16	2 691,58	1 206,04	
Regiunea Centru	445,43	455,54	885,16	1 482,46	933,55	
Regiunea Sud	231,35	182,98	335,71	514,48	399,02	
U.T.A. Gagauzia	48,61	52,77	135,13	268,2	280,35	
Rezultatul financiar după mărimea întreprinderii, mil. MDL						
Total, inclusiv:	5765,88	7915,78	13209,86	18864,29	12442,59	
Sectorul IMM, dintre care:	2215,78	3321,29	5394,45	7531,54	5920,23	
Mijlocii	823,4	1198,15	1923,46	2419,32	1807,72	
Mici	1048,29	1467,67	2496,37	4000,71	3038,08	
Micro	344,09	655,47	974,62	1111,51	1074,43	

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Redactor: Tatiana PARVAN, Andrian SCLIFOS
Designer copertă: Alexandru COVAȘ

Adresa redacției: Complexul Editorial, IEFS, MD-2064,
or. Chișinău, str. I. Creangă, 45. tel.: 50-11-30, fax.: 74-37-94
web: www.iefs.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaulita@mail.ru

Bun de tipar: 20.06.2011. Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 9,72. Coli editoriale 8,00. Com. 11.
Complexul-Editorial al IEFS, 2011